ସମନସୁତ୍ତମ୍

୧.	ମଙ୍ଗଳସୂତ୍ର

ସୌଭାଗ୍ୟଶୀଳତା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଉପଦେଶାବଳି ।

ନମୋ ଅରହନ୍ତନଂ ନମୋ ସିଧ୍ଂ ନମୋ ଆୟାରିୟତାମ୍।
ନମୋ ଉବାଝାୟନଂ ନମୋ ଲୋଏ ସବ୍ଜାଣୁନାମ୍ (୧)

ଗୁଣଶାଳୀ ମହାତ୍ମାମାନଙ୍କୁ ନମସ୍କାର । ମୁକ୍ତ ସଭାମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଣାମ । ଉପାଧ୍ୟାୟମାନଙ୍କୁ ନମସ୍କାର । ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଗୁରୁଙ୍କ ପ୍ରଣାମ । ବିଶ୍ୱର ସମସ୍ତ ସନ୍ଥମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଣାମ । (୧)

ଏଷୋ ପନମୋକ୍କାରୋ ସବ୍‌ବପବପ୍ପନସାନୋ
ମଙ୍ଗଲନାଂ ଚ ସବେବ୍‌ସିମ୍, ପତମମ୍ ହବଇ ମଙ୍ଗଲମ୍ । (୨)

ଏହି ପ ନମସ୍କାର ସମସ୍ତ ପାପର ବିନାଶକ ଏବଂ ସର୍ବ ମଙ୍ଗଳପ୍ରଦ ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅଗ୍ରଗଣ୍ୟ । (୨)

ଅହରନ୍ତ ମଙ୍ଗଳମ୍ । ସିଧ୍ ମଙ୍ଗଳମ୍ । ସହୁ ମଙ୍ଗଳମ୍।
କେବଳିପନ୍ନାତ୍ତୋ ଧମ୍ମୋ ମଙ୍ଗଳମ୍ । ଅରହନ୍ତ ଲଗୁତ୍‌ମା ।
ସହୂ ଲୋଗୁତ୍‌ମା । କେବଳି ପନ୍ନାତ୍ତୋ ଧମ୍ମୋ ଲାଗୁତ୍‌ମୋ । ଅରହନ୍ତେ ଶରଣମ୍ ।
ସିଧ୍ୟୋ ଶରଣଂ ପବ୍ବଜାମି । ସହୁ ଶରଣଂ ପବଜାମି ।
କେବଳିପନ୍ନାତ୍‌ମ୍ ଧମ୍ମମ୍ ଶରଣଂ ପବଜ୍ଜାମି । (୩.୫)

ଗୁଣଶାଳୀ ମହାତ୍ମାମାନେ ସୌଭାଗ୍ୟବନ୍ତ । ସେମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଚାରିତ ସୌଭାଗ୍ୟବନ୍ତ । ସନ୍ଥମାନେ ସୌଭାଗ୍ୟବନ୍ତ । ସେମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଚାରିତ ଧର୍ମ ମଧ୍ୟ ସୌଭାଗ୍ୟବନ୍ତ । ଏହି ମୂଲ୍ୟଯୁକ୍ତ ଆତ୍ମାମାନେ ପୃଥିବୀରେ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ । ଏହି ମୁକ୍ତାତ୍ମାମାନେ ପୃଥିବୀ ପୃଷ୍ଠରେ ସର୍ବ ଗରିଷ୍ଠ । ସନ୍ଥମାନେ ପୃଥିବୀରେ ମହାତ୍ମା । ସେମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଚାରିତ ଧର୍ମ ମଧ୍ୟ ପୃଥିବୀର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଧର୍ମ । ସେହି ମହାତ୍ମାଙ୍କ ନିକଟରେ ମୁଁ ଶରଣ ପଶୁଛି । ସେହି ମୁକ୍ତାତ୍ମାମାନଙ୍କର ଶରଣ ନେଉଛି । ସନ୍ଥମାନଙ୍କର ଶରଣ ନେଉଛି । ସେହି ମହାତ୍ମାମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଚାରିତ ଧର୍ମର ଶରଣ ଭିକ୍ଷା କରୁଛି । (୩.୫)

ଝାୟହି ପଭି ଗୁରବେ, ମଙ୍ଗଳ କୌଶରଣୋଲୋୟାପରିହାରିୟେ
ନର-ସୁର-ଖେୟାର-ମାହିଏ ଆରହନନୟାମେ ବୀରେ । (୬)

ସେହି ପ ମହାତ୍ମାମାନଙ୍କୁ ଧ୍ୟାନ କର । ସେମାନେ ଚର୍ତୁବର୍ଗ ଫଳପ୍ରଦାନକାରୀ, ସର୍ବ ଶୁଭପ୍ରଦ, ଭକ୍ତିଭାଜନମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅଗ୍ରଗଣ୍ୟ, ଇନ୍ଦ୍ରିୟଜୟୀ ଏବଂ ନର, ସୁର ଓ ବିଦ୍ୟାଧର ମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରପୁଜିତ ହୋଇଥାନ୍ତି । (୬)

ଘନଘାଇକମ୍ମହାନ୍, ତିହୁବନବରାଭବ କମଳ ମାତ୍‌ଣ୍ଡ
ଅରିହ ଅନନ୍ତନଜାନି, ଅନୁବାମଶୋଖ ଜୟନ୍ତୁଯାଇ । (୭)

ଏହି ସଂସାରରେ ଯେଉଁ ମହାତ୍ମା (ଆର୍ହତ)ମାନେ ଗହଳ କର୍ମପନ୍ଥାକୁ ବିନାଶ କରିଛନ୍ତି, ସୂର୍ଯ୍ୟ

ପଦ୍ମକୁ ବିକଶିତ କରିବା ସଦୃଶ ଯେଉଁମାନେ ମୁକ୍ତକାମୀ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ହୃଦୟ-ପଦ୍ମକୁ ବିକଶିତ କରାଇଥାଆନ୍ତି । ଯେଉଁମାନେ ଅଖଣ୍ଡ ଜ୍ଞାନରାଜ୍ୟର ଅଧିକାରୀ ଓ ସଦା ପରମସୁଖୀ, ସେମାନଙ୍କର ଜୟ ହେଉ । (୭)

ଅଥବିହକାମ୍ମାଭିୟାଲ, ନିଥିୟକାଯ ପନଥାସଂସାର
ଦିଥାଶୟଲଥାସାର, ସିଧ୍ ସିଧ୍ଂ ମମ୍ ଦିଶନ୍ତୁ । (୮)

ଯେଉଁ ବିମୁକ୍ତାତ୍ମାମାନେ ଅଷ୍ଟପ୍ରକାର କର୍ମବନ୍ଧନରୁ ନିଜକୁ ମୁକ୍ତ କରୁଛନ୍ତି, ପୁର୍ଣ୍ଣପ୍ରାପ୍ତି ଲାଭ କରିଛନ୍ତି, ଜନ୍ମମୃତ୍ୟୁ ଚକ୍ରରୁ ନିଜକୁ ମୁକ୍ତ କରିଅଛନ୍ତି ଏବଂ ସମସ୍ତ ପଦାର୍ଥର ସାଥିବତ୍ୱ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିଛନ୍ତି । ସେହି ବିମୁକ୍ତାତ୍ମାମାନେ ମୋତେ ନିର୍ବାଣର ବାଟ ବତାଇ ଦିଅନ୍ତୁ। (୮)

ପମହାଭୟତୁଙ୍ଗଂ ତକ୍କାଲୀୟ ସପରସମୟ ସୁଜାଧାର
ନାନାଗୁଣଭାରିୟ ଐରୀୟ ମମ ପସୀଦନ୍ତୁ । (୯)

ସେହି ଉପାଧ୍ୟାୟମାନେ ମୋ ଉପରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୁଅନ୍ତି - ଯେଉଁମାନେ ପ ମହାପ୍ରତିଜ୍ଞା ଦ୍ୱାରା ନିଜକୁ ଉର୍ଦ୍ଧକୁ ଉଠାଇପାରିଛନ୍ତି । ଯେଉଁମାନେ ନିଜର ତଥା ସମସାମୟିକ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ିକର ଉ□ମ ପ୍ରବକ୍ତା ଅଟନ୍ତି ତଥା ଅନେକଦିନ ସୁଗୁଣ ଗୁଡ଼ିକର ଅଧିକାରୀ ଅଟନ୍ତି । (୯)

ଅନ୍ନାନ ଘୋର ତିମିରେ ଦୁରାନ୍ତତୀର ମହି ହିନ୍ଦମନନମ୍
ଭବୀୟନୁଜାୟାୟାର ଭବଝାୟା, ଭବଝାୟା ବରମାଦିମ୍ ଦେନ୍ତୁ । (୧୦)

ଯେଉଁମାନେ ଆଚାର୍ଯ୍ୟମାନେ ମୁକ୍ତିକାମୀ କିନ୍ତୁ ଅଜ୍ଞାନାନ୍ଧକାରରେ ସଢୁଥିବା ଆତ୍ମା (ଜୀବ) ମାନଙ୍କୁ ଆଲୋକର ପଥ ଦେଖାଇଥାଆନ୍ତି - ସେମାନେ ମତେ ଉ□ମ ବୁଧି ପ୍ରଦାନ କରନ୍ତୁ । (୧୦)

ଧୀରଧରୀୟଶୀଳମାଳ ଭବଗୟାରାୟ ଯଶୋହପଦିହଥ
ବହୁବିନୟ ଭୁଷିୟାଙ୍ଗ ସୁହାଇଁ ସହୁ ପୟବନ୍ତୁ । (୧୧)

ଯେଉଁ ସନ୍ଥମାନେ ନିଜକୁ ଅନେକାନେକ ସୁଗୁଣର ଅଧିକାରୀ କରିପାରିଛନ୍ତି, ଗୌରବମୟ ଖ୍ୟାତିରେ ଯେଉଁମାନେ ନିଜ ପଥକୁ ଆଲୋକିତ କରିଛନ୍ତି, ସମସ୍ତ ବନ୍ଧନରୁ ନିଜକୁ ପ୍ରମୁକ୍ତ କରିଛନ୍ତି । ଯେଉଁମାନେ ବିନମ୍ରତାର ମୂର୍ତ୍ତିମନ୍ତ ପ୍ରତୀକ, ସେହି ସନ୍ଥମାନେ ମୋତେ ସୌଭାଗ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରନ୍ତୁ । (୧୧)

ଅରହିନ୍ତ, ଅଶରୀର ଅୟରୀୟା ବଝାୟମୁଦିନୋ
ପକ୍ଷାରନିମ୍ଫାନ୍ନୋ ଓମ୍କାରୋ ପ ଘରମିଧି (୧୨)

'ଓମ୍' ଶବ୍ଦ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ ପଥପ୍ରଦର୍ଶକ ମାନଙ୍କର ସୂଚନା ପ୍ରଦାନ କରେ କାରଣ ଏହା (ଅ,ଅ, ଆ, ଉ ଏବଂ ମ) ପ୍ରଥମ ପ ଅକ୍ଷରର ସମାହାର ଅଟେ । (୧୨)

ଭକ୍ଷାହମଜୀୟଂ ବନ୍ଦେ ସମ୍ଭବମଭିନନ୍ଦନଂ ଚସୁମାଇଂଚ
ପୌମାପ୍ପହଂ, ସୁପାଶଂ, ଜୀନଂ ଚ ଚଣ୍ଡାପହାଂ ଚବନ୍ଦୋ । (୧୩)

ଋଷଭ, ଅଜିତ, ସମ୍ଭବ, ଅଭିନନ୍ଦ, ସୁମତି, ପଦ୍ମପଭ, ସୁପାର୍ଶ୍ୱ ଚନ୍ଦ୍ରପ୍ରଭ – ଏହି ଜୀବମାନଙ୍କର ବଶ୍ୟତା ସ୍ୱୀକାର କରୁଛି । (୧୩)

ସୁବିହୀଂ ଚ ପୁପ୍ଫାୟାନ୍ତଂ ସିୟାଳ ସେୟଂସ ସ୍ୱୁପୂଜାମ୍ତ
ବିମଲମନନ୍ତ ଭାୟାବଂ ଧମ୍ମଂ ସନ୍ତିଂଚ ବନ୍ଦାମି । (୧୪)

ସୁବିଧି (ପୁଷ୍ପବନ୍ତ), ଶୀତଳ, ଶ୍ରେୟାଂଶ, ବସୁପୂଜ୍ୟ, ବିମଳ, ଅନନ୍ତ, ଧର୍ମ ଓ ଶାନ୍ତି – ଏହି ଜୀବମାନଙ୍କୁ ବହୁମାନ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରୁଛି । (୧୪)

କୁଣ୍ଟୁଂ ଚ ଜୀନବରିଳଂ, ଅରଂଚ ମାଲିଂଚ ସୁହୟାଚନମିମ୍
ମନ୍ଦାମି ରିଚ୍‌ନେମୀଂ ତହ ପାଠ ବଧ୍‌ମାନଂଚ । (୧୫)

କୁଣ୍ଠୁ, ଅର, ମାଳି ମୁନିସୁବ୍ରତ, ନମୀ, ଅରିଷ୍ଟନେମୀ, ପାର୍ଶ୍ୱ ଓ ବର୍ଧ୍ୱମାନ – ଏହି ଜୀବମାନଙ୍କୁ ମୋର ସଶ୍ରଧ୍ ପ୍ରଣାମ । (୧୫)

ଚନ୍ଦେହି ନିମ୍ମାଲୟାର, ଐଚେହୀଂ ଅହୀୟଂ ପୟଶନ୍ତ
ଶାୟାର ବରଗମ୍ଭୀର ସିଧ୍, ସିଧିଂ ମମ୍ ଦିଶନ୍ତୁ । (୧୬)

ଯେଉଁ ସିଧ୍ (ବାବିମୁକ୍ତ ଜୀବ) ମାନେ ଚନ୍ଦ୍ରମାଠାରୁ ମଧ ନିଷ୍କଳଙ୍କ, ସୂର୍ଯ୍ୟଠାରୁ ଦୀପ୍ତିମନ୍ତ, ମହାସାଗରଠାରୁ ଅଧିକ ପ୍ରଶାନ୍ତ, ସେହି ସିଧ୍‌ମାନେ ମତେ ମୁକ୍ତିର ପଥ ଦେଖାନ୍ତୁ । (୧୬)

୨. ଜୀନ ଶାସନ ସୂତ୍ର

ଜୀନଙ୍କ ଶିକ୍ଷା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଉପଦେଶାବଳି ।

ଜାମେଇଲୀନ ଜୀବ, ତୁରନ୍ତି ସଂସାରସାୟରମନନ୍ତମ୍
ତମ ସବ୍‌ବ-ଜୀବ ଶରଣଂ ନନ୍ଦଦୁ ଜୀନ ଶାସନଂ ସ୍ୱରମ୍ (୧୭)

ଜୀନଙ୍କର ସେହି ଶିକ୍ଷା ଚିରନ୍ତନ ସୁସମୃଦ୍ଧ ହେଉ – ଯେଉଁ ଶିକ୍ଷା ସବୁ ଜୀବମାନଙ୍କୁ ପାର୍ଥବ ବନ୍ଧନରୁ ପାର କରାଇବାକୁ ସମର୍ଥ ତଥା ସମସ୍ତ ଜୀବଧାରୀମାନଙ୍କୁ ଯାହା ସୁରକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ କରିଥାଏ । (୧୭)

ଜୀନବୟନ ଶୋଶହମିନ୍‌ଂ ବିଷୟସୁହ-ବୀରେୟାନଂ
ଜଗ୍‌ମରଣବହି ହରଣଂ କ୍ଷୟକାରଣଂ ସବ୍‌ବ ଦୁଃଖାନାମ୍ (୧୮)

ଜୀନଙ୍କର ଶିକ୍ଷାସମୂହ ଜୀବମାନଙ୍କୁ ସଂସାର ସୁଖ ପଥରୁ ବିଚ୍ୟୁତ କରି ସମସ୍ତ ଦୁଃଖର ବିନବ୍ୟତ୍ କରିବା ନିମିତ୍ ଅମୃତତୂଲ୍ୟ ଔଷଧ ସଦୃଶ । (୧୮)

ଅରହନ୍ତ ଭଶିୟାଥଂ ଗାନହାର୍ଦେଦେହୀଂ ଗନ୍ଥିୟାଂ ଶମ୍ମମ୍
ପଣାମାମି ଉତ୍‌ୟୁତୋ ସୁଦାନନମହୋଦହୀଂ ଶିରସା (୧୯)

ସେହି ମହାତ୍ମାମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଚାରିତ ତଥା ଭକ୍ତିଭାଜନ ଗଣଧର (କଠୋର ତପ ପରାୟଣା

ଦଳପତି) ମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଶାସ୍ତ୍ରକାରରେ ଗ୍ରଥିତ ହୋଇଥିବା ଜ୍ଞା ଅଖଣ୍ଡ ସାଗର ନିକଟରେ ମୋର ମଥାବନତ କରୁଛି । (୧୯)

ତଶ ମୁହୁଗ୍‌ଗଜାଦୟାନଂ, ପୂର୍ବ ବରଦୋସବିରହିୟଂସୁଧାମ୍
ଆଗମମିଦି ପରିକହିୟଂ, ତେନ ଦୁ କହିୟ ହବନ୍ତି ତଛଥା । (୨୦)

ସେହି ମହାତ୍ମାକି ମୁଖରୁ ନିଃସୃତ ହୋଇଥିବା ସମସ୍ତ କଥା ବରୋଧାଭାଷରୁ ମୁକ୍ତ ହେବା ଯୋଗୁଁ ତାକୁ ଆଗମ ବା ଶାସ୍ତ୍ର କୁହାଯାଏ ଏବଂ ଏହି ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଯାହା ଲେଖାଅଛି ତାହା ଚିରନ୍ତନ ସତ୍ୟ ଅଟେ । (୨୦)

ଜୀନବୟାନେ ଅନୁରାତ, ଜୀନବୟାନଂ ଯେ କରେନ୍ତି ଭବେନ,
ଅମଲା ଅସଂକିଳିତ, ତେ ହୋନ୍ତି ପରିତସଂସାରୀ (୨୧)

ଯେଉଁମାନେ ଏହି ମହାତ୍ମାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଚାରିତ ଶିକ୍ଷାପ୍ରତି ପୂର୍ଣ୍ଣପ୍ରାଣ ସମର୍ପଣ କରି ନିଷ୍କପଟ ଭାବେ ପରିପାଳନ କରନ୍ତି ସେମାନେ ସମସ୍ତ ଦୁଃଖନିବୃତ୍ ସହି ଜନ୍ମମୃତ୍ୟୁ ଭଳି ସାଂସାରିକ ଚକ୍ରରୁ ନିଜକୁ ଅତିଶୀଘ୍ର ପ୍ରମୁକ୍ତ କରାଇଥାନ୍ତି । (୨୧)

ଜୟ ଜୟରାୟ ! ଜୟଗୁରୁ ! ଏହାର ମମ ତୁହ ପଇବାଓ ବାୟବମ୍ !
ଭବନିଭେୟୋ ମାଗାନୁସାରୀୟ ଇତଃ ଫଳସିଧି । (୨୨)

ହେ ସର୍ବବନ୍ଧନଜୟୀ, ହେ ବିଶ୍ୱଗୁରୁ, ହେ ଆଶୀର୍ଯୁକ୍ତ ଆତ୍ମା ! କେବଳ ଆପଣଙ୍କ କରୁଣାରୁ ମୋର ଏହି ନଶ୍ୱର ବିଶ୍ୱପ୍ରତି ମୋହଭଙ୍ଗ ଜାଗ୍ରତ ହେଉ, ମୁଁ ମୁକ୍ତିର ପଥରେ ଆଗକୁ ଆଗକୁ ଚାଲୁଥାଏଁ । ମୋର ପୂର୍ଣ୍ଣତା ପ୍ରାପ୍ତି ଘଟୁ । (୨୨)

ସସମୟ ପରସମୟର୍ବଭ, ଗମ୍ଭୀରୋ ଦିତିମଂ ଶିବୋସଶୋ
ଗୁଣାଶୟକାଲିତ ଯୁତୋ, ପବୟନସାରଂ ପରିକହେଉଁ । (୨୩)

ସେ ନିଜ ମତବାଦ ତଥା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଚରିତ ମତବାଦ ବିଷୟରେ ପ୍ରାଜ୍ଞ, ଗମ୍ଭୀର, ଦୀପ୍ତିମାନ, ମଙ୍ଗଳମୟ, ଅମାୟିକ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶତଗୁଣର ଅଧିକାରୀ ହେବା ଯୋଗୁଁ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ଗୁଡ଼ିକର ନିର୍ଯ୍ୟାସବହାର କରିବାକୁ ସମ୍ପୁର୍ଣ୍ଣ ଅଟନ୍ତି । (୨୩)

ଯଂ ଇଚ୍ଛସି ଅପଣାତ, ଯଂ ଚ ନ ଇଚ୍ଛସି ଅପଣାତ,
ତଂ ଇଚ୍ଛ ପରସ ବି ଅ, ଇତିଯାଗଂ ଜୀନଶାସନମ୍ । (୨୪)

ଆପଣପାଇଁ ଯାହା ଇଚ୍ଛା କରୁଛ ତାହା ପରପାଇଁ ମଧ ଇଚ୍ଛାକର, ଯାହା ଆପଣଙ୍କ ପାଇଁ ଇଚ୍ଛା କରୁନାହିଁ – ତାହା ପରପାଇଁ ମଧ ଇଚ୍ଛା କରନାହିଁ – ଏହା ହିଁ ଜୀବଙ୍କର ଶିକ୍ଷା । (୨୪)

୩. ସଂଘସୂତ୍ର

ସଂଘସଂମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଉପଦେଶ

ସଂଘୋ ଗୁଣସଂଘାଓ, ସଂଘୋ ୟା ବିମୋଚାଓ ୟା କାମାନାମ୍,
ଦଂଶନନନଚରିତେ, ସଂଘୟାନ୍ତେ, ହବେ ସଂଘେ । (୨୫)

ସଂଘ ହେଉଛି ଅନେକ ସୁଗୁଣାବଳିର ସଂଚାୟକ । ସଂଘ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ କର୍ମଦୋଷରୁ ବିମୁକ୍ତ କରେ ଏବଂ ସଦ୍‌ବିଶ୍ୱାସ, ସଦ୍‌ଜ୍ଞାନ ଓ ସଦାଚାରକୁ ଏକତ୍ର ଧାରଣ କରେ । (୨୫)

ରୟନତୟମେବ ଗଣଂ, ଗଚ୍ଛଂ ଗମନସ୍ ମୋଖମାଗସ
ସଂଘ ଗୁଣ ସଂପଦ, ସମୟ ଘଲୁ ନିମଳ ଆପ । (୨୬)

ସେହି (କଥିତ) ତ୍ରିରନ୍ କେବଳ ଗୋଟିଏ ଗୁଣର ସ୍ରଷ୍ଟା । ଯାହା ମୁକ୍ତିର ପଥରେ ଆଗେଇ ନିଏ ତାହା ଏକ ଗଚ୍ଛ... ସୁଗୁଣ ଅଭ୍ୟାସ ଦ୍ୱାରା ପବିତ୍ର ଆତ୍ମା । 'ସମୟ'ରେ ରୂପାନ୍ତରିତ ହୁଏ । ସଂଘ ସୁଗୁଣର ବିକାଶ ଘଟାଏ । (୨୬)

ଅଣସୋ ବିଶସୋ ସୟଘରସମ ଯ ହୋଇ ମା ଭାହୀ
ଅମ୍ମପିତିସମାନେ, ସଂଘ ଶରଣଂ ତୁ ସବେସମ୍ । (୨୭)

ସଂଘ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦିଏ । ଆତ୍ମବିଶ୍ୱାସ ସୃଷ୍ଟି କରେ ଏବଂ ଏକ ଶୀତଳ ପ୍ରକୋଷ୍ଠ ଭଣ୍ଡାର ପରି ଶାନ୍ତି ବିତରଣ କରେ । ଏହା ପିତାମାତାଙ୍କ ଭଳି ସ୍ନେହ ପ୍ରଦାନ କରେ ଏବଂ ସମସ୍ତ ଜୀବମାନଙ୍କୁ ଆଶ୍ରୟ ଦିଏ । ତେଣୁ ଭୟ ତ୍ୟାଗ କର । (୨୭)

ନନାଶ ହୋଇ ଭାଗି ଥିରୟରାଓ ଦଂଶନେ ଚରିତ ଯା
ଧନ ଗୁରୁକୁଳ ବଂଶ ଅବିକହଇ ନି ମୁନ୍ତି । (୨୮)

ଯେଉଁମାନେ ନିଜର ସାରାଜୀବନ ନିଜ ଗୁରୁଙ୍କ ସାନିଧରେ କଟାଇଥାନ୍ତି - ସେମାନେ ଉତ୍ତମ ଜ୍ଞାନ ଲାଭ କରି ନିଜର ବିଶ୍ୱାସ ଓ ଚରିତ୍ରବତ୍‌ରେ ସ୍ଥିତସ୍ଥାପକତା ଆଣିପାରନ୍ତି । (୨୮)

ଯଶ ଗୁରୁମି ନ ଭରି ନ ଯା ବହୁମନୋ ନ ଗୌରବଂନଭୟଂ
ନଭି ଲଜ୍ଜା ନଭି ନେହୋ, ଗୁରୁକୁଳ ବାସେନ କିଂ ସେ ? (୨୯)

ତାପାଇଁ ଗୁରୁଙ୍କ ସାନ୍ନିଧରେ ବାସ କରିବାରେ କି ଅବା ଲାଭ - ଯାହାର ହୃଦୟରେ ଭକ୍ତି ଭାବ ନାହିଁ, ସମ୍ମାନ କି ଶ୍ରଧା ନାହିଁ । ଅନ୍ତଃକରଣରେ ସ୍ନେହ ନାହିଁ କିମ୍ବା ଗୁରୁଙ୍କ ପ୍ରତି ମନ ମଧରେ ଭୟ ନାହିଁ ? (୨୯)

କାମାରୟଜଳହବିନିଗୟସ, ସୁୟରଚାନଦୀହବଲସ
ପମହବୟଥିରକାନିୟଶ, ଗୁଣକେଶର ଲସା
ସବଗଜିନମହୁୟରପରଭୂଦାସ ଜୀନସୂରତେୟଭୁଦାସ
ସଂଘପୌମାସ ଭାବ ସମନଗଣସହସପତ୍ସ ।(୩୦:୩୧)

ସଂଘର ଜୟ ହେଉ । ପଙ୍କ ଓ ପାଣିରୁ ପଦ୍ମ ନିଜକୁ ଅଲଗା ରଖିବା ଭଳି ସଂଘ ନିଜକୁ କର୍ମର ମଳିନତାରୁ ଦୂରେଇ ରଖେ । ସଂଘ ପଦ୍ମ ସଦୃଶ ଅଟେ । ଯାହାର ବୃନ୍ତଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର, ବୃତ୍ତି ପମହାପ୍ରତିଜ୍ଞା

ମୁନୀମାନେ ପାଖୁଡ଼ା ସଦୃଶ । ପଦ୍ମକୁ ଭ୍ରମର ପରିଭ୍ରମଣ କଲାଭଳି ସଂଘକୁ ଗୃହୀମାନେ ପରିଭ୍ରମଣ କରନ୍ତି । ସୂର୍ଯ୍ୟାଲୋକରେ ପଦ୍ମ ବିକଶିତ ହେବାଭଳି ଜୀନଙ୍କ ଉପଦେଶାବଳୀରେ ସଂଘ ବୃଧିଲାଭ କରେ । (୩୦-୩୧)

୪. ନିରୂପଣ ସୂତ୍ର

ଶାସ୍ତ୍ରାର୍ଥ ନିରୂପଣ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଉପଦେଶ

ଯୋନ ପମନନୟେହିଂ ନଖେବେନାଂ ନିରୀକ୍ଷବେ ଅଥମ୍ ।
ତ ସୟୁତଂ ୟୂତଂ ୟୂତଂ ଚ ପଡ଼ିହଡ଼ି । (୩୨)

ଯିଏ ପ୍ରମାଣ, ନ୍ୟାୟ ତଥା ନିକ୍ଷେପ ମାଧ୍ୟମରେ କୌଣସି ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିବାକୁ ଅସମର୍ଥ ହୁଏ ତା'ପାଇଁ ସତ ଅସଦ୍‌ଭଳି ଏବଂ ଅସ୍ ସଦ୍ ଭଳି ପ୍ରତୀତ ହୁଏ । (୩୨)

ନାନଂ ହୋନି ସମନଂ ନାୟୋ ବି ନଦୁଶା ହିଦୟଭବଥ ।
ନିଖେଅ ବି ଉଭୟ ପରି ଅପେଦୀ ଗହନମ୍ । (୩୩)

ଜ୍ଞାନ ହିଁ ପ୍ରମାଣ ଅଟେ । ଜ୍ଞାତାର ଅନ୍ତଷ୍କରଣ ନ୍ୟାୟ ଅଟେ । ଜ୍ଞାନର ମାଧ୍ୟମ ନିକ୍ଷେପ ବା କୌଣସି ପ୍ରବନ୍ଧର ସମୂଚିତାର୍ଥ ପ୍ରକାଶ ନିମନ୍ତେ ହେତୁବାଦ ଅଟେ । (୩୩)

ଜିଚ୍ଛୟବବହାରନୟ, ମୂଳଭେୟ ନାୟନ ଶବବତାମ୍ ।
ନିଚୟସହନୟେଭଂ ପଜ୍ଜୟଜବବ୍‌ଥିୟଂ ମୁ ନାହା । (୩୪)

ନିଶ୍ଚୟ ନ୍ୟାୟ ଓ ବ୍ୟବହାର ନ୍ୟାୟ ଦୁଇଗୋଟିଏ ମୌଳିକ ନ୍ୟାୟ ରୂପେ ସ୍ୱୀକୃତ । ଦ୍ରବାର୍ଥିବ ନ୍ୟାୟ ଏବଂ ପର୍ଯ୍ୟାୟର୍ଥିକ ନ୍ୟାୟ ବା ପ୍ରକାରାତ୍ମକ ନ୍ୟାୟ ଉଭୟ ମିଶିଲେ ହିଁ କୌଣସି ପଦାର୍ଥିକୁ ଉତ୍‌ମ ରୂପେ ବୁଝି ହୁଏ । (୩୪)

ଯୋ ଶିୟ ଭେଦୁବୟରଂ ଧମ୍ମ ନଂ କୁନାଇ ଏଗବଧୁସା
ସେ ବବହାର ଭନ୍ନି ବିବାରୀୟ ନିଚୟ ହୋଇ । (୩୫)

ବ୍ୟବହାର ନ୍ୟାୟ ଆଂଶିକ ଅଟେ ଯେପରିକି ଏହା ଦ୍ୱାରା କୌଣସି ବସ୍ତୁକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ଦେଖାଯାଏ କିନ୍ତୁ ବସ୍ତୁ ଉପାଦାନ ଗୁଡ଼ିକପରେ ଧ୍ୟାନ କେନ୍ଦ୍ରୀଭୂତ ହୁଏ । ଏହାର ବିପରୀତ ହେଉଛି ନିଶ୍ଚୟ ନ୍ୟାୟ ଯଦ୍ୱାରା ବସ୍ତୁର ସାମଗ୍ରିକତା ବିଷୟରେ ବ୍ୟାପକ ଜ୍ଞାନ ଲାଭ କରିହୁଏ । (୩୫)

ବରାରେଣୁବଦିଶଇ ନଦିଶା ଚରିତଂ ଦଂଶନଂ ନାନମ୍ ।
ନଭି ନାନଂ ନ ଚରିତଂ ନ ଦଂଶନଂ ଜନଗ ସୁଧୋ । (୩୬)

ବ୍ୟବହାର ନ୍ୟାୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏହା ପ୍ରତୀତ ହୁଏ ଯେ ଜଣେ ଜ୍ଞାନୀର ଆଚରଣ ବିଧି ଶ୍ରଧା ଓ ଜ୍ଞାନ ପୂର୍ଣ୍ଣମାତ୍ରାରେ ଥାଏ । କିନ୍ତୁ ବାସ୍ତବରେ ନିଶ୍ଚୟ ନ୍ୟାୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସେହି ଜ୍ଞାତାର ନଥାଏ ଆଚାରଣ ବିଧି, ନା ଶ୍ରଧା ନା ଜ୍ଞାନ । କିନ୍ତୁ କେବଳହିଁ ପରିଜ୍ଞାତା ଭାବରେ ଥାଏ । (୩୬)

ଏବଂ ବବହାର ନ୍ୟାୟ ପରିସିଧ୍ୱୋ ଜନ ନିଛୟନ୍ୟାୟେନ
ନିଛୟ ନ୍ୟାୟସିଦ୍ ପୁଦ ମୁନିନ ପବନ୍ତି ନାବବଣମ୍ମା । (୩୭)

ବ୍ୟବହାର ନ୍ୟାୟ ନିଶ୍ଚୟ ନ୍ୟାୟର ବିପରୀତ ବୋଲି ଜାଣିବାକୁ ହେବ । ଯେଉଁ ସନ୍ଥମାନେ ନିଶ୍ଚୟ ପନ୍ଥାକୁ ଆଶ୍ରିତ ସେମାନେ ହିଁ କେବଳ ନିର୍ବାଣର ଅଧିକାରୀ ଅଟନ୍ତି । (୩୭)

ଯହ ନ ବି ଶକମାନଯୋ ଅନଜରସଂ ବିନାଉଗହେୟମ୍।
ତହ ବବହାରେଣ ଭିନ୍ ପରମଥୁବୈସନମଶକ୍କମ୍ । (୩୮)

ଯେଭଳି କୌଣସି ଅଣ ଆର୍ଯ୍ୟକୁ କୌଣସି ବିଷୟ ବସ୍ତୁରେ ସମ୍ୟକ ଜ୍ଞାନ ଦେବାପାଇଁ ଅଣ ଆର୍ଯ୍ୟ ଭାଷାକୁ ମଧ୍ୟ ଛାଡ଼ିହୁଏ ନାହିଁ । ସେଭଳି ପରମସତ୍ୟକୁ ବୁଝାଇବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହାର ନ୍ୟାୟକୁ ଛାଡ଼ି ହେବ ନାହିଁ । ଅର୍ଥାତ୍ କେବଳ ବ୍ୟବହାର ନ୍ୟାୟ ଦ୍ୱାର ପରମସତ୍ୟକୁ ଜାଣିହୁଏ । (୩୮)

ବବହରାରେ୯ଭୁୟଥ, ଭୂୟଥ ଦେଶିଦଦୁ ସୁଧ୍ୱନାଓ
ଭୂୟଥମସିଦ ଖଲୁ ସମଇଥି ହବଇ ଜୀବ । (୩୯)

ଏହା ସ୍ୱୀକୃତ ଯେ ବ୍ୟବହାର ନ୍ୟାୟ ଦ୍ୱାରା ବାସ୍ତବକୁ ବାସ୍ତବରୂପେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିହେବ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ନିଶ୍ଚୟ ନ୍ୟାୟ ଦ୍ୱାରା ବାସ୍ତବକୁ ବାସ୍ତବରୂପେ ବୁଝି ବା ବୁଝାଇ ହେବ । ତେଣୁ ନିଶ୍ଚୟ ନ୍ୟାୟ ପନ୍ଥାର ଆଶ୍ରିତ ବ୍ୟକ୍ତି ବାସ୍ତବ ରୂପରେ ଦେଖିପାରେ । (୩୯)

ନିବୟମବଲମ୍ବନ୍ତ, ନିବୟତ ନିବୟଂଅଜାନନ୍ତ
ନିଶନ୍ତି ଚରଣକରଣଂ ବହିରକରଣ ଲସ କୈ । (୪୦)

ଯେଉଁମାନେ ନିଶ୍ଚୟ ନ୍ୟାୟର ଆଶ୍ରିତ ତଥାପି ମଧ୍ୟ ଏହାକୁ ଉତ୍ତମ ରୂପେ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିନଥାନ୍ତି – ସେମାନେ ବ୍ୟାବହାରିକ ଦିଗର ଅପ୍ରଧାନ ନୀତିଗୁଡ଼ିକୁ ହତାଦର କରିବା ଦ୍ୱାରା ସମଗ୍ର ଶୃଙ୍ଖଳାରେ ବ୍ୟାଘାତ ଉପୁଜାଇଥାନ୍ତି । (୪୦)

ସୁଧ୍ୱୋ ସୁଧ୍ୱାଦେଶ ନୟବୋ ପରମଭବଦରିଶିହିମ୍
ବବହାର ଦେଶିଦ ପୁନ ଯେ ଦୁ ଅପରମେ ଥିବ ଭବେ । (୪୧)

ଯେଉଁମାନେ ଚରମ ସତ୍ୟକମୁ ଜାଣିଛନ୍ତି ସେମାନେ ବାସ୍ତବତାକୁ ସଠିକ୍ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିପାରିବେ । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁମାନେ କୌଣସି ଏକ ତଳସ୍ତରରେ ରହିଛନ୍ତି ସେମାନେ ବାସ୍ତବ ସତ୍ୟକୁ ନିଶ୍ଚୟ ନ୍ୟାୟ ମାଧ୍ୟମରେ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରି ବ୍ୟାବହାରିକ ନ୍ୟାୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରିବା ସମୁଚିତ ଅଟେ । (୪୧)

ନିବୟଯେ ବୁନେୟଂ କ ଭବେ କମି ବତାଇ ସମାନ
ବ୍ୟବହାରତ ଯ କରଇ ଯ ପୂଜଥିୟ କ୍ରୀତାମି (୪୨)

ବାସ୍ତବରେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀମାନଙ୍କର ମାନସିକ ସ୍ଥିତିର କଳନା କରିବା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁଷ୍କର । ତେଣୁ ସନ୍ନାସୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କିଏ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ତାହା ସେମାନଙ୍କର ସନ୍ନାସ୍ୟଗତ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ନିର୍ଣ୍ଣିତ ହେବା ବିଧି । (୪୨)

ତମଃ ସବେ ବି ନୟ, ମିଚ୍ଛଦିଠି ସପ୍ୟ ପଦିବଧ୍
ଅନୋନାନିମାୟ ଉନ ହବନ୍ତି ସମତାସଭାବ । (୪୩)

ତେଣୁ ସମସ୍ତ ନ୍ୟାୟ (ମତବାଦ) ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେସବୁ ନିଜ ନିଜ ମୂଳତଥ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ସୀମିତ ଥାଆନ୍ତି ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେମାନେ ନ୍ୟାୟଭ୍ରଷ୍ଟତା ସ୍ଥିତିରେ ଥାଆନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ସମସ୍ତ ମତବାଦ ଏକ ଅରେକ ଉପରେ ନିର୍ଭରଶୀଳ ହୋଇଥାନ୍ତି ସେସବୁହିଁ ସତ୍ୟରେ ରୂପାନ୍ତରିତ ହୋଇଥାନ୍ତି । (୪୩)

କାଯଂ ନାନାଦୀୟଂ ଉଶଗବବୟାଓ ଭବେ ଶାକମ୍ ।
ତଂ ତହା ସମୟରନ୍ତ ତଂ ସପଳଂ ହୋଇ ସବମପି । (୪୪)

ଆଚରଣ ବିଧି, ଜ୍ଞାନ ଇତ୍ୟାଦି ସଠିକ୍ ରୂପେ ବିବେଚିତ ହୁଏ ଯେତେବେଳେ ତଦ୍ୱାରା ସାଧାରଣ ନିୟମସବୁ ତଥା ବିଶେଷ ନିୟମ ସବୁ ସମରୂପେ ପ୍ରତୀତ ହୁଏ । ସେବୁ ଏଭଳି ବ୍ୟବହୃତ ହେବା ବିଧି ଯଦ୍ୱାରା ଲୋକମାନେ ତା ଉପରେ ଆସ୍ଥା ରଖିପାରିବେ । (୪୪)

୫. ସଂସାରଚକ୍ର ସୂତ୍ର

ଦେହାନ୍ତରପ୍ରାପ୍ତିଚକ୍ର ଉପଦେଶାବଳି

ଅଧୁବେ ଅସସୟାମି ସଂସାରମି ଦୁଃଖପାରଗ୍ଏ
କିଂ ନାମ ହୋଯିକ ତଂ କାମ୍ୟଂ ଯେନାହଂ ଦୁଗଇନଗଚ୍ଛେବ । (୪୫)

ଏ କ୍ଷଣଭଙ୍ଗୁର, ସ୍ୱଳ୍ପସ୍ଥାୟୀ ତଥା ଦୁଃଖପୂର୍ଣ୍ଣ ସଂସାରରେ ଏପରି କ'ଣ ଅଛି ଯାହାକୁ ଆଶ୍ରାକରି ମୁଁ ଦୁଃସ୍ଥିତିରେ ଜନ୍ମ ନେବା ଭଳି ହୀନତାରୁ ନିଜକୁ ରକ୍ଷା କରିପାରିବି ? (୪୫)

ଖତାମିତ ସୁଖ ବହୁକାଳଦୁଃଖ ପଗମଦୁଃଖ ଅନିଗମସୁଖ
ସଂସାରମୋଖସ ବିପଖଭୂୟ ଖନିଅନଂନ ଉକାମରୋଗ । (୪୬)

ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ସୁଖ କ୍ଷଣିକ ଆନନ୍ଦ ଦିଏ । କିନ୍ତୁ ବହୁକାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦୁଃଖ ଦିଏ । ଯେଉଁଥିରେ ସୁଖ କମ୍ ଦୁଃଖ ବେଶୀ ଏବଂ ସେ ସମୟ ହେଉଛି ମୁକ୍ତିପଥର କ□କ ସଦୃଶ ଏବଂ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟର ଗନ୍ତାଘର ସଦୃଶ । (୪୬)

ସୁଥଉଭି ମଗଯନ୍ତ କଥାଭି କେଳି ନରଯାହାସାର
ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ବିଷୟଷ୍ଟେ ତାହା ବଥି ସୁହମ୍ ସୁଖୁଭିଗବିଥମ୍ । (୪୭)

କଦଳୀ ଗଛକୁ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଭାବରେ ଚିରି ଚାଲିଲେ ତା ମଧ୍ୟରୁ କୌଣସି ସାରବସ୍ତୁ ବାହାରି ନପାରିଲା ଭଳି ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ସୁଖ ମଧ୍ୟରେ କେଉଁଠି ହେଲେ ଶାନ୍ତି ନଥାଏ ଯଦିଚ ଅର୍ନ୍ତଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖିଲେ । (୪୭)

ନରବିବୁହେଶରସୁଖଂ ଦୁଃଖଂ ପରମଥାଅ ଢ଼ୟଂବିନ୍ତି ।
ପରିଣାମଦରୁନମସସୟଂ ଚ ଯଂ ତ ଅଳଂ ତେନ । (୪୮)

ବାସ୍ତବରେ ଦେଖବଲେ ନରେନ୍ଦ୍ର (ରାଜା) ବା ଦେବେନ୍ଦ୍ର (ଇନ୍ଦ୍ର) କିଭଳି ସଭାମାନେ ଯେଉଁ ଆନନ୍ଦ ଉପଭୋଗ କରିଥାନ୍ତି ତାହା ମଧ୍ୟ ଯନ୍ତ୍ରଣାଦାୟୀ କାରଣ ତାହା କ୍ଷଣସ୍ଥାୟୀ ଏବଂ ଦୁଃଖାନ୍ତକ । ତେଣୁ

ସେଭଳି ଆନନ୍ଦରୁ ନିଜକୁ ଦୁରେଇ ରଖିବା ଶ୍ରେୟ । (୪୮)

ଯହ କଚ୍ଛୁଲ୍ଲ କୁଚ୍ଛୁହ ବଣଦୟମାନ ଦହଂ ମୁନଇସୁଖମ୍ ।
ମୋ ହଭର ମନୁସା ତହ କମ୍ ଦୁହଂ ସୁହଂ ବିନ୍ତି । (୪୯)

ଶରୀରରେ ହୋଇଥିବା କଷ୍ଟଦାୟକ କ୍ଷତକୁ ବ୍ରତର ସଂକେତ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ଆନନ୍ଦ ଲାଭ କଲାଭଳି ମୋହାଚ୍ଛନ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତି ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ସୁଖକୁ ଆନନ୍ଦଦାୟୀ ମନେ କରିଥାଏ । (୪୯)

ଭୋଗମିଶ ଦୋଷବିଷନେ ହିୟନିଶେୟସବୁଧି ବଙ୍ଗଥେ ।
ବଳେ ୟା ମନ୍ଦିଏ ମୂଢ଼େ ବାଝଇ ମାଚ୍ଛିଆ ବା ଖେଳାମି । (୫୦)

ଦୈହିକ ସୁଖରେ ନିମଜ୍ଜିତଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଐଶ୍ୱରୀୟ ସୁଖ ନିମିତ୍ କ’ଣ ଆବଶ୍ୟକ ତାହା ଜାଣିବାକୁ ବିକୃତ ମତବାଦ ପୋଷଣ କରେ । ତିମିରାଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇ ମୋହଗ୍ରସ୍ତ ଅବସ୍ଥାରେ ଶ୍ଳେଷ୍ମାବଧ୍ ମକ୍ଷିକାଟିଏ ଭଳି ନିଜ କର୍ମପନ୍ଥାରେ ଆବଧ୍ ରହେ । (୫୦)

ଜ୍ଞାନିଯାଇ ଚିନ୍ତ ଯାଇ ଯମଜରାମରଣ ସମ୍ଭବଂ ଦୁଖମ୍ ।
ନ ଯ ବିଷୟେଷୁ ବୀରଜାଇ, ଅହୋ ସୁବଧ୍ କବଦିଗଣ୍ଠି । (୫୧)

ଜନ୍ମ, ଜରା ଓ ମୃତ୍ୟୁର ଯନ୍ତ୍ରଣା ବିଷୟରେ ସମସ୍ତେ ଅବଗତ ଅଟନ୍ତି । ତଥାପି କେହି ହେଲେ ନିଜର ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଲାଳସା ତ୍ୟାଗ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉନାହିଁ । ଆହା କି ସୁଦୃଢ଼ ଏ ଆତ୍ମାଭିମାନର ବନ୍ଧନ । (୫୧)

ଯୋ ଖଲୁ ସଂସାରଣ ଜୀବ ତତ ଦୁ ହୋଦି ପରିମାଣ
ପରିଣାମାଦ କାମଂ, କମଦୋ ହୋଦି ଗାଦିଷୁ ଗାଦି ।
ଗାଦୀମଧିଣଦସ ହେବ, ଇନ୍ଦିୟାନି ଜାୟନ୍ତେ
ତେହିଂ ଦୁ ବିଷୟ ପହନଂ ତତୋ ରାଣ ବା ଦୋଷବା
ଜୟଦି ଜୀବସେବାଂ ଭବ ସଂସାରଚକାବଲମୀ ।
ଇଦି ଜୀବନବରେହୀଂ ଭଗିଦ ଅନଦିନିଧାନ ସନିଧାନ ବା (୫୨:୫୪)

ସାଂସାରିକ ମୋହାଚ୍ଛନ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତି ଆକର୍ଷଣ ଓ ବିକର୍ଷଣ ଭାବନାରେ ଆବଧ୍ ହୁଏ । କର୍ମ ତାର ଆତ୍ମାକୁ ବନ୍ଧନରେ ପକାଏ । କର୍ମ ବନ୍ଧନର ପରିଣାମ ହେଉଛି ଜନ୍ମ ଚକ୍ରରେ ଛନ୍ଦି ହେବା ଭଳି । ଜନ୍ମଲାଭ କରିବା ହେତୁ ସେ ଏକ ଶରୀର ଧାରଣ କରେ । ଶରୀର ଦ୍ୱାର ସ୍ୱରୂପ ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନେ ଥାଆନ୍ତି । ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନେ ନିଜକୁ ସୁହାଇବା ଭଳି ସୁଖପଥମାନ ବାଛି ନିଅନ୍ତି । ପ୍ରତିବଦଳରେ ବିଷୟ ସୁଖରେ ପ୍ରବୃତି ଓ ନିବୃତି ପହଟେ । ଆତ୍ମା ଏହିପରି ଜନ୍ମ ମୃତ୍ୟୁ ଚକ୍ରରେ ଗୁଛି ହୋଇଯାଏ । ସେଥିପାଇଁ ପରମ ଜୀନ କହିଛନ୍ତି ଯେ ଆମବା ସ୍ୱାଭବତଃ ଆଦି ଅନ୍ତହୀନ ତଥାପି ଆତ୍ମାର ଅବସାନ ଘଟେ ମୃତ୍ୟୁରେ । (୫୨:୫୪)

ଯମଂ ଦୁଃଖଂ ଜରା ଦୁଃଖଂ ରୋଗୟା ମରଣାନି ୟା
ଅହୋ ଦୁଃଖହୁ ସଂସାର ଯାତାଃ କିସନ୍ତି ଜନ୍ତବୋ । (୫୫)

ଜନ୍ମ ଦୁଃଖର କାରଣ । ଜର, ବ୍ୟାଧି ଓ ମୃତ୍ୟୁ ମଧ୍ୟର ଦୁଃଖର କାରଣ । ଆହା – ବାସ୍ତବରେ ସାଂସାରିକ ସ୍ଥିତି ହିଁ ଦୁଃଖଦାୟକ ଯେଉଁଠି ଆନନ୍ଦରେ ପତଙ୍ଗ ଝାସ ଦେଲାଭଳି ପ୍ରାଣୀ ଅହରହ କଷ୍ଟ ଭୋଗୁଥାଏ । (୫୫)

୬. କର୍ମସୂତ୍ର

କର୍ମ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଉପଦେଶାବଳି

ଯୋ ଯେନ ପରରେଣଂ ବ ନିଯାଯୋ ତମନହା ଫୋତୁ ।
ମାନତି କରେତି ବଦତି ବା ବିପରୀୟାଶ ଭବେ ଏଷ । (୫୬)

ଯଦି କୌଣସି ବସ୍ତୁର ନିର୍ଧିଷ୍ଟ ଏକ ସଭା ଅଛି । ତାହାଲେ ତା ସଭା ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଭାବର ବିଚାର କରିବା ତାହା ଅନ୍ୟ କିଛି ହୋଇଥିବ ଭାବି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା କିମ୍ବା ତାର ଅନ୍ୟ ସଂଜ୍ଞା ନିରୂପଣ କରିବା ଦୋଷଯୁକ୍ତ ଅଟେ । (୫୬)

ଯଂ ଯଂ ସମୟଂ ଜୀବ ଅଭିଷଇ ଯେନ ଯେନ ରାବେନ
ସୋ ତମି ତମି ସମାଇ ସୁହାସୁହଂ ବନ୍ଧଇ କମ୍ମ୍ । (୫୭)

ଯେତେବେଳେ ଜୀବାତ୍ମା ଯେ କୌଣସି ମାନସିକ ସ୍ଥିତିରେ ରହେ ତଦନୁଯାୟୀ ସେହି ସମୟରେ ସେହି ଜୀବାତ୍ମା ଅନୁରୂପ ଭଲ ବା ମନ୍ଦ କର୍ମରେ ନିଜକୁ ଛନ୍ଦିଦିଏ । (୫୭)

କୟସ୍ୟ ବୟସ ସତେ୍ କିତେ୍ ଗିଧେୟା ଇଥିସୁ
ଦୁହାୟ ମଳଂ ସିନର ଶିଶୁନଗୁ ବା ମାଟିୟାମ । (୫୮)

ଯେ ନିଜର ଶାରୀରିକ କର୍ମ ଓ ବଚନ ପ୍ରତି ଅସର୍କେ ରହି ଧନକାମୀ ଓ ନାରୀଲୋଭି ହୋଇପକ୍ଷେ ସେ କର୍ମବନ୍ଧନରେ ପଡ଼ି ଆସକ୍ତି ଓ କୃଣା ରୂପକ କର୍ମର ମନସବୁ ଗଚ୍ଛିତ କରିଥିଲେ – ଯେପରି ମାଟି ଭିତରେ ଥିବା ଜିଆ ଉଭୟ ଭିତରେ ଓ ବାହାରେ କେବଳ ମାଟି ଗଚ୍ଛିତ କରି ରଖିଥାଏ । (୫୮)

ନ ତସ ଦୁଃଖଂ ବିବହନ୍ତି ନାୟୋ, ନମିତଭାଗା, ନସୂୟା ନବାନ୍ଧବା
ଏକ ସାୟଂ ପଚନୁହୋଇ ଦୁଃଖ, କତ୍ାରମେବ ଅନୁଯାୟୀ କମାମା ।

କର୍ମ କେବଳ କର୍ତ୍ତାକୁ ପର୍ବର୍ତ୍ତାଏ । ସେଥିପାଇଁ କର୍ତ୍ତା ନିଜେ କେବଳ ଦୁଃଖ ଭୋଗେ । ତା'ର ଜାତି ଭାଇମାନେ ନୁହଁନ୍ତି, ସାଙ୍ଗ ସାଥୀ ନୁହଁନ୍ତି । ପୁତ୍ରମାନେ ନୁହଁନ୍ତି ଭ୍ରାତାମାନେ ନୁହଁନ୍ତି । କେହି ତା'ର ଜଞ୍ଜାଳରେ ଭାଗୀ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ । (୫୯)

କାମଂ ଚିନନ୍ତି ସବଶ ତଶୁଦୟାମିର ପରାଭାଷ ହୋନ୍ତି
ରୁଖାଂ ଦୁରୁହାଇ ସବାଶ ବିଗଳଇ ସ ପରବାସୋ ତତୋ । (୬୦)

ଯେପରି ବ୍ୟକ୍ତି ଗଛ ଚଢ଼ିବା ସମୟରେ ନିଜ ଅଧିନରେ ଥାଏ କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ସେ ଗଛରୁ ଖସିପଡ଼ିବା ଆରମ୍ଭ କରେ – ସେତବେଳେ ନିଜକୁ ପଡ଼ିଯିବାରୁ ରୋକିବାରେ ଆଉ କ୍ଷମତା ନଥାଏ –

ସେହିପରି ଜୀବାମବା କର୍ମ ସଂଗ୍ରହ କାଳରେ ନିଜ ଅଧିନରେ ଥାଏ ମାତ୍ର ଥରେ କର୍ମପନ୍ଥାରେ ଆବଧ୍ ହୋଇଗଲେ କର୍ମଫଳ ପ୍ରାନ୍ତରୁ ନିଜକୁ ରକ୍ଷା କରି ପାରେ ନାହିଁ । ଅର୍ଥାତ୍ ତାର ଇଚ୍ଛାଧିନ ମାତ୍ର କର୍ମଫଳ କେବଳ କର୍ମର ଅଧିନ । ନିଜ ଇଚ୍ଛାରେ ତାକୁ ବଦଳାଇ ହେବନାହିଁ । (୬୦)

କାମାବଶ ଖଲୁ ଜୀବ ଜୀବବଶଂ କହିଠ ଚି କାମାଇମ୍ ।
କଥାଇ ଧନିଅ ବଲରଂ ଧରଣୀୟ କଥହିଁ ବଲଭମ୍ । (୬୧)

ବେଳେ ବେଳେ (ଯେତେବେଳେ କର୍ମ ଫଳଧାରଣ କରେ) ଜୀବାତ୍ମା କର୍ମର ଅଧିନ ତଥା ଅନ୍ୟ ସମୟରେ (ଅର୍ଥାତ୍ ଯେତେବେଳେ କର୍ମ କରାଯାଏ) କର୍ମ ଜୀବାତ୍ମାର ଅଧିନ ଅଟେ । ଠିକ୍ ଯେମିତି ଋଣ ଦେବାବେଳେ ଋଣଦାତା ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଥାଏ - ଗ୍ରହୀତା ଅନୁଗୃହୀତ ଥାଏ ଏବଂ ଋଣ ପରିଶୋଧ କାଳରେ ଋଣଗ୍ରହୀତା ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଥାଏ ଏବଂ ଋଣଦାତା ଅନୁଗୃହିତ ଅବସ୍ଥାରେ ଥାଏ । (୬୧)

କାମତ୍ ଅନେନ ଏକଂ ଦବଂ ଭବ ଭି ହୋବି ଦୁବିହଂ ତୁ ।

ପୋଗଲପିଣ୍ଡ ଦବଂ ତସଭି ଭବକମଂ ତୁ । (୬୨)

ବାସ୍ତବରେ କର୍ମ ମାତ୍ର ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାରର । କିନ୍ତୁ ଏହା ଦୁଇଭାବରେ ଗଣାଯାଏ । ଦ୍ରବ୍ୟ କର୍ମ ଓ ଭାବ କର୍ମ । ଦ୍ରବ୍ୟକର୍ମ ହେଉଛି ଶରୀରଧାରୀ କଣିକାମାନଙ୍କର ଏକ ସମଷ୍ଟି । ଭାବକର୍ମ ହେଉଛି ଜୀବର ଅନ୍ତର୍ନିହିତ କ୍ଷମତା (ଏବଂ ଏହି କ୍ଷମତା ନିର୍ଭର କରେ ଜୀବର ଭଲ ବା ମନ୍ଦ ପ୍ରତି ଆକର୍ଷଣ ବା ବିକର୍ଷଣ ଉପରେ । (୬୨)

ଯୋ ଇନ୍ଦିୟାଦି ବିଜୟୀ ଭବୀୟ ରଭୀ ଆଗମ ଅନାଗମ ଝଡ଼ି ।

କାମେହାଂ ସୋ ନ ଇଞ୍ଜିନ୍ କିହ ତଂ ପତା ଅନୁଚରନ୍ତି । (୬୩)

ନିଜ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଉପରେ ଯିଏ ବିଜୟ ହାସଲ କରିଛି ଏବଂ ଆତ୍ମାର ବାସ୍ତବ ରୂପକୁ ଧ୍ୟାନ କରିଚାଲିଛି ସେ କର୍ମରେ ଆବଧ୍ ହୁଏ ନାହିଁ । ପ୍ରାଣ ଯାହାକି ସାଂସାରିକ ବସ୍ତୁରେ ଗଢ଼ା ତାହା କିପରି ସେହି ମହାତ୍ମାଙ୍କ ପିଛା କରିପାରିବ ।? (ଅର୍ଥାତ୍ ତାର ଆତ୍ମା ଜନ୍ମ ଚକ୍ରରେ ପଡ଼ିପାରେ ନାହିଁ । ସଦାମୁକ୍ତିର ପଥରେ ଥାଏ) । (୬୩)

ସଂକ୍ଷେପରେ କର୍ମ ଆଠ ପ୍ରକାରର (୧) ଜ୍ଞାନାବରଣୀୟ (ଆବରଣ ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିବା ଜ୍ଞାନ) (୨) ଦର୍ଶନା ବରଣୀୟ (ଦେଖିବାରେ ଆବରଣ ସୃଷ୍ଟିକାରୀ) । (୩) ବେଦନୀୟ (ଭାବନା ଉଦ୍ରେକକାରୀ) (୪) ମୋହନୀୟ (ମୋହପ୍ରଦାନକାରୀ) (୫) ଆୟୁ (ଜୀବନକାଳ ନିରୂପଣକାରୀ) (୬) ନାମ (ଶରୀର ନିର୍ଣ୍ଣୟକାରୀ) (୭) ଗୋତ୍ର (ମର୍ଯ୍ୟାଦା ପ୍ରଦାନକାରୀ) (୮) ଅନ୍ତରାୟ (ଆତ୍ମାର ଶକ୍ତି ମର୍ଯ୍ୟାଦାକାରୀ । (୬୪:୬୫)

ନାନାଣାବରନିଜଂ, ଦଂଶନବରନଂ ତହା, ବେୟାନିଜଂ ତହାମୋହଂ
ଔକମଂ ତହେବ ଯା, ନାମ କାମଂ ଚ ଗୋୟଂ ଚ ଅନ୍ତରାୟଂ
ତହେବବା ଏବଂଏୟାଇଂ କାମାଇଂ ଅନେକ ଉ ସମସାଅ । (୬୪:୬୫)

ପଦ ପରିହାର ସି ମଜ ହଦ ଚିତ୍ କୂଳ ଭଣ୍ଡଗାରିଣାମ୍

ଯହା ଏସିଂ ଭବ କାମ୍ମନା ବି ଯନ ତହ ଭବ (୬୬)

ଏହି ଅଷ୍ଟକର୍ମର ପ୍ରକୃତି୍ ସବୁ ଯଥାକ୍ରମେ ଏକ ପରଦା, ଜଣେ ଚୌକିଦାର, ଏକ ଖଣ୍ଡା, ମଦ୍ୟ, କାଠର ଏକ ପେଡ଼ି, ଜଣେ ଚିତ୍ରକର, ଜଣେ ପାତ୍ରକର ଓ ଜଣେ କୋଷଗାର ରକ୍ଷକ ଭଳି ଅଟନ୍ତି । (୬୬)

ବିଶଦାର୍ଥ – ଏହି ଶ୍ଳୋକରୁ କର୍ମର ଆଠଟି ପ୍ରବୃତି୍ ବୁଝାଯାଏ ।

(୧) ଜ୍ଞାନକୁ ଆଚ୍ଛାଦନ କରିବା ନିମନ୍ତେ କର୍ମ ଯେଭଳି ପରଦା ଗୃହ ମଧ୍ୟସ୍ଥ ବସ୍ତୁକୁ ବାହାର ଦର୍ଶନକାରୀ ନିକଟରୁ ଲୁଚାଇ ରଖେ । (୨) ଦର୍ଶନା ବରଣୀୟ କର୍ମ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଚୌକିଦାର ଦର୍ଶନାଭିଳାଷୀ ବ୍ୟକ୍ତିଠାରୁ ଅଟକାଇଲା ଭଳି ଅଟକରେ ଓ ନିଜେ ବାଟ କଢ଼ାଇ ନିଏ । (୩) ବେଦନୀୟ କର୍ମ ସମସ୍ତ ସୁଖ ଓ ଦୁଃଖର କାରଣ ଅଟେ, ଯେଭଳି ଅସିଧାରରେ ମହୁବୋଳା ହୋଇଥିଲେ ଚୋଷିବାର ସ୍ୱାଦ ଆନନ୍ଦ ଦିଏ କିନ୍ତୁ ଜିହ୍ୱା ଛେଦନ ହେବାରେ ଭୟ ଦୁଃଖ ଦେଇଥାଏ ।

(୪) ମୋହନୀୟ କର୍ମ ସୁରାଭଳି ମାୟା ଜାଲ ସୃଷ୍ଟି କରେ ।

(୫) ଆୟୁ କର୍ମ ଆତ୍ମାକୁ ଶରୀର ସହ ବାନ୍ଧି ରଖେ । ଯେପରି ଗୋଡ଼ରେ ବେଡ଼ି ପକାଇ ଜଣକୁ କିଛି ସମୟ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନରେ ଅଟକ ରଖାଯାଏ ।

(୬) ନାମ କର୍ମ ଆତ୍ମାକୁ ବହୁଯୋନିରେ ଜାତ କରାଏ । ଯେପରି ଜଣେ ଚିତ୍ରକର ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରଣ ଛବି ଆଙ୍କେ ।

(୭) ଗୋତ୍ରକର୍ମ ଯୋଗୁଁ ଜୀବ ଉଚ୍ଚ ବା ନୀଚ ପରିବାରରେ ଜନ୍ମ ହୁଏ । ପେରି ଜଣେ ପାତ୍ରକାର ଛୋଟ ବଡ଼ ସବୁ ପ୍ରକାର ପାତ୍ର ସୃଷ୍ଟି କରେ ।

(୮) ଅନ୍ତରାୟ କର୍ମ ଜଣକୁ ସୁକାର୍ଯ୍ୟକରୁ ନିବୃତ୍ କରେ । ଯେପରି ଜଣେ କୋଷାଗାର ରକ୍ଷକ କୋଷାଧିକାରୀଙ୍କୁ ଦାନ ବା ଉପହାର ଦେବାକୁ ବାରଣ କରେ ।

୭. ମିଥ୍ୟାତ୍ୱସୂତ୍ର

ମିଥ୍ୟାତ୍ୱ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଉପଦେଶାବଳୀ

ହା ! ଯାହା ମୋହିୟମାୟିନ ସଗାଇମଗଂ ଅଜାନମାଜିନାମ୍
ହା ! ଭବକାନ୍ତାରେ ସୁଚିରଂ ଭମିୟଂ ଭୟକରମି । (୬୭)

ଆଃ ! ମୁଁ ମୋ ମାୟାଛନ୍ନତା ଯୋଗୁଁ ଆଜିପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁକ୍ତିର ମାର୍ଗକୁ ଚିହ୍ନିପାରିଲି ନାହିଁ । ତେଣୁ ଭୟଙ୍କର ତମସାଛନ୍ନ ସଂସାର ଚକ୍ରରେ ମୁଁ ପଡ଼ି ରହିଛି । (୬୭)

ମିଛତାଂ ବେଦନ୍ତ ଜୀବ ବିବରୀୟ ଦଂଶନ ହୋଇ
ନ ଯା ଧମ୍ମଂ ରୋଚେଦି ହୁ ମହୁରମପି ରସଂ ଯାହା ଜରିଦ । (୬୮)

ମାୟାନ୍ଧକାରରେ ଘା□ ହେବା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଆତ୍ମାର ପ୍ରବୃତି୍ ବିକାରଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼େ ଏବଂ ଧର୍ମଠାରୁ

ଦୂରେଇ ଯାଏ । ଯେମିତ ଜରବ୍ୟାଥିଗ୍ରସ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ମିଠେଇଟିଏ ମଧ୍ୟରୁ ଚେନାହିଁ । (୬୮)

ମିଛତ ପରିଣଦପା ତିହକସୟେନ ସୁଖୁ ଅଭିଥ ।
ଜୀବଂ ଦେହମେକଂ ମନଚକ୍ର, ବେ ବହିଗ୍ରପା । (୬୯)

ବିକାରଗ୍ରସ୍ତ ଜୀବାତ୍ମା ଯିଏ ସବୁବେଳେ କାମନା ବାସନାରେ ମଜ୍ଜି ରହିଥାଏ – ଏବଂ ସେଥିପାଇଁ ଆତ୍ମା ଓ ଶରୀର ଉଭୟ ଭାବରେ ସେ ଏକ ବାଚାଳ ଭଳି ବ୍ୟବହାର କରେ । (୬୯)

ଯୋ ଯହା ଭୟଂ ନ କୁଣାଇ ମିଛଦିତ ତାଓହୁକୋ ଅନୋ
ବଢ଼ଇ ଯା ମିଛତାଂ ପରସ ଶଙ୍କାଂ ଜନେମାନୋ । (୭୦)

ଜୀନଙ୍କ ଉପଦେଶ ଅନୁସାରେ ଯିଏ ନିଜ ଜୀବନକୁ ଗଢ଼ି ନପାରେ ତାଠାରୁ ଭଳି ଧର୍ମ ବିଦ୍ୱେଷୀ କିଏବା ଥାଇପାରେ ? ସେ ଅନ୍ୟଠାରେ ସଂଦେହ କରି (ଜୀନଙ୍କ ପ୍ରଦଶିତ ସତ୍‌ପନ୍ଥା ଗ୍ରହଣ ନକରି) ଧର୍ମ ସଂକଟରେ ପଡ଼ିଯାଏ । (୭୦)

୮. ରାଗ ପରିହାର ସୂତ୍ର

ଆସକ୍ତି ଛେଦନ ସଂବନ୍ଧୀୟ ଉପଦେଶାବଳୀ

ରାଗୋ ଯା ଦୋଷୋଭି ଯା କାମାବିୟଂ କାମଂ ଚ ମୋହପର୍ତ୍ୟଂ
ବରୟନ୍ତି କାମଂ ଚ ପେମର ନାଶ ମୂଳଂ ଦୁଖଂ ଚଜରାମରଣଂ ଜୟନ୍ତି । (୭୧)

ଅନୁରକ୍ତି ଓ ବିରକ୍ତି କର୍ମର ବୀଜ ସ୍ୱରୂପ । ମୋହରୁ କର୍ମର ଆରମ୍ଭ । କର୍ମ ହିଁ ଜନ୍ମ ଓ ମୃତ୍ୟୁର ମୂଳକାରଣ ଜନ୍ମ ଓ ମୃତ୍ୟୁ ସମସ୍ତ ଦୁଃକର ଗନ୍ତାଘର । (୭୧)

ନଭିତଂ କୁନିଇ ଅମିତ ସୁଥୁବି ଯା ବିରହିୟ ସମନଥାଭି ।
ଯଂ ଦୋଭି ଅନିଗହୀୟ କରନ୍ତି ରାଗୋୟା ଦୋଷାୟା । (୭୨)

ଏପରି ସବୁଠୁଁ ବଡ଼ ଶତ୍ରୁ ମଧ ଅନୁରକ୍ତି ଓ ବିରକ୍ତି ଭାବରୁ ସୃଷ୍ଟି ହେଉଥିବା କ୍ଷତିଠାରୁ ଅଧିକ କ୍ଷତି ପହାଇ ପାରେନାହିଁ । (୭୨)

ନ ଯା ସଂସାରମି ସୁହଂ ଯୈ ଜରାମରଣ ଦୁଃକ ଗହିୟାସ
ଗୀନସ୍ ଅଖି ଯାହାଁ ତହାଁ ମୁଖ ଉନଦେଅ । (୭୩)

ଜନ୍ମ ଜରା ମୃତ୍ୟୁର କବଳିତ ହୋଇ ଜୀବ ଯେପରି ଏ ସଂସାରରେ ଶାନ୍ତି ପାଇପାରେନା ତେଣୁ ସେଥିପାଇଁ ତା'ର ମୁକ୍ତିର ପଥ ଏକାନ୍ତ କାମ୍ୟ । (୭୩)

ତଂ ଯୈ ଇଚ୍ଛସି ଗନ୍ତୁଂ ତିରଂ ଭବଶୟରାସ ଘୋରସ
ତୋ ଚବସଂଯମଭାଣ୍ଡଂ ସୁବିହୀୟ ! ଗିନହି ତୁରନ୍ତି (୭୪)

ତୁମେ ଯଦି ଏହି ଭବ ସଂସାର ପାରିହେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛି, ତେବେ ହେ ଗୁଣୀଜନ – ତୁମେ ତପସ୍ୟା ଓ ଆତ୍ମସଂଯମ ରୂପକ ନାବକୁ ଭରସା କର । (୭୪)

ବହୁ ଭୟଙ୍କର ଦୋଷାନାଂ ସମାତଚରିତ ଗୁଣ ବିନାଶନଂ
ନହୁ ବସମ୍ଧତାନ୍ତାଙ୍କ ରାଗଦୋଷନ ମବନମ୍ । (୭୫)

ଅନୁରକ୍ତି ଓ ବିରକ୍ତି ଭଳି ଦୋଷଯୁକ୍ତି, ଧର୍ମନାଶୀ ତଥା ସମସ୍ତ ସୁଗୁଣ ବିନାଶକୁ ପ୍ରବୃତ୍ତି ଠାରୁ ଜଣେ ନିଜକୁ ଦୂରେଇ ରହିବା ଉଚିତ୍ । (୭୫)

କାମାନୁଗିଧି ପାଭବଂ ଖୁ ଦୁଃଖଂ ସବସ ହୋଗସସଦେବଗସ
ଯଂ କାଇଅଂ ମନସୀୟଂ ଚ କିଚିତସନ୍ତ ଗଂ ଗଛଇ ବ୍ୟଗଗ । (୭୬)

ସମସ୍ତ ମନୁଷ୍ୟ ତଥା ଦେବତା ମାନଙ୍କର ଶାରୀରିକ ଓ ମାନସିକ ପୀଡ଼ାର ଅନ୍ୟତମ କାରଣ ହେଉଛି – ଅନବରତ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଲାଳସା । ଯାହାର ଲାଳସା ନାହିଁ ସେ ଦୁଃଖମୁକ୍ତ । (୭୬)

ଯେନ ବିରାଗ ଯାୟତି ତଂ ତଂ ସବାୟରେଣ କରନିଜଂ
ମୁଚ୍ଛହହୁ ସଂସବେରି ଅନନ୍ତ ବେହୋର ଅସଂବେଶି । (୭୭)

ଯାହା ତୃଷ୍ଣାରୁ ମୁକ୍ତି ଦିଏ – ତାକୁ ସମ୍ମାନର ସହ ଅଭ୍ୟାସ କରିବା ବିଧି । କାମନାରୁ ମୁକ୍ତି ସେ ଏ ଭବସଂସାରରୁ ମୁକ୍ତି ପାଏ । ଯିଏ କାମନାରେ ବନ୍ଧା ସେ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହୀନ ଭାବେ ଏ ଭବସାଗରରେ ଘୁରି ବୁଲୁଥାଏ ।

ଏବଂ ସଶଂକ ପାବିକପାଣସଂ ସଂଜୟର ସମୟମୁ ଭଥିଅସ ।
ଅତ୍ୟ ୟା ଶଂକପାୟାୟ ତାଓ ସେ ପହିୟଇ କାମଗୁଣୋଷୁ ତନହା । (୭୮)

ଯିଏ ଜାଣିପାରେ ଯେ ତା'ର ସମସ୍ତ ଦୁଃଖର କାରଣ ହେଉଛି ତା'ର କାମନା । ତାର ମସ୍ତିଷ୍କ ସନ୍ତୁଳିତ ଅଟେ । ଯେତେବେଳେ ସେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ସୁଖ କାମନା କରେ ନାହିଁ ତାର ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ନିସ୍ତେଜ ହୋଇ ପଡ଼ନ୍ତି । (୭୮)

ଅନ୍ନଂ ଇମଂ ଶରୀରଂ ଅନ୍ନୋ ଜୀବୁ ଟି ନିଚୟମାୟ
ଦୁଖ ପରିକେଶକାରଂ ଛିନ୍ଦ ମମତାଂ ଶରୀରଓ । (୭୯)

ବାସ୍ତବରେ ଆମବା ଓ ଶରୀର ପରସ୍ପର ଠାରୁ ପୃଥକ୍ ତେଣୁ ଶରୀର ପ୍ରତି ମୋହ ତ୍ୟାଗ କର କାରଣ ଏହି ଶରୀର ମୋହ ହିଁ ସମସ୍ତ ଯନ୍ତ୍ରଣାର କାରଣ । (୭୯)

କାମାସବଦାରାଇଂ ନିରୁମ୍ଭୀୟାବାଇଂ ଇନ୍ଦିୟାଇଂ ଚ
ହନ୍ତବ ୟା କଷୟ ତିବିହଂ ତିବିହେନ ମୁଅତାଂ । (୮୦)

ନିର୍ବାଣ ପ୍ରାପ୍ତି ନିମିତ୍ ଜଣେ କର୍ମର ସମସ୍ତ ଅନୁସ୍ରୋତର ଗତି ରୋକିବା ଉଚିତ୍ । ନିଜର ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ସୁଖକୁ ଯଥା ସମ୍ଭବ କମ୍ କରିବା ଉଚିତ୍ – ସମସ୍ତ ବାସନା ପରିତ୍ୟାଗ କରିବା ଉଚିତ୍ । ଏ ସମସ୍ତ ଲାଭ କରିବାର ଉପାୟ ହେଉଛି ମନ, ବଚନ ଓ ଶରୀର । କର୍ମର ଏହି ତିନୋଟି ପନ୍ଥା ତଥା କାର୍ଯ୍ୟ କରିବ, କରାଇବା ଓ କାର୍ଯ୍ୟର ଫଳଲାଭ କରିବା କର୍ମର ଏହି ତ୍ରିଧାରା ମାଧ୍ୟମରେ । (୮୦)

ଭବେ ବିରତ ମନୁଅ ଭିଷଗୋ ଇନ୍ ଦୁଖହାପରଂ ପରେଣ

ନଲିପଇ ଭବମଝେ ବି ସନ୍ତୋ ଜଳେନ ବା ପୋଣିଣୀ ପଲାଣମା । (୮୧)

ସଂସାର କାମନାରୁ ବିରତ ହୋଇ ବ୍ୟକ୍ତି ଦୁଃଖଠାରୁ ଦୁରେଇ ଯାଏ । ପଦ୍ମ ଜଳରେ ଭାସିବା ଭଳି ଓ ତା ଦେହରେ ଜଳ ମଲା ପିଲା ଭଳି ସଂସାରରେ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ସଂସାର ଦୁଃଖ ତାକୁ ଛୁଇଁ ପାରେ ନାହିଁ । (୮୧)

୨. ଧର୍ମସୂତ୍ର

ଧର୍ମ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଉପଦେଶାବଳି

ଧମଠୋ ମଙ୍ଗଳମୁକିଟଂ ଅହିଂସା ସଂଯମୋ ତବୋ ।
ଦେବା ଭି ତଂ ନମସନିସ୍ତ ଯସ ଧମ୍ମେ ସାୟମଣ । (୮୨)

ଧର୍ମ ସର୍ବ ଶୁଭପ୍ରଦ ଅଟେ । ଅହିଂସା, ଆତ୍ମ ବିଗ୍ରହ ଓ ତପସ୍ୟା ଧର୍ମର ସାରବର୍ତ୍ତୀ ସ୍ୱରୂପ । ଏପରିକି ଦେବତାମାନେ ମଧ୍ୟ ତାକୁ ସମ୍ମାନ ଦିଅନ୍ତି ଯାର ମନ ସଦାସର୍ବଦା ଧର୍ମାଚରଣରେ ନିଯୁକ୍ତ ଅଟେ । (୮୨)

ଧମ୍ମୋ ବତ୍ଥୁ ସହାବୋ କମାଦିଭବୋ ୟା ଦଶବୀୟ ଧମ୍ମୋ
ରୟନତୟଂ ଚ ଧମ୍ମୋ ଜୀବାନାଂ ରକ୍ଷଣଂ ଧମ୍ମୋ । (୮୩)

ଯେ କୌଣସି ବସ୍ତୁର ସାର ହେଉଛି ଧର୍ମ । କ୍ଷମାଶୀଳତା ଆଦି ଦଶଟିଯାକ ସୁଗୁଣ ଧର୍ମର ଦଶଗୋଟି ସ୍ୱରୂପ ଅଟନ୍ତି । ସତ୍ ବିଶ୍ୱାସ, ସତ୍ ଜ୍ଞାନ ଓ ସଦାଚରଣ – ଏହି ତ୍ରିରତ୍ନକୁ ନେଇ ଧର୍ମ ଗଢ଼ା । ଜୀବେଦୟା ମଧ୍ୟ ଧର୍ମର ଏକ ଭିନ୍ନ ନାମ ଅଟେ । (୮୩)

ଉତ୍ମ କ୍ଷମମଦବାଜବ ସଚଶୌଚଂ ଚ ସଂଯମଂ ଚେବ
ତବଚଗମକିନଂ ବ୍ରହ୍ମ ଇଦି ଦଶବିହ ଧମ୍ମୋ । (୮୪)

ମହା କ୍ଷମାଶୀଳତା, ବିନମ୍ରତା, ସାଧାସିଧାପଣିଆ, ସତ୍ୟନିଷ୍ଠା, ପବିତ୍ରତା, ଆତ୍ମସଂଯମ, ତପସ୍ୟା, ବୈରାଗ୍ୟ, ଅପରିଗ୍ରହ, ବ୍ରହ୍ମର୍ଯ୍ୟ – ଏହାହିଁ ଧର୍ମର ଦଶ ବିଧ ରୂପ । (୮୪)

କୋହେନ ଯ ନ ତପଦି ସୁର-ନର-ତିରହି କରମାତୋବି
ଭଉସଣ ରୌଦେ ତସ ଖମା ନିମ୍ମଳ ହୋଦି । (୮୫)

ଦେବତାମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବା ନର ଓ ପଶୁ ମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଭୟଙ୍କର ଯାତନା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଯିଏ କ୍ରୋଧରେ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼େନାହିଁ, ତାର ସହିଷ୍ଣୁତା ହେଉଛି ବାସ୍ତବ ସହିଷ୍ଣୁତା । (୮୫)

ଖମାମି ସବ୍ ଜୀବାନାଂ ସକ୍ବ ଜୀବ ଖମନ୍ତୁ ମେ
ମିତ୍ତୁ ମେ ସର୍ବ ଭୁଦେଶୁ ବେରଂ ମଜହଂ ନ କେନ ଭି । (୮୬)

ମୁଁ ସମସ୍ତ ଜୀବମାନଙ୍କ ପ୍ରତି କରୁଣା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରେ – ସମସ୍ତ ଜୀବ ମୋଠାରେ କରୁଣା କରନ୍ତୁ ମୁଁ ସମସ୍ତଙ୍କ ପ୍ରତି ମିତ୍ରଭାବ ପୋଷଣ କରେ – କାହାପ୍ରତି ଶତ୍ରୁତା ଆଚରଣ ନକରେ । (୮୬)

ଯଇ କିଂଚି ପମଇନଂ ନ ସୁଥୁଭେ ବତ୍ୀୟଂମାଇ ପୁବୀମ୍ ।
ତଂମେ ଖମେମି ଅହଂ ନିଶଲୋ ନିକଷାୟ ଅ । (୮୭)

ସ୍ୱଚ୍ଛ ଅନବଧାନତା ଯୋଗୁଁ ମୁଁ ଯଦି ଅତୀତରେ କେବେ ତୁମ ପ୍ରତି ଦୁର୍ବ୍ୟବହାର ପ୍ରର୍ଦ୍ଦଶନ କରିଥାଏ - ମୁଁ ତୁମକୁ ନିଷ୍କପଟ ହୃଦୟରେ କ୍ଷମା ମାଗି ଦେଉଛି । (୮୭)

କୁଳରୁ ବଡ଼ଦିବୁଧିଷୁ ତବ ସୁନାଶୀଳେଷୁ ଗର୍ବଂ କି ଚି
ଯୋ ନବି କୁଭାଦି ସମନୋ ମଦବଧ୍ମାଂ ହବେ ତମ୍ । (୮୮)

ଯେଉଁ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ତାର କୁଳ, ଜାତି, ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ, ବିଦ୍ୟାର୍ଜନ, ତପଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟା, ଶାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞାନ ବା ଚରିତ୍ରକୁ ନେଇ ଗର୍ବିତ ହୁଏ ନାହିଁ ସେ ହିଁ ବିନମ୍ରତା ରୂପକୁ ଧର୍ମ ପାଳନ କରେ । (୮୮)

ଯୋ ଅବମାନକାରଣଂ ଦୋଷଂ ପରିହରୌ ନିଶୌତ
ସୋ ନାମ ହୋଦି ନାମୀ ନଦୁ ଗୁଣାତନତ୍ନ ମନେନା । (୮୯)

ସେହି ପ୍ରକୃତିରେ ମହାନ୍ - ଯେ ଅନ୍ୟ ପ୍ରତି ପରିହାସ ନକରିବାକୁ ସର୍ବଦା ଯତ୍ନଶୀଳ । ଯେ ର୍ଗବୀ - ସେ ଗୁଣହୀନ ବ୍ୟକ୍ତି ଭଳି ସମ୍ମାନ ପାଇବା ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପାରେ ନାହିଁ । (୮୯)

ସେ ଆସଇ ଉଚ୍ଚ ଗୋଲ ଆସଇଁ ନିଅଗୋଇ ନହୀନେ ନଐରିତେ ।
ନ ପିହଇ ଇତି ସଙ୍ଖାଇ ବେ ଗୋୟବାୟୀକେ ମାନ୍ୱଇ । (୯୦)

ସଂସାରରେ ସମସ୍ତେ ବହୁବାର ଉଚ୍ଚ ଯୋନିରେ ପୁଣି ବହୁବାର ନୀଚ ଯୋନିରେ ଜନ୍ମ ନେଇ ସାରିଛନ୍ତି । ତେଣୁ କେହି ଉଚ୍ଚ କି କେହି ନିଚ୍ଚ ନୁହେଁ । ଏହା ଜାଣି କିଏ ଅବା ନିଜ ବଂଶ ଗୌରବକୁ ନେଇ ଗର୍ବ କରିବ ? (୯୦)

ଯୋ ଚିନ୍ତଇ ନ ବଧ୍ଂ ନକୁନଜି ବଙ୍କ ନଜଂପଦେ ବଙ୍କମ୍ ।
ନଯ ଗୋବଦି ନିୟଦୋଷଂ ଅଜବଧମ୍ମୋ ହବେ ତସ୍ତ । (୯୧)

ଯେ ନିଜ ଚିନ୍ତା, କାର୍ଯ୍ୟ, ବଚନରେ ଜଟିଳତା ପରିହାର କରେ, ନିଜ ଦୁର୍ବଳତାକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରେ ନାହିଁ, ସେହିଁ ବାସ୍ତବରେ ସାଧାରଣ ଜୀବନ ଚର୍ଯ୍ୟାର ଧର୍ମ ପାଳନ କରେ । (୯୧)

ପରସନ୍ତ ବୟକରଣ - ବୟାନଂ, ମୋତୁନା ସପରିହିଦବୟାନଂ

ଯୋ ବଦଦି ଭିଖୁ ତୁରୀୟ ତସ୍ତ ଦୁଧମ୍ମ ହବେ ସବମ୍ । (୯୨)

ଯେଉଁ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଅନ୍ୟପ୍ରତି କୁଭାବ ପ୍ରୟୋଗ ନକରିବାରେ ସଚେତନ ଏବଂ ନିଜର ତଥା ଅନ୍ୟର ହିତରେ ଆସୁଥିବା ବଚନ କହନ୍ତି ସେ ସତରୂପକ ଚତୁର୍ଥ ସୁଗୁଣର ଅଧିକାରୀ । (୯୨)

ଶୋଶଷ ପଚ୍ଛୟା ପୁରଥାଅୟଃ ପାୟଗକାଲେ ୟା ଦୁହି ଦୂରାନ୍ତେ
ଏବଂ ଆଦଭାନି ସମୟ ଅନ୍ତୋ ରୁବେ ଅତୀତୋ ଦୁହିଅନିଶୋ । (୯୩)

ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ମିଛ କହିବା ପରେ, ମିଛ କହିବା ପୂର୍ବରୁ ଏବଂ ମିଛ କହିବା ବେଳେ ଦୁଃଖ ଭୋଗ କରେ । ସେହିପରି ଯିଏ ଚୋରିକରେ ବା କାମାସକ୍ତ ହୁଏ ସେ ମଧ୍ୟ ଦୁଃଖ ଭୋଗକରେ ଓ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୟନୀୟ ଅବସ୍ଥାରେ ଗତିକରେ । (୯୩)

ପଥଂ ହିଦୟନିଅଂପି ଭାଣମାନସା ସାଗାନ ବଣିଷା
କଦୁଗଂବା ଅସହଂ ତଂ ମହୁରବିବୟଂ ଭାବଇ ତସ । (୯୪)

କଟୁସ୍ୱାଦଯୁକ୍ତ ଔଷଧ ଠିକ୍ କାମ ଦେବାଭଳି ଜଣେ ବନ୍ଧୁର ସୁ ଉପଦେଶ ମନକୁ ପ୍ରଥମେ ଅସ୍ୱାଦ ଲାଗେ । କିନ୍ତୁ ପରିଣାମରେ ଠିକ୍ କାମଦିଏ । (୯୪)

ବିଶାଷ ନିଜ ମୟବା ହୋଇ ପୁଜ୍ଜ ଗୁରୁବ ଲୋଆସ
ଶୟଦୁବା ଶକବଇ ପୁରିଷ ସବସ ହୋଇ ଜିଅ । (୯୫)

ସତ୍ୟବାଦୀ ବ୍ୟକ୍ତି ମା ଶିଶୁ ନିକଟରେ ବିଶ୍ୱସ୍ତ ହେବାଭଳି ସମସ୍ତଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସର ପାତ୍ର ହୁଏ । ଶିଷ୍ୟ ଗୁରୁଙ୍କ ଭକ୍ତି କଲାଭଳି ତାକୁ ସମସ୍ତେ ଭକ୍ତି କରନ୍ତି ଓ ସହୃଦ୍ ଭଳି ତାକୁ ଅତି ଆପଣାର ମନେ କରନ୍ତି । (୫)

ସକାମୀ ବସଦିବେ ସକାମୀ ସଂଯମ ତହା ବସେଶେଷ ବି ଗୁଣ
ସଚ୍ଚଂ ନିବନ୍ଧଂନଂ ହି ଯ ଗୁଣାନ ମୁଦଧିବା ମାଛାନାମ୍ । (୯୬)

ତପସ୍ୟାର, ଆତ୍ମ ବିଗ୍ରହର ଏବଂ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ ସଦ୍‌ଗୁଣର ବାସସ୍ଥାନ ସତ୍ୟ ଅଟେ । ସତ୍ୟ ହିଁ ବାସ୍ତବରେ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ ସୁଗୁଣର ଜନ୍ମସ୍ଥାନ । ଯେପରି ମତ୍ସ୍ୟାଦିମାନଙ୍କ ପକ୍ଷେ ପାରାବାର । (୯୬)

ଯାହା ଲାହ ତାହା ଲୋହ, ଲାହ ଲୋହ ପବଧଇ
ଦମଶକୟଂ କାଯଂ କୋଡ଼ିଏ ବି ନା ନିଖିୟାମ୍ । (୯୭)

ଲାଭରୁ ଲୋଭର ସୃଷ୍ଟି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲାଭ ଅଧିକ ଏକ ଲୋଭ ସୃଷ୍ଟି କରେ । ଯେଉଁ କାମ ଦୁଇ ଗ୍ରାମ ସୁନାରେ କରାଯାଇପାରେ ତାହା କୋଟି କୋଟି ଗ୍ରାମ୍ ସୁନାରେ ମଧ୍ୟ ହୋଇପାରେନାହିଁ । (୯୭)

ଶୁଭନାରୁପାସ ଉପାବୟ ଭବେ, ଶିୟ ହୁ କେଲସ ମସ ଅସଂଖ୍ୟଂମ୍
ନରସ ଲଧସ ନତେହି କିଂଚି, ଇଚ୍ଛା ହୁ ଅଗସମସ ଅନନ୍ତୀୟ । (୯୮)

ଯଦି ଜଣେ ଲୋଭୀ କୈଳାସ ପର୍ବତ ସମ ପରିମାଣର ସୁନା ପାଇଯାଏ ତଥାପି ତା'ପାଇଁ ତାହା କିଛି ନୁହେଁ – କାରଣ ତା'ର କାମନା ଆକାଶ ଭଳି ସୀମାହୀନ । (୯୮)

ଝାୟା ଅନ୍ଦପଭବ ବଳଗ ଅନ୍ଦଂ ବଳଶପଭବଂ ଯହାୟା
ଇମେସ୍ଥ ମୋହୟୟନଂ ଖୁ ତନ୍‌ହା ମୋହଂ ଚ ତନହୟୟନଂ ବୟନ୍ତି । (୯୯)

ଯେଭଳି ଏକ ହଂସୀ ଅଣ୍ଡାରୁ ଜନ୍ମ ନିଏ ପୁଣି ହଂସୀ ନିଜେ ଅଣ୍ଡା ଦିଏ – ସେପରି ତୃଷ୍ଣା ମାୟାରୁ ଓ ମାୟା ତୃଷ୍ଣାରୁ ଜାତ ହୁଏ । (୯୯)

ସମସନ୍ତୋ ସଜଳେନାଂ ଯୋ ଧୋବବି ତିବବ୍ ଲୋହମାଲ ପୁଞ୍ଜମ୍
ଭୋୟାନ ଗିଦ୍ଧିବିହୀନ ତସ ଶୈଚଂ ହବେ ବିମଳମ୍ । (୧୦୦)

ଯିଏ ନିଜର ଲୋଭର ମଇଳା ପୋଷାକ ସବୁ ସମତା ଓ ସନ୍ତୁଷ୍ଟି ରୂପକ ଜଳରେ ମାଜି ସଫା କରେ – ଖାଇବାରେ ଲୋଭ ରଖି ନଥାଏ – ସେହି ପ୍ରକୃତିରେ ପବିତ୍ରତା ଲାଭ କରେ । (୧୦୦)

ବୟ ସମିତି କଷୟନାଂ ଦଣ୍ଡନାଂ ତହା ଇନ୍ଦିୟାନା ପନାମ୍
ଧାରଣା ପାଳନ ନିଗହ ଚୟ ଯାଅ ସଂଯମ ଭିନିଅ । (୧୦୧)

ଆତ୍ମ ନିଗ୍ରହ କହିଲେ ପ ପ୍ରତିଜ୍ଞା ପାଳନକୁ ବୁଝାଏ । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ପ ସମିତି (ଯତ୍ନଶୀଳତାର ନିୟମ) ପାଳନ କରିବା, ଚତୁଲୋଭକୁ ଦମନ କରିବା କାୟା, ମନୋବାକ୍ୟକୁ ନିଜ ଅନୁଗ୍ରହରେ ରଖିବା ଏବଂ ନିଜର ଇନ୍ଦ୍ରିୟରାଜି ଉପରେ ବିଜରେ ହାସଲ ଦ୍ୱାରା ଆତ୍ମ ସଂଯମ ଲାଭ ହୁଏ । (୧୦୧)

ବିଷୟକଷୟ ବିନିଗହ ଭବଂ କୌନ ଝତାସଝେଇ
ଯୋ ଭବଇ ଆପାନଂ ତସ ତବଂ ହୋଦି ନିୟମେନ । (୧୦୨)

ତପଃ କହିଲେ ଧ୍ୟାନ ଦ୍ୱାରା ଆତ୍ମ ବିଚିନ୍ତନକୁ ବୁଝାଏ । ଏହା ଛଡ଼ା ଶାସ୍ତ୍ର ଚର୍ଚ୍ଚା ଓ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ବିଗ୍ରହ ମଧ୍ୟ ତପଃ କର୍ମ । (୧୦୨)

ନିବେଦତୀୟଂ ଭବଇ ମୋହଂ ଚୈନ ସବଦବେଷୁ
ଯୋ ତସ ହବେ କଗୋ, ଇଦି ଭନଦଂ ଜୀନ ବୃନ୍ଦେହିମ୍ । (୧୦୩)

ମହା ଜୀନ କହିଛନ୍ତି ଯେ ପ୍ରକୃତ ସନ୍ନାସ ହେଉଛି – ତିନୋଟି ବସ୍ତୁ ପ୍ରତି ମୋହି ନହେବା ଯଥା, – ସଂସାର, କାୟା ଓ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ସୁଖ ଏବଂ ପାର୍ଥିବ ବସ୍ତୁପ୍ରତି ଆସକ୍ତିହୀନ ହେବା । (୧୦୩)

ଜେୟ କାନ୍ତେ ପିଏ ଭୋଏ ଲଦ୍ଧେ ବିପିଥିକୁଭାଇ
ସହିନେ ତୟନି ଭୋଇ ସେ ହୁଚୈଭି ବୁଚଇ । (୧୦୪)

ସିଏହିଁ ବାସ୍ତବରେ ସଂସାର ତ୍ୟାଗି – ଯିଏ ତା ନିକଟରେ ଗଚ୍ଛିତ ଥିବା ସମସ୍ତ ପ୍ରିୟ ବସ୍ତୁକୁ ସମଲୋଷ୍ଟାଶ୍ମ କାନ ନୀତିରେ ଦେଖିଛି । ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରିୟ ବସ୍ତୁ ଓ ଅପ୍ରିୟ ବସ୍ତୁ ମଧ୍ୟରେ ତା' ନିକଟରେ କିଛି ତଫାତ୍ ନାହିଁ । (୧୦୪)

ହୌନ ଯୋ ନିସଙ୍ଗ ନିୟଭବନ ନିଗହିଭୁ ସୁହଦୁହଦମ୍

ନିଜ୍ୱଚନ୍ଦନ ଦୁ ବିଭଦି ଅନୟରୋ ତସ କିନମ୍ । (୧୦୫)

ସେହି ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ପ୍ରକୃତିରେ ଅପରିଗ୍ରହ ପନ୍ଥା ଧାରଣ କରନ୍ତି ଯିଏ ନିଜ ଚିନ୍ତାକୁ ଆୟତ୍ତରେ ରଖି ଅଧିକାର ଓ ଆସକ୍ତି ପରିତ୍ୟାଗ କରି ସୁଖଦୁଃଖରେ ଅବିଳଚିତ ହୋଇ ରହନ୍ତି । (୧୦୫)

ଅହମିକୋ ଅଲୁ ଶୁଧ୍ ଦଂଶନନାନାମାୟୋ ସଦାରୁବି

ନବି ଅଧି ମଜ୍ଜା କିଂ ଚ ବି ଅନ୍ନଂ ପରମନୁଭିତ୍ମପି । (୧୦୬)

ବସ୍ତୁତଃ ମୁଁ ଏକାକୀ ପବିତ୍ର, ଚିରନ୍ତନ, ନିରାକାର । ମୋର ଆଶଙ୍କା ଅଛି, ଅବବୋଧ ଅଛି । ଏତଦ୍‌ବ୍ୟତୀତ ଏ ସଂସାରରେ ଗୋଟିଏ ଅଣୁ ମଧ୍ୟ ମୋର ନୁହେଁ । (୧୦୬)

ସହଂ ବସମ୍ ଜୀବମୋ ଯେବଂ ନନତ୍ଥି କିଂଚନ
ମିହିଲଇ ଦଝମନୀନୟ ନମେ ଦଝଇ କିଂଚନ
ପିଅଂ ନ ବଜୟୀ କିଂଚି ଅପିୟ ବି ନବିଜୟୀ

ଆମ ମାନଙ୍କର ଯାହାର ନିଜର ବୋଲି କିଛି ନାହିଁ । ଆମେ ଖୁବ୍ ସୁଖରେ ରହୁ । ଯେଭଳି ନମି ଯିଏ ରାଜ୍ୟ ତ୍ୟାଗ କରି ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ହୋଇ ଯାଇଥାଆନ୍ତି – ମିଥିଳା ନଗରି ଜଳିଯିବା କାଳରେ ତାଙ୍କର ନିଜର କିଛି ଜଳି ଯାଉନାହିଁ ବୋଲି ଭାବୁ ଥାଆନ୍ତି । ମୁଁ ମୋ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ମୋ ସନ୍ତାନଙ୍କୁ ପରିତ୍ୟାଗ କରିଛି । ମୋର ପେଷା ବୋଲି କିଛି ନାହିଁ । ମୁଁ ଜଣେ ଭିକ୍ଷୁ । ମୋର ପ୍ରିୟାପ୍ରିୟ ବୋଲି କିଛି ନାହିଁ । (୧୦୭-୧୦୮)

ଯାହା ପୋମଂ ଜଳେ ଜୟଂ ନୋବଲିପିଇ ବାରିଣା
ଏବଂ ଅଲିତଂ କାମେହିଂ ତଂ ବୟଂ ବୁମା ମହାନମ୍ । (୧୦୯)

ପଦ୍ମପାଣିରୁ ଜନ୍ମ ନେଲେ ମଧ୍ୟ ତହିଁରେ ପାଣି ନଲାଗିବା ଭଳି ଯେ ସଂସାରରେ ରହି ମଧ୍ୟ ସାଂସାରିକତାଠାରୁ ଦୁରେଇ ରହେ ସେହିଁ ପ୍ରକୃତି ବ୍ରାହ୍ମଣ । (୧୦୯)

ଦୁଃଖଂ ହୟଂ ଯସ ନହୋଇ ମୋହ, ମୋହ ହଭ ଯମ ଅନହୋଇ ତନହ

ନେହ ହୟ ଯସ ନହୋଇ ଲୋହ ଲୋହ ହଅ ଯସ ଅନିନ୍ୟନଇମ୍ । (୧୧୦)

ଯିଏ ମାୟାକୁ ଛାଡ଼ିଛି ସେ ଦୁଃଖ ପରିତ୍ୟାଗ କରିଛି । ଯିଏ କାମନା ଛାଡ଼ିଛି ତା'ର ମାୟା ଜାଲ ଛିନ୍ନ । ଯିଏ ଲୋଭ ପରିହାର କରିଛି ସେ ଲାଳସା ମୁକ୍ତ । ଯାର ନିଜସ୍ୱ କିଛି ନାହିଁ ସେ ହିଁ ନିର୍ଲୋଭ । (୧୧୦)

ଜୀବ ବମ୍ଭ ଜୀବମି ଚେବ ଚରିୟ ହବିଯ ଯ ଯଦିନୋ
ତଂ ଜନ ବ୍ରହ୍ମଚେରଂ ବିମୁଙ୍କା ପରଦେହ ଚିତିସା । (୧୧୧)

ଆତ୍ମା ହିଁ ବ୍ରହ୍ମ । ତେଣୁ ଯେଉଁ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଅନ୍ୟର ଦେହଠାରୁ (ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ସୁଖରୁ) ନିଜକୁ ଦୂରେଇ ରଖେ ସେ ହିଁ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ପାଳନ କରେ । (୧୧୧)

ସବ୍ବ ପେଚ୍ଛନ୍ତୋ ଇତ୍ଥିଳାଂ ସତୁ ମୁୟଦି ଦୁଭବମ୍
ସୋ ବହ୍ମଚେରଭାବଂ ସୁକଦି ଖଳୁ ଦୁଧରଂ ଧରଦି । (୧୧୨)

ସେହିଁ ସୁଦୁଷ୍କର ତଥା ପୁଣ୍ୟତର ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ବ୍ରତ ପାଳନ କରେ ଯେ ନାରୀର ସର୍ବାଙ୍ଗ ସନ୍ଦର୍ଶନ କରି ମଧ୍ୟ ଦୁର୍ଭବନାର ବଶୀଭୂତ ହୁଏ ନାହିଁ । (୧୧୨)

ଯଉକ୍କୁମ୍ଭେ ପୋଇଭବଗୁଢ଼େ ଅଶୁଭିତତେ଼୍ ନାଶମୁତ୍ ୟୈ
ଇବିଧଅହି ଅନଗର ସମ୍ଭାକ୍ଷେଣ ନାଶମୁଭୟା ଅନିତ୍ର । (୧୧୩)

ଲାଖରେ ନିର୍ମିତ ପାତ୍ରଟି ଯେପରି ଅଗ୍ନି ସମୀପରେ ତରଳିଯାଇ ବିନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଏ – ସେମିତି ଯେଉଁ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ଗହଣରେ ବିଚରଣ କରେ ତା'ର ବିନାଶ ଘଟେ । (୧୧୩)

ଏୟାସଂଗେ ସମିକମିତ ସୁଦୁତ୍ତ୍ର ଚେବ ଭବନ୍ତି ଶେଷ
ଯହ ମହାସାଗରମୁତ୍ରିତ ନଇ ଭବେ ଅଭି ଗଙ୍ଗାସମାନା । (୧୧୪)

ନାରୀ ସଂଗଲାଭ ରୂପକ ମାନାରୁ ଯିଏ ନିଜକୁ ଦୁରେଇ ରଖେ । ସେ ନିଜକୁ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ ଉତ୍ତେଜନାରୁ ମୁକୁଳାଇ ପାରେ । ପେରି ସମୁଦ୍ର ପାର ହୋଇ ପାରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ପକ୍ଷେ ଗଙ୍ଗାନଦୀ ପାରହେବା ଏକ ଦୁରୁହ ବ୍ୟାପାର ହୋଇନପାରେ । (୧୧୪)

ଯନ୍ଶୀଳ ରକ୍ଷୟଣଂ ପୁରିଷାନଂ ନିନ୍ଦିଦାଅ ମହିଳାଅ
ତହ ଶୀଳରକ୍ଷୟଣଂ ମହିଳାସାଂ ନିନ୍ଦିଦ ପୁରିଷ । (୧୧୫)

ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ବ୍ରତଧାରଣ କରିଥିବା ପୁରୁଷ ଯେପରି ନାରୀକୁ ନିନ୍ଦା କରେ ସେପରି ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ପାଳନ କରୁଥିବା ନାରୀ ମଧ୍ୟ ପୁରୁଷକୁ ନିନ୍ଦା କରେ । (୧୧୫)

କିଂ ମୁନ ଗୁଂଶହିଦାଅ ଇଥିଅ ଅଧି ବିଥଦଯଶାଅ
ନରଲୋଗ ଦେବଦାଅ ଦେବେହିଂ ବି ବନ୍ଦନୀୟଅ । (୧୧୬)

ଅଧିକ ବା କ'ଣ କହିବା । ଏଭଳି ଦୈବୀଗୁଣସଂପନ୍ନା ସ୍ତ୍ରୀ ଏ ସଂସାରରେ ଅଛନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ ତାଙ୍କର ସୁଚରିତ୍ରବତା ଯୋଗୁଁ ଦେବତା ଭଳି ମାନ୍ୟ ପାଆନ୍ତି । ଦେବତାମାନେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ଗୁଣଗାନ କରନ୍ତି ।

ତେଲୋକ ଦବିଦହନୋ କାମାଗି ବିଷୟରୁ ଖାପ ଯାଲିଅ
ଯୋ ବାନନ୍ତଲୀଳାଚାରୀ ଯଂ ନ ଦହଇ ସୋହବଇ ଧନୋ । (୧୧୭)

କାମାଗ୍ନି ତ୍ରିସ୍ତାର ବୃକ୍ଷଦ୍ୱାରା ଜନ୍ମିଥିବା ବାତବାଗ୍ନି ସଦୃଶ ସମସ୍ତ ତ୍ରିପୁର ରୂପକ ଆରଣ୍ୟକୁ ଜାଳିଦିଏ । ତା'ର ପ୍ରକୃତି କଲ୍ୟାଣ ସାଧିତ ହୋଇଥାଏ ଯାହାର ଯୌବନ ରୂପକ ଘାସ ସେହି ବାତବାଗ୍ନିରୁ ବିଯାଏ । (୧୧୭)

ଯ ଯ ଭଜଇ ରୟାବ ନ ସ ପବିନିୟତଇ
ଅହମ୍ମଂ କୁନମଂସ ଅଫଳା ଯାନ୍ତି ରାଇଓ । (୧୧୮)

ବିତିଯାଇଥିବା ରାତି ଆଉଥରେ ଲେଉଟି ଆସେ ନାହିଁ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର ରାତି ପାପ କାର୍ଯ୍ୟରେ ବିତିଯାଏ – ତା'ର ରାତି ସେମିତି ଅଣଲେଉଟା । (୧୧୮)

ଯହ ଯ ତିନି ବନୀୟ ମୂଳଂ ଘେତେନ ନିଗୟ
ଇଗୋଥ ଲହଇ ଲହଂ ଇଗ ମୂଳେନ ଆଗଅ
ଇଗୋ ମୂଳଂ ପି ହରିତ ଆଗଅ ତଥା ବନିଅ
ବବହାରେ ଉତ୍‌ମ ଏଷ ଏବଂ ଧମ୍ମେ ବିୟନଉ । (୧୧୯-୧୨୦)

ତିନି ବଣିକ ବାଣିଜ୍ୟରେ ଯାଇ ଜଣେ ମୂଳଧନକୁ ଲାଭରେ ବଢ଼ାଇଲା, ଜଣେ ମୂଳଧନ ସହ ଫେରି ଆସିଲା, ଏବଂ ଜଣେ ସର୍ବସ୍ୱ ହରାଇ ଫେରିଲା । ବସ୍ତୁତଃ ଧର୍ମରେ ମଧ୍ୟ ଏଭଳି ଘଟେ । (୧୧୯-୧୨୦)

ଆଗ ଜନଇ ଆମ ଯହଥିଅ ଅପସଖିଅ ଧମୋ
ଆପ କାରୈଂ ତଂ ତହା ଅପସୁହବାଅହୋଇ । (୧୨୧)

ଆତ୍ମା ଆପଣାକୁ ଜାଣେ । ପ୍ରକୃତିରେ ଜଣଙ୍କର ଆତ୍ମାହିଁ ଜଣଙ୍କର ଧର୍ମାଚରଣର ସାକ୍ଷୀସ୍ୱରୂପ । ତେଣୁ ସେ ଏପରି ଧର୍ମାଚରଣ କରି ଆତ୍ମ ସନ୍ତୋଷ ଲାଭ କରେ । (୧୨୧)

୧୦. ସାମ୍ୟମ୍ ସୂତ୍ର

ଆତ୍ମନିଗ୍ରହ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଉପଦେଶାବଳୀ

ଆପନଇ ଭେୟରାଣି ଆପମେ କୁଡ଼ସମାଳି
ଆପ କାମଦୁହଧେନୁ ଆପମେ ନନ୍ଦନଂ ବନମ୍ । (୧୨୨)

ମୋ ଆତ୍ମା ମୋ ପାଇଁ ବୈତରଣୀ ନଦୀ ସଦୃଶ । ପୁଣି କ□କି ଓ ଶାଲ୍ମଳୀ ବୃକ୍ଷ ସଦୃଶ୍ୟ । ଏହା ମୋ ପାଇଁ କାମଧେନୁ ସଦୃଶ କାରଣ ଏହା ମୋର ସମସ୍ତ କାମନା ପୂରଣ କରେ । ଏହାହିଁ ମୋ ପାଇଁ ସ୍ୱର୍ଗର ନନ୍ଦନବନ ସଦୃଶ । (୧୨୨)

ଆପ କାଟ ବିକାଟୟା ଦୁହନ ୟା ସୁହନୟା
ଆପ ମିତାମ୍ରମିତଂ ଚ ଦୁପଥିଅ ସୁପଥିଅ । (୧୨୩)

ସମସ୍ତ ସୁଖଦୁଃଖର କାରଣ ଓ ଉପରୋକ୍ତ ହେଉଛି ଆତ୍ମା । ସଠିକ୍ କ୍ରିୟା କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିର ଏହା ବନ୍ଧୁ ସଦୃଶ କିନ୍ତୁ ଦୁଷ୍କର୍ମକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତିର ଏହି ଆତ୍ମା ଅରି ସଦୃଶ ଅଟେ । (୧୨୩)

ଏଗପା ଆଜିଏ ସତୁ କଷୟ ଇନ୍ଦିୟାଣି ୟା
ତେ ଜିନିଭୁ ଜହାନାୟଂ ବିହାରାମି ଅହଂ ମୁନି । (୧୨୪)

ଅଜିତ ଆତ୍ମା, ଅଜିତ କାମନା, ଅସନ୍ତୁଳିତ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାଗ୍ନି ଏବ ସବୁ ହେଉଛନ୍ତି ପିତାଙ୍କର ଶତ୍ରୁ ତୁଲ୍ୟ । ସନ୍ନ୍ୟାସୀ, ସଦୃଶ୍ୟ ସେସବୁକୁ ମୁଁ ନିଜବଶକୁ ଆଣି ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦରେ ବିଚରଣ କରୁଛି । (୧୨୪)

ଯୋ ସହସଂ ସହସନାଂ ସଙ୍ଗମେ ଦୁଜିୟେ ଜିଣେ
ଏଣଂ ଜିଣେଯା ଆପ୍ପାନଂ ଏଷ ସେ ପରମୋ ଜୟୋ । (୧୨୫)

ଜଣେ ସଂଘର୍ଷ କରି ହଜାର ହଜାର ସଂଖ୍ୟାରେ ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କୁ ବିନାଶ କରିପାରେ କିନ୍ତୁ ବିଜିତାତ୍ମା ବ୍ୟକ୍ତି ହିଁ ପ୍ରକୃତି ବିଜୟୀ ରୂପେ ଗଣାହୁଏ । (୧୨୫)

ଆପଣାମେବ ଯୁଝ୍‌ହି କିଂ ତେ ଯୁଝେନ୍ ବଝାଅ ।
ଆପଣାମେବ ଆପଣଂ ଜୈତ ସୁହଂ ଏହଇ । (୧୨୬)

ନିଜ ସହ ନିଜେ ସଂଗ୍ରାମ କର । ବାହାର ଶତ୍ରୁଙ୍କ ପିଛାଧରି ବା କି ଲାଭ ମିଳିବ ? ଜଣେ ପରମସୁଖର ସନ୍ଧାନ ପାଇପାରିବ ଯେତେବେଳେ ସେ ନିଜଦ୍ୱାରା ନିଜ ଉପରେ ବିଜୟ ହାସଲ କରିପାରିବେ । (୧୨୬)

ଆପ ଚେବ ଦୟୋବ ଆପ ହୁ ଖଲୁ ଦୁଦ୍ଦମ ।
ଆପ ଦନ୍ତ ସୁହି ହୋଇ ଅସିଂ ଲଏ ପରାଥ ୟା । (୧୨୭)

ଜଣେ ନିଜ ଆତ୍ମାକୁ ନିଜେ ଅଙ୍କୁଶ ଲଗାଇବା ଉଚିତ୍ । କାରଣ ଏହାକୁ ନିଗ୍ରହ କରିବା ଅତ୍ୟନ୍ତ କଷ୍ଟସାଧ । ଯିଏ ବିଜିତାତ୍ମା ସେ ମହା ଆନନ୍ଦର ଅଧିକାରୀ । ଏହି ସଂସାରରେ ପୁଣି ପରଲୋକରେ ମଧ୍ୟ । (୧୨୭)

ବରଂ ମେ ଆପଦନ୍ତୋ ସଂଯମେନ ତବେନ ୟା
ମହଂ ପରେହିଂ ଦମନ୍ତୋ ବନ୍ଧନେହିଂ ବହେହି ୟା । (୧୨୮)

ମୋ ପକ୍ଷେ ମହତ୍‌ର ହେଉଛି ତପସ୍ୟା ଓ ଆତ୍ମ ନିଗ୍ରହ ଦ୍ୱାରା ନିଜ ଆତ୍ମା ଉପରେ ବିଜୟ ହାସଲ କରିବା କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟ କେହି ମୋ ଉପରେ ବିଜୟୀ ହେବ ବା ମୋତେ ମୃତ୍ୟୁମୁଖକୁ ଠେଲି ଦେବ – ଏପରି ହେବା ମୋ ପାଇଁ ତ ସମୀଚିନ ନୁହେଁ । (୧୨୮)

ଇଗାଅ ବିରହିଂ ନୁଜ ଇଗାଅ ୟା ନପରାଦକତ
ଅସଂଯମେ ନିୟତିଂ ଚ ସଂଯମେ ୟା ପବତ୍ତାନମ୍ । (୧୨୯)

ଜଣେ ଗୋଟିଏ ଦିଗରୁ ନିଜକୁ ନିବୃତ୍ କରାଇ ଅନ୍ୟ ଦିଗରେ ଆଗେଇବା ଉଚିତ୍ । ଜଣେ ଅସଂଯମୀ ହୋଇ ଆତ୍ମନିଗ୍ରହ ନିମିତ୍ କର୍ମ ନ କରିବା ଇଚ୍ଛାକୁ ସର୍ବଦା ତ୍ୟାଗ କରିବା ଉଚିତ୍ । (୧୨୯)

ରାଗେ ଦୋଷେ ୟା ଦେ ପାବେପବକାମ୍ମା ପବତ୍ତନେ
ଯେ ଭିଖୁ ରଚାଇ ନୀଚଂ ସେ ନଅଚ୍ଛଇ ମଣ୍ଡଳେ । (୧୩୦)

ଆସକ୍ତି ଓ ଘୃଣା ବ୍ୟକ୍ତିର ଏହି ଦୁଇ ପାପବୋଧ ତାକୁ ଦୁର୍ଷ୍କର୍ମ ଆଡ଼କୁ ଟାଣିନିଏ । ସେ ଦୁଷ୍କର୍ମ କରିଚାଲେ । ଯେଉଁ ଭିକ୍ଷୁ ସେ ଦୁଇଉ ପାପବୋଧରୁ ନିଜକୁ ଦୂରେଇ ରଖିପାରିଛି – ସେ ଏ ଧୂଳିଧୂସରିତ

ଧରାରେ ଘା□ି ହୁଏ ନାହିଁ । (୧୩୦)

ନାଜେନ ଯା ଝାଣେନ ଯା ତବବଳେନ ଯା ବଳ ନିରଉନ୍ତି
ଇଳିୟ ବିଷୟ କଷାୟ ଧାରୀୟ ତୁରଶ ବା ରଜଜୁହମ୍ । (୧୩୧)

ଘୋଡ଼ା ଲଗାମ ଦ୍ୱାରା ଅକ୍ତିଆର ହେବା ଭଳି ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ସୁଖ ଓ କାମନା ଗୁଡ଼ିକୁ ସଦ୍‌ଜ୍ଞାନ, ଧ୍ୟାନ ଓ ଧାରଣା ଦ୍ୱାରା ନିୟନ୍ତ୍ରିତ କରିହେବ । (୧୩୧)

ଉଭସମଂ ପୂର୍ବନୀତ ଗୁଣମହତ ଜୀନ ଚରିତଶରୀମଂପି
ପଦିବତେନ୍ତି ବିଷୟ କିଂ ପୁନ ସେ ସରଗଥେ । (୧୩୨)

ନିଜ ଆଚରଣ ଦ୍ୱାରା ଜୀନଙ୍କ ସ୍ତରକୁ ଉନ୍ନୀତ ହୋଇଥିବା ଭିକ୍ଷୁଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଅବଦମିତ କାମନା ଧର୍ମସାଧନାରେ ଅଧୋଗତି ଆଣିପାରେ । ଅଧିକ ବା ସାଧାରଣ ସ୍ତରର ଭିକ୍ଷୁମାନଙ୍କ କଥା କ'ଣ କହିବା । (୧୩୨)

ଇଂ ଭଉସନ୍ତ କଷାଅ ଲାହଇ ଅନନ୍ତଂ ପୁଣୋ ବି ପଦିବୟମ୍
ନ ହୁ ଭେ ବିଷ ଷିୟାଭଂ ଥେବେ କଷୟଶେଷାମି ।

ଜଣେ ନିଜର ସମସ୍ତ କାମନାରେ ଅନ୍ତଘଟାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ବା ଅନ୍ତର୍ଗତ କରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ବେଳେ ତା'ର ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଉନ୍ନତି ବଦଳରେ ସର୍ବନାଶ ଘଟେ । ତେଣୁ କିଛି ମଧ୍ୟ କାମନା ଯାହା ମଧ୍ୟରେ ତଥାପି ଭରି ରହିଛି । ସେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ମାର୍ଗରେ ଆତ୍ମ ସନ୍ତୋଷ ଲାଭ କରି ଅଟକି ଗଲେ ହେବ ନାହିଁ ।

ଅନଥୋବଂ ବାଣଥୋବଂ ଅଗିଥୋବଂ କଷାୟଥୋବଂ ଚ
ନହୁ ହେ ବିଷୟାଅଭାଂ ଥୋବଂ ବି ହୁତହୁବହୁ ହୋଇ । (୧୩୪)

ଜଣେ ଅଳ୍ପ ଋଣ ଅଛି, ଅଳ୍ପ ଟିକେ କ୍ଷତ ହୋଇଯାଇଛି, ସାମାନ୍ୟ ଟିକେ ନିଆଁ ଅଛି, ଅତି ଅଳ୍ପ କାମନା ରହିଯାଇଛି । ଭାବ ଆତ୍ମବିଭୋର ହେବା ଅନୁଚିତ କାରଣ ଅଳ୍ପରୁ ହିଁ ବହୁର ସୃଷ୍ଟି । (୧୩୪)

କହୋ ପିଂ ପତାଶେଇ ମନୋ ବିନୟାନାଶନୋ
ମାୟା ମିତ୍ରାନି ନାଶେଇ ଲୋହୋ ସବ ବିନାଶନ । (୧୩୫)

କ୍ରୋଧ ସେନ୍ନହକୁ ନାଶ କରେ । ଗର୍ବ ଶାଳୀନତା ନାଶ କରେ । ଛଳନା ଦ୍ୱାରା ବନ୍ଧୁତାର ଅନ୍ତ ଘଟେ । ଲୋଭ ସମସ୍ତ ବିନାଶର ମୂଳ କାରଣ । (୧୩୫)

ଉଭଗମେନ ହନେ କୋହଂ ମନଂ ମଦବାୟ ଜୀନେ
ଶୋଭନୀୟମପି ନିୟାଳଂ ବନ୍ଧଦି ବଳୟ ଷାଂ ଯାହାର ପୂରିଷମ୍
ବଳଦି ଏବଂ ଜୀବଂ ସୁହମସୁହଂ ବା କଦଂ କାମମ୍ । (୨୦୧)

ବେଡ଼ି ଲୁହାରେ ହେଉ ବା ସୁନାରେ ଯେମିତି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ବାନ୍ଧି ରଖେ ସେମିତି କର୍ମ ପୂଣ୍ୟ ହୋଇ କି ପାପ ହେଉ ଆତ୍ମାକୁ ବାନ୍ଧିରଖେ । (୨୦୧)

ତମଃ ଦୁ କୁଶିଳେହିଂୟା ରାୟଂ ମା କୁଯଃମାବା ସଂସଗମ୍ ।
ସହିନହି ବିନାଶୋ କୁଶୀଳ ସଂସଗ ରାୟେଣ (୨୦୨)

ତେଣୁ ସୁକର୍ମ ହେଉ ବା ଦୁଷ୍କର୍ମ - କେଉଁଟି ହେଲେ ନିଜକୁ ଜଡ଼ିତ ବା ସଂସର୍ଗିତ କରେ ନାହିଁ । ଦୁଷ୍କର୍ମ ସହ ସାଲିସ୍ କଲେ ଜଣକର ପତନ ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବୀ । (୨୦୨)

ବରଂ ବୟତବେହି ସଗୋ ମା ଦୁଃଖଂ ହୋଇ ନିରହି ଇୟାରେହମ୍
ଛାୟାତବଖିଆନଂ ଲଭଇ ବହି ନ ଭବନୁଅ । (୨୦୩)

ତପସ୍ୟା ଓ ସଦାଚାର ଦ୍ୱାରା ସ୍ୱର୍ଗ ଲାଭ ହୁଏ ଓ କୁକର୍ମ ଦ୍ୱାରା ନର୍କଗତି ମିଳେ । ଜଣେ ଛାୟାନ୍ଧକାରରେ ଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ଜଣେ ଖରାରେ ଠିଆ ହୋଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ମଧ୍ୟରେ କେତେ ତଫାତ୍ ସତେ । (୨୦୩)

ଖୟରମରମନୁଅ - କରାଞ୍ଜଳି ମାଳହିଂ ଚ ସନ୍ଥୁଅ ବିୟୁଳ
ଚକ୍କାହରାୟରାୟଲବି ଲଭଇ ବହି ନ ଭବନୁଅ । (୨୦୪)

ପୁଣ୍ୟ କର୍ମ କରି ଜଣେ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ପଦପାଇପାରେ । ବିଦ୍ୟାଧର ଦେବତା, ମନୁଷ୍ୟମାନେ ଯୋଡ଼ ହସ୍ତରେ ତାର ପ୍ରଶସ୍ତି ଗାନ କରି ପୁଷ୍ପମାଲ୍ୟରେ ସଂବର୍ଦ୍ଧନା କରିପାରନ୍ତି କିନ୍ତୁ ବାସ୍ତବରେ ତା'ର ଆତ୍ମା ଭବ୍ୟ ବା ନିର୍ବାଣ ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ । (୨୦୪)

ତଥା ଥି ଚ ଯହାଥାନଂ ପଖ ଆଉ ଖାଇ ଚୁୟ
ଭଭେନ୍ତି ମନୁଷଂ ଯୋନୀ ସେଦସଂଗେ ଅଭିଯାୟୟେ (୨୦୫)

ପୁଣ୍ୟାତ୍ମା ଜନର ସ୍ୱର୍ଗରେ ପୁଣ୍ୟଭୋଗ ପରେ ତା'ର ଜନ୍ମ ଚକ୍ରର ପରିସମାପ୍ତି ଘଟିଲେ ପୁଣି ଦଶମାୟାରେ ଆବଧ୍ ଏହି ସାଂସାରିକ ସୁଖକାମୀ ମଣିଷ ଯୋନି ଲାଭ ହୁଏ । (୨୦୫)

ଓଭା ଚ ମନୁପଏ ଭୋଏ ଅପାଧବରୂପେ ଅହୁଭୟାମ୍
ପୂବଂ ବିଶୁଧ୍ ସଧାମେ କେବଳଂ ବହି ବୁଝିଅ
ଚଉରାଙ୍ଗ ଦୁଲଝଂ ମତ୍ ସଯଂମଂ ପଦବଜିୟ
ତବସ ଧୂଅ କାମଂଶେ ସିଧେ୍ ହବଇ ଶଶଇ (୨୦୬-୨୦୭)

ସାରା ଜୀବନ ମଣିଷ ସ୍ୱାଭାବ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଅକଳନୀୟ ସୁଖଭୋଗ ଅନ୍ତେ ଜଣେ ସଦ୍ଜ୍ଞାନ କରି ପୂର୍ବ ଜନ୍ମର ସାଇତା ପୂଣ୍ୟ ବଳରେ ମୁକ୍ତି ବା ନିର୍ବାଣ ଆଡ଼କୁ ଆଗେଇ ଯାଏ । ଯିଏ ଚାରିଟି ବସ୍ତୁ ଯଥା

– ମାନବ ଜୀବନ ଲାଭ କରିବା, ଶାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞାନ ଶୁଣିବା, ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ରଖିବା ବା ସତ୍‌ଚେଷ୍ଟା କରିବା – ଏଗୁଡ଼ିକୁ ପାଳନ କରିବାରେ ବାଧାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୁଏ । ତା'ପାଇଁ କେବଳ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ନିଗ୍ରହ ଦ୍ୱାରା ଧ୍ୟାନ ଓ ଧାରଣା ଦ୍ୱାରା ପୂର୍ବକର୍ମଗୁଡ଼ିକୁ ବିନାଶ କରି ନିଜ ଆତ୍ମାକୁ ନିର୍ବାଣ ସୁଖ କରାଇବା ଶ୍ରେୟ । (୨୦୬–୨୦୭)

୧୭. ରତ୍ନତ୍ରୟସୂତ୍ର

ତ୍ରିରତ୍ନ ଉପଦେଶାବଳୀ

(କ) ବ୍ୟବହାର ରତ୍ନତ୍ରୟ – ବ୍ୟବହାର ବା ବାସ୍ତବତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବୁଝାପଡୁଥିବା ରତ୍ନତ୍ରୟ ।

ଧମ୍ମଦିଶାହନଂ ସମତ୍ତଂ ନାନମଙ୍ଗପୁ ବଗଦମ୍
ଚିତ୍ତବଂଶି ଚରିୟା ବବହାରୋ ମୋଖମାଗତି । (୨୦୮)

ଧର୍ମର ଅସ୍ତିତ୍ୱରେ ବିଶ୍ୱାସ କରିବା ହେଉଛି ସଦ୍ ବିଶ୍ୱାସ । ଅଙ୍ଗ ଓ ପୂର୍ବ ନାମକ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ସହ ପରିଚିତ ହେଉଛି ସଦ୍‌ଜ୍ଞାନ । ତପଃ ଆଚରଣରେ ଅଧାବସାୟ ହେଉଛି ସତ୍ ଚରିତ୍ର । ବ୍ୟାବହାରିକ ନ୍ୟାୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏହି ତିନିଗୋଟି ମୁକ୍ତିର ମାର୍ଗ ଅଟନ୍ତି । (୨୦୮)

ନାନନେ ଜୀନଇ ଭବେ ଦଂଶନେନ ୟା ସଦହେ
ଚରିତେନ ନିଗରନହଇ ତବେନ ପରିଶୁଝଇ । (୨୦୯)

ଜଣେ ସଦ୍‌ଜ୍ଞାନ ଦ୍ୱାରା ବସ୍ତୁର ବାସ୍ତବ ଧର୍ମ ବୁଝେ ସତ୍ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଦ୍ୱାରା ତହିଁରେ ସେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖେ, ସତ୍ ଚରିତ୍ର ମାଧ୍ୟମରେ ଆପଣା ନିଗୃହୀତ କରେ ସତ୍ ତପସ୍ୟା ଦ୍ୱାରା ଆତ୍ମାକୁ ପବିତ୍ର କରେ । (୨୦୯)

ନାନଂ ଚରିତ୍‌ହୀନଂ ଲିଙ୍ଗଗହନଂ ଚ ଦଂଶନ୍ନିହିନାମ୍
ସଯମହୀନଂ ଚ ତଃଂ ଯୋ ଚରଇ ନିରଥୟଂ ତମ୍ । (୨୧୦)

ଉତ୍ତମ ବ୍ୟବହାର ବିନା ଜ୍ଞାନ, ଶ୍ରଦ୍ଧା ବିହୀନ ସନ୍ନ୍ୟାସ ଓ ଆତ୍ମ ନିଗ୍ରହ ବିନା ପଦଷ୍ଠରଣ ମୂଲ୍ୟହୀନ । (୨୧୦)

ନଦଶନିଶ ନାନଂ ନାନେନ୍ଦ ବିନା ନହନ୍ତି ଚାରଣଗୁଣା
ଅଗୁଣୀଶା ନାଥି ମୋଖୋ ନାଥି ଅମୋ ଖୋସ ନିବ୍‌ବାଣମ୍ । (୨୧୧)

ସତ୍ ବିଶ୍ୱାସ ବିନା ସଦ୍‌ଜ୍ଞାନ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ସଦ୍‌ଜ୍ଞାନ ବିନା ସତ୍ ଚରିତ୍ର ଦ୍ୱାରା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ସତ୍ ଚରିତ୍ର ବତ୍ତା ନଥିଲେ କର୍ମ ବନ୍ଧନରୁ ମୁକ୍ତି ମଳିପାରେନା । କର୍ମବନ୍ଧନରୁ ମୁକ୍ତି ନହେଲେ ନିର୍ବାଣପ୍ରାପ୍ତି ମଧ୍ୟ ଅସମ୍ଭବ । (୨୧୧)

ହୟଂ ନାନଂ କିୟାହୀନଂ ହୟ ଅନନୟୋ କିୟା
ପଶନ୍ତୋ ପଙ୍ଗୁଳ ଦଧୋ ଧାବମାନ ୟା ଅନ୍ଧାଅ । (୨୧୨)

ଉତ୍ମ ଆଚରଣ ଅଭାବରେ ସଦ୍‌ଜ୍ଞାନ ମୂଲ୍ୟହୀନ । ସଦ୍‌ଜ୍ଞାନ ବିନା କର୍ମ ମୂଲ୍ୟହୀନ । ଘରପୋଡ଼ି ସମୟରେ ଛୋଟା ବ୍ୟକ୍ତିଟି ସବୁ ଦେଖୁଥିଲେ ମଧ୍ଯ ଚାଲିବାର କ୍ଷମତା ନଥିବାରୁ ପୋଡ଼ି ହୋଇ ମରେ ଏବଂ ଅନ୍ଧ ବ୍ୟକ୍ତିଟି ଦୌଡ଼ି ପଳାଇବାର କ୍ଷମତା ଥାଇ ମଧ୍ୟ ଦେଖି ନପାରିବା ଯୋଗୁଁ ପୋଡି ହୋଇ ମରେ । (୨୧୨)

ସଂଯୋଅସିଧି ଫଳଂ ବୟନ୍ତି ନଝୁ ଏଗ ଚକେନ ରହୋ ପୟତି
ଅନ୍ଧୋ ୟା ପଙ୍ଗୁୟା ବନେ ସମିବ ତେ ସଂପୋତ୍ ନଗରଂ ପର୍ବଥ । (୨୧୩)

ଏକ ଚକରେ ରଥ ନଚାଲିବା ଭଳି ଅଭୀଷ୍ଟ କାର୍ଯ୍ୟଟି କେବଳ ସଦ୍‌ଜ୍ଞାନ ସମ୍ଭବ ହୁଏ । ଯେଭଳି ଜଣେ ଅନ୍ଧ ଓ ଜଣେ ଛୋଟା ବ୍ୟକ୍ତି ପରସ୍ପରର ସାହାଯ୍ୟ ନେଇ ସହରକୁ ବାଟଭାଙ୍ଗି ଯାଇ ପାରନ୍ତି । (୨୧୩)

(ଖ) ନିଶ୍ଚୟ ରତ୍ନତ୍ରୟ – ନିଶ୍ଚୟ ନ୍ୟାୟ ବା ବାସ୍ତବ ନ୍ୟାୟ ଦ୍ୱାରା ବୁଝାଯାଉଥିବା ତ୍ରିରତ୍ନ ।

ସମ୍ମଦଂଶନାନାଦଂ ଇଶୋ ଲହତି ଟି ନବରି ଉବଦେଶମ୍
ସବ୍ବପଖରହିଜ ଭଗଦ ଯୋ ସୋ ସସାରୋ । (୨୧୪)

ଆତ୍ମା ସଦ୍‌ବିଶ୍ୱାସ ଦ୍ୱାରା ଚିହ୍ନାପଡ଼େ । ସଦ୍‌ଜ୍ଞାନ କେବଳ ଏକ ନିର୍ଣ୍ଣାୟକ (ବ୍ୟବହାର ଦ୍ୱାରା) । ବାସ୍ତବତଃ ଯାହା ସବୁ ମତକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିଯାଏ – ତାହାହିଁ ଆତ୍ମା (ସମୟ ଦାର) (୨୧୪)

ଦଂଶନନାନଚରିତାନି ସେ ବଦବାନି ସହୁନା ନିଚମ୍
ତାନି ପୁନ ଜନ ତିନି ବି ଅପାନଂ ଚେବ ନିୟୋଦ । (୨୧୫)

ବାସ୍ତବତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ପକ୍ଷେ ସଦ୍‌ବିଶ୍ୱାସ ସଦ୍‌ଜ୍ଞାନ ଓ ସତ୍‌କର୍ମରେ ସେ ଅଧ୍ୟବସାୟ ରଖିବା ବିଧି କିନ୍ତୁ ସେ ଜାଣିବା ଉଚିତ୍ ଯେ ଏହି ତିନିଗୋଟିଏ ହେଉଛି ଆତ୍ମା ।

ନିଚୟନାୟେନ ଭଣିଜ ତିହି ତେହିଂ ସମାହିଦନୁ ଯୋ ଆପ
ନକୁଣଦି କିଂଚି ବି ଅନ୍ନଂ ନସୁମୟ ବି ସୋ ମୋଖୋ ମାଗତି । (୨୧୬)

ଏହା ବାସ୍ତବରେ କୁହାଯାଇଛି ଯେ ଯେଉଁ ଆତ୍ମା ଏହି ତିନି ବସ୍ତୁକୁ ଆଧାର କରି ଅନ୍ୟ କିଛି ନକରି ଏହି ପନ୍ଥାରୁ ତିଳେ ମାତ୍ର ବିଚ୍ୟୁତ ହୁଏ ନାହିଁ । ସେହିଁ ମୁକ୍ତି ମାର୍ଗର ଅଧିକାରୀ । (୨୧୬)

ଆପ ଅପାମି ରଓ ସମୟିଥି ହବଇ ଫୁଂଡୁ ଜୀବ
ଜନଇ ତଂ ସନାନଂ ଚରିଦିହ ଚରିତ୍ମ ପୋତି । (୨୧୭)

ସଦ୍‌ବିଶ୍ୱାସ ଅର୍ଥ ଆତ୍ମା ନିଜ ମଧ୍ୟରେ ଅଭିଭୂତ ହେବା, ସଦ୍‌ଜ୍ଞାନ ଅର୍ଥ ଆତ୍ମାର ବାସ୍ତବ ଅବସ୍ଥା ସଂବନ୍ଧରେ ଜାଣିବା ଓ ସଦ୍ ଆଚରଣ ହେଉଛି ସେହି ପନ୍ଥାକୁ ସଶ୍ରଧ୍ ପାଳନ କରିବା । (୨୧୭)

ଆୟ ହୁ ମହଂ ନାନେ ଆୟମେ ଦଂଶନେଚଣ୍ଟିତ ୟା
ଆୟ ପଚ୍ଚଖନେ ଆୟ ମେ ସଂଯମେ ଯୋଗେ । (୨୧୮)

ବସ୍ତୁତଃ ମୋ ଆତ୍ମା ମୋ ପାଇଁ ସଦ୍‌ଜ୍ଞାନ ସଦାଚରଣ ଓ ଦୁଷ୍କର୍ମ ନିବୃତ୍ତି ତଥା ମୋ ଆତ୍ମସଂଯମ ଓ ତପଃ ଆଚରଣ ଅଟେ । (୨୧୮)

୧୮. ସମ୍ୟଗ୍ ଦର୍ଶନ ସୂତ୍ର - ସମ୍ୟକ ଦର୍ଶନ ଉପଦେଶାବଳି

(କ) ବ୍ୟବହାର ସମ୍ୟକ୍ତ୍ୱ : ନିଶ୍ଚୟ ସମ୍ୟକ୍ତ ।

ସମାତ୍‌ରୟଣସାରଂ ମୋଖମହାରୁ ଅମୂଳମିଦି ଭାଗଥିମ୍
ତଂ ଜନିଯାଇ ନିଚ୍ଛୟ ବବହାର ସାରୁ ବାଦଭେୟମ୍ । (୨୧୯)

ସତ୍ ଶ୍ରଦ୍ଧା ତ୍ରିରତ୍ନର ମୂଳ । ଏହା ନିର୍ବାଣ ରୂପକ ମହାଦ୍ରୁମର ମୂଳ ସଦୃଶ । ଏହାକୁ ନିଶ୍ଚୟ ନ୍ୟାୟ ଓ ବ୍ୟବହାର ନ୍ୟାୟ ଏହି ଦୁଇ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବୁଝିବା ଉଚିତ୍ ।

ଜୀବଦି ସଦାହନଂ ସମାତ୍ଂ ଜୀନବରେହିଂ ପଣତ୍ମ୍ ।
ବବହାର ନିଚୟାଦ ଆପନଂ ହବଇ ସମାତ୍ । (୨୨୦)

ପ୍ରଭୁ ଜୀନ ପ୍ରୟୋଗାତ୍ମକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏହା ପରିପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି ଯେ ସତ୍‌ଶ୍ରଦ୍ଧା ହେଉଛି ଆତ୍ମାର ଅବସ୍ଥିତିରେ ବିଶ୍ୱାସ । ବାସ୍ତବତଃ ଆତ୍ମାହିଁ ସତ୍ ଶ୍ରଦ୍ଧା । (୨୨୦)

ଯଂ ମୋନଂ ତଂ ସମ୍ମଂ ଯଂ ସମ୍ମଂ ତମିହ ହୋର ମୋନମ୍
ନିଚୟାୟ ଇୟରଣଭ ସମଂ ସମଣ ହେଉ ବି । (୨୨୧)

ସଦାଚାର ଓ ସନ୍ନ୍ୟାସ ପରସ୍ପରଠାରୁ ଅଭିନ୍ନ । କିନ୍ତୁ ବ୍ୟବହାରିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସଦାଚାର ହିଁ ସଦ୍ ବିଶ୍ୱାସର ରୂପ ନିଏ । (୨୨୧)

ସମତା ବିରହିଅନାଂ ସୁଥୁବି ଭଗଂ ତବଂ ଚରନ୍ତନାମ୍
ନ ଲହନ୍ତି ବହିଲହଂ ଅଭି ବାସସହସ୍ କୋଦିହିମ୍ । (୨୨୨)

ସତ୍‌ଶ୍ରଧା ନଥିଲେ ସଦ୍‌ଜ୍ଞାନ ଆସିବ ନାହିଁ । ଏପ ଏପରିକି ସହସ୍ର ବର୍ଷ କଠୋର ତପସ୍ୟା କଲେ ମଧ୍ୟ । (୨୨୨)

ଦଂଶନଭାଥ ଭାଥ ଦଂଶନଭାଥସ ନାଥି ନିବ୍‌ବାଣମ୍

ସିଝନ୍ତି ଚାରିୟଭାଥ ଦଂଶନଭାଥ ନ ସିଝନ୍ତି । (୨୨୩)

ଯେ ସତ୍ ଶ୍ରଧାକୁ ପରିତ୍ୟାଗ କରିଛି ସେ ହୀନ ବ୍ୟକ୍ତି । ତାପାଇଁ ମୁକ୍ତି ନାହିଁ, ଉତ୍ମ ବ୍ୟବହାର ବିନା ସତ୍ ଚରିତ୍ର ବତ୍ା ଲାଭ କରିହୁଏ କିନ୍ତୁ ସତ୍ ଶ୍ରଧା ନୁହେଁ । (୨୨୩)

ଦଂଶନସୁଧୋ ସୁଧୋ ଦଂଶନସୁଧୋ ଲାହଇ ନିବବାଣମ୍
ଦଂଶନ୍ିହିନା ପୁରିଶୋ ନ ରହଇ ତଂ ଇଚ୍ଛିୟଂ ଲହମ୍ । (୨୨୪)

ସତ୍ ଶ୍ରଧା ବ୍ୟକ୍ତି ନିର୍ମଳ । ସତ୍ ଶ୍ରଧା ଦ୍ୱାରା ମୋକ୍ଷପ୍ରାପ୍ତି ହୁଏ । ଏହା ବିନା ନିର୍ବାଣ ଅସମ୍ଭବ । (୨୨୪)

ସମତାସ ୟା ଲମ୍ଭୋ ତେଲୋକସ ୟା ହବେଯା ଯୋ ଲମ୍ଭୋ
ସମାଦଂଶ ନଲମ୍ଭୋ ବରଂ ଖୁ ଓତଲୋକଲମ୍ଭଦୋ । (୨୨୫)

ଯଦି କେହି ବାଛିବାକୁ କହେ – ସଦ୍ ଶ୍ରଧା ଲାଭ ଓ ତ୍ରିଭୁବନର ମାଲିକାନା ଲାଭ ମଧ୍ୟରୁ କାହାକୁ ଶ୍ରେୟଃ ବୋଲି ଗଣାଯିବ ? ଉତ୍ର ନିଶ୍ଚିତ ପ୍ରଥମଟି । (୨୨୫)

କିଂ ବହୁନା ଭଣିଏନାଂ ଓଯ ସିଧା ନରକରାଗାଏ କାଳେ
ସିଝିହିନ୍ତି ଯେ ବି ଭବୀୟ ତଂ ଜିଣଇ ସମମହାପମ୍ । (୨୨୬)

ଅଧିକ କହିବାରେ ବା କି ଲାଭ ! କେବଳ ସତ୍ ଶ୍ରଧା ଯୋଗୁଁ ମହାତ୍ମାମାନେ ତଥା ମୁକ୍ତି କାମୀ ଭିକ୍ଷୁମାନେ ଅତୀତରେ ନିର୍ବାଣ ପାଇଛନ୍ତି । ଭବିଷ୍ୟତରେ ମଧ୍ୟ ନିର୍ବାଣର ପଥ ସେମାନଙ୍କ ଲାଗି ଉନ୍ମୁକ୍ତ । (୨୨୬)

ଯାହା ସଲିଳେନ ନ ଲିପଇ କମଳିନୀପତଂ ସହବାପାୟଥିଏ
ତାହା ଭବେନ ନଲିପଇ କଷାୟ ବିଷଯେି ହିଁ ସୁପୁର । (୨୨୭)

ପ୍ରକୃତିଗତ କାରଣରୁ ପଦ୍ମପତ୍ର ସଲିଳରେ ଭାସିଲାଭଳି ସଜାଚାରି ବ୍ୟକ୍ତି ବସ୍ତୁଗତ ଲାଳସା ଓ ଇନ୍ଦ୍ରିୟସୁଖ ଦ୍ୱାରା ଅବଲିପ୍ତ ହୁଏ ନାହିଁ । ସାଂସାରିକ ସ୍ତରରୁ ବହୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ ରହେ । (୨୨୭)

ଉତ୍ଭୋ ଗମିମିଦିଏହିଂ ଦଳନାଂ ଅଚେଦନମିଦାରାଣାମ୍
ଯ କୁନଦି ସମାଧିଥି ତଂ ସବଂ ନିଜର ନିମତ୍ମ । (୨୨୮)

ସଦାଚାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି ତାର ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ମାଧ୍ୟମରେ ଜୀବନ୍ତ ଓ ଜଡ଼ ଯେଉଁ ସାଂସାରିକ ବସ୍ତୁ ସବୁର ଉପଭୋଗ କରେ ତାହା କେବଳ କର୍ମନିବୃତି ନିମିତ୍ ଅଭ୍ୟାସ କରେ । (୨୨୮)

ସେବନ୍ତୋ ବି ନସେବଇ, ଅସେବମାନେ ବି ସେବାଗୋକୋହ
ପଗରଣଚେଟା କସ ବି ନୟା ପୟରାଗଚି ସୋହୋଇ । (୨୨୯)

ସମ୍ୟକ୍ ବିଶ୍ୱାସୀ ବ୍ୟକ୍ତି କୌଣସି ବସ୍ତୁର ଉପଯୋଗ କଲେ ମଧ୍ୟ ଉପଭୋଗ କରେ ନାହିଁ । ଯେତେବେଳେ ସାଧାରଣ ବ୍ୟକ୍ତି ବସ୍ତୁଟିଠାରୁ ଦୂରରେ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ତାର ସବୁ ଚିନ୍ତା ସେହି ଅପ୍ରାପ୍ତ ବସ୍ତୁ ନିଷ୍ଠ ଥାଏ । ନାଟକରେ ଅଭିନୟ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଯେପରି ଅଭିନୀତ ଇତ୍ରସହ ନିଜକୁ ମିଶାଇ ଦିଏନାହିଁ । ସେହିପରି ସମ୍ୟକ୍ ବିଶ୍ୱାସୀ ଭିକ୍ଷୁ ସର୍ବଦା ନିଜ ଆତ୍ମା କଥା ଧ୍ୟାନ ରଖି ସଂସାର ଚଳଣିରୁ ନିଜକୁ ଦୂରେଇ ରଖେ । (୨୨୯)

ନକାମଭୋଗ ସମୟଂ ଭଵେନ୍ତି ନ ୟାଭି ଭୋଗ ବଗଇଂ ଭଵେନ୍ତି
ଯେ ତପଅସି ୟା ପରିଗହୀ ୟା ସେ ତେଣୁ ମୋହ ବିଗଇଂ ଭଵେଇ । (୨୩୦)

ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଦ୍ୱାରା ଅନୁଭୂତ ହେଉଥିବା ବସ୍ତୁ ନିଜେ ଖରାପ ବା ଭଲ ନୁହେଁ । ଯାର ସେ ସମସ୍ତ ବସ୍ତୁ ପ୍ରତି ମୋହ ଜାଗ୍ରତ ହୁଏ ସେ ବିକାର ଗ୍ରସ୍ତ ହୁଏ । ମାୟାରେ ପଡ଼ିଯାଏ । (୨୩୦)

(ଖ) ସମ୍ୟଗ୍ ଦର୍ଶନ ଅଙ୍ଗ

ସମ୍ୟଗ୍ ଦର୍ଶନର ଆବଶ୍ୟକତା

ନିଶକୀୟ ନକାଙ୍କ୍ଷଅ ନିବିତି୍ଗିଛ ଅମୁଢ଼ ଦିଥିୟା ।
ଭଭବୁହ ଥିରିକରଣେ ବଚ୍ଛଲପତ୍‌ବନେ ଅଥ । (୨୩୧)

ସମ୍ୟଗ୍ ଦର୍ଶନର ମୌଳିକ ଆବଶ୍ୟକତା ହେଲା – ନିର୍ଦ୍ୱନ୍ଦ, ନିର୍ଲୋଭ, ଘୃଣାରହିତ, ନିର୍ମଳ, ଅବିଦ୍ୱେଷ ସ୍ଥିରତା, ସ୍ନେହ ଓ ପ୍ରକାଶ ଭାବ । (୨୩୧)

ସମାଧିଥି ଜୀବ ନିଶଙ୍କ ହୋନ୍ତି ନିଭୟ ତେନ
ସଉଭୟ ବିପାମ୍ଭ ଯାହାଁ ତହାଁ ଦୁ ନିଶଙ୍କେ । (୨୩୨)

ସମ୍ୟଗ୍ ଦର୍ଶନବାଦୀ ବ୍ୟକ୍ତି ନିର୍ଦ୍ୱନ୍ଦ ଓ ନିର୍ଭୟ ଅବସ୍ଥାରେ ରହେ । ସାତପ୍ରକାର ଭୟରୁ ସେଭଳି ବ୍ୟକ୍ତି ମୁକ୍ତ ହୋଇଥିବାରୁ ତାଙ୍କର ଦ୍ୱନ୍ଦ ନଥାଏ । (୨୩୨)

(ସାତ ଭୟ ସଂସାରରରେ ଜୀବନ ଭୟ, ପରଜୀବନର ଭୟ, ନିରକ୍ଷ ହୋଇଯିବାର ଭୟ, ଅନିୟନ୍ତ୍ରଣର ଭୟ, ଯନ୍ତ୍ରଣାରୁ ଭୟ, ଦୁର୍ଘଟଣାରୁ ଭୟ ଓ ମୃତ୍ୟୁଭୟ) ।

ଯୋନୁ ନ କରେଜି କାତଂ କ୍ଷଂ କାମଫଲକ୍ଷ୍ମୁ ତାହା
ସୋ ନିକଙ୍କ୍ଷୋ ଚେଦ ସମାଦିଥି ମୁନେୟାବା । (୨୩୩)

ଯାର କର୍ମଫଳରେ ଶ୍ରଧା ନାହିଁ, ଦ୍ରବ୍ୟ ଅଧିକାରରେ ଚେଷ୍ଟା ନାହିଁ । ସେ ହିଁ ସମ୍ୟଗ୍‌ଦର୍ଶୀ । ତାର ମନ ନିଷ୍କାମ । (୨୩୩)

ନ ସଂଖୀୟମିଛଇ ନ ପୂୟଂ ନଜିୟା ବନ୍ଦନଗଂ କୁଅ ପାଶଂଶମ୍ ?
ସେ ସଂଜାର ସବେ଼ି ବେସି ସହିଏ ଆବନା କେଶୈ ସ ଭିକ୍ଷୁ । (୨୩୪)

ଯାହର ସମ୍ମାନ, ଭୟସନ ଇତ୍ୟାଦିରେ ଲୋଭ ନାହିଁ ସେ ପ୍ରଶଂସା ଶୁଣିବାରେ କାହିଁକି ବା ମନଦେବ । ଯାର ଆତ୍ମ ନିଗ୍ରହ ଅଛି ଯେ ସଠିକ୍ ଧର୍ମ ପାଳନ କରେ – ଆତ୍ମାର ସ୍ୱରୂପ ଜାଣିବାକୁ ତତ୍ପର ହୁଏ – ସେହିଁ ପ୍ରକୃତି ଭିକ୍ଷୁ । (୨୩୪)

ଖାଇ ପୂୟଲାହଂ ସକରଇଂ କିମିଛସେ ଯୋଇ
ଇଛସି ଯଇ ପରଲୋୟଂ ତେହି କିଂ ତୁଝା ପରିଲୋଏ । (୨୩୫)

ହେ ଭିକ୍ଷୁ ! ତୁମେ ଯଦି ପରଲୋକଗତ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ଲାଭ ପାଇଁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛି – ପଶଖ୍ୟାତି, ପୂଜା ଆରଧନା, ଆନନ୍ଦ ଉପଭୋଗ ସମ୍ମାନପ୍ରାପ୍ତ – ଏସବୁରେ କାହିଁ ଜଡ଼ିତ ରହୁଛ ? ଏସବୁ ପରଲୋକରେ କାମ କ'ଣ । (୨୩୫)

ଯୋ ନ କରେଦି ଯୁଗୁପଂ ଚେଦ ସବେସିଂଏବ ଧମାନାମ୍
ସୋ ଖଲୁ ନିବିଦିଗିଚ୍ଛୋ ସମାଦିଥି ମୁନେୟାବ । (୨୩୬)

ଯାର ଅନ୍ୟପ୍ରତି ମନରେ ଘୃଣା ବା ବିଦ୍ୱେଷ ଭାବ ନାହିଁ ସେ ସମ୍ୟଗ୍ ଦର୍ଶୀ । (୨୩୬)

ଯୋହବହ ଅସମୂତ୍ରୋ ଚେଦ ସଦିଥି ସମଭାବେଷ୍ଟୁ
ସୋ ଖଲୁ ଅମୂତେଦିଥି ସମାଦିଥି ମୁନେୟାର । (୨୩୭)

ଯେ ମାୟାଗ୍ରସ୍ତ ନୁହେଁ ସେହିଁ ପ୍ରକୃତ ନିର୍ମାୟୀ ସମ୍ୟଗଦର୍ଶୀ । (୨୩୭)

ନାନେଂ ଦଂଶନେନଂଚ ଚରିତେନାଂ ତହେବାୟା
ଖନ୍ତିଏ ମୁତ୍ତିଏ ବଧ୍ମାନେ ଭବହିୟା । (୨୩୮)

ସଦ୍‌ଜ୍ଞାନ ଦ୍ୱାରା ସଦ୍‌ବିଶ୍ୱାସ ଦ୍ୱାରା ସଦାଚରଣ ଦ୍ୱାରା କ୍ଷମାଶୀଳତା ହ୍ରାସ କର୍ମବନ୍ଧନ ମୁକ୍ତି ଦ୍ୱାରା ତୁମର ଆତ୍ମିକ ଉନ୍ନତି ଘଟୁ । (୨୩୮)

ନଚ୍ଛାଡ଼ଇ ନଭିୟା ଲୁସଜା ମାନଂନ ସେବଜୋ ପାଗସନଂ ଚ
ନୟାଭି ପନେ ପରିହାସକୂଜ ନୟାସିୟବାଜ ବିୟଗରେଜ । (୨୩୯)

ବିଜ୍ଞ ବ୍ୟକ୍ତି ଶାସ୍ତ୍ରାର୍ଥକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ କି ତାକୁ ବକୃତାର୍ଥ କରିବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ । ତା'ର ଗର୍ବ ବା ଆମପ୍ରଚାରର ଉଦ୍ଦେଶ୍ର ନରହିବା ଆବଶ୍ୟକ । ସେ କାହାକୁ ଉପାହାସ କରି ନାହିଁ କି ଆଶୀର୍ବାଦ କରିବ ନାହିଁ ।

ଯଥେବା ପଶେ କଇ ଦୂପଭଙ୍ କାୟେନ ବୟ ଅନୁମନସେନ୍ନ
ତଥେବ ଧୀରୋ ପଦିସହରେଜା ଐନାୟ କ୍ଷିପାମିବଖଲୀନାମ୍ । (୨୪୦)

ଘୋଡ଼ାକୁ ଲଗାମ ଦ୍ୱାରା ବାଟକୁ ଆଣିବା ଭଳି ବିଜ୍ଞଲୋକ ସମସ୍ତ କାୟ ମନୋବାକ୍ୟରେ ଅନ୍ୟକୁ କ୍ଷତି ପହାଇବା ଭଳି କର୍ମରୁ ନିବୃତ୍ ରହେ । (୨୪୦)

ତିନୋ ହୁସ ଅନ୍ନବଂ ମହଂ କିଂ ପୁନ ଚିଟ୍ସି ଫିର ମାଗାଓ
ଅଭିତୁର ପରଂ ଗମିତଇ ସମୟଂ ଗୋଗା, ମା ପାମୈ । (୨୪୧)

ହେ ଗୌତମ ! ଯେତେବେଳେ ତୁମେ ଅଗାଧ ସମୁଦ୍ର ପାର ହୋଇଛି ତେବେ କୂଳକୁ ଆସି ଅଟକି ଯାଉଛି କାହିଁକି ? ଆରପାରିକୁ ଯିବାକୁ ଛୁତ ହୁଅ । କ୍ଷଣେମାତ୍ର ଆତ୍ମଜ ତୃଷ୍ଟିରେ ଅଟକି ଯାଅନା । (୨୪୧)

ଯୋ ଧମେଷ୍ଟୁ ଭଟ୍ଟ ଅନୁଚରଣଂ କୁନଦି ପରମସାଧୟେ
ପିୟ ବୟାନଂ ଜମ୍ପନ୍ତୋ ବଚ୍ଛନଂ ତମ୍ ଭାବମ୍ । (୨୪୨)

ଯେଉଁ ମହାତ୍ମା ଅନ୍ୟ ସାଧୁଙ୍କ ପ୍ରତି ସମ୍ମାନ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରେ ଶ୍ରଧାରେ ତାଙ୍କୁ ଅନୁକରଣ କରେ ତାକୁ ପ୍ରିୟଯୁକ୍ତି ସମ୍ଭାଷଣ କରେ ସେହିଁ ବାସ୍ତବରେ ଶ୍ରଧାଳୁ । (୨୪୨)

ଧମ୍ମକହା କହନେନ ୟା ବହିର ଯୋଗହେଁ ଚବି ଅନଭଜେ
ଧମୋ ପହବିଜଭୋ ଜୀବେଷ୍ଟୁ ଦୟାନୁକଂପଇ । (୨୪୩)

ଧର୍ମର ତେଜକୁ ଧର୍ମପ୍ରଚାର ଦ୍ୱାରା, ନିଷ୍କାମ କର୍ମପ୍ରବଣଶତା ଦ୍ୱାରା ଏବଂ ଜୀବେଦୟା ଗୁଣଦ୍ୱାରା ଅଧିକ ପ୍ରକାଶିତ କରାଯାଏ । (୨୪୩)

ପାବୟାନି ଧମ୍ମକହି ବୈ ନେଭିଓ ତବସିୟା
ବୀଜସିଧୋ ୟା କବି ଅଥେବା ଡ଼ାବଗ ଭଣୀୟ । (୨୪୪)

ଯେ ଧର୍ମ କଥା ଆଲୋଚନା କରେ, ଶାସ୍ତ୍ରକଥା କହେ, ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦୀ ସହ ଯୁକ୍ତିତର୍କ କରିପାରେ, ଭବିଷ୍ୟବାଣୀ କରେ ତପସ୍ୟା ଆଚରଣ କରେ, ଶିକ୍ଷାଲାଭ କରେ, ଆଲୌକିକ ଶକ୍ତିର ଅଧିକାରୀ ହୁଏ କିବି ହୁଏ ଏହି ଆଠ ପ୍ରକାର କ୍ରିୟା ମାଧରେ ପ୍ରଚାରରରେ ନିଜକୁ ଜଡ଼ିତ ରଖେ । (୨୪୪)

୧୯. ସମ୍ୟଗଜ୍ଞାନ ସୂତ୍ର

ସମ୍ୟଗଜ୍ଞାନ ଉପଦେଶାବଳି

ଶୋଚ ଜନଇ କଲ୍ଲ୍ୟାଣଂ ଶୋଚ ଜନଇ ପଭାଗମ୍
ଉଭୟଂ ହି ଜନଇ ଶୋଚ ଯଂ ଚେୟଂ ତଂ ସମାୟାରେ । (୨୪୫)

ଶାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞାନ ଦ୍ୱାରା ଜଣେ ଖରାପ ଓ ଭଲ ପାପ ଓ ପୁଣ୍ୟ ବିଷୟରେ ଭଲଭାବେ ଜାଣି ସମସ୍ତଙ୍କ ମଙ୍ଗଳ ନିମିତ୍ କର୍ମ କରିଚାଲେ । (୨ ୪ ୫)

ନାନ ନଟିଏ ପୁଣ ଦଂଶନତବନିୟମସଂଯମେ ଥିଚ
ବିହରଇ ବି ଶୁଝମାଣ ଯାବଜ୍ଜୀବଂ ପି ନିକର୍ମୋ । (୨ ୪ ୬)

ଶାସ୍ତ୍ର ଜ୍ଞାନ ଦ୍ୱାରା ନିଜର ବିଶ୍ୱାସ ଦୃଢ଼ୀଭୂତ କରି ଧ୍ୟାନ, ଧାରଣା ସମାଧି ଦ୍ୱାରା ଆତ୍ମ ନିଗ୍ରହ ଦ୍ୱାରା ଏକ ପୂଣ୍ୟତର ଜୀବନ ଧାରଣ କରେ । (୨ ୪ ୬)

ଯାହା ଯାହା ସ୍ୱୟମଗହଇ ଐଶୟରସପସର ସଂୟମପ୍ରଦ
ତାହା ତାହା ଫଳତ୍ମୁନି ନବନବସଂ ବେଗସନ୍ଧାଅ । (୨ ୪ ୭)

ଯେତେବେଳେ ଜଣେ ଭିକ୍ଷୁ ଅତ୍ୟଧିକ ଆଗ୍ରହର ସହିତ ଶାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞାନରେ ନିଜର ଗଭୀରତା ବତାଇଯାଏ ସେ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ଲାଭ କରି ନିଜର ଧର୍ମବିଶ୍ୱାସ ହୃତ କରେ ଓ ବିମୁକ୍ତ ରହେ । (୨ ୪ ୭)

ସ୍ତଇ ଯାହା ସମୂତ ନ ନାଶଇ କାୟାଭରମି ପତିଅଭିଂ
ଜୀବଭି ତାହା ସସୂତ ନାଶଇ ଯାଅ ବି ସଂସାରେ । (୨ ୪ ୮)

ଛୁଚିରେ ସୂତାଲାଗିଥିଲେ ମଇଳା ଗଦାରେ ପଡ଼ିଗଲେ ମଧ୍ୟ ମିଳିଯାଏ । ଶାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞ ବ୍ୟକ୍ତି ଜନ୍ମ ମୃତ୍ୟୁ ଚକ୍ରରେ ପଡ଼ି ମଧ୍ୟ ନିଜକୁ ହଜେଇ ଦିଏନାହିଁ । (୨ ୪ ୮)

ସମାନ୍ତରାୟଣଭାଙ୍ଗ ଜାଣନ୍ତ ବହୁବିହାଇଂ ସଇଠଂ
ଆରହଣ ବିରହିୟ ଭମନ୍ତି ତଥେବା ତତଥିବା । (୨ ୪ ୯)

ଯେଉଁମାନେ ସମ୍ୟଗ୍ ଦର୍ଶନ ରୂପକ ରତ୍ନକୁ ହଜାଇ ଦେଇଛନ୍ତି ସେ ଏହି ମର ସଂସାରରେ ଅନନ୍ତକାଳ ଘୁରି ବୁଲୁଥିବେ । କାରଣ ଶାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞାନ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ କୌଣସି ସୁଗଣର ଅଧିକାରୀ ହୋଇପାରନ୍ତି ନାହିଁ । (୨ ୪ ୯)

ପରମାନୁମିତାୟଂ ପି ହୁ ରାୟିଦିନାଂତୁ ବିଜତେ ଯଶ
ନବି ସୋ ଜାଣଦି ଅପାନୟଂ ତୁ ସବଗମଧରୋ ବି
ଅପାନମୟନନ୍ତୋ ଅନପାୟଂ ଚବି ସୋ ଅଜାନନ୍ତୋ
କାହା ହୋଦି ସମାଧିଥି ଜୀବଜୀବେ ଅଜାନନ୍ତୋ । (୨ ୫ ୦ – ୨ ୫ ୧)

ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର ସାମାନ୍ୟତମ ଆସକ୍ତି ଥାଏ ସମସ୍ତ ଶାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞାନ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ସେ ଆତ୍ମାର ସ୍ୱରୂପ ଜାଣିପାରେ ନାହିଁ । ଯେ ଆମବାର ସ୍ୱରୂପ କଣ ଜାଣେ ନାହିଁ, ସେ ଅନାତ୍ମାକୁ ମଧ୍ୟ ବୁଝେ ନାହିଁ । ଆତ୍ମା ଅନାତ୍ମା ବିଷୟରେ ନଜାଣି ଜଣେ କିପରି ସମ୍ୟଗ୍‌ଦର୍ଶୀ ହୋଇପାରିବ । (୨ ୫ ୦ – ୨ ୫ ୧)

ଯେନ ତଚ୍ଚଂ ବିବୁଝେଯା ଯେନ ଚିତ୍ଂ ନିରୁଝଦି

ଯେନ ଅଚ୍ଚ ବିଶୁଝେଯା ତଂ ନାନଂ ଜୀନ ଶାସନେ । (୨୫୨)

ଜୀନଙ୍କ ପ୍ରଚାରିତ ନୀତି ଅନୁଯାୟୀ ଜ୍ଞାନରୂପକ କୁଠାର ଦ୍ୱାରା ଆସକ୍ତି ରୂପକ ବନ୍ଧନକୁ ଛିନ୍ନ କରି ପୁଣ୍ୟକର୍ମ ପ୍ରତି ଆଗ୍ରହ ବଢ଼ାଇ ବନ୍ଧୁତାର ଭାବ ବତାଇବାକୁ ହେବ । (୨୫୩)

ଯୋ ପଶଦି ଅପାନଂ ଅବଧପୁରଂ ଅନନମବିଶେଷମ୍
ଅପଦେଶସୂତମଝଂ ପଟାଦି ଜୀନଶାସନଂ ସବମ୍ । (୨୫୪)

ଯିଏ ଆତ୍ମାକୁ ଜାଣିଛି, ଯିଏ କର୍ମବନ୍ଧନଦ୍ୱାରା ଆବଧ୍ ନୁହେଁ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଠାରୁ ନିଜକୁ ପୃଥକ୍ ରଖେ, ଅପରିଗ୍ରହଣ ଭାବେ ରହେ, ସମସ୍ତ ଶାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞାନରେ ନିପୁଣତା ପ୍ରକାଶ କରେ ସେହିଁ ବାସ୍ତବତଃ ଜୀନଙ୍କ ଅନୁଗାମୀ । (୨୫୪)

ଯୋ ଅପାନଂ ଜାଣଦି ଅସୂଇ ଶରୀରଦୁ ଚଦୋ ଭିନ୍ନମ୍
ଜନତା ରୁବ ସୁରବଂ ସୋ ସଂ ଜନଦେ ସବମ୍ । (୨୫୫)

ଆତ୍ମା ଅପବିତ୍ର ଶରୀରଠୁଁ ଅଲଗା ଓ ନିଜର ଏକ ସ୍ଥିତି ଜାରି କରେ – ଏହା ଯେ ଜାଣିଥାଏ – ସେ ସମସ୍ତ ଶାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞାନରେ ସମୃଧ୍ ବୋଲି ବୁଝାଯିବ । (୨୫୫)

ଶୁଧ୍ଂ ତୁ ବିଦାନନ୍ତ ଶୁଧ୍ଂ ଚେବାପାୟଂ ଲହଇ ଜୀବୋ
ଜନନ୍ତ ଦୁ ଅସୁଧାଂ ଅସୁଧାମେବ ଅପାୟଂ ଲହଇ (୨୫୬)

ଯିଏ ଆତ୍ମାକୁ ପବିତ୍ର ବୋଲି ଜାଣେ ତା'ର ଆତ୍ମା ପବିତ୍ର ଯିଏ ଆମବାକୁ ଦୋଷଯୁକ୍ତି ଭାବେ ବିଚାର କରେ ତାର ଆତ୍ମା ମଳିନ ହୋଇପଡ଼େ । (୨୫୬)

ଯେ ଅଯଥାଂ ଜାଣଇ ସେ ବହିଆ ଜାଣଇ
ଯେ ବହିଆ ଜାଣଇ ସେ ଅଯଥାଂ ଜାଣଇ । (୨୫୭)

ଯେ ଭିତରକୁ ଜାଣେ ସେ ବାହାରକୁ ମଧ୍ୟ ଜାଣେ। ସେହିପରି ଯେ ବାହାରକୁ ଜାଣେ – ସେ ଭିତରକୁ ମଧ୍ୟ ଜାଣିପାରେ । (୨୫୭)

ଯେ ଏଗଂ ଜାଣଇ ସେ ସବଂ ଜାଣଇ

ଯେ ସବଂ ଜାଣଇ ସେ ଏଗଂ ଜାଣଇ । (୨୫୮)

ଯେ ଏହାକୁ (ଆତ୍ମାକୁ) ଜାଣେ ସେ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ କଥା ଜାଣେ । ସେ ସବୁକଥା ଜାଣେ ସେ ମଧ୍ୟ ଏହା (ଆତ୍ମା)କୁ ଜାଣେ । (୨୫୮)

ଏଦଂ ହି ରଦୋ ନିଚଂ ସନ୍ତୁଠୋ ହୋହି ନିବମେଦ ମହି

ଏଦେନ ହୋଇ ଡ଼ିଭୋ ହୋହିଦି ତହ ଉତ୍ମଂ ସୋଖମ୍ । (୨୫୯)

ତୁମେ ଯଦି ସର୍ବଦା ସଦ୍ଜ୍ଞାନ ଆହରଣରେ ନିଜକୁ ଜଡ଼ିତ ରଖିବ, ଜ୍ଞାନଲାଭ କରି ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେବ - ସେଥିରୁ ତୁମେ ପରମ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ଲାଭ କରିବ । (୨୫୯)

ଯେ ଜାଣଦି ଅରହନ୍ତଂ ଦବତାଗୁଣତା ପଯାୟତେହିମ୍

ସୋ ଜାତଦି ଅପାନଂ ମୋହ ଖଲୁ ଯଦିତସ ଲୟମ୍ । (୨୬୦)

ଅର୍ହତଙ୍କୁ ବସ୍ତୁ ଗୁଣ, ପରିବର୍ତ୍ତନ ଇତ୍ୟାଦି ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ଯିଏ ବିଚାର କରେ ସେ ଆମବାର ପବିତ୍ରତାକୁ ମଧ୍ୟ ଜାଣେ । ତାର ମାୟା ଛିନ୍ନ ହୁଏ । (୨୬୦)

ଲଧୁନାଂ ନିହିଂ ଏକୋ ତସ ଫଳଂ ଅନୁହବେଇ ସୁଜା ନତେମ୍

ତାହା ନାନି ନାନାନିହିଂ, ଭୁଞ୍ଜେଇ ଚୈତୁପରଟଛିମ୍ । (୨୬୧)

ଜଣେ ଧନଲାଭ କରି ଯେପରି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭଦ୍ରଭାବରେ ତାକୁ ଉପଭୋଗ କରେ । ସେମିତି ଜ୍ଞାନୀ ସଦ୍ଜ୍ଞାନୀ ଲାଭ କରି ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ ବିଷୟ ଛାଡ଼ି ସେହି ସଦ୍ଜ୍ଞାନରେ ଶ୍ରଧା ରଖେ । (୨୬୧)

୨୦. ସମ୍ୟଗ୍ ଚରିତ୍ର ସୂତ୍ର

ସତ୍‌ଚରିତ୍ର ସଂବନ୍ଧୀୟ ଉପଦେଶାବଳୀ

(କ) ବ୍ୟବହାର ଚରିତ୍ର ବାସ୍ତବ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ

ବବହାର ନାୟଚରିତେ ବବହାର ନାୟସ୍ୟ ହୋଦି
ନିଚୟାନାୟଚରିତେ ତବଚରଣଂ ହୋଦି ନିଚୟାଦୋ । (୨୬୨)

ବ୍ୟବହାର ବୃଷ୍ଟ ସମ୍ୟଗ୍ ଚରିତ୍ର ସମ୍ୟକ୍ ତପଶ୍ଚରଣ ଦ୍ୱାରା ତିଆରି ହୁଏ । (୨୬୨)

ଅସୁହାଦ ବିନିବିତ୍ତି ସୁହେ ପବିଥି ୟା ଜନଚରିତ୍ମ
ବାସସମିଦି ଗୁଟିରୁବଂ ବବହାର ନାୟ ଦୁ ଜୀନଭଣୀୟମ । (୨୬୩)

ସମ୍ୟଗ୍ ଚରିତ୍ର ଦୁଷ୍କର୍ମ ଠାରୁ ଦୁରେଇ ରହିବା ରେ ହିଁ ଗଢ଼ିହୁଏ । ପ୍ରତିଜ୍ଞା, ସମିତି (ପ୍ରଯତ୍ନତା) ଗୁପ୍ତି (ନିଗ୍ରହ) ଦ୍ୱାରା ସମ୍ୟଗ୍ ଚରିତ୍ର ଧାରଣ କରିହୁଏ ବୋଲି ଜୀନ କହିଛନ୍ତି । (୨୬୩)

ସୂୟନାନମି ବି ଜୀବୋ ବତନ୍ତୋ ସୋନ ପୌତାତି ମୋକ୍ଷ୍
ଯୋ ତବସଂଯମମଜେ ଯୋଗଦେ ନ ଚୈବୋଧୁଂ ଯେ । (୨୬୪)

ଜଣେ ଯେତେ ଶାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞାନ ଲାଭ କଲେ ମଧ୍ୟ ସଂଯମ ଓ ଆତ୍ମ ନିଗ୍ରହ ବିନା ନିର୍ବାଣଲାଭ ପାଇଁ

ଅସମର୍ଥ ହୁଏ । (୨୬୪)

ସକିରୀୟ ବିରହେତୋ ଇଚ୍ଛିତସଂବାୟଂ ନ ନମନ୍ତି

ମାଗଣୁ ବା ତେତେତୋ ବତବିହୀନ ଧାବ ପୋତ । (୨୬୫)

ଅନୁକୁଳ ପବନ ଅଭାବରେ ଜଣର ନାବ (ପୋତ) ଭେଳି ଲକ୍ଷ୍ୟ ସ୍ଥଳରେ ପହି ପାରେ ନାହିଁ । ସେପରି ସୁକାର୍ଯ୍ୟ ବିନା କେବଳ ଉତ୍‌ମଜ୍ଞାନବାନ ବ୍ୟକ୍ତି କାଙ୍‌କ୍ଷିତ ଫଳଲାଭ କରିପାରେ ନାହିଁ । (୨୬୫)

ଶୁବହୁଂ ପି ସୁୟମହିୟଂ କିଂ କହିଇ ଚରଣ ବିପହୀନସ

ଅନ୍ଧସ ଯାହା ପାଳିତ ଦିବସାୟ ସହସକୋଡ଼ିଭିତ । (୨୬୬)

ଯେମିତି ଜଣେ ଅନ୍ଧ ନିକଟରେ ଶହେ କୋଟି ଦୀପ ଜାଳିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ଦେଖିପାରେ ନାହିଁ । ସେହିପରି ଉତ୍‌ମର ଚରିତ୍ର ନଥିଲେ ବହୁ ଶାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞାନ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ତାହା କମରେ ଆସେ ନାହିଁ । (୨୬୬)

ଥୋବମି ଶିକ୍ଷିଦେ ଜିଣଇ ବହୁସୁଦଂ ଯେ ଚରିତ୍ର ସମ୍ପୂନ୍ନୋ

ଯୋ ପୁନ ଚରିତ୍ରହୀନ କିଂ ତସ ସୁଦେନ ବହୁଏନାହ। (୨୬୭)

କମ୍ ଶାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞାନ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ଜଣେ ସୁଚରିତ୍ର ବ୍ୟକ୍ତି ଜଣେ ଜ୍ଞାନୀଠାରୁ ଅଧିକ । ତେଣୁ ସୁଚରିତ୍ରବତା ବିନା ଅଧିକ ଶାସ୍ତ୍ରାର୍ଥ ଚର୍ଚ୍ଚା କରି କି ଲାଭ ? (୨୬୭)

(ଖ) ନିଶ୍ଚୟ ଚରିତ୍ର – ବାସ୍ତବ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ

ନିଚୟ ନ୍ୟାୟସ ଏବଂ ଆପଣ ଆପମି ଅପାନେ ସୁରଜ

ସୋ ହୋଦିହୁ ସୁଚରିତ ଓଯାଇ ଲହଇ ନିବ୍‌ବାତାମ୍ । (୨୬୮)

ଯେଉଁ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଆଶୀଯୁକ୍ତି ଅବସ୍ଥାରେ ନିଜ ଆତ୍ମାରେ ନିଜେ ମୋହିତ ହୁଏ ସେ ସଦାଚାରୀ ହୋଇ ନିର୍ବାଣ ଲାଭ କରେ । (୨୬୮)

ଫଂ ଯନିଭନ ଯୋଇ ପରହୁହରଂ କୁନଇ ପୁଣପଭାନମ୍
ତଂ ଚରିତଂ ଭଣୀୟଂ ଅଭିୟାପଂ କମରଏଇମ୍ । (୨୬୯)

କର୍ମ ବନ୍ଧନରୁ ମୁକ୍ତ (ଜୀନ) କହିଛନ୍ତି ଯେ ଯିଏ ନିଜର ସମସ୍ତ ପାପ ଓ ପୁଣ୍ୟ କର୍ମସମୁହକୁ

ପରିତ୍ୟାଗ କରେ ସେ ସଦାଚାରୀ ହୋଇପାରେ । (୨୬୯)

ଯେ ପରଦବମି ସୁହଂ ଅସୁହଂ ରାଗେଣ କୁଳଦି ଯଦି ଭାବମ୍
ସୋ ସମଗଚରିତ୍ ପରଚାରୀୟାଚାର ହବଦି ଜୀବୋ । (୨୭୦)

ଯିଏ କୌଣସି ବସ୍ତୁ ପ୍ରତି ଆଗ୍ରହ ବା ଅନାଗ୍ରହ ବଶତଃ ଆସକ୍ତି ବା ବିଷକ୍ତ ହୁଏ ସେ ସ୍ୱାଭବ ଛାଡ଼ି ବିଭାବର ଆଶ୍ରୟ ନିଏ । (୨୭୦)

ଯୋ ସବସଙ୍ଗମୁକୋ ନାମନୋ ଅପାନଂ ସହବେନ
ଜତାଦି ପଶଦିନୀୟାଂ ସୋ ସଶଚରିୟଂ ଚରଦି ଜୀବୋ (୨୭୧)

ଯିଏ ସମସ୍ତ ଆସକ୍ତି ପରିତ୍ୟାଗ କରି ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ ବସ୍ତୁରୁ ନିଜ ମନକୁ ଦୂରେଇ ରଖିପାରେ ସେହିଁ ସ୍ୱାଭାବର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଆମବାକୁ ଠିକ୍ ଭାବରେ ଜାଣିପାରେ । (୨୭୧)

ପରମାଥଂହି ଦୁ ଅଧିଦ ଯୋ କୁନଦି ତବଂବାଦଂଚ ଧରେ
ତଂ ସବଂ ବାଲତାଭଂ ବାଲବଦଂ ବିନ୍ତିସବହୁଁ । (୨୭୨)

ସ୍ଥିର ଅନୁଧ୍ୟାନ ବିନା ଜଣେ ତପଃ ବା ବ୍ରତ ଆଚରଣ ନକେଳ ତାର ତପକୁ ବାକଳତପ ଓ ବ୍ରତକୁ ବାଳବ୍ରତ କହି ଉପହାସ କରାଯାଏ । (୨୭୨)

ମାସେ ମାସେ ତୁ ଯୋ ବାଲୋ କୁସଗେନାଂ ତୁ ଭୁଞ୍ଜଇ
ନ ସୁଖୟଧମସ୍ୟ କାଳଂ ଅଘଇ ଷୋଳଶୀମ୍ । (୨୭୩)

ଯିଏ ମାସକରେ ଥରେ ମାତ୍ର କୁଶାଗ୍ରରେ ଭୋଜନ କରେ ସେ ସ୍ୱଧର୍ମର ଷୋଳଭାଗରୁ ଭାଗେ ମଧ୍ୟ ହାସଲ କରିପାରେ ନାହିଁ । (୨୭୩)

ଚରିତଂ ଖଲୁ ଧମ୍ମୋ ଧମଂଯୋ ସୋ ତି୍ ନିଦିଥ
ମୋହ କୋହ ବିହୀନ ପରିଣାମ ଅପାନହୁ ସମ । (୨୭୪)

ସଦ୍ ବ୍ୟବହାର ହିଁ ହେଉଛି ବାସ୍ତବ ଧର୍ମ, ଧର୍ମ ହେଉଛି ସମଚରିତ୍। ସମଚିତ୍ତା ହେଉଛି ଆତ୍ମାର ଅବିଳଚିତ ଅବସ୍ଥା । (୨୭୪)

ସମଦା ତହା ମାଜ୍ଝାଃତାମ୍, ଶୁଧୋଭାବୋଯୋ ଭିୟାରୟାତ୍ମ
ତହା ଚରିତ୍ମ୍, ସହା ବାରଃନା ଭାନିୟା । (୨୭୫)

ସମଚରିତା, ସହନଶୀଳତା, ନିର୍ମଳ ଚିନ୍ତାଶୀଳତା, ଅସକ୍ତି ଓ ଘୃଣାରହିତତା, ସମ୍ୟଗ୍ ବ୍ୟବହାର, ସୂଧର୍ମ, ଆତ୍ମନିମଜ୍ଜିତ ଭାବ ଏସବୁ ଏକାରୂପେ ଗଣାଯାଏ । (୨୭୫)

ସୁବିଦିଦପୟଥସୁତ୍ତୋ ସଂଯମତାବାମୁତ୍ତ ବିଗଦରମୋ
ସମାନୋ ସମସୁହ ଦୁଖା ଭଣିଜ ଶୁଧୂକାୟ ଇତି । (୨୭୬)

ଯେଉଁ ଭିକ୍ଷୁ ବସ୍ତୁରୁ ବାସ୍ତବ ସ୍ୱରୂପ ଜାଣିଛନ୍ତି (ଦର୍ଶନ ଓ ଜ୍ଞାନ) ବାସ୍ତବ ରୂପକୁ ବୁଝିଛନ୍ତି ସେ ଆତ୍ମନିଗ୍ରହ ଦ୍ୱାରା ଓ ତପଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟା ଦ୍ୱାରା ଆସକ୍ତି ପରିତ୍ୟାଗ କରି ସମଚିତ୍ତାସ୍ତରକୁ ଗତି କରନ୍ତି । ସେମାନେ ସୁଖ ବା ଦୁଃଖ ନିକଟରୁ ନିଜକୁ ଅଲଗା ରଖିଥାନ୍ତି । (୨୭୬)

ସିଧ୍ସୟା ସମାନଂ ଭଣୀୟଂ ସୁଧସା ଦଂଶନଂ ନାନମ୍
ସୁଧାସାୟା ନିବାଣଂ ସୋ ଚିୟସିଧୋ ନମୋ ତସ । (୨୭୭)

ଶ୍ରଧା ଓ ଜ୍ଞାନରେ ପବିତ୍ରତା ସନ୍ନ୍ୟସାର ପ୍ରଥମ ଆବଶ୍ୟକତା । ସେହି ପବିତ୍ର ଆତ୍ମା ନିର୍ବାଣ ଲଭେ ସେ ସିଧ୍ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରଣାମ କରୁଛି । (୨୭୭)

ଐସାୟାମାଦଶମୁଥମ୍, ବିଷୟାତିଦମ୍ ଏନୋବାମ୍ ମନମତମ୍
ଅବଚ୍ଛିନ୍ନମ ସା ସୁହମ୍, ଶୁଧୋଭାବୋଗାପ୍ପାସିନମ୍ । (୨୭୮)

ସିଧ୍ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ଆତ୍ମା ସୁଖ ଲାଭ କେବଳ ତାଙ୍କର ଆତ୍ମିକ ପବିତ୍ରତାରୁ ମିଳିଥାଏ । ତାହା ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଅନୁଭବର ବାହାରେ, ଅତୁଳନୀୟ, କ୍ଳାନ୍ତିହୀନ ଏବଂ ଅବ୍ୟକ୍ତ ଅଟେ । (୨୭୮)

ସାନ ବଜାଦି ରାଗୋ, ଦୋଷୋ, ମୋହୋ ଓ୍ୱ ସବାଜାବେଶୁ
ନ'ସବାଦି ସୁହମ୍ ଅସୁହମ୍, ସମସୁଖଦୁଃଖସା ଭିଖୁସା । (୨୭୯)

ଯେଉଁ ସନ୍ନ୍ୟାସ କାହାରି ପ୍ରତି ରାଗ, ଦ୍ୱେଷ, ମୋହ ରଖେ ନାହିଁ, କାହାପ୍ରତି ଆସକ୍ତ କିମ୍ୱା ବିରକ୍ତ ଭାବ ପ୍ରକାଶ କରେନାହିଁ, ଆନନ୍ଦ ବିଷାଦ ଉଭୟକୁ ସମଭାବେ ସମର୍ଥନ କରେ ସେ ଭଲ କିମ୍ୱା ମନ୍ଦ କର୍ମର କାରଣ କାରଣ ହୁଏ ନାହିଁ । (୨୭୯)

(୧) ସମନ୍ୱୟ

ସମନ୍ୱୟ

ନିଶ୍ଚୟା ସଝାସରଓ୍ୱମ୍, ସରୟା ତାସେଓ୍ୱା ସହାଣମ କାରଣମ୍
ତମଃ ଦୋ ଭିୟାକାମସୋ, ପଦିଶ୍ଚାମଣମ୍ ପାବୁଝେହା । (୨୮୦)

ପ୍ରକୃତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ଠିକ୍ ଭାବରେ ଆଚରଣ କଲେ ଚରମ ଲକ୍ଷ୍ୟ ସ୍ଥଳରେ ପହି ପାରିବା । ନିଜକୁ ସଂଯତ କଲେ ଆମେ ସବୁ କିଛି ଅର୍ଜନ କରିପାରିବା । ସୁତରାଂ ଏହି ଦୁଇଟିକୁ ଗୋଟଣଏ ପରେ ଗୋଟାଏ ଅନୁସରଣ କରିବା ଉଚିତ୍ । ଯିଏ ଯାକୁ କ୍ରମଶଃ ଅନୁସରଣ କରେ ସେହିଁ ଅର୍ନ୍ତଜ୍ଞାନ ଲାଭ କରେ । (୨୮୦)

ଅଭାମ୍ତସୋଧେ, ବହିର ସୋଧି ଭି ହୋଦି ନିୟାମେଣ
ଅଭାମତ୍ର ଦୋଷେଣା ହୁ, କୁଣଦୀନରୋ ବିହରେ ଦୋଷେ । (୨୮୧)

ଅପରିବର୍ତ୍ତନୀୟ ଆଭ୍ୟନ୍ତରିଣ ଦୁର୍ଗୁଣ ମନୁଷ୍ୟର ବର୍ହିଭାଗକୁ ମଧ୍ୟ ଦୂଷିତ କରିଦିଏ । ଏହି ଆଭ୍ୟନ୍ତରିଣ ଦୂଷିତତା ଯୋଗୁଁ ମନୁଷ୍ୟ ମନ୍ଦ କାର୍ଯ୍ୟ କରି କଳଙ୍କିତ ହୁଏ । (୨୮୧)

ମଦମାଂସ ମାୟା ଲୋଭ – ବିବାଜୟାଭାବୋ ଦୁଭାବ ସୁଧିତ୍ ।
ପରିକାହିୟମ୍ ଭାବନାମ୍, ଲୋୟାଲୋୟ ପାଦା ରିସିହିମ୍ । (୨୮୨)

ଯେଉଁମାନେ ଏ ସଂସାରକୁ ଦେଖିଛନ୍ତି ଓ ଜାଣିଛନ୍ତି (ସର୍ବଜ୍ଞ) ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଯେଉଁମାନେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ନୀତିଶିକ୍ଷା (ଯେଉଁମାନେ କର୍ମରୁ ମୁକ୍ତି ପାଇବା ପାଇଁ ସକ୍ଷମ) ଦେଉଛନ୍ତି, ସେମାନେ ସମସ୍ତେ କାମ, ମୋହ, ମାୟା, ଅହଂକାର ଓ ଲୋଭରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ଶୁଧ୍ ଭାବନା ପରିପ୍ରକାଶ କରୁଛନ୍ତି । (୨୮୨)

କତ୍ା ପଓ୍ୱରୟମ୍, ସମୁଥିବୋ ବା ସୁହମ୍ମି କରିୟାମିଃ
ନ ଯହାଦି ଯଦି ମୋହଦି, ନଲହାଦି ସୋ ଅପ୍ପଗମ ସୁଧିମ । (୨୮୩)

ଯିଏ ପାପଯୁକ୍ତ ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ପରିତ୍ୟାଗ କଲାପରେ ଶୁଭ ଲକ୍ଷଣ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ । ସେ ତଥାପି ଆତ୍ମାକୁ ଶୁଧ୍ କରିପାରେ ନାହିଁ ଏବଂ ମୋହ ମାୟାରୁ ମୁକତି ପାଇପାରେ ନାହିଁ । (୨୮୩)

ଯହା ଓ୍ୱ ନିରୁଧିମ୍ ଅସୁହମ୍, ସୁହେଣା ସୁହମାବି ତହେବା ଶୁଧେଣା
ତମଃ ଇଣା କାମେଣା, ଯୋଇ ଯାଃଇୟୁ ନିୟାଦମ୍ । (୨୮୪)

କ୍ଷଣକ ପାଇଁ ଅଶୁଭ ସୂଚକ ଚିନ୍ତାଧାରା ଶୁଭସୂଚକ ଆଚରଣ ଦ୍ୱାରା ବାଧାପାଏ ଏବଂ ଶୁଭସୂଚକ ଆଚରଣ ମଧ୍ୟ ନିର୍ମଳ ଆଚରଣ ଦ୍ୱାରା ବାଧାପାଏ । ସୁତରାଂ ଏହି (ପରେ ଦୁଇପ୍ରକାର କାର୍ଯ୍ୟ) ଗୋଟାଏ ପରେ ଗୋଟାଏ ପାଳନ କରିବା ଦ୍ୱାରା ଯୋଗୀ ନିଜ ଆତ୍ମାରେ ଧ୍ୟାନସ୍ଥ ହୁଏ । (୨୮୪)

ନିଶ୍ଚୟାନୟସା କାରଣାୟ – ବିଘାଇ ନନାଦମ୍ ସନଭାହୋ ଅଭି
ଭବହରସା ୟୁ କାରଣେ, ହୟାମି ଭୟଣା ହୁ ଶେଷାନମ୍ । (୨୮୫)

ସତ୍ୟ ଆଚରଣ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକୃତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଯଦି ଅନିଷ୍ଟ ହୁଏ, ତେବେ ସେହି ଭାବରେ ଜ୍ଞାନ ଓ ବିଶ୍ୱାସ ମଧ୍ୟ ଅନିଷ୍ଟ ହୁଏ । କିନ୍ତୁ ଯଦି ପରୀକ୍ଷା ସିଧ୍ ସତ୍ୟ ଆଚରଣରେ ଅନିଷ୍ଟ ହୁଏ, ତେବେ ଦୃଢ଼ ଜ୍ଞାନ ଓ ବିଶ୍ୱାସରେ ଦୋଷ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୋଇପାରେ କିମ୍ବା ନହୋଇପାରେ । (୨୮୫)

ସଧାମ୍ ନଗରମ୍ କିକ୍କା, ତବସମତ୍ରମଙ୍ଗଲମ୍
ଖମ୍ତିମ୍ ନ୍ୟୁନା ପାଗରମ୍, ତିଗୁଭମ ଦୁପ୍ପାଧାମ୍ ସାୟାମ୍ ।
ତଭନରୟା ସୁତେଣା, ଭିତୁଣମ କାମ କାମକୁୟାସ ।
ମୁନି ବିଗାୟା ସମ୍ଗମୋ, ଭାବାଓ ପରିମୁକାଇ । (୨୮୬-୨୮୭)

ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସରେ ଏକ ଆଶ୍ରୟସ୍ଥଳ ତିଆରି କଲାପରେ ସଂଯମ ଦୂରରେ କଳିଙ୍କି ଦିଏ ଏବଂ

ନିଜକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରେ । କ୍ଷମାର ଦୃଢ଼ ପାଚେରୀ ତଥା ଦୁର୍ଜ୍ଜେୟ ପ୍ରହରୀ ଦ୍ୱାରା କାୟ-ମନ-ବାକ୍ୟ ତିନିକୁ ସଂଯତ କରାଏ । ଜଣେ ସନ୍ନାସୀ ନିଜବଳକୁ ସ୍ୱୟଂ ଦମନ କରିଥାଏ । କର୍ମର ପୋଷକ ମଧ୍ୟ ଦେଇ ପଶିଯାଏ । ଯୁଦ୍ଧରେ ଜୟ ଲାଭ କରେ ଏବଂ ସାଂସାରିକ ଜଞ୍ଜାଳରୁ ମୁକ୍ତି ପାଏ । (୨୮୬-୨୮୭)

୨୧. ସାଧନାସୂତ୍ର

ସାଧନା ସୂତ୍ର (ଅନୁଭୂତିରୁ ଆତ୍ମା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ନୀତିବାକ୍ୟ)

ଅହାରସଣା-ନିଦାଜୟମ୍, କା କୌନ ଜିନଆବରମ୍ ଆଇନା,
ଜୟଭୋ ନିୟାପ୍ପା, ନରନମ୍ ଗୁରୁପାସଏଣୋ । (୨୮୮)

ଗୁରୁଜନଙ୍କର ଆଦେଶ ଅନୁସାରେ ଖାଇବା, ବସିବା ଓ ଶୋଇବା ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରି ସାରିବା ପରେ ଜଣେ ଆତ୍ମାରେ ଧ୍ୟାନ କରିବା ଉଚିତ୍ । ଗୁରୁଙ୍କର ଅନୁଗ୍ରହରୁ ଜ୍ଞାନପ୍ରାପ୍ତି ହୋଇଥାଏ । (୨୮୮)

ନନାସା ସଭାଷା ପାଗସାବୈ, ଅନ୍ନନା ମୋହାସା ବିବଯାନୈ
ରାଗସା ଦୋଷସା ୟା ସଂଖାଇନମ୍ ଇଗନ୍ତସୋଖମ୍ ସମୁଭାଇ
ପରମପୁରୁଷଙ୍କ ଆଶୀର୍ବାଦରୁ ଅଜ୍ଞତା ଓ ଭ୍ରାନ୍ତି ଛାଡ଼ିବା ଦ୍ୱାରା ମନୁଷ

ଜ୍ଞାନ ପ୍ରାପ୍ତି କରେ ଏବଂ କୁସଂସ୍କାରଣରୁ ମୁକ୍ତି ହୁଏ । ଆସକ୍ତି ଛାଡ଼ି ଅମାସକ୍ତରେ ପ୍ରବେଶ କରି ବନ୍ଧନରୁ ମୁକ୍ତି ହୁଏ । (୨୮୯)

ତଶେଷ ମାଗୋ ଗୁରୁବିଧ୍ ସେବା, ବିବାଯାନ ବଳଯାଚସା ଦୂରୁ
ସଦାଃୟାଇଗମ୍ ତିନିବେସଣାୟା, ସୁତଥା ସମ୍‌କିମବ୍ ତାନୟା ଧୂୟା ।(୨୯୦)

ଗୁରୁ ଓ ଗୁରୁଜନଙ୍କର ସେବା କଲେ, ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ଅଜ୍ଞ ଲୋକଙ୍କର ସାଙ୍ଗ ଛାଡ଼ିଲେ ନିଜେ ନିଜେ ଶାସ୍ତ୍ର ଅଧ୍ୟୟନ କଲେ, ଏକାକୀ ବାସ କଲେ, ଶାସ୍ତ୍ର ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ମୂଳ ଗ୍ରନ୍ଥ ଗୁଡ଼ିକରେ ମନନିବେଶ କଲେ, ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରିଲେ ମୁକ୍ତିର ଦ୍ୱାରା ଉନ୍ମୁକ୍ତ ହୁଏ । (୨୯୦)

ଆହାର ମିକେ ନିୟାକେ ସନିଯମ୍, ସହାୟାନିକେ ନ୍ୟୁନାଥବୁଧିମ୍
ନିକେୟାମିକେଯା ଭିଭେଗାଯୋଗାମ୍, ସମହିକାମେ ସମାନେ ତଭାସି । (୨୯୧)

ଜଣେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ସଂଯମ ପାଳନ କଲେ ଏବଂ ମାନସିକ ସ୍ଥିରତା ପ୍ରତି ବ୍ୟଗ୍ର ହେଲେ ଏବଂ ସାତ୍ତ୍ୱିକ ଆହାର କଲେ, ଗୁଣୀଜ୍ଞାନୀଙ୍କ ସାନିଧ୍ୟ ଲାଭ କଲେ, ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ଶ୍ଳୋକ ଗୁଡ଼ିକର ଅର୍ଥ ପ୍ରକାଶ କଲେ ଏବଂ ଧ୍ୟାନ ଓ ବସତି ସ୍ଥାପନ ପାଇଁ ନିର୍ଜନ ସ୍ଥାନ ବାଛିଲେ ମନ ଆୟତ୍ତାଧୀନ ହୁଏ । (୨୯୧)

ହିୟାହରା ମିୟାହରା, ଆପହରା ୟା ଯେ ନରା
ନ ତ ନିଜିଜା ତିଗିଚାନ୍ତି, ଆପନମ୍ ତେ ତିଗିତାଗା । (୨୯୨)

ଯେଉଁମାନେ ସତେଜ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ଓ ସ୍ୱଳ୍ପ ଆହାର କରନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ଚିକିତ୍ସା କରିବା ପାଇଁ ଚିକିତ୍ସକ (ଡ଼ାକ୍ତର)ଙ୍କର ଆବଶ୍ୟକତା ପଡ଼େନାହିଁ । ସେମାନେ ନିଜ ନିଜର ଚିକିତ୍ସକ । ସେମାନେ ନିଜେ ନିଜକୁ ସୁସ୍ଥ ଓ ଶୁଧ୍ କରିଥାନ୍ତି । (୨୯୨)

ରସ ପାଗମମ୍ ନ ନିସେଭିୟାଭା, ପୟମ୍ରସ ଦିତ୍ିକାର ନରାନମ୍
ଦିତ୍ମ କା କାମ ସମଭିଦାଭାମତି, ଦୁମମ୍ୟହା ସଭଫଳମ୍ ବାଦକ୍ଷି । (୨୯୩)

ସୁଗନ୍ଧଯୁକ୍ତ ସୁସ୍ୱାଦ ଖାଦ୍ୟ ଅତ୍ୟଧିକ ପରିମାଣରେ ଗ୍ରହଣ କରିବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ତୃପ୍ତିକର ଖାଦ୍ୟ ସାଧାରଣତଃ ଉତ୍ତେଜିତ କରାଇ ଶରୀରରେ କାମ ଲାଳସା ଜାଗ୍ରତ କରାଏ । କାମ ଲାଳସାରେ ଜର୍ଜରିତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ମାନସିକ ସ୍ତରରେ ବିଶୃଙ୍ଖଳିତ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଯେପରିକି ଫଳନ୍ତି ଗଛ ବହୁସଂଖ୍ୟକ ପକ୍ଷୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବାରମ୍ବାର ପ୍ରପିଡ଼ିତ ହୋଇଥାଏ ।

ଭିଭିତ୍ାସେଯା ସଂଯମତିୟାନମ୍, ଓମା ସନାନମ ଦାମିମ୍ଦିୟାନମ୍ ।
ନରୋଗସାତୁ ଧାରିସେଇ କିତ୍ମ୍, ପରାଇଓ ବହିରିଭୋସା ହେହିମ୍ । (୨୯୪)

ଔଷଧ ଦ୍ୱାରା ଆରୋଗ୍ୟ ହୋଇଥିବା ରୋଗ ପୁନର୍ବାର ହୁଏ ନାହିଁ । ବୁଧିମାନ ଶତ୍ରୁଙ୍କ ପରି ଆସକ୍ତି ଭାବ ପୁନର୍ବାର ସନ୍ନ୍ୟାସୀର ମନକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରିପାରେ ନାହିଁ, ଯେଉଁ ସନ୍ନ୍ୟାସୀକି ଗୋଟିଏ ବିଛଣା କିମ୍ବା ଆସନଟିଏ ନେଇ ଏକୁଟିଆ ଉପବେସନ କରେ ଏବଂ ସ୍ୱଳ୍ପ ଆହର କରେ ତଥା ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରେ । (୨୯୪)

ଜରା ଯାଭା ନପିଲେଇ, ଭାହି ଯାଭା ନଭଧାଇ ।
ଯାଭିମ୍ଦୟା ନି ହୟମତି, ତତ୍ା ଧମ୍ମମ୍ ସମୟାରେ । (୨୯୫)

ବୃଧାବସ୍ଥା ହଇରାଣ କରିବା ପୂର୍ବର, ରୋଗାକ୍ରାନ୍ତରେ ପୀଡ଼ିତ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଏବଂ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଦୁର୍ବଳ ହୋଇ ପଡ଼ିବା ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷ ଧର୍ମ କାର୍ଯ୍ୟ ସଂପାଦନା କରିବା ଉଚିତ୍ । (୨୯୫)

୨୨. ଦ୍ୱିବିଧ ଧର୍ମପୁତ୍ର
ଧର୍ମର ଦୁଇଧାରି ନୀତିବାକ୍ୟ

ଦେ କେଭା ଜନିଆଭରେହିମ୍ ଜୟୀ ଜରାମରଣଭି ପ୍ପାମୁକ୍କେହିମ୍
ଲୋଗମ୍ମି ପହା ଭାନିୟା, ସୁସାମନା ସୁସାଭଗୋ ଭା ଭି । (୨୯୬)

ପ୍ରଭୁ ଜିନ ଯେକି ଜନ୍ମ, ବୃଧାବସ୍ଥା ଓ ମୃତ୍ୟୁକୁ ଜିଣିଛନ୍ତି, ସେ ଦୁଇଟି ବାଟ କଢ଼ାଇ ଦେଇଛନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ବାଟ ଉତ୍ମ ଗୃହସ୍ୱାମୀ ସାଂସାରିକଙ୍କ ପାଇଁ ଏବଂ ଅନ୍ୟଟି ସନ୍ନ୍ୟାସୀଙ୍କ ପାଇଁ । (୨୯୬)

ଦାନମ୍ ଦୁୟା ମୁଖମ୍, ସଭାୟାଧାମ୍ମେ ନ ସଭାୟା ତେନଭିନା ।

ଝାନଝହୟାନମ୍ ମୁଖମ୍, ଜୟୀ ଧାମ୍ମେ ତମ୍ ଭିନା ତହାସେଭି । (୨୯୭)

ବଦାନ୍ୟତା ଓ ଉପାସନା ଜଣେ ଗୃହସ୍ୱାମୀ (ସାଂସାରିକ)ର ପ୍ରାଥମିକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ଏହା ବିନା କେହି ହେଲେ ଜଣେ ଗୃହସ୍ୱାମୀ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ । ଧ୍ୟାନ ଓ ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥ ଅଧ୍ୟୟନ ଜଣେ ଉତ୍ତମ ଗୁଣ ସଂପନ୍ନ ସନ୍ନ୍ୟାସୀର ପ୍ରାଥମିକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ଏହା ବିନା କେହି ଜଣେ ସନ୍ନ୍ୟସୀ ହୋଇ ପାରେ ନାହିଁ ।

ଶାନ୍ତି ଇଗୋହିମ୍ ଭିକଃହିମ୍, ଗାରଥାଃ ସଂଯମଉତ୍ତରା

ଗା ରଥେଃହିମ୍ ୟା ସଭେହିମ୍, ସହାଭୋ ସଂଯମ ଉତ୍ତରା । (୨୯୮)

କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆଚରଣ ବିଧି ପ୍ରଦର୍ଶନରେ ଗୃହସ୍ୱାମୀ କେତେକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସନ୍ନ୍ୟାସୀଙ୍କର ଠାରୁ ଉତ୍ତମ ବୋଲି ବିବେଚିତ ହୋଇଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ପ୍ରାୟ ସବୁ ସନ୍ନ୍ୟାସୀମାନେ ଗୃହସ୍ୱାମୀଙ୍କଠାରୁ ଆଚରଣରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅଟନ୍ତି । (୨୯୮)

ନଖଲୁ ଅହମ୍ ତହା, ସମ୍‌କାଇନି ମୁନ୍ଦେ ଯଭା ପାଭଇତାଇ

ଅହମ୍ ନମ୍ ଦେବାନୁପ୍ପିୟାନମ୍, ଅମ୍ତିଇ ପମ୍‌କାନୁ ଭାଇୟାମ୍ ସତ୍ତାସିଖାଭାଇୟା

ଦୁଭଲ ସାଭିହମ୍ ଗିହିଧାମ୍ମମ୍ ପଦିଭାଜିସାନି । (୨୯୯)

ବହୁଦିନ ଧରି ଗୃହତ୍ୟାଗ କରିବାକୁ ମୁଁ ସକ୍ଷମ ହୋଇପାରି ନାହିଁ ଏବଂ ସନ୍ନ୍ୟାସୀଙ୍କ ପରି ଲଣ୍ଡା ମୁଣ୍ଡିଆ ହୋଇ ପାରିନାହିଁ । ତଥାପି ମୁଁ ସନ୍ନ୍ୟାସୀଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତି ଗ୍ରହଣ କରେ, ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ଆଦର ଲାଭ କରେ ଏବଂ ଜଣେ ଗୃହସ୍ୱାମୀର ୧୨ଟି ବ୍ରତପାଳନ କରେ । ଯଥା – ୫ଟି ଛୋଟ ବ୍ରତ (ଅନୁବ୍ରତ) ଓ ୭ଟି ଶୃଙ୍ଖଳିତବ୍ରତ (ଶିକ୍ଷାବ୍ରତ) ଜଣେ ସ୍ଥାପନକାରୀ ଭାବେ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରେ । (୨୯୯)

ପମ୍‌କାୟା ଅନୁଭାୟଇମ୍, ସତାୟୁ ଶିକ୍ଷା ୟୁ ଦେଶ ଜୟୀ ଧାମ୍ମୋ

ସଭେଣା ବା ଦେଶଣା ବା, ତେଣ ଜୁଓ ହୋଇ ଦେଶ ଜୟୀ । (୩୦୦)

ଜଣେ ଗୃହସ୍ୱାମୀର ୫ଟି ଛୋଟ ବ୍ରତ ଓ ୭ଟି ଶୃଙ୍ଖଳିତ ବ୍ରତର ଅନୁଷ୍ଠାନ ଉପରେ ତା'ର ଧର୍ମ ନିର୍ଭର କରେ, ଜଣେ ଗୃହସ୍ୱାମୀ ଯେତେବେଳେ ସବୁ କିମ୍ବା କିଛି ବ୍ରତ ପାଳନ କରେ, ସେ ସେତେବେଳେ ଜଣେ ଆଂଶିକ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ବା ଜଣେ ଧାର୍ମିକ ଗୃହସ୍ୱାମୀ ରୂପେ ପରିଣତ ହୁଏ । (୩୦୦)

୨୩. ଶ୍ରଭକ ଧର୍ମସୂତ୍ର

ଗୃହସ୍ୱାମୀର ଧାର୍ମିକ ନୀତିବାକ୍ୟ

ସମ୍ପତଦମ୍‌ସନାଇ, ପାଇଦିହମ୍ ଜୟୀଯାନ ସୁନେଇୟା

ସମୟାରିମ୍, ପରମମ୍ମ୍ୟା, ଖଲୁ ତମ୍ ସଭାଗାମ୍ ବିମତି । (୩୦୧)

ତାକୁହିଁ ଗୃହସ୍ୱାମୀ କୁହାଯିବ ଯିଏକି ପ୍ରତିଦିନ ସାଧୁସନ୍ନ୍ୟାସୀଙ୍କ ଉତ୍ତମ ଆଚରଣ ସମ୍ପର୍କରେ ଧର୍ମ ଉପଦେଶ ଶୁଣେ ଏବଂ ବିଶ୍ୱସ୍ତ ହୁଏ । (୩୦୧)

ପାମ୍‌କୁମ୍ ଭାରସାହିୟାମ୍, ସତ୍ ଭି ବିଶନାଇ ଯୋ ଭଭାଜେଇ
ସମ୍ମାତ୍‌ଭିସୁଧାମଇ, ସୋ ଦମ୍‌ସନାଭାଓ ଭାନିଓ । (୩୦୨)

ତାକୁହିଁ ଧର୍ମ ପରାୟଣ ଗୃହସ୍ୱାମୀ କୁହାଯିବ – ଯିଏକି ୫ ପ୍ରକାର ମାଂସାଳ ଫଳ ତ୍ୟାଗ କରି ସାରିଛି, ୭ଟି ଦୁଷ୍କର୍ମରୁ ମୁକ୍ତି ପାଇଛି ଏବଂ ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଶ୍ୱାସ ଦ୍ୱାରା ନିଜର ମେଧା ଶକ୍ତିକୁ ଶୁଧ୍ କରିପାରିଛି । (୩୦୨)

ଇଥି ଜୁୟାମ୍ ମାଜମ୍, ମିଗାଭା ଭାୟାନେ ତହା ଫରୁସୟାୟା ।
ଦଣ୍ଡଫରୁସତ୍‌ମଥାସା ଦୂଷଣମ୍ ସତ୍ ବାସନାଇମ୍ । (୩୦୩)

ସାତଟି ଦୁଷ୍କର୍ମ ହେଉଛି (୧) ପର ସ୍ତ୍ରୀ ସହିତ ଯୌନ ସଂଭୋଗ କରିବା (୨) ଜୁଆ ଖେଳିବା (୩) ମଦ୍ୟପାନ କରିବା (୪) ଶୀକାର କରିବା (୫) କ୍ରୁର/କଠୋର କଥା କହିବା (୬) କଠୋର/ ଅସହ୍ୟ ଦଣ୍ଡବିଧାନ କରିବା (୭) ଅନ୍ୟର ସମ୍ପତି ହଡ଼ପ୍ କରିବା (୩୦୩)

ମାମ୍‌ସାଶେନ ବଧାଇ ଦପ୍ପୋ ଦପ୍ପେଣା ମାଜାମହିଳାସଇ,
ଜୁୟାମ୍ ପି ରମଇ ତୋତମ୍, ଦିଭାନିଇ ପଉନାଇ ଦୋଷେ । (୩୦୪)

ମାଂସ ଖାଇଲେ ମନରେ ଗର୍ବ ବଢ଼େ । ନିଶକାରକ ପାନୀୟ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଓ ଜୁଆ ଖେଳିବାକୁ ର୍ଗବରେ ଇଚ୍ଛା ହୁଏ । ଫଳତଃ ସବୁ ଦୁଷ୍କର୍ମର ଉତ୍ପତ୍ତି ଘଟେ । (୩୦୪)

ଲୋଇୟା ସଥାମ୍ପି ଭି, ଭାନିୟାମ୍ ଯହା ଗୟାନାଗାମିନୋ ଭିପ୍ପା ।
ଭୁଭି ମାମ୍‌ସାସତୋନ ପଦିୟା, ତମ୍ଃ ନ ପଉମ୍‌ଜାଇ ମାମ୍ ସମ । (୩୦୫)

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଧର୍ମ ଗ୍ରନ୍ଥ ଗୁଡ଼ିକରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି ଯେ, ମୃଦୁ ବାୟୁରେ ବିଚରଣ କରୁଥିବା ମୁନି ଋଷିମାନେ ଯଦି ମାସ ହାର କରନ୍ତି, ତେବେ ସେମାନେ ମଧ ଭୂମିରେ ପତିତ ହୁଅନ୍ତି । ତେଣୁ ମାଂସହାର ଠାରୁ ଦୂରେଇ ରହିବା ବାଞ୍ଛନୀୟ । (୩୦୫)

ମିଜେଣା ନରୋ ଅଭାସୋ, କୁନାଇ କାମ୍ମନି ନିମଦାନିଜ୍ଜାମ୍
ଇହଲୋଇ ପରଲୋଇ, ଅନୁହବଇ ଅନାମ୍‌ତୟାମ୍ ଦୁଃଖମ୍ । (୩୦୬)

ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ନିଶାକାରକ ମାଦକ ଦ୍ରବ୍ୟ ପାନ କରିବା ଦ୍ୱାରା ନିଜର ସଂଯମତା ହରାଏ ଏବଂ ବହୁ ନିନ୍ଦନୀୟ କାର୍ଯ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି କରେ । ସେ ଇହଲୋକ ଓ ପରଲୋକରେ ଶୋଚନୀୟ ଅବସ୍ଥାରେ ପ୍ରୀଡ଼ିତ ହୁଏ । (୩୦୬)

ସମ୍‌ଭେଗାଜାନିବା କାରଣ, ନିଷାଲ୍ଲ ମମ୍‌ଦାରୋ ଭା ନିକମ୍ପା ।
ଯସା ଦଧା ଜିନଭାତି, ତସାଭାୟାମ୍ ନଥି ସମ୍‌ସାରେ । (୩୦୭)

ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଜିନଙ୍କ ପ୍ରତି ପର୍ବତ ପରି ଦୃଢ଼ ଭକ୍ତି ଅନୁଷ୍ଠାନ କରେ, ହୃଦୟରେ ତ୍ୟାଗ ପ୍ରବୃତ୍ତି ସୃଷ୍ଟି କରାଏ ଏବଂ ଚାରିତ୍ରିକ ଦୋଷ ଗୁଣରୁ ମୁକ୍ତିହୁଏ, ସେ ବ୍ୟକ୍ତି ଏ ସଂସାରରେ ଆଉ ଭୟଭୀତ ହୁଏ ନାହିଁ । (୩୦୭)

ଶତ୍ରୁଭି ମିତ୍‌ଭାବମ୍, ଜମ୍‌ହା ୟୁଭାୟାଇ ବିନୟଶୀଳସ
ଭିନାଓ ତିଭିହେଣା ତଓ, କୟାଭୋ ଦେଶ ଭିରଇଣା । (୩୦୮)

ଜଣେ ଶତ୍ରୁ ମଧ୍ୟ ନମ୍ର ବ୍ୟକ୍ତି ବନ୍ଧୁଭାବରେ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୁଏ ଜଣେ ଗୃହସ୍ୱାମୀ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବେ ୩ ପ୍ରକାର ନମ୍ରତା ଅଭ୍ୟାସ କରିବା ଉଚିତ୍ (ଭାବିବା, କହିବା, କରିବା) । (୩୦୮)

ପନିଭାହମୁସଭାଇ, ଅଦାତ୍ ପରଦାରନିୟାମ୍‌ନେହିମ୍ କା ।
ଅପରିମିକାଃ ଓ ଭିୟା, ଅନୁଭାଉୟାଇମ୍ ଭିରମ୍ମାନଇମ୍ । (୩୦୯)

ହିଂସା କରିବା, ମିଥ୍ୟା କରିବା, ଚୋରୀ କରିବା, ବ୍ୟଭିଚାର କରିବା, ଅସୀମ ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କରିବା – ଏହି ୫ଟି ଆଚରଣରୁ ଦୁରେଇ ରହିବାକୁ ୫ଟି କ୍ଷୁଦ୍ର ବ୍ରତ କୁହାଯାଏ । (୩୦୯)

ବନ୍ଧା ଭାବାକାଃଭିକୀ, ଐଭାରେ ଭାତ୍‌ପଣ ଭୁକୀ ।
କେହେ ଦୂଷିୟାମନୋ, ଗୋମାନୁ ୟାଇନା ନୋ କୁଜା । (୩୧୦)

ପଶୁ କିମ୍ବା ମଣିଷ କବି ଶେଷରେ କ୍ରୋଧ କିମ୍ବା ଉତ୍ତେଜନାର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ କାହାରିକୁ ବାନ୍ଧିବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ । ଆଘାତ୍ କରିବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ । ବିକଳାଙ୍ଗ କରିବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ, ସାମର୍ଥ୍ୟଠାରୁ ଅଧିକ ଭାର ନ୍ୟସ୍ତ କରିବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ । ଖାଦ୍ୟ ପାନୀୟରୁ ବଂଚିତ୍ କରିବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ । ଏସବୁ କରିବା ଦ୍ୱାରା ଅହିଂସାର ନିୟମ୍ ଭଙ୍ଗହୁଏ । (୩୧୦)

ଥୁଲମୁସଭାୟାସା ୟୁ, ଭିରାଇଦୁକ୍କାମ, ସପାମ୍ କାହା ହୋଇ
କନ୍ନାଗୋଭୁ ଅଲ୍ଲିଆ ନସାହରଣ କୁଦଷାଖିଜେ । (୩୧୧)

ଗୁରୁତର ମିଥ୍ୟା କଥା ବାରମ୍ବାର କରହିବାହିଁ ଦ୍ୱିତୀୟ ବ୍ରତ । ଏହି ମିଥ୍ୟା କଥା ୫ ପ୍ରକାର ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇପାରେ । (୧) ଅବିବାହିତ ଝିଅ ବିଷୟରେ ଅସତ୍ୟ କଥା ପ୍ରକାଶ କରିବା । (୨) ପଶୁ ଓ ଜମି ବନ୍ଧକ ନେବା (୩) ଋଣ/କରଜ କରିବା (୪) କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟକରି ଅସ୍ୱୀକାର କରିବା (୫) ମିଛସାକ୍ଷୀ ଦେବା । (୩୧୧)

ସହସା ଅବଭାକ୍ଷନମ୍, ରହସା ୟା ସଦରମମ୍ତା ଭେୟାମ୍ କା ।
ମେସୋଭାଇ ସାୟାମ୍, କୁଦାଲେହ କରଣମ୍ କା ଭାଜିଜା । (୩୧୨)

ବିଚାରହୀନ ଭାବରେ ମିଥ୍ୟା ଅଭିଯୋଗ, ଅନ୍ୟର ଗୁପ୍ତ କଥା ପ୍ରକାଶ, ପୂର୍ଣ୍ଣମାତ୍ରାରେ ନିଜ ସ୍ତ୍ରୀକୁ

ବିଶ୍ୱାସ କରିବା, ଭୁଲ ଉପଦେଶ ଦେବା ଏବଂ ମିଥ୍ୟା ଦଲିଲ (ପ୍ରମାଣପତ୍ର) ତିଆରି କରିବା ଠାରୁ ଦୁରେଇ ରହିବା ଉଚିତ୍ । (୩୧୨)

ଭାଙ୍ଗିଙ୍ଗା ତେନହାଦ – ତକ୍କା ଯୋଗମ୍ ବିରୁଧାରଜ୍ଜାମ୍ କା
କୁଦତୁଲକୁଦମ୍ନମ୍, ତପ୍ପାଦିରୁଭାମ୍ କା ଭାଭୁହରମ୍ । (୩୧୩)

ଚୋରୀ ସମ୍ପ□ କିଣିବା, ଅନ୍ୟକୁ ଚୋରି କରାଇବା ପାଇଁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇବା, ସରକାରଙ୍କ ନିୟମ ବିରୁଧିରେ ଯିବା, ଓଜନ ମାପରେ ଠକେଇ, ଅପମିଶ୍ରଣ କିରବା ଏବଂ ଜାଲ ଟଙ୍କା ମୁଦ୍ରା ତିଆରି କରିବାଠାରୁ ନିବୃତ୍ ହେବା ଉଚିତ୍ । (୩୧୩)

ଇତ୍ରିୟା ପରଗାହିୟା ପରଗାହିୟାଗାମ୍ନନଗାକିଦମ୍ କା ।
ପରଭିଭାହକ୍କାରଣମ୍, କାମେ ତଭାଭିକସମ୍ କା । (୩୧୪)

ଜଣକ ପରେ ଜଣକୁ ଆଣି ତା'ସହିତ ଯୌନ ସଂଭୋଗ କରିବା, ଯାଯାବର (ଛତରା) ରଖିବା ରକ୍ଷିତା ସହିତ ମୈଥୁନ କରିବା ଅପ୍ରାକୃତିକ ଯୌନ ସମ୍ଭୋଗ କରିବା, ଦ୍ୱିତୀୟ ବିବାହ କରିବା କିମ୍ବା ଦ୍ୱିତୀୟ ଥର ବିବାହ କରିବା, ଯୌନ କ୍ରିୟା କରିବା ପାଇଁ ତୀବ୍ର ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କରିବାଠାରୁ ଦୂରେଇ ରହବା ଉଚିତ୍ । (୩୧୪)

ଭିରୟା ପରିଗାହାଓ, ଅପରିମିଏଓ ଆନମ୍ତତନହାଓ ।
ବହୁଦୋଷସମ୍ କୁଲାଓ, ନରାୟାଗାଇଗା ମନପମ୍ ଥାଓ ।
ଖିରାଇ ହିରନ୍ନାଇ ଧାନଇ ଦୁପୟାଲ କୁଭିୟାଗସ୍ତା ତହି ।
ସମ୍ମମ୍ ବିଶୁଧାକିତ୍ତୋ, ନପମନାଇକ୍କାମ୍କ କୁଣ୍ଡ । (୩୧୫-୩୧୬)

ଲୋକେ ଲୋଭରେ ଅସୀମ ସମ୍ପତି୍ ସଂଗ୍ରହ କରିଥାନ୍ତି । ଏହା ଫଳରେ ନର୍କ ଓ ଦୁଷ୍କର୍ମର ଦ୍ୱାର ଉନ୍ମୁକ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ଜମିବାଡ଼ି, ସୁନା, ଧନସମ୍ପତି, ଚାକରବାକର, ପଶୁପକ୍ଷୀ, ବାସନକୁସନ ଓ ଆସବାପତ୍ର ଉପାର୍ଜନ (କ୍ରୟ) କରିବାରେ ଜଣେ ନ୍ୟାୟବାନ୍, ଧାର୍ମିକତଥା ସ୍ଥିତିପ୍ରଜ୍ଞ ବ୍ୟକ୍ତି ସୀମାଟପିଯିବା ଅନୁଚିତ୍ । (୩୧୫-୩୧୬)

ଭାଭିଯା ଯା ସନ୍ତୋଷମ୍, ଗାହିୟାମିୟାନିମ୍ ଅଜାନମ୍ ନେଣମ୍ ।
ଥୋଭମ୍ ପୁନୋ ନଇଭାନ, ଗିହିନାସମୋ ତି୍ କିନ୍ତାଜ୍ଜା । (୩୧୭)

ଯିଏ ବ୍ରତ ଗ୍ରହଣ କରିଛି, ଅଧିକାର ସୀମିତ କରିବାକୁ, ସେ ଅବଶିଷ୍ଟ ସନ୍ତୋଷରେ ଗ୍ରହଣ କରିବା ଉଚିତ୍ । (ଯାହା ଅଛି, ସେତିକିରେ ସନ୍ତୁଷ ହେବା ଉଚିତ୍ । ନିଜ ପାଇଁ ସେ ଚିନ୍ତା କରିବା ଅନୁଚିତ୍ । ଏଥର ଅଜ୍ଞାତ ଭାବରେ କମ୍ ସମ୍ପ□ର ଅଧିକାର ହେଲି, କିନ୍ତୁ ଭବିଷ୍ୟତରେ ମୁଁ ସେପରି କରିବି ନାହିଁ । ଯଦି ଆବଶ୍ୟକ ହୁଏ ମୁଁ ବହୁତ ସଂଚୟ କରିବି । (୩୧୭)

ଯାମ୍‌କା ଦିଶାଭେରମନମ୍‌, ଅନଥା ଦଣ୍ଡଉ ଯାମ୍‌କା ଭେରମାନମ୍‌
ଦେଶଭାଗାସିୟାମ୍‌ ପିୟା, ଗୁଣଭାୟାଇମ୍‌ ଭାବେ ତୈମ । (୩୧୮)

ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟହୀନ କାର୍ଯ୍ୟ ବାରମ୍ବାର ନକରିବା ପାଇଁ, ବହିର୍ଭୁତ ୧୦ଟି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ମାନିବାକୁ ବଧ୍ ପରିକର ହେବା ଉଚିତ୍‌ ଏବଂ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ସଂଭୋଗ ପାଇଁ ସୀମା ଲଂଘନ ନକରିବାକୁ ଦୃଢ଼ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିବା ଉଚିତ୍‌ । ଏହି ୩ଟି ପ୍ରଶଂସନୀୟ ବ୍ରତ । (୩୧୮)

ଉଧାମହେ ତିରିୟାମ୍‌ ଦିୟା, ଦିଶାଶୁ ପରିମନକରଣମିହା ପାଧମ୍‌ମ ।
ଭାନିୟାମ୍‌ ଗୁଣାଭାୟମ୍‌ ଖଲୁ, ସାଭାଗା ଧାମ୍ମମ୍ମି ଭିରେଣା । (୩୧୯)

ପ୍ରଭୁ ମହାବୀର କହିଛନ୍ତି ଯେ, ଜଣେ ଗୃହସ୍ୱାମୀ ପ୍ରଶଂସନୀୟ ହେବାକୁ ଯୋଗ୍ୟ, ଯେତେବେଳେ ସେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଅନୁସାରେ ନିଜର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପକୁ ସୀମାବଧ୍ କରେ (ବାଣିଜ୍ୟ ଏବଂ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ସଂଭୋଗ ପାଇଁ । (୩୧୯)

ଭାୟାଭାଙ୍ଗ କରଣମ୍‌ ହୋଇ, ଯାମି ଦେଶମ୍ମି ତଥା ନିୟାମେଣ
କିରାଇଗାମଣ୍‌ ଅନିୟାତି, ତମ୍‌ ଜାନୋ ଗୁଣାଭାୟାମ୍‌ ବିଜୟମ୍‌ । (୩୨୦)

ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବେ କୌଣସି ଭୌଗୋଳିକ ଅଳ ପରିଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ଚାରାନାହିଁ, ଯେଉଁଠାରେ କି ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଥିବା ବ୍ରତ ପାଇଁ ହିଂସାକାଣ୍ଡର ସମ୍ଭାବନା ରହିଛି (ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ସଂଭୋଗ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସୀମା ଅତିକ୍ରମ କରିବା) । (୩୨୦)

ଭିରାଇ ଅନଥାଦଣ୍ଡେ, ତକ୍କାମା, ସା କଉଭିହୋ ଅଭରାନୋ
ଦମାୟାୟରିୟା ହିମ୍‌ ସାପ୍ପାୟାନା, ପାଭୋଭାଇ ସେୟା । (୩୨୧)

ତୃତୀୟ ଗୁଣାବ୍ରତ ତଥା ହିଂସାକାଣ୍ଡରୁ ଦୂରେଇ ରଖେ । ଯାହାକି ଚାରିଟି ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ । ଯଥା (୧) ଆନନ୍ଦ ଦାୟକ ମନ୍ଦ ଚିନ୍ତା (୨) କୁବ୍ୟବହାର (୩) ଅନ୍ୟକୁ ଋଣପ୍ରଦାନ କରିବା ହିଂସାର ଏକ ଧାରା (୪) କାହାରିକୁ ମନ୍ଦକାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇବା । (୩୨୧)

ଆଥେନା ତମ୍‌ ନ ବାନ୍ଧାଇ, ଜାମ୍‌ ଅନାଥେନମ୍‌ ତୁ ଥୋଭା ବହୁଭାବ
ଅଥେ କଳଇୟା, ନିୟମାଗା ନୟୁ ଅନାଥାଇ । (୩୨୨)

ସ୍ୱାର୍ଥପର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ (ହିଂସାର) ଦାସତ୍ୱ ପରି ଏତେ ନ୍ୟୁନଗାମୀ କରାଏ ନାହିଁ । ସ୍ୱାର୍ଥପର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ (ହିଂସାର) କିଛି ପରିସ୍ଥିତିରେ ସମ୍ପାଦନ (ସମୟ ସମୟରେ ଦରକାର ହେଲେ) ହୋଇଥାଏ, କିନ୍ତୁ ଏହା ଅନାବଶ୍ୟକ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପର କାରଣ ହୁଏନାହିଁ । (୩୨୨)

କନ୍ଦପ୍ପମ୍‌ କୁକ୍କୁଇୟାମ୍‌, ମୋହରିୟାମ୍‌ ସମ୍‌ଜୁୟାହିଗାରଣମ୍‌ କା
ୟୁଭାଭୋଗ ପରିଭୋଗ – ଆରେୟାଗାୟାମ୍‌ କିଥାଭିଜାଇ । (୩୨୩)

ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଯିଏ ବ୍ରତ ପାଳନ କରେ ସେ କାମ, ରଙ୍ଗରସ, କୁବାକ୍ୟ ବାଚାଳ, ହିଂସାପାଇଁ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ରଖିବା, ଅତ୍ୟାଧିକ ଯୌନ ସଂଭୋଗ ଏବଂ ଦୈନିକ ଆବଶ୍ୟକତାଠାରୁ ଅଧିକ ଜିନିଷ ଅଧିକାରଭୁକ୍ତ କରେ ନାହିଁ । (୩୨୩)

ଭୋଗନମ୍ ପରିସମ୍ଖା, ସାମଇୟା – ଅତିଃସାମ୍ଭିଭାଗୋ ୟା
ପୋଷହା ଭିହି ୟାସାଭୋ, କଉରୋ ଶିକ୍ଷାଭ ଭୁତ୍ୱାଓ । (୩୨୪)

ଧ୍ୱଂସାତ୍ମକ ଯୋଜନା ସୀମିତ କରିବା ଏବଂ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ସଂଭୋଗରେ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ସୃଷ୍ଟି କରିବା, ମାନସିକ ସ୍ଥିରତା ଅଭ୍ୟାସ କରିବା, ଏବଂ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଅତିଥି ଓ ଅଭାବୀ ଲୋକଙ୍କୁ ଖାଦ୍ୟଦେବା ଏବଂ ଉପବାସ ରହିବା ତତ୍‌ସହିତ ଧର୍ମ ନିଷ୍ପହେବାକୁ କ୍ଷାନ୍ତ (ବିଶ୍ରାମ) କୁହାଯାଏ । ଏସବୁକି ଚତୁର୍ଥ ଶୃଙ୍ଖଳିତ ବ୍ରତ କୁହାଯାଏ । (୩୨୪)

ଭାଜିନାମ୍‌ନାମ୍‌ତଗୁମ୍ଭାରି, ଅକାମ୍‌ଗଣମ୍ କା ଭୋଗାଓ ମନମ୍
କାମ୍ମାୟଓ ଖାରକାମ୍ମା – ଇୟାନ ଆଭରମ୍ ଇମାମ୍ ଭାନିୟାମ୍ । (୩୨୫)

ପ୍ରଥମ ଶୃଙ୍ଖଳିତ ନିୟମ ଦୁଇ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇଛି । ଯଥା – ସମ୍ଭୋଗକୁ ସମ୍ମାନ ଦେବା ଏବଂ ବୃତ୍ତିକୁ ସମ୍ମାନ ଦେବା । ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ଲୋକେ ବହୁ ପରିମାଣରେ ପନିପରିବା, ଫଳମୂଳ ଓ ମାଂସ ଭକ୍ଷଣରୁ ଦୂରେଇ ରହୁଥିଲେ । ଦ୍ୱିତୀୟରେ ସେମାନେ ଏପରି ବେପାର ବାଣିଜ୍ୟରେ ସଂପୃକ୍ତ ରହୁଥିଲେ, ଯେଉଁଥିରେ ହିଂସାତ୍ମକ, ପାପପୂର୍ଣ୍ଣ କାର୍ଯ୍ୟ ବହନ କରୁନଥିଲା । (୩୨୫)

ସଭାଜ୍ଜାଜୋଗାପରିରକ୍ଷାଣାଥ, ସମଇୟାମ୍ କେଭଲିୟାମ୍ ପଶଥମ୍ ।
ଗିହଥାଧାମ୍ମା ପାରକ୍ୟମାମ୍ ତି ନାକ୍କା, କୁଜ୍ଜାବୁହୋ ଆୟାହିୟାମ୍ ପାରଥା । (୩୨୬)

ପାପପୂର୍ଣ୍ଣ କାର୍ଯ୍ୟରୁ ଦୁରେଇ ରହିବାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖିଲେ କେବଳ ଶୁଭଦାୟକ ଧର୍ମାନୁଷ୍ଠାନ ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ । ସୁତରାଂ ଜଣେ ଗୃହସ୍ୱାମୀର ସାଧାରଣ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ବୋଲି ବିଚାର କଲେ, ଜଣେ ବୁଧିମାନ ବ୍ୟକ୍ତି ନିଜର କଲ୍ୟାଣ ପାଇଁ ଧର୍ମାନୁଷ୍ଠାନ କରିବାକୁ ବାଧ ହୁଏ । (୩୨୬)

ସାମଇୟାମ୍ମି ୟୁ କାଲି, ସମାନୋ ଇଭା ସଭାଓ ହଭାଇ ଜମାଃ
ଇନିକାରେଣେନମ୍, ବହୁସୋ ସାମ୍‌ଇୟାମ୍ କୁଜ୍ଜା । (୩୨୭)

ଯେତେବେଳେ ଜଣେ ଗୃହସ୍ୱାମୀ (ସାଂସାରିକ) ଧର୍ମାନୁଷ୍ଠାନରେ ନିୟମ ପାଳନ କରେ (ପାପପୂର୍ଣ୍ଣ କାର୍ଯ୍ୟକାଳାପରୁ ଦୁରେଇ ରହେ ଏବଂ ମାନସିକ ସ୍ଥିରତା ପାଇଁ ଅଭ୍ୟାସ କରେ) ସେତେବେଳେ ସେ ଜଣେ ତପସ୍ୱୀ ସହିତ ସମାନହୁଏ । କାରଣ ସେ ଏହାକୁ ଗୋଟିଏ ଦିନ ଭିତରେ ବହୁବାର ପାଳନ କରିଥାଏ । (୩୨୭)

ସମତ୍‌ୟାମ୍ ତି କୌମ୍ ପରିକିମତମ ଜୋୟୁ କିମ୍‌ତାଇ ସାଧୋ ।
ଅଭାଭସତ୍ତୋ ଭାଗାଓ, ନିରଥାୟାମ୍ ତକ୍ଷା ସାମଇୟାମ୍ । (୩୨୮)

ଜଣେ ସାଂସାରିକ ବ୍ୟକ୍ତି ଧର୍ମାନୁଷ୍ଠାନ ଅଭ୍ୟାସ କଲାବେଳେ ଯଦିସେ ସ୍ୱର୍ଗ, ନର୍କ ବିଷୟରେ ଚିନ୍ତା କରେ, ତେବେ ସେ ତାହାକୁ ଆଇନ୍ ସଙ୍ଗତ୍‌ଭାବେ ସ୍ପଷ୍ଟଭାବରେ ଲେଖିଥାଏ । ତାର ଧର୍ମାନୁଷ୍ଠାନ ଫଳପ୍ରଦ ହୁଏ । (୩୨୮)

ଆହାରଦେହାସକ୍କାର-ବାମ୍ଭ ଭାଭାର ପୋସାହେ ଯା ନାମ୍
ଦେଶେ ସାଭୟୋ ଇମାମ୍, କରାମେ, ସାଇୟାମ୍ ନିୟାମ୍ । (୩୨୯)

ଖାଦ୍ୟ, ଶରୀର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ବର୍ଧନ, ଯୌନ ସଂଗମ ଓ ହିଂସା ପ୍ରତି ମଣିଷର ମୋହ ଏକାନ୍ତ ଭାବେ ଜଡ଼ିତ ଥାଏ । ଏହା ଦୁଇ ପ୍ରକାରର । ଯଥା - ଆଂଶିକ ଓ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ । ଏଣୁ ଏଥିରୁ ନିବୃତ୍ ରହିବାକୁ ଧର୍ମାନୁଷ୍ଠାନ କରିବା ନିଶ୍ଚିତ ପ୍ରୟୋଜନ । (୩୨୯)

ଅନ୍ନାଇନମ୍ ଶୁଧାନମ୍, କପ୍ପାନିଜାନା ଦେଶକାଳ ଜୁତମ୍ ।
ଦାନମ୍ ଜୈନ ମୁକିୟାମ, ଗିହିଣା ଶି୪ାଭାୟାମ୍ ଭାନିୟାମ୍ । (୩୩୦)

ଜଣେ ସାଂସାରିକ ବ୍ୟକ୍ତି ନିୟମ ଅନୁସାରେ ସ୍ଥାନ ଓ କାଳ ଉତ୍ମ ଥିବାବେଳେ ସାତ୍ୱିକ ଆହାର ସନ୍ନ୍ୟାସୀଙ୍କୁ ଅର୍ପଣ କଲେ, ସେ ଚତୁର୍ଥ ଶୃଙ୍ଖଳିତ ନିୟମ (ବ୍ରତ) ପାଳନ କଲା ବୋଲି କୁହାଯିବ । (ଏହାକୁ ଅତିଥି ଅଭ୍ୟର୍ଥନା କୁହାଯାଏ) । (୩୩୦)

ଆହାରୋସାହା-ସଥାଭାୟା-ଭେଓ ଜାମ୍ କଉଭିହାମ୍ ଦାନମ୍ ।
ତମ୍ ଭୁକ୍କାଇ ଦୟାଭାମ୍, ନିଦିଥାମୁ ଭାସୟା ଝଃୟାନେ । (୩୩୧)

ଦାନ ଚାରିପ୍ରକାର । ଯଥା (୧) ଖାଦ୍ୟଦାନ (୨) ଔଷଧ ଦାନ (୩) ଧର୍ମ ଶିକ୍ଷା ଦାନ (୪) ନିର୍ଭୟତାଦାନ । ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥ 'ଉପାସକ ଅଧ୍ୟୟନ' ଦାନ ହେଉଛି ଏଥି ମଧ୍ୟରୁ ସବୁଠୁ ମୂଲ୍ୟବାନ୍ । (୩୩୧)

ଦାନମ୍ ଭୋୟାନାମେଭମ୍, ଦିଜ୍ଜାଇଧନ୍ନୋ ହାଭେଇ ସାୟାରୋ
ପତ୍ା ପତ୍‌ଭିଶେଷମ୍, ସମ୍ଦମ୍ ସଣେ କମ୍ ଭିୟାରେଣ । (୩୩୨)

ଜଣେ ସାଂସାରିକ ବ୍ୟକ୍ତି ବଦାନ୍ୟତା ଯୋଗୁଁ ଖାଦ୍ୟ ଦାନକରେ ଓ ସେ ପ୍ରଶଂସିତ ହୁଏ । କିନ୍ତୁ ଦାନ ଗ୍ରହଣ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଟି ଦାନ ଗ୍ରହଣ କରିବାପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ କି ଅନୁପଯୁକ୍ତ ସେ କ'ଣ ଯା କରେ ? (୩୩୨)

ସହୁନମ୍ କପ୍ପାନିଜ୍ଜାମ୍, ଜାମ୍ ନଭି ଦିନ୍ନାମ୍ କହିମ୍ ପି କିମ୍‌କି ତହିମ୍ ।
ଧିରା ଜହୁତ୍‌କାରୀ, ସୁଶଭାୟା ତମ୍ ନଭ୍‌ଭୁମ୍‌ଜାମତି । (୩୩୩)

ଜଣେ ଧର୍ମ ପରାୟଣ ସାଂସାରିକ ବ୍ୟକ୍ତି ଯିଏ କି ସୁଚରିତ୍ରବାନ୍ ଏବଂ ବିଜ୍ଞ, ସେ କେବେ ହେଲେ ସେଠାରେ ଭୋଜନ କରେ ନାହିଁ, ଯେଉଁଠାରେ ସାଧୁସନ୍ନ୍ୟାସୀଙ୍କ ପ୍ରତି ବଦାନ୍ୟତା ନଥାଏ । (୩୩୩)

ଯୋ ସୁନିଭୁତ୍‌ଭିସେସମ୍, ଭୁମଜଇ ସୋ ଭୁମ୍‌ଜାଇ ଜୀନଉଭାଦିଥମ୍

ସମ୍‌ସାର ସାରାସୋଖାମ୍, କାମାସୋ ନିଭାନ ଭାରାସୋଖାମ୍ । (୩୩୪)

ଯିଏ ସାଧୁସନ୍ନ୍ୟାସୀଙ୍କ ଅଇଁଠା (ଛାଡ଼ି ଯାଇଥିବା ଅବଶିଷ୍ଟ ଖାଦ୍ୟ) ଖାଏ, ସେ ସ୍ୱର୍ଗ ପରି ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରେ ଏବଂ କ୍ରମଶଃ ମୁକ୍ତିର ଆଶୀର୍ବାଦ ଲାଭ କରେ । ଜୀନଙ୍କର ଏହା ନୀତିବାକ୍ୟ । (୩୩୪)

ଜାମ୍‌କିରାଇ ପରିରକ୍ଷା, ନିକ୍କାମ ମରଣା-ଭୟାଭିରୁ-ଜୀବନମ୍

ତମ୍ ଜାନା ଅଭୟାଦାନମ୍, ସିହାମନିମ୍ ସଭାଦାନନମ୍ । (୩୩୫)

ମୃତ୍ୟୁର ଭୟ ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଅଛି, ସେମାନଙ୍କୁ ସର୍ବଦା ସୁରକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ କରବାହିଁ ଅଭୟଦାନ, ବଦାନ୍ୟତା ମଧ୍ୟରେ ଏହା ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅଟେ । (୩୩୫)

୨୪. ଶ୍ରମଣା ଧର୍ମସୂତ୍ର

ସନ୍ନ୍ୟାସୀଙ୍କ ଧର୍ମଗତ ନୀତିଶିକ୍ଷା

(କ) ସମତା

ଧୈର୍ଯ୍ୟ

ସମାନୋଭି ସମ୍‌ଜାଦୋତ୍ୟିା, ଋଷିମୁନି ସାଧୁ ଭି ଭିଦାରାଗୋ ତି୍ ।

ନମାନି ସୁଭିହି ଦାନମ୍, ଅନଗାରା ଭାବମ୍‌ତା ଦମ୍‌ତୋ ଭି । (୩୩୬)

ସନ୍ନ୍ୟାସୀ, ସନ୍ଥ, ଋଷି, ମୁନି, ସାଧୁ, ବୈରାଗୀ, ବେଦାନ୍ତିକ ପ୍ରଭୃତି ଉପାଧି ଗୁଡ଼ିକ ଆଦର୍ଶ ବ୍ୟବହାର ନିମିତ୍ ସାଧୁସନ୍ନ୍ୟାସୀଙ୍କ ସମ୍ବୋଧନ କରାଯାଏ । (୩୩୬)

ସିହା-ଗାୟା-ଭାସହା-ମିୟା-ପଶୁ, ମାରୁବା-ସୁରଭାହି-ମାମ୍‌ଦାରୀମ୍‌ଦୁ-ମଣୀ

ଖିଦି-ଉରାଗମ୍ ଭରାସରିସା, ପରମ୍-ପାୟା-ଭିମ୍ ଅଗାୟା ସହୁ । (୩୩୭)

ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଯେକି ମୁକ୍ତିର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମାର୍ଗ ଅନ୍ୱେଷଣ କରନ୍ତି, ସିଂହ ଅନୁରୂପ (ନିର୍ଭୟରେ), ଗୋଟିଏ ହାତୀ (ମର୍ଯ୍ୟଦା ସହକାରେ), ଗୋଟିଏ ଷଣ୍ଢ (ଶକ୍ତିରେ), ଗୋଟିଏ ହରିଣ (ସରଳତାରେ), ଗୋଟିଏ ପଶୁ (ଅନାସକ୍ତ ଭାବରେ), ପବନ (ସଙ୍ଗହୀନଭାବରେ), ସୂର୍ଯ୍ୟ (ଉଜ୍ଜ୍ୱଳତାରେ), ଗୋଟିଏ ମହାସାଗାର (ଅବିଚଳିତ ଭାବରେ), ମନ୍ଦର ପବର୍ତ (ଦୃଢ଼ତାରେ), ଚନ୍ଦ୍ର (ଶୀତଳତାରେ), ଗୋଟିଏ ହୀରା (ତେଜରେ), ପୃଥିବୀ (ଧୈର୍ଯ୍ୟରେ), ଗୋଟିଏ ସାପ (ଗୃହଶୂନ୍ୟ ଭାବରେ), ଏବଂ ଆକାଶ (ନିର୍ଭରଶୀଳ ନୁହେଁ) ପରି ହେବା ବାଞ୍ଛନୀୟ । (୩୩୭)

ବାହାଭେ ଇମେ ଅସାହୁ, ଲୋଇ ଭୁକ୍କାମ୍‌ତି ସାହୁନୋ

ନଲଭେ ଅସାହୁମ୍ ସାହୁଭି, ସାହୁମ୍ ସାହୁ ଭି ଅଲଭେ । (୩୩୮)

ଏହି ପୃଥିବୀରେ ବହୁ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ଲୋକଙ୍କ ସହିତ କୁବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି । ଜଣେ ଭଣ୍ଡ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ (ନକଲି ସନ୍ନ୍ୟାସୀ)କୁ ଆଦୌ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ କହିବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ଜଣେ ପ୍ରକୃତ ସନ୍ନ୍ୟାସୀକୁ କେବଳ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ କହିବା ଉଚିତ୍ ହେବ । (୩୩୮)

ନନାଦମ୍ ସନ୍‌ସାମ୍ ପନ୍ନାମ୍, ସମ୍‌ଜାମେ ଯା ତଭେ ରୟାମ୍
ଇଭାମ୍ ଗୁଣସା ମୌତ୍‌ମ୍, ସମ୍‌ଜାୟାମ୍ ସାହୁମାଲଭେ । (୩୩୯)

ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଯିଏ ପ୍ରକୃତ ଜ୍ଞାନ ଓ ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଶ୍ୱାସରେ ସବୁ କିଛି ସମର୍ପି ଦିଏ, ସେ ଅନୁତାପ କରେ ଓ ଆତ୍ମ ସଂଯମ ପାଳନ କରେ ଏବଂ ଭଲଗୁଣ ଗୁଡ଼ିକୁ ଆଦର କରେ, ତାଙ୍କୁ କେବଳ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ କହିବା । (୩୩୯)

ନଭି ମୁଣ୍ଡିଇନା ସମାନୋ, ନ ଓମ୍‌କାରେଣ ବାୟାନୋ
ନ ମୁନି ରାନ୍ନାଭସେନମ୍, କୁସାଇରେଣ ନ ତଭାସୋ । (୩୪୦)

ଯଦି ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି କେବଳ ଲଣ୍ଡା ହୁଏ, ତାକୁ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ କୁହାଯାଏ ନାହିଁ । ଜଣେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଯଦି ଓଁକାର ମନ୍ତ୍ର ବାରମ୍ବାର ଉଚ୍ଚାରଣ କରୁଥାଏ, ତାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ କୁହାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ । ଯଦି ଜଣେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀଙ୍କ ପରି ଜଙ୍ଗଲରେ ବାସସ୍ଥାନ କରି ରହେ କିମ୍ୱା ତୃଣ (ଏକ ପ୍ରକାର ଦରଭା ଘାସ) ପରିଧାନ କରି ରହେ, ତେବେ ତାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ କୁହାଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । (୩୪୦)

ସାମୟାଇ ସମାନୋ ହୋଇ, ବାମ୍ଭାକାରେଣ ବାୟାନୋ
ନନେଣ ୟା ମୁନି ହୋଇ, ତଭେଣ ହୋଇ ତଭାସୋ । (୩୪୧)

ଜଣେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ମନସଂଯମ ଦ୍ୱାରା, ଜଣେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ପାଳନ କରିବା ଦ୍ୱାରା, ଜଣେ ମୁନି ଜ୍ଞାନ ଦ୍ୱାରା ଏବଂ ଜଣେ ଯୋଗୀ ନିଜର ସାଧନା ଦ୍ୱାରା ସନ୍ନ୍ୟାସୀତ୍ୱ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥାନ୍ତି । (୩୪୧)

ଗୁଣେହି ସାହୁ, ଅଗୁଣେହି ସାହୁ, ଗିନାଃହି ସାହୁଗୁଣା ମୁମ୍‌କା ସାହୁ ।
ଭିୟାନିୟା ଅପ୍ପାଗାମ୍ ପ୍ପାଇନାମ୍, ଯୋ ରାଗ ଦୋଷେଃମ୍ ସମୋ ସାପୁଜୋ । (୩୪୨)

ସାଧୁତାରୁ ଜଣେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଏବଂ ଅସାଧୁତାରୁ ଜଣେ ଭଣ୍ଡ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ବୋଲି ପରିଚିତ ହୋଇଥାନ୍ତି । ତେଣୁ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ସମସ୍ତ ସୁଗୁଣର ଅଧିକାରୀ ହେବା ଏବଂ ଜଣେ ଭଣ୍ଡ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ସମସ୍ତ ଦୁଷ୍କର୍ମରୁ ମୁକ୍ତ ହେବା ଉଚିତ୍ ନିଜକୁ ନିଜଦ୍ୱାରା ଦମନ କରିବା ଉଚିତ୍ । ନିଜର ମାନସିକ ସ୍ଥିରତା (ସଂଯମ), ଅନାସକ୍ତ ଭାବ ତଥା ଭକ୍ତିଦ୍ୱାରା ଜଣେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀତ୍ୱ ପ୍ରାପ୍ତି ହୋଇତାଏ । (୩୪୨)

ଦେହାଦିସୁ ଅନୁରାଭା, ଭିସାୟାସତ୍‌ା କଶୟା ସାମ୍‌ଜୁତ୍‌ା
ଅପ୍ପାସହଭେ ସୁତ୍‌ା, ତେ ସାହୁ ସାମ୍ମାପରିକତ୍‌ା । (୩୪୩)

ଯେଉଁ ସନ୍ନ୍ୟାସୀମାନେ ଶରୀର ପ୍ରତି ମମତା ଯୁକ୍ତି, ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଭୋଗରେ ଜଡ଼ିତ, ମାନସିକ ସ୍ତରରେ ବ୍ୟାକୁଳିତ ଏବଂ ନିଜର ଇଚ୍ଛାନୁସାରେ ଶୟନ କରନ୍ତି ନିଶ୍ଚିତ ରୂପେ ସେମାନେ ସାଧୁ ସତ୍ୟନିଷ୍ଠ ବ୍ୟକ୍ତି

(ଅସାଧୁ ଅଟନ୍ତି) ନୁହଁନ୍ତି । (୩୪୩)

ବହୁମ୍ ସୁନେଇ କାନ୍ନେହିମ୍, ବହୁମ୍ ଅକ୍କିଃହିମ୍ ପେକ୍ଖଃଇ
ନ ୟା ଦିଥମ୍ ସୁୟାମ୍ ସଭାମ୍, ଭିକ୍କୁଃ ଅକ୍ଖାଃଉମାରି ହାଇ । (୩୪୪)

ଜଣେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ବହୁତ ଶୁଣେ ଏବଂ ବହୁତ ଦେଖେ । କିନ୍ତୁ ଯାହାସବୁ ଶୁଣିଛି ଏବଂ ଦେଖିଛି ସେ ସବୁକୁ ସେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବାକୁ ଉପଯୁକ୍ତି ଭାବେ ନାହିଁ । (୩୪୪)

ସଝାୟାଝାନ୍ ଜୁତ୍ତା, ରତ୍ତିମ୍ ନ ସୁୟାମ୍ତି ତେ ପୟାମାମ୍ ତୁ ।
ସୁତ୍ତାଥାମ୍ କିମ୍ଟାମିଟା, ନିଦ୍ଦୟା ବସମ୍ ନ ଗଛମ୍ତି । (୩୪୫)

ସନ୍ନ୍ୟାସୀମାନେ ଧ୍ୟାନ କରୁଥିବାରୁ ଏବଂ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ଅଧ୍ୟୟନ କରୁଥିବାରୁ, ସେମାନେ ରାତିରେ ଅଧିକ ସମୟ ଶୟନ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ନୀତିବାକ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକ ସର୍ବଦା ଆଲୋଚନା କରୁଥିବାରୁ ସେମାନେ ଗଭୀର ନିଦ୍ରା ଯାଆନ୍ତି ନାହିଁ । (୩୪୫)

ନିମ୍ମାମୋ ନିରହମ୍କାରୋ, ନିଷାମଗୋ କାଟାଗାରାଭୋ
ସାମୋୟା ସଭାଭୁଇସୁ, ତାସେସୁ ଥଭାରେସୁ ଏ । (୩୪୬)

ପ୍ରକୃତ ସନ୍ନ୍ୟାସୀମାନେ ମମତାଶୂନ୍ୟ, ଅହଂକାର ଶୂନ୍ୟ, ସଙ୍ଗହୀନ ଓ ସ୍ୱାର୍ଥ ଶୂନ୍ୟ ହୋଇଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ସବୁ ପ୍ରାଣୀ ପ୍ରତି ନିରପେକ୍ଷ ଓ ସମନତା ଅବଲମ୍ବନ କରିଥାନ୍ତି (ସ୍ଥାୟୀ ହୁଅନ୍ତୁ ବା ଯାବର ହୋଇଥାନ୍ତୁ) । (୩୪୬)

ଲାଭଲାଭେ ସୁହେ ଦୁଃଖେ, ଜୀବୀଇ ମରଣେ ତହା
ସମୋ ନିନ୍ଦାପସମସାସୁ, ତହା ମାନାଭାମାନାଓ । (୩୪୭)

ଜଣେ ପ୍ରକୃତି ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଉନ୍ନତି-ଅବନତି, ସୁଖ-ଦୁଃଖ, ଜନ୍ମ-ମୃତ୍ୟୁ, ନିନ୍ଦା-ପ୍ରଶଂସା ଏବଂ ସମ୍ମାନ-ଅପମାନ ସବୁକୁ ସମାନଭୋବୋ । (୩୪୭)

ଗରାଭେଣୁ କାସାଇଶୁ, ଦଣ୍ଡଶଲ୍ଲଭାଇସୁୟା
ନିୟାତ୍ତୋ ହାସାସୋଗାଓ, ଆନିୟାନୋ ଅବନ୍ଧାନୋ । (୩୪୮)

ସେ ସମ୍ମାନ, କ୍ରୋଧ, ଦଣ୍ଡ, ଯନ୍ତ୍ରଣା ଏବଂ ଭୟଦ୍ୱାରା ଆଦୌ ପ୍ରଭାବିତ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ । ସୁଖ ଓ ଦୁଃଖ ଏବଂ ଭୟ ଦ୍ୱାରା ଆଦୌ ପ୍ରଭାବିତ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ । ସୁଖ ଓ ଦୁଃଖ ଦ୍ୱାରା ସେ ବିଶୃଙ୍ଖଳିତ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ କିମ୍ବା ସୁଖ ଓ ଦୁଃଖ ଦ୍ୱାରା ସେ ଆବଧ୍ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ । (୩୪୮)

ଅନିଷିଓ ଇହମ୍ ବୋଇ, ପାରାଲୋଇ ଅନିଷିଓ
ଭାସିକାନ୍ଦନକାପ୍ପୋୟା, ଏଶାଣେ ଏନାଶାଣେ ତହା । (୩୪୯)

ସେ ଇହଲୋକ କିମ୍ବା ପରଲୋକରେ ଇଚ୍ଛା ରଖେ ନାହିଁ । ଭୋଜନ ଓ ଉପବାସ ପ୍ରତି ସେ ଉଦାସୀନ ରହେ । ତା'ଶରୀରରେ ଚପଲର ଅଠାଦାଗ କିମ୍ବା କୁରାଢ଼ୀ ଦ୍ୱାରା କଟାଦାଗ ଯାହା ରହିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ସେଥିପତି କିଛି ଚିନ୍ତା କରେ ନାହିଁ । (୩୪୯)

ଅପ୍ପାସାଥେହିମ୍ ଦାରେହିମ୍, ସଭାଓ ପିହିୟାସତ୍ତୋ
ଅଝାପ୍ପାଝାନା ଯୋଗେହିମ୍, ପାସାଥାଦାମସାସାଣେ । (୩୫୦)

ଏହିପରି ଭାବରେ, ଜଣେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଦୁଷ୍କର୍ମର ପ୍ରଲୋଭରୁ ନିବୃତ୍ ରହେ ଏବଂ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଧ୍ୟାନ ମାଧ୍ୟମରେ ସେ ନିଜକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରେ, ଶୃଙ୍ଖଳିତ କରେ, ନିଜର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପ୍ରତି ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବେ କଠୋର ହୁଏ । (୩୫୦)

ଖୁହମ୍ ପିତ୍‌ସାମ୍ ଦୂଷେଜାମ୍, ସିଉନହମ୍ ଅରାଇମ୍ ଭାୟାମ୍
ଅହିୟାସେ ଅଭାହିଓ, ଦେହେ ଦୁଃଖମ୍ ମହା ହାଲମ୍ । (୩୫୧)

ସେ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବେ ଆକସ୍ମିକ ଦୁଃଖ, ଶୋଷ, ଶୟନରେ ଅବହେଳା, ଥଣ୍ଡା, ଗରମ୍, ଅସୁବିଧା ଏବଂ ଭୟକୁ ସହ୍ୟ କରିବା ଉଚିତ୍ । ଶରୀରକୁ ପରିବର୍ତ୍ତ୍‌ନ କରିବା ସବୁଠୁ ବଡ଼ ଫଳପ୍ରଦ । (୩୫୧)

ଅହୋ ନିକ୍କାମ୍ ତଭୋକାମ୍ମାମ୍, ସଭାବୁବେହିମ୍ ଭାନିୟାମ୍
ଜାୟା ଲଜାସମା ଭିତି, ଇଗିଭାତ୍‌ମ୍ କା ଭୋୟାନମ୍ । (୩୫୨)

ଜ୍ଞାନୀଲୋକେ କହନ୍ତି – ନିଜକୁ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ କରିବାକୁ ହେଲେ ସର୍ବଦା ଆତ୍ମ ସଂଯମ ପାଳନ କରିବାକୁ ହେବ ଏବଂ ଦିନକୁ ଥରେ ମାତ୍ର ଭୋଜନ କରିବାକୁ ହେବ । (୩୫୨)

କିମ୍‌କହାବୀ ଭନବାସୋ, କାୟାକାଲେଶୋ ଭିକିଚ୍ଛା ଉଭାଭସୋ
ଅଝାୟାନମୋନା ପହୁଦୀ, ସମାଜରହିୟାସା ସମାନାଷା । (୩୫୩)

ଯେଉଁ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଧୈର୍ଯ୍ୟହୀନ, ସେ ନିର୍ଜନ ସ୍ଥାନରେ ବାସ କରିବା, ଶରୀର ପରିବର୍ତ୍ତ୍‌ନ କରିବା, ବିଭିନ୍ନ ଉପବାସ କରିବା, ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ଅଧ୍ୟୟନ କରିବା ଏବଂ ନୀରବତା ପାଳନ କରିବା, କ'ଣ ଦରକାର ? (୩୫୩)

ଜୁଧ୍ୱେ ପରିନିଭୁଦେ କାରେ, ଗାମା ଗାଇ ନାଗାରେ ଭା ସମ୍‌ଜାଇ
ସମ୍‌ତିଗାମ୍ କା ବୁହାଇ, ସମାୟାମ୍ ଗୋୟାମ୍ ! ମା ଜାମାୟାଇ । (୩୫୪)

କୁସଂସ୍କାର ମୁକ୍ତ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ନିଜକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବା ଉଚିତ୍ । ସେମାନେ ଗାଁରେ ଥାଆନ୍ତି ବା ସହରରେ ଶାନ୍ତିର ମାର୍ଗ ପାଇଁ ଧର୍ମୋପୋଦେଶ ଦେବା ଉଚିତ୍ । ହେ ଗୌତମ୍ ! ସର୍ବଦା ସାବଧାନ ରୁହ । (୩୫୪)

ନ ହୁ ଜୀନେ ଆଜା ଦିଷାଇ, ବହୁମାଇ ଦିଷାଇ ମାଗ ଦେଶିଇ ।
ସମ୍ପଇ ନେୟାଉଇ ପହେ, ସାମାୟାମ୍ ଗୋୟାମା ! ମା ପାମାୟାଇ (୩୫୫)

ଭବିଷ୍ୟତରେ ଲୋକେ କହିବେ – "ଜୀନଙ୍କୁ କେହି ଦେଖିନାହାନ୍ତି । ବିଭିନ୍ନ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ଆଧାତ୍ମିକ ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ସେ କେବଳ ଘୋଷଣା କରିଛନ୍ତି । ଏବେ ପ୍ରାଣୀ ଠିକ୍ ମାର୍ଗରେ ପରିଚାଳିତ ।" ହେ ଗୌତମ୍ ! ସର୍ବଦା ସତର୍କ ରୁହ । (୩୫୫)

(ଖ) ଭେଷା–ଲିଙ୍ଗା
ବାହ୍ୟଃ ଉପସ୍ଥିତି ବା ପ୍ରଭେଦ ଚିହ୍ନିତ କରିବା

ଭେଷୋ ଭି ଅପ୍ପାମାନୋ, ଅସଂଯମ ପାଇସୁ ଭତ୍‌ମାନାଷା
କିମ୍ ପରିୟାତ୍ତିୟାଭେଷମ୍, ଭିଶାମ୍ ନମାରେଇ ଖାଜାମତମ୍ । (୩୫୬)

ପୋଷାକ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ କରିପାରେ ନାହିଁ । ଯଦି ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ନିଜକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ (ସଂଯମ) କରିନପାରେ, ତେବେ ପୋଷାକ ତାକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ କରିପାରିବ ନାହିଁ । ପୋଷାକ ପରବର୍ତ୍ତନ କଲେ ମଧ୍ୟ ବିଷପାନ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ବିଷ ନମାରି କ'ଣ ଛାଡ଼ି ଦିଏ ? (୩୫୬)

ପକାୟାଥାମ୍ କା ଲୋଗାଷା, ନନାଭିହାଭିଗାପ୍ପାନମ୍
ଯତ୍ତାଥମ୍ ଗାହାନାଥାମ୍ କା, ଲୋଗେ ଲିମ୍‌ଗାପାଓୟାନମ୍ । (୩୫୭)

ଅନ୍ୟର ବିଶ୍ୱାସଭାଜନ ହେବାପାଇଁ ଲୋକେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ପୋଷାକ ପରିଧାନ କରିଥାନ୍ତି । ନିଜକୁ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ବୋଲି ପରିଚୟ ଦେଇ ଯିଏ ଆତ୍ମସଂଯମ କରୁଥାଏ, ତାକୁ ଚିହ୍ନିବା ପାଇଁ ସନ୍ନ୍ୟାସୀର ଲକ୍ଷଣ ନିହାତି ଦରକାର ହୁଏ । (୩୫୭)

ପାଷାଣ୍ଡିଲମ୍‌ଗାଣି ଭା, ଗିହିଲିମ୍ ଗାଣି ଭା ବହୁପ୍ପାୟା ରାଣୀ
ଘିତୁମ୍ ଭାଦାମ୍‌ତି ମୁଧା, ଲିମ୍‌ଗା ମିନମ୍ ମୋକ୍ଷା ମାଗୋ ଭି । (୩୫୮)

ନିର୍ବୋଧମାନେ ଭଣ୍ଡ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ବା ଜଣେ ଧର୍ମ ପରାୟଣ ସାଂସାରିକ ବ୍ୟକ୍ତିର ବିଭିନ୍ନ ପରିଚୟ ନିଦର୍ଶନ କରିଥାନ୍ତି ଏବଂ ମୋକ୍ଷ (ମୁକ୍ତି) ପାଇଁ ଏହି ବାହ୍ୟଃ ଲକ୍ଷଣ ପ୍ରୟୋଜନ ବୋଲି ସେମାନେ ପାଳନ କରିଥାନ୍ତି । (୩୫୮)

ପୁଲ୍ଲେଭା ମୁଥି ଜହା ସେ ଅସାରେ ଆୟନାନ୍ତିଇ କୁଦକାହାଭାନେଭା
ରାଧାମଣି ଭେରୁଲିୟାପ୍ପାଗାସେ, ଅମହାଘାଇ ହୋଇ ୟା ଜାନାଇସୁ । (୩୫୯)

ଯିଏ ଶୂନ୍ୟ ଆଞ୍ଜୁଳା ପରି ଦୁର୍ବଳ, ପରୀକ୍ଷା କରାଯାଇଥିବା ଜାଲଟଙ୍କା ଓ ଜପମାଳିର କାଚଗୁଟି ହୀରା ପରି ଚିକ୍‌ଚିକ୍ ଦିଶୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ବିଜ୍ଞ ବ୍ୟକ୍ତି (ଯିଏ ସତ୍ୟତା ଜାଣିଛନ୍ତି)ଙ୍କ ଠାରୁ ସମ୍ମାନ ପାଆନ୍ତି ନାହିଁ । (୩୫୯)

ଭାବୋ ହି ପଧାମ୍ ଲିମ୍‌ଗମ୍, ନଦାଭାଲିମ୍‌ଗମ କା ଜାନା ପରମାଥମ୍
ଭାବୋ କରଣ ଭୁଦୋ, ଗୁଣ ଦୋଷାନାମ୍ ଜିନା ବିମ୍‌ତି । (୩୬୦)

ଏହା କେବଳ ଭାବନା । ପୋଷାକ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ମାର୍ଗର ପ୍ରଥମ ପରିଚୟ ନୁହେଁ । ଜୀନ କହିଛନ୍ତି – ଏହା ମନର ଅବସ୍ଥା ସୁଗୁଣ ଓ ଦୁର୍ଗୁଣର କାରଣ ହୋଇଥାଏ । (୩୬୦)

ଭାବାବିଶୁଧି ନିମିତ୍‌ମ୍, ବହିରାଗମ୍‌ଥାକ୍ଷା କିରାଇ କାଓ
ବହିରାକାଓ ଭିହାଲୋ, ଅଭମ୍‌ତରାଗମ୍‌ଥା ଜୁଭାକ୍ଷା । (୩୬୧)

ବାହିଃକ (ଶାରୀରିକ) ଅଧିକାର ତ୍ୟାଗ କଲେ ମନ ନିର୍ମଳ ହୁଏ । ବାହିଃକ ଅଧିକାର ତ୍ୟାଗ କଲେ ବୃଥା ହୁଏ ଯଦି ଏଥିରେ ମାନସିକ ସ୍ତରରେ ଅନାସକ୍ତ ଭାବ ମିଶି ନଥାଏ । (୩୬୧)

ପରିଣାମାମ୍ମି ଅଶୁଧେ, ଗମ୍‌ଥେ ମୁମକେଇ ବହିରେ ଯା ଜାଇ
ବହିରାଗମଥାକାଓ, ଭାବାନାକ୍ଷା କିମ୍ କୁନାଇ । (୩୬୨)

ଯଦି ଜଣେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଅଶୁଧ୍ ମନ ଭାବରେ ବାହିଃକ ଅଧିକାର ସବୁକୁ ତ୍ୟାଗ କରେ, ଏହି ପ୍ରକାର ତ୍ୟାଗରେ ସ୍ୱାର୍ଥ ଶୂନ୍ୟ ମାନସିକ ଅବସ୍ଥାରେ ସେ କ'ଣ କରିପାରେ ? (୩୬୨)

ଦେହାଦିସାମ୍ ଗାରାହିଓ, ମନକାସାରହିମ୍ ସାୟାଲାପରିକାଚୋ ।
ଅପ୍ପା ଅପ୍ପାମ୍ମି ରାଓ, ସାଭାବାଲିମୁଗି ହାଭେ ସାହୁ । (୩୬୩)

ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି, ଯିଏକି ଶରୀର ସହିତ ସଂପୃକ୍ତ ନୁହେଁ, ଗର୍ବ ଦମ୍ଭ ଠାରୁ ମୁକ୍ତ ଓ ଆତ୍ମା ସହିତ ସ୍ପଷ୍ଟଭାବରେ ମିଶିଛି, ସେହିଁ ପ୍ରକୃତ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ । (୩୬୩)

୨୫. ବ୍ରତ ସୂତ୍ର
ବ୍ରତର ନୀତିବାକ୍ୟ

ଅହିମ୍‌ସା ସକ୍କାମ କା ଅତେନାଗମ୍ କା, ତତ୍ତୋୟାବାୟାମ୍ ଅପାରିଗାହମ୍ କା ।
ପଦିଭାଜିୟା ପମ୍‌କା ମହାଭାୟାନି, କାରିଜ୍ଜା ଧାମ୍ମସ ଜିନା ଦେଶିୟାମ୍‌ଭିୟୁ । (୩୬୪)

ଜଣେ ବିଜ୍ଞ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଜୀନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଦିଆଯାଇଥିବା ୫ଟି ଧର୍ମପୋଦେଶ ଯଥା – ଅହିଂସା, ସତ୍ୟ, ଚୋରୀ ନକରିବା, ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟପାଳନ ଓ ଅନାସକ୍ତ ଭାବକୁ ଠିକ୍ ରୂପେ ପାଳନ କରିବା ଉଚିତ୍ । (୩୬୪)

ନିଷାଲ୍ଲକ୍ଷେଭା ପୁନୋ, ମହାଭାଦାଇମ୍ ହାଭାମତି ସାଭାମ୍
ଭାଦାମୁଭାହାମ୍ମାଦି ତିହିମ୍ ଦୁ, ନିଦାନନ ଇଚ୍ଛାତ୍‌ମାୟାହିମ୍ । (୩୬୫)

ଜଣେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ, ଯିଏ କି ଚରିତ୍ର ଦୋଷରୁ ମୁକ୍ତି, ସେ ପ୍ରକୃତରେ ୫ଟି ବୃହତ୍ ନିୟମ ପାଳନ କରେ । କିନ୍ତୁ ଚରିତ୍ର ଦୋଷଯୁକ୍ତ ହେଲେ ନିୟମ ନିଷ୍ଫଳ ହୁଏ । ପାର୍ଥିବ ଇଚ୍ଛା, ଅବିଶ୍ୱାସ ଓ ଠକ ପ୍ରବୃତ୍ତିରୁ ସେ ବ୍ୟର୍ଥ ହୁଏ । (୩୬୫)

ଅଗାନିଆ ଯୋ ମୁକ୍ଷଥାସୁହମ୍, କୁନାଇ ନିଆନମ୍ ଅସାର ସୁହହେଉମ୍
ସୋ କାୟାମନିକାଇନାମ୍, ଭେରୁଲିୟାମାନିମ୍ ପଣସେଇ । (୩୬୬)

ଯିଏ ମୂଲ୍ୟହୀନ ପାର୍ଥିବ ସୁଖ ପ୍ରତି ଇଚ୍ଛା କରେ ଏବଂ ମୁକ୍ତିର ଆଶୀର୍ବାଦକୁ ଆଗ୍ରହ କରେ, ସେ ବହୁମୂଲ୍ୟର ପଥର (ମଣି, ରତ୍ନ ଇତ୍ୟାଦି)କୁ କାଚର ଟୁକୁଡ଼ା ଖଣ୍ଡ ପରି ନଷ୍ଟ କରିଦିଏ । (୩୬୬)

କୂଳଯୋନିଜୀବମାଗାନା - ଥାନାଇସୁ ଜାନିଉନା ଜୀବନମ୍
ତଷାରୟାନିୟାତ୍‌ନା, ପରିଣାମୋ ହୋଇ ପାଧାମାଭାଦମ୍ । (୩୬୭)

ଜାତିଗତ, ଜନ୍ମଗତ ଓ ବିଶେଷତ୍ୱ ଜାଣିଗଲା ପରେ ଜୀବହତ୍ୟାରୁ ନିବୃତ୍ ରହିବା ହେଉଛି ପ୍ରଥମ ନିୟମ । (୩୬୭)

ସଭେସିମା ସମାନମ୍, ହିଦାୟାମ୍ ଗଭୋ ଭା ସଭାସଥାମନମ୍ ।
ସାଭେସିମ୍ ବଦଗୁଣାନାମ୍, ପିମ୍‌ଦୋ ସାରୋ ଅହମ୍‌ସା ହୁ । (୩୬୮)

ଅହିଂସା ସବୁ ପବିତ୍ର ଧର୍ମ ଗ୍ରନ୍ଥର ମର୍ମସ୍ଥଳ, ମୂଳ ଉତ୍ସ ଏବଂ ନିୟମ ଓ ସୁଗୁଣର ମୂଳ ବସ୍ତୁ । (୩୬୮)

ଅପ୍ପାନାଥା ପରାଥା ଭା, କୋହା ଭା ଜାଇ ଭା ଭାୟା
ହିମ୍‌ସାଗାମ୍ ନ ମୁସାମ୍ ବୁୟା, ନୋ ଭି ଅନ୍ନାମ୍ ଭାୟାଭାଇ । (୩୬୯)

ରାଗରେ କିମ୍ବା ଭୟରେ କେହି କାହାକୁ କ୍ଷତିକାରକ (ଦୁଃଖପୂର୍ଣ୍ଣ) କଥା (ଗାଳି) କହିବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ ଏବଂ କାହାରିକୁ କହିବାପାଇଁ ଅନ୍ୟକୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ । (୩୬୯)

ଗାମେ ଭା ନୟାରେ ଭା, ରାନ୍ନେ ଭା ପେଛିଉନା ପରମାଥମ୍
ଯୋ ମୁମକାଡ଼ି ଗାହାନାଭାଉମ୍, ତିଡ଼ିୟାଭାବ୍ ହୋଦି ତକ୍ଷେଭା । (୩୭୦)

ଗାଁ, ସହର ବା ଜଙ୍ଗଲରେ ପଡ଼ିଥିବା ଅନ୍ୟର ଅଧିକାରର୍ଭୁକ୍ତ ଜିନିଷକୁ ନେବାର ଇଚ୍ଛାରୁ ନିବୃତ୍ ରହିବା ଅର୍ଥ ଚୋରୀ ନକରିବା । ଏହା ଚୋରୀ ନକରିବାର ତୃତୀୟ ନିୟମ । (୩୭୦)

କିଟ୍ଟାମାମ୍‌ତାମା କିଟ୍ଟାମ୍ ଭା, ଅପ୍ପାମ, ଭା ଜାଇ ଭା ବହୁମ୍
ଦାମ୍‌ତାସୋହନାମେତାମ୍ ପି, ଓଗାହାମ୍‌ସି ଅଜଇୟା । (୩୭୧)

ଜୀବ ବା ଜଡ଼, ପ୍ରିୟ ବା ଶସ୍ତା, ଏପରିକି ଦାନ୍ତ ଘସା ବ୍ରଶ (ଦାନ୍ତ କାଠି) ଟିଏ ମଧ୍ୟ ନପଚାରି କାହାରି (ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନ ଏବଂ ବ୍ୟକ୍ତିର) ନେବା ଉଚି୍ ନୁହେଁ । (୩୭୧)

ଐଭୁମିମ୍ ନଗାଛେଜା, ଗୋୟାରାଗ୍ରାଗାଓ ମୁନି
କୂଳଷା ଭୂମିମ୍ ଜନିତ୍ୱା, ମିୟାମ୍ ଭୂମିମ୍ ପରାକ୍କମେ । (୩୭୨)

ଜଣେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଭିକ୍ଷା ଭ୍ରମଣରେ ଗଲେ ସେ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ସୀମା ଅତିକ୍ରମ କରିବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ । ସେ ନିଜର ସୀମା ଅନ୍ତର୍ଗତ ଅଳରେ ଭିକ୍ଷା ମାଗିବା ଉଚିତ୍ । (୩୭୨)

ମୁଲାମେଅନହାମ୍ମାଷା, ମହାଦୋଷାସୁମୁଷାୟାମ
ତମଃ ମେହୁନାସାମ୍ ସାଗିମ୍, ନିଗାମ୍ଥା ଭାଜ୍ଜାୟାମତି ନାମ୍ । (୩୭୩)

ଯେହେତୁ ଯୌନ ସମ୍ଭୋଗ ସମସ୍ତ ଅଧର୍ମର ମୂଳ ଏବଂ ବହୁ ଦୋଷର ସ୍ତୁପ, ତେଣୁ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ସ୍ଥାୟୀଭାବେ ସେଥିବରୁ ନିବୃତ୍ ରହିବା ଉଚିତ୍ । (୩୭୩)

ମାଦୁସୁଦାଭାଗିଣୀ ଭିୟା, ଦଥୁନିଥିଭିୟାମ୍ ୟା ପାଦିରୁଭାମ୍
ଇଥିକାହାଜିନୟାତି, ତିଲୋୟା ପୂଜାମ୍ ହାଭେ ବାୟାମ୍ । (୩୭୪)

ଯେତେବେଳେ ତୁମେ ୩ ପ୍ରକାର ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଙ୍କର ପାଖ ଅତିକ୍ରମ କର, ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମା', ଝିଅ ଏବଂ ଭଉଣୀ (ବୟସ ଅନୁଯାୟୀ)ର ପ୍ରତିଫଳନ ଅନୁଭବ କର । ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଗଳ୍ପ ଆଲୋଚନା ସେମାନଙ୍କ ସହିତ କରିବାଠାରୁ ଦୁରେଇ ରୁହ । ତିନିଲୋକରେ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟର ମୂଲ୍ୟ ବଳବତ୍ର ରହେ । (୩୭୪)

ସାଭେସିମ୍ ଗାମ୍ଥାନମ୍, ଟାଗୋ ନିରାଭେକ୍ଷା ଭାବାନା ଦୁଭମବ୍
ପମ୍କାମାଭାଦାମିଦିଭାନିଦମ୍, କାରିତ୍ୱାରମ୍ ଭାହମ୍ତାଷା । (୩୭୫)

ପମ ବୃହତ୍ନିୟମ (ବ୍ରତ) ସନ୍ନ୍ୟାସୀଙ୍କ ପାଇଁ ଯେଉଁ ମାନେକି ଉତ୍ତମ ଆଚରଣ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରନ୍ତି, କ୍ରୋଧହୀନ ଭାବେ ସେମାନେ ସବୁ ଜିନିଷ ପ୍ରତି ମମତା ଶୂନ୍ୟ ହୋଇଥାନ୍ତି । (୩୭୫)

କିମ୍ କିମ୍କାନ୍ତି ଟକ୍କାମ୍, ଅପୁନା ଭାତି କାମିନୋଧା ଦେହେଭି
ସମଗା ତି୍ ଜୀନଭରିମ୍ଦା, ନିପ୍ପାଦିକାମ୍ ମତ୍ୱାମୁଦ୍ଧିଥା । (୩୭୬)

ଯେଉଁ ମାନଙ୍କର ପୁନର୍ଜନ୍ମ ପାଇଁ ଇଚ୍ଛା ନାହିଁ, ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ପୁଣି ଯୁକ୍ତିତର୍କ କରି କିଛି ଲାଭ ନାହିଁ । ପରମ ପୁରୁଷ ଜୀନ ଉପଦେଶ ଦେଇଛନ୍ତି ଯେ, ସେମାନେ ସେମାନଙ୍କ ଦେହ ପ୍ରତି ମଧ୍ୟ ମମତା ଶୂନ୍ୟ ରହିବେ ଏବଂ ନିଜ ଶରୀର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ବଢ଼ାଇବାରୁ ଦୂରେଇ ରହିବେ । (୩୭୬)

ଅପାଦିକୁଥାମ୍ ୟୁଭାଧିମ୍, ଅପାଥାନିଜାମ୍, ଅସାମ୍ ଜଦାଜନେହିମ୍

ମୁଚ୍ଛାଦିଜାନାନାରହିଦାମ୍, ଗେନାଃଦୁ ସମାନୋ ଜଦି ଭି ଅପାମ୍ । (୩୭୭)

ଜଣେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ବ୍ରତ ପାଳନ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଜିନିଷପତ୍ର କେବଳ ରଖିପାରିବା ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କ ପରି ପାର୍ଥିବ ଜିନିଷ ପ୍ରତି ଇଚ୍ଛା ରଖିବ ନାହିଁ । ସବୁ ଜିନିଷ ପ୍ରତି ମମତା ଶୂନ୍ୟ ହେବ, ଏପରି କି ସାମାନ୍ୟ ମମତା ମଧ୍ୟ ରଖିବ ନାହିଁ । (୩୭୭)

ଆହାରେ ଭା ଭିହାରେ, ଦେଶମ୍ କାଳମ୍ ସମମ ଖମମ୍ ଉଭାଧିମ୍
ଜନିତା ତେ ସମାନୋ, ଭଚ୍ଚାଦି ଜଦି ଅପାଲେଭି ସୋ । (୩୭୮)

ଯଦି କେବେ ଅନ୍ୟତ୍ର ଭୋଜନ ଓ ଭ୍ରମଣର ଯୋଗାଯୋଗ ହୋଇଥାଏ, ତେବେ ସେ ସ୍ଥାନ, କାଳ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଶ୍ରମ, ନିଜର ସାମର୍ଥ୍ୟ ଓ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଯନ୍ତ୍ର ଦ୍ୱାରା କର୍ମଦ୍ୱାରା ଆବଧ୍ ହୁଏ (ବାନ୍ଧି ହୁଏ) । (୩୭୮)

ନ ସୋ ପରିଗ୍ରାହେ ଭୁଚ୍ଚୋ, ନୟାପୁତେ୍ନ ତୈନା
ମୁଚ୍ଛା ପରିଗ୍ରହୋ ଭୁଚ୍ଚୋ, ଇଭୁଚ୍ଚାମ୍ ମହେଶିଣା । (୩୭୯)

ଜନତା ପୁତ୍ର (ଭଗବାନ ମହାବୀର) କହିଛନ୍ତି ଯେ ଗୋଟିଏ ବସ୍ତୁ ସ୍ୱୟଂ ଅଧିକାରଭୁକ୍ତ ହୁଏ ନାହିଁ, ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହା ସହିତ କାହାର ମମତା ଜଡ଼ିତ ନହୋଇଛି । (୩୭୯)

ସନ୍ନିହିମ୍ କା ନ କୁଭାଜ୍ଜା, ଲେଭାମାୟାଇ ସମଜାଇ
ପକ୍ଷୀ ପତ୍ମ୍ ସମାଦୟା, ନିରଭେକ୍ଷୋ ପରିଭାଇ । (୩୮୦)

ଜଣେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ କିଛି ସଂଗ୍ରହ କରିବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ, ଏପରିକି ଭିକ୍ଷା ଥାଳରେ ଲାଗିଯାଇଥିବା ଗୋଟିଏ ଦାନା ମଧ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରିବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ । ଯେପରି ଗୋଟିଏ ଚଢ଼େଇ ତା'ର ଡ଼େଣା ଦ୍ୱାରା କେବଳ ଉଡ଼ି ଚାଲିଯାଏ ବିନା କିଛି ଅର୍ଥରେ, ସେହିପରି ଜଣେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ମଧ୍ୟ ହେବା ଉଚିତ୍ । (୩୮୦)

ସମ୍ଥାରସେଜ୍ଜା ସନଭାଚ୍ଚାପଣେ, ଅପିଚ୍ଛାୟା ଐଲଭେ ଭି ସମତେ
ଇଭାପମାପାନଭି ତୋସାଇଜ୍ଜା, ସମ୍ତୋସା ପହନ୍ନାରାଇ ସାପୂଜୋ । (୩୮୧)

ଯଦି କେବେ କମ୍ବଳ, ବିଛଣା, ଚଦର, ଖାଦ୍ୟ ପାନୀୟ ପ୍ରଚୁର ପରିମାଣରେ ମିଳେ, ଜଣେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଯିଏ କି ଖୁବ୍ ଇଚ୍ଛା କରେ ସେ ପ୍ରଥମେ ଉପାସନା ପାଇଁ ରଖେ ଏବଂ ଅବଶିଷ୍ଟ ନିଜେ ଧାରଣ କରେ । (୩୮୧)

ଅଥାମ୍ ଗୟାମ୍ମି ଐକେ, ପୁରଥା ଏ ଅନୁଗାଇ
ଆହାର ମଇୟାମ୍ ସଭାମ୍, ମନସା ଭିନପଥାଇ । (୩୮୨)

ଜଣେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ମନରେ ସୁଧା ଅଧିକ ଖାଦ୍ୟ ପାଇଁ ଇଚ୍ଛା କରିବା ଅନୁଚିତ୍ । ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ ପରେ ଓ ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ପୂର୍ବରୁ ସେ ଖାଦ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରିବା ଅନୁଚିତ୍ । (୩୮୨)

ସମ୍ତିମେ ସୁହୁମା ପାନା, ତସା ଅଦୁଭା ଇଭାରା
ଜଇମ୍ ରାଓ ଅପସାମ୍ତୋ, କାହାମେ ସାନିୟାମ୍ କାରେ ? (୩୮୩)

ଅଗଣିତ ରହସ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ଜୀବ ଅଛନ୍ତି । କେତେକ ଚଳ ଓ କେତେକ ସ୍ଥିର । ସେମାନେ ରାତିରେ ଦେଖାଯାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ଜଣେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଏହି ସମୟରେ କିପରି ଖାଦ୍ୟ ପାଇଁ ଘୁରି ବୁଲିବ ? (୩୮୩)

୨୬. ସମିତି - ଗୁପ୍ତିସୂତ୍ର
ସାବଧାନତା ଓ ଆତ୍ମ ନିୟନ୍ତ୍ରଣର ନୀତିବାକ୍ୟ

(କ) ଅଷ୍ଟ ପ୍ରଭାକନା - ମାତା
ଅଷ୍ଟମାତୃ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ

ଆର୍ଯ୍ୟାଭସେସଣା ଦାନେ ଉକାରେ ସମୀଆୟା
ମନଗୁଚ୍ଚିଭାୟାଗୁଚ୍ଚି, କାୟାଗୁଚ୍ଚି ୟା ଅଥାମା । (୩୮୪)

ଚାଲିରେ, କଥାରେ, ଭିକ୍ଷା ମାଗିବାରେ ଜିନିଷ ଗ୍ରହଣ କରିବା ଓ ରଖିବାରେ ଏବଂ ମଳମୂତ୍ର ତ୍ୟାଗ କରିବାରେ ସତର୍କ ରୁହ । ଏହି ୫ଟି ସାବଧାନତା ଅବଲମ୍ବନୀୟ, ମନସଂଯମ, ବାକ୍ୟସଂଯମ ଓ ଶରୀର ସଂଯମ (କାର୍ଯ୍ୟକଳାପରେ) ହେଉଛି ୩ଟି ନିୟନ୍ତ୍ରଣ । ମୋଟ୍ ୮ଟି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ହେଲା । (୩୮୪)

ଇଦାଓ ଅଠା ପାଭାୟାନାମା ଦାଓ ନନାଦାମ୍ ସନାକାରିତ୍ମ୍
ରକ୍ଷାମ୍ତି ସଦାମୁନିନୋ, ମାଦା ପୁତ୍ମ୍ ଭା ପାୟାଦାଓ । (୩୮୫)

ଏହି ଆଠଟିକୁ ମାତୃ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କୁହାଯାଏ । ଜଣେ ପାରିଶ୍ରମିଶୀଳା ମା' ଯେପରି ତା' ପୁଅକୁ ସୁରକ୍ଷା ଦିଏ । ସେହିପରି ଜଣେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀକୁ ସଠିକ୍ ଜ୍ଞାନ, ପୂର୍ଣ୍ଣବିଶ୍ୱାସ, ଉତ୍ମ ଆଚରଣ ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇଥାଏ । (୩୮୫)

ଇୟାଓ ପମ୍କା ସାମିଓ, କାରାନାଷା ୟା ପଭାତ୍ନେ
ଗୁଚ୍ଚି ନିୟାତ୍ନେ ଭୁଚ୍ଚା, ଅଶୁଭାଥାସୁ ସଭାସୋ । (୩୮୬)

ଧାର୍ମିକ ଜୀବନ ପାଇଁ ୫ ପ୍ରକାର ୟା (ପରୀକ୍ଷା) କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ଏବଂ ସମସ୍ତ ପାପକାର୍ଯ୍ୟରୁ ନିବୃତ୍ ରହିବାପାଇଁ ୩ ପ୍ରକାର ପ୍ରତିରୋଧ ଆବଶ୍ୟକ । (୩୮୬)

ଜହାଗୁଚ୍ଚାଷିରୟାଇ, ନହୋମତି ଦୋଷା ତହେଭା ସାମିୟାଷା

ଗୁଟ୍ଟିଥିୟା ପ୍ପାମାୟାମ୍, ରୁମ୍ଭାଇ ସାମୁ ସକେଥାଷା । (୩୮୭)

ଯିଏ ନିଜକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବା ଅଭ୍ୟାସ କରେ, ତାକୁ ଦୋଷ ସ୍ପର୍ଶ କରେ ନାହିଁ । ସେହିପରି ଯିଏ ଧର୍ମାନୁଷ୍ଠାନ ନକରିବା ଅଭ୍ୟାସ କରେ, ଆତ୍ମ ନିୟନ୍ତ୍ରଣର କୌଣସି ତୃଟି ପରିଲକ୍ଷିତ ହୁଏ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଶେଷକୁ ଯିଏ କାର୍ଯ୍ୟ ମାନଙ୍କରେ ଚୁକ୍ତି ଉପସ୍ଥାପନ କରେ ସେ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବେ ଆତ୍ମ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବାରେ ଅବହେଳା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରେ । (୩୮୭)

ମାରାଡୁ ଭା ଜିୟାଡୁ ଭା ଜିଭୋ, ଆୟାଡ଼ାକାରାଷା ନିଖିଡ଼ା ହିମ୍‌ସା
ପାୟାଦାଷା ନାଥି ବାନ୍ଧୋ, ହିମ୍‌ସାମେତେ୍ନା ସାମିଦିସ୍ସୁ । (୩୮୮)

ଯିଏ ନିଜ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଅବହେଳା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରେ ସେ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବେ ଜୀବିତ ବା ମୃତ ନିର୍ବିଶେଷରେ ଦୋଷୀ ଅଟେ । ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ଯିଏ ଅନୁଷ୍ଠାନ (ବ୍ରତ) ପାଳନ କରିବାକୁ ଯତ୍ନବାନ ହୁଏ ସେ ସହଜରେ କର୍ମଜଞ୍ଜାଳରେ ପଡ଼େ ନାହିଁ କାରଣ କୌଣସି ହିଂସାତ୍ମକ କାର୍ଯ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ସେ ସଂପୃକ୍ତ ହୁଏ ନାହିଁ । (୩୮୮)

ଅହାକା ହିମ୍‌ସା ସମିତାଷା ଜାତୁ, ସା ଦାଭାତୋ ହାତି ନଭାବାତୋଉ
ଭାବେନା ହିମ୍‌ସା ତୁ ଅସମ୍‌ଜତାଷା, ଜେ ଭାଭି ସତେ୍ ନ ସଦା ଭାଧେତି ।
ସମ୍ପତି୍ ତଷେଭା ଜଦାଭାଭିଜ୍ଜା, ସାଦାଭାହିମ୍‌ସା ଖଲୁ ଭାଭତୋୟା
ଅଝାଥା ଶୁଧିଷା ଜଦା ନହୋଜା, ଭାଧେନା, ଜୋଗୋ ଦୁହାତୋ ଭା ହିମ୍‌ସା । (୩୮୯-୩୯୦)

ଜଣେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଯିଏ କି ଅନୁଷ୍ଠାନ ପାଳନ କରେ (ନିଜ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପକୁ ଯା କରେ) ନିଜ ଅସାବଧାନତାରୁ ସେ ହିଂସା ସୃଷ୍ଟି କରିପାରେ । ଏପରିସ୍ଥଳେ ସେଠାରେ କେବଳ ଶାରୀରିକ ହିସଂା (ଦ୍ରବ୍ୟ ହିଂସା) ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ମାନସିକ ହିଂସା ନୁହେଁ । ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ଜଣେ ଅବହେଳା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ମାନସିକ ସ୍ତରରେ (ଭାବହିଂସା) ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହୁଏ, ଯଦିଓ ସେ ଶାରୀରିକ ହିଂସା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରୁନଥାଏ କିମ୍ବା ଜୀବହତ୍ୟା କରୁନଥାଏ । ଯେତେବେଳେ ଜଣକର ଅବହେଳା ଦ୍ୱାରା ହିଂସାକାଣ୍ଡ ହୁଏ, ହୁଏତ ସେ ଜଣେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ କିମ୍ବା ଶାରୀରିକ ଓ ମାନସିକ ଉଭୟ ସ୍ତରରେ ହିଂସା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରୁନଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି । (୩୮୯-୩୯୦)

ଉକାଲିୟାମ୍ପିପାଇ, ଆର୍ଯ୍ୟ ସାମିୟାଷା ନିଗାମାନାଥାଇ
ଅବଧେଜ୍ଜା କୁଲିସଗି, ମାରିଜ୍ଜାତମ୍ ଜୋଗାସାଜ୍ଜା ।
ନହି ତଗା ଦାନିମିତେ୍ା, ବନେ୍ଦା ସୁହୁମୋ ଭି ଦେଶିଓ ସମାଇ
ମୁଖ ପରିଗାହେ ଭୟା, ଅଝାପ୍ପା ଗାମାନା ଦୋ ଭାନିଦୋ । (୩୯୧-୩୯୨)

ଯଦି ଗୋଟିଏ ଛୋଟ କୀଟ ଆକସ୍ମିକ ଭାବେ ଜଣେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀର ଚଳପ୍ରଚଳ ବେଳେ ପାଦ ତଳେ ରଗଡ଼ି ହୋଇଯାଏ, ତେବେ ସେ ଏହି ଜୀବ ହତ୍ୟା (ହିଂସା)ର ଦୋଷ ବହନ କରେ ନାହିଁ ବୋଲି

ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରରେ ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି । ଏହା ନିଜର ଆସକ୍ତି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । ତେଣୁ ହିଂସା ନିଜର ଅଭିପ୍ରାୟ (ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ) ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । (୩୯୧-୩୯୨)

ପାଉମିନି ପାଟମ୍ ଭା ଜହା, ଭାଜହା, ଉବାୟେନା ନ ଲିପ୍ପାଡ଼ି ସିନେହା ଗୁଣାଜୁଟ୍ଟା
ତହା ସମିଦିହିମ୍, ସାଧୁ କାଇସୁ ଆର୍ଯ୍ୟାମଟ୍ଟୋ । (୩୯୩)

ପଦ୍ମପତ୍ରର ଚିକ୍କଣତା ଯୋଗୁଁ ଜଳଦ୍ୱାରା ଏହା ସ୍ପର୍ଶ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ । ସେହିପରି ଜଣେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଅନୁଷ୍ଠାନ (ବ୍ରତ) ପାଳନ ଦ୍ୱାରା କର୍ମ ଜଞ୍ଜାଳରେ ପଡ଼େ ନାହିଁ । (ଜୀବମାନଙ୍କ ସହିତ ଗତି କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ) (୩୯୩)

ଜାୟାନଉ ଧାମ୍ମାଜାନାନି, ଜାୟାନା ଧାମ୍ମାଷାପଲାନିକେତ୍
ତାଭୁଧିକାରି ଜାୟାନା, ଇଗାମ୍ ତାସୁହାଭାହା ଜାୟାନା । (୩୯୪)

ସତର୍କତା ଅବଲମ୍ବନ କରିବା ଧର୍ମର ମୂଳ ଉତ୍ସ । ଏହା ମଧ୍ୟ ଧର୍ମର ପ୍ରହରୀ । ଏହା ଧର୍ମ ପରାୟଣ ହେବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରେ ଏବଂ ଏହା ପ୍ରକୃତ ଖୁସି ଆଣିଦିଏ । (୩୯୪)

ଜାୟାମ୍ କରେ ଜାୟାମ୍ କିଥେ, ଜାୟାମାସେ ଜାୟାମ୍‌ସାଇ ।
ଜାୟାମ୍ ଭୁମ୍‌ଜାମ୍‌ତୋ ଭାସାମ୍‌ତୋ, ପାଭମ୍ କାମ୍ମମ୍ ନବନ୍ଧାଇ । (୩୯୫)

ଜଣେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଯିଏ ସାବଧାନତା ସହିତ ବୁଲେ, ସାବଧାନତା ସହିତ ଛିଡ଼ା ହୁଏ, ସାବଧାନତା ସହିତ ବସେ, ସାବଧାନତା ସହିତ ଶୁଏ, ସାବଧାନତା ସହିତ ଖାଏ ଓ ସାବଧାନତା ସହିତ କହେ, ସେ କୌଣସି ଦୁଷ୍କର୍ମ ଦ୍ୱାରା ଆବଦ୍ଧ ହୁଏ ନାହିଁ । (୩୯୫)

(ଖ) ସମିତି

ସାବଧାନତା

ଫସୁୟା ମାଗେଣା ଦିଭା, ଜୁଗମ୍‌ତରାପ୍ପେହିଣା ସାକାଜ୍ଜେନା
ଜାମ୍‌ତୁନା ପରିହାରାମ୍, ତେନିରିୟା ସମିଦି ହାଭେ ଗମ୍‌ନମ୍ । (୩୯୬)

ଦିନବେଳା ବାହରକୁ ଯେକୌଣସି ରାସ୍ତାରେ ଯିବାକୁ ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ ଆଗକୁ ଅନାଇ ଚାରିହାତ ଦୂରତା ଛାଡ଼ି ରହିବା ଉଚିତ୍, ପେରିକି କୌଣସି କ୍ଷୁଦ୍ର କୀଟ ମରିନଯାଏ । (୩୯୬)

ଇମ୍‌ଦିୟାଥେ ଭିଭାଜ୍ଜିତ୍, ସଝାୟାମ୍ କେଭା ଦମ୍‌କାହା
ତମ୍ମୁତି ତପ୍ପୁରା କ୍କାରେ, ଉଭାଉତେ ଇରିୟାମ୍ ରିଇ । (୩୯୭)

ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ସମ୍ଭୋଗର ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ନହେଲେ ଏବଂ ୫ ପ୍ରକାର ବିଦ୍ୟା ହାସଲ ନକଲେ, ଜଣେ ଗଭୀର ଭାବରେ କର୍ମଭାରରେ ବୁଡ଼ି ରହେ ଓ କର୍ମଭାର ପ୍ରତିଥିବା ସମସ୍ତ ଜ୍ୟୋତି ଛାଡ଼ିଦିଏ । (୩୯୭)

ବି.ଦ୍ର : ବିଦ୍ୟାର ୫ଟି ସଂପୃକ୍ତ ଉପାୟ ହେଲା (୧) ପବିତ୍ର ଧର୍ମ ଗ୍ରନ୍ଥ ଅଧ୍ୟୟନ (୨) ଶିକ୍ଷକ

(ଗୁରୁ)ଙ୍କୁ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିବା (୩) ପୁର୍ନଗଠନ (୪) ପଠିତ ବିଦ୍ୟା ବିଷୟରେ ଚିନ୍ତାକରିବା (୫) ଅର୍ଥବୋଧକ ଗଳ୍ପ ପଢ଼ିବା ଓ ଶିକ୍ଷିବା ।

ତହେଭୁକାଭାୟା ପାନା, ଭଟ୍ଟାଇଇ ସମାଗାୟା
ତମ୍ ଉଜ୍ଜୁଆମ୍ ନ ଗାଚ୍ଛିଜ୍ଜା, ଜାୟାମେଭା ପରକ୍କାମେ । (୩୯୮)

ସେହିପରି, ଏକାଠି ଭୁକ୍ତିଭୂତ ହୋଇଥିବା ସବୁପ୍ରକାର ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଜଣେ ନିଜକୁ ଖାଦ୍ୟ ଯୋଗାଇବା ପାଇଁ ବାଧ ହେବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ, ସେ ସାବଧାନତା ସହିତ ଗତି କରିବାକୁ ବାଧ । (୩୯୮)

ନଲଭେ ଜ୍ଜା ପୁଥୋ ସାଭାଜ୍ଜାମ୍ ନ ନିରଥମ୍ ନମାମ୍ମାୟାମ୍
ଅପ୍ପାନାଥା ପରଥା ଭା, ଉଭାୟାଷାନ୍ତରାଣାଭା । (୩୯୯)

ଯେତେବେଳେ କେହି ପଚାରେ, ଜଣେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ପାପକଥା, ଅଚେତନ (ଅସ୍ପଷ୍ଟ) କଥା, ହୃଦୟ ବିଦାରକଥା ଜଣକୁ ହେଉ, ଅନ୍ୟକୁ ହେଉ କିମ୍ବା ଉଭୟଙ୍କୁ ହେଉ କାହାରିକୁ କହିବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ । (୩୯୯)

ତହେଭା ଫାରୁସା ଭାଷା, ଗୁରୁଭୁଭାଘଣୀ
ଶାକ୍କା-ଭିସା ନଭାଚ୍ଚାଭା, ଜାଓ ପାଭାଷା ଅଗାମୋ । (୪୦୦)

କୌଣସି କଥା ସତ୍ୟ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଜଣେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଏଥିପାଇଁ କାହାରିକୁ କଠୋର ବାକ୍ୟ ପ୍ରୟୋଗ କରିବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ କିମ୍ବା ଏପରି କଥା କହିବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ, ଯାହାଦ୍ୱାରା କି ଜଣେ ପ୍ରାଣୀ ପାଇଁ କ୍ଷତିକାର । (୪୦୦)

ତହେଭା କାନମ୍ କାନେ ଭି ପମ୍ଦାଗମ୍ ପମ୍ଦାଗେ ଭି ଭା ।
ଭାହିୟାମ୍ ଭା ଭି ରୋଗୀ ଭି, ତେନାମ୍ କୋରେଭି ନୋ ଭାଇ । (୪୦୧)

ସେହିପରି ଜଣେ କଣାକୁ କଣା, ନପୁଂସକକୁ ନପୁଂସକ, ରୋଗୀଣା ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ରୋଗୀଣା କିମ୍ବା ଜଣେ ଚୋରକୁ ଚୋର ବୋଲି କହିବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ । (୪୦୧)

ପେସୁନ୍ନା ହାସାକାକ୍କାସା - ପରନିମ୍ଦା ପ୍ପାପ୍ପାସାମ୍ସାଭି କାହାଦି
ଭାଜ୍ଜତ୍ୱା ସଦରାହିୟାମ୍, ଭାସାସାମିଦି ହାଭେ କାହାନାମ୍ । (୪୦୨)

ନିଜ ଭାଷା ପ୍ରତି ସାବଧାନ ରୁହ । କାହାରିକୁ ଅପମାନ ଜନକ କଥା କୁହନାହିଁ । କାହାରିକୁ ଉପହାସ କରନାହିଁ । କାହାରିକୁ ଦୋଷାରୋପ କରନାହିଁ । ଆତ୍ମ ଗର୍ବ କରନାହିଁ । କାହାରିକୁ ଅବିଶ୍ୱାସନୀୟ ଗଳ୍ପ କୁହନାହିଁ । ଏପରି ଭାଷା (ବାକ୍ୟ) ନିଜ ପ୍ରତି ଭଲ ନୁହେଁ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ମଧ୍ୟ ଭଲ ନୁହେଁ । (୪୦୨)

ଦିଥାମ୍ ମିୟାମ୍ ଅସାମ୍ ଦିଧାମ୍, ପଦିପୁନ୍ନମ୍ ଭିୟାମ୍‌ଜିୟାମ
ଅୟାମ୍‌ପିରାମାନୁଭିଗାମ୍, ଭାସାମ୍ ନିସିରା ଅତ୍‌ଭାମ୍ । (୪୦୩)

ଜଣେ ବିଜ୍ଞ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଯାହା ଦେଖିଛି ତାହା କହିବା ଉଚିତ୍ । ତେବେ ତାଙ୍କ କଥା ସରଳ ହେଉଥିବ, ସ୍ପଷ୍ଟ ଜଣାପଡୁଥିବ, ପରିଷ୍କାର ଭାବେ ବ୍ୟକ୍ତ କରୁଥିବେ, ବୃଥାୟାଡୁସ୍ୟାରଡୁ ଗପ କରୁନଥିବେ, କହୁଥିବା କଥା ପ୍ରତି ଆଗ୍ରହ ଥିବ । (୪୦୩)

ଦୁଲ୍ଲହା ଉ ମୁହାଦାଇ, ମୁହାଜିଭି ଭି ଦୁଲ୍ଲହା
ମୁହାଦାଇ ମୁହାଜିଭି, ଦୋଭି ଗା ଖାମତି ସୋଗାଇମ୍ । (୪୦୪)

ଗୋଟିଏ ଦୋଷଶୂନ୍ୟ ଭିକ୍ଷାଦାତା ପାଇବା କଷ୍ଟକର । ଦୋଷଶୂନ୍ୟ ଭିକ୍ଷାରେ ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଟିଏ ପାଇବା ଏହାଠୁଁ ଆହୁରି କଷ୍ଟକର । ଯିଏ ଦୋଷ ଶୂନ୍ୟ ଭିକ୍ଷା ଦିଏ ଏବଂ ଯିଏ ଦୋଷ ଶୂନ୍ୟ ଭିକ୍ଷା ଉପରେ ନିଜର ଜୀବିକା ନିର୍ଭର କରେ, ଉଭୟେ ପରଜନ୍ମରେ ଖୁସି ଅବସ୍ଥାରେ ଅବସ୍ଥାପନ କରନ୍ତି । (୪୦୪)

ଉଗ୍‌ମା-ଉପ୍ପାଦାନା-ଇଶାଣୋହିମ୍, ପିମ୍‌ଦମ୍ କା ଉଭାଧି ସାଜ୍ଜାମ୍ ଭା
ସୋଧାମ୍ ତାଷାୟା ମୁନିନୋ, ପରିସୁଝାଇ ଇଶାଣା ସମିଦି । (୪୦୫)

ଜଣେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଯଦି ଗୋଟିଏ ଭୋଜନ, ଗୋଟିଏ ହତିଆର କିମ୍ବା ଗୋଟିଏ ବିଛଣା ଶିଷ୍ଟଚାର ସହକାରେ ଭିକ୍ଷାମାଗେ, ମୂଳକାରଣ ଯୋଗୁଁ ତାର ସୁଗୁଣକୁ ଦୋଷ ତୃଟି ହ୍ରାସ କରିପାରେ ନାହିଁ । ଭିକ୍ଷା ମାଗିବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ, ଗ୍ରହଣ ଏବଂ ଅଭ୍ୟାସରେ ସତର୍କତା ଅବଲମ୍ବନ କରିବା ଉଚିତ୍ । (୪୦୫)

ନ ବାଲାଉସାଉ ଅଥାମ୍, ନଗରୀରାଷ୍ଟୁ ଭାକାୟା ଥା ଜୋଥାମ୍
ନାନାଥାସାମ୍ ଜାମାଥାମ୍ ଝନ୍ଥାମ୍ କେଭା ଭୁମ୍‌ଜେଜ୍ଜା । (୪୦୬)

ଜଣେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଶାରୀରିକ ବଳପାଇଁ, ସ୍ୱାଦପାଇଁ ଶରୀର ବୃଧି ପାଇଁ କିମ୍ବା ତେଜପାଇଁ ଖାଦ୍ୟ ଖାଇବା ଅନୁଚିତ୍ । କିନ୍ତୁ କେବଳ ଜ୍ଞାନାର୍ଜନ, ଆତ୍ମସଂଯମ ଓ ଧ୍ୟାନଯୋଗ ପାଇଁ ଖାଦ୍ୟ ଖାଇବା ଉଚିତ୍ । (୪୦୬)

ଜହା ଦୁମାଷାଦୁଫେସୁ, ଭାମରୋ ଅଭିୟାଇ ରାସମ୍
ନୟା ପୁଫାମ୍ କିଲାମେଇ, ସୋୟା ପିନେଇ ଅପ୍ପାୟାମ୍ ।
ଇମୀ ସମାନାମୁଟ୍ଟା, ଜେଲୋଇ ସମିତି ସାହୁନୋ ।
ଭିହାମ୍‌ଗାମାଭ ପୁଫେସୁ, ଦାନା ଭାତେ ସାନେରାୟା । (୪୦୭-୪୦୮)

ଗୋଟିଏ ମହୁମାଛି ଗୋଟିଏ ଫୁଲ ଉପରେ ବସି କୌଣସି କ୍ଷତି ନଘଟାଇ ଏବଂ ଖୁସିଦେଇ ଫୁଲରୁ ରସ ତୋଳି (ଶୋଷିବା) ନିଏ । ସେହିପରି ଏଇ ସଂସାରରେ ଯିଏ ପ୍ରକୃତ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ବ୍ରତ ଉତ୍ତମ ଭାବେ ପାଳନ କରେ ଏବଂ ସମସ୍ତ ଅଧିକାରରୁ ମୁକ୍ତ ହୁଏ । ସେ ଭୋଜନ ପାଇଁ କେବଳ ଭିକ୍ଷା ମାଗେ

ଓ ଗୋଟିଏ ମହୁମାଛି ପରି ଫୁଲରୁ ପୋଷଣ (ରସ) ସଂଗ୍ରହ କରିଥାଏ । (୪୦୭-୪୦୮)

ଅହାକାମ୍ମା-ପରନାଓ, ଫାସୁୟା ଭଗେଇ ଭି ବାମ୍ଧାଓହୋଇ
ଶୁଧ୍ୟମ୍ ଗାଭେସାମାନୋ, ଅହକାମେ ଭି ସୋ ଶୁଧ୍ୟୋ । (୪୦୯)

ଜଣେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ମନ ମଧ୍ୟରେ ଆନନ୍ଦଦାୟକ (ତୃପ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ) ହିଂସାତ୍ମକ (ଗୁରୁପାକ) ଖାଦ୍ୟ ଖାଇବା ପାଇଁ ଚିନ୍ତା କରୁଥିଲେ, ସେ ସାତ୍ତ୍ୱିକ ଆହର କଲେ ମଧ୍ୟ ସେ କର୍ମ ଜଞ୍ଜାଳ ଦ୍ୱାରା ବାନ୍ଧି ହୁଏ । ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ସେ ସାତ୍ତ୍ୱିକ ଆହାର ପାଇଁ ସର୍ବଦା ଚିନ୍ତା କରୁଥିଲେ । ଦୈବାତ୍ ହିଂସାତ୍ମକ ଖାଦ୍ୟ ଖାଇଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ଦୋଷଯୁକ୍ତ ହୁଏ ନାହିଁ । (୪୦୯)

କାନ୍ଧୁସା ପଦିଲେହିଭା, ପମାଜ୍ଜେଜ୍ଜା ଜାୟାମ୍ ଜାଇ
ଆଇ ନିକ୍ଷିଭେଜ୍ଜାଭା, ଦୁହାଓଭି ସାମି ଶାୟା । (୪୦୧)

ଯଦି ଜଣେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହେଉଥିବା ତୃଟିକୁ ସଂଶୋଧନ ପାଇଁ ତଦାରଖ କରୁଥାଏ ଏବଂ ଯେତେବେଳେ କୌଣସି ଜିନିଷ ଗ୍ରହଣ କରେ ବା ତଳେ ରଖେ ସେତେବେଳେ ତାକୁ ପରିଷ୍କାର କରିଥାଏ । ସେ ସବୁବେଳେ ଦୁଇଟି ବ୍ରତ ଗୁପ୍ତ ଭାବରେ କରୁଥାଏ । (୪୧୦)

ଇଗାମ୍ତେ ଅକ୍କିଛେ ଦୂରେ, ଗୁଧେ୍ ଭିଶାଲାମାଭିରୋହେ
ଉକ୍କାରାଡ଼ିକ୍କାଓ, ପଦିଆଭାନିୟା ହାଭେ ସମିଦି । (୪୧୧)

ଜଣେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ କୀଟପତଙ୍ଗ ଓ ଘାସଠାରୁ ଦୂରରେ ସଙ୍ଗହୀନ ଭାବରେ ମଳମୂତ୍ର ତ୍ୟାଗ କରିବା ଉଚିତ୍ । ନାନାଦି ଗୁପ୍ତ ଅଭିଯୋଗରୁ ଦୂରେଇ ରହିବା ଉଚିତ୍ । ଏହା ହେଉଛି "ଉତ୍ସର୍ଗ" ବ୍ରତ ପାଳନର ନିୟମ । (୪୧୧)

(୧) ଗୁପ୍ତି
ଆତ୍ମ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ (ଆତ୍ମ ସଂଯମ)

ସମ୍ରାୟା ସମରାମ୍ହେ, ଆରମ୍ଭେ ୟା ତହେଭା ୟା
ମନମ୍ ପାଭତ୍ତାମନମ୍ ତୁ, ନିୟାତେ୍ଜା ଜାୟାମ୍ ଜାଇ । (୪୧୨)

ଜଣେ ସତର୍କ ଥିବା ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ମନରେ ମନ୍ଦଭାବନାକୁ ନିବାରଣ କରିବା ଉଚିତ୍ । ଯେଉଁ ହତିଆର ଦ୍ୱାରା ଅନ୍ୟର କ୍ଷତି ହେବ ଏବଂ ହିଂସାକାଣ୍ଡ ସଂଗଠିତ ହେବ, ସେଥିରୁ ନିବୃତ୍ ରହିବା ଉଚିତ୍ । (୪୧୨)

ସମ୍ରାୟା ସମରାମ୍ଭେ, ଆରମ୍ଭେ ୟା ତହେଭାୟା
ଭାୟାମ୍ ପାଭାତ୍ତାମନମ୍ ତୁ, ନିୟାତେ୍ଜା ଜାୟାମ୍ ଜାଇ । (୪୧୩)

ଜଣେ ସତର୍କ ଥିବା ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ନିଜ ବାକ୍ୟ ସଂଯମ କରିବା ସଂଗେ ସଂଗେ ମନ୍ଦ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ମନ୍ଦ

ଚିନ୍ତା କରିବାରୁ ନିବୃତ୍ ରହିବା ଉଚିତ୍ । (୪୧୩)

ସମ୍ରାୟା ସମାରାମ୍ଭେ, ଆରମ୍ଭାମ୍ମି ତହେଭା ୟା
କାୟାମ୍ ପାଭାତ୍ମନମ୍ ତୁ, ନିୟାତେଜ୍ଜା ଜାୟାମ୍ ଜାଇ । (୪୧୪)

ଜଣେ ସତର୍କ ଥିବା ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ନିଜ ଶରୀରକୁ ଆୟତ୍ତାଧୀନ କରିବା ସଂଗେ ସଂଗେ ଏହା ମାନସିକ ଦୁଶ୍ଚିନ୍ତାର କାରଣ ହୁଏ । ହତିଆର ସଂଗ୍ରହ କରିବା ନିଜର ଓ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ଦୁଃଖର କାରଣ ହୁଏ । (୪୧୪)

ଖେତ୍ତାଷା ଭାଇ ନାୟାରାଷା, ଖାଇୟା ଅହଭା ହୋଇ ପାୟାରୋ
ତହା ପାଭାଷା ନିରୋହୋ, ତାଓ ଗୁଚ୍ଛିଓ ସାହୁଷା । (୪୧୫)

ଜମିକୁ ବାଡ଼ ସୁରକ୍ଷା ଦିଏ । ଗୋଟିଏ ଖାଲ ବା ନାଳନର୍ଦ୍ଦମା ଗୋଟିଏ ସହରକୁ ସୁରକ୍ଷିତ କରେ । ସେହିପରି ସଂଯମ (କାୟ-ମନ-ବାକ୍ୟ) ଜଣେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀକୁ ପାପରୁ ରକ୍ଷା କରେ । (୪୧୫)

ଇୟା ପାଭାୟନାମାୟା, ଜେ ସମ୍ମାମ୍ ଆରେ ମୁନି
ସେ ଖିପ୍ପାମ୍ ସାଭାସାମ୍ସାରା, ଭିପ୍ପାମୁକ୍କାଇ ଦଣ୍ଡୀ । (୪୧୬)

ଜଣେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ, ଯିଏ ଆଠଟି ମାତୃ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଉତ୍ତମ ଆଚରଣ ଦ୍ୱାରା ପାଳନ କରେ, ସେ ବିଜ୍ଞ ଅଟେ । ସେ ଖୁବ୍ ଶୀଘ୍ର ଦାସତ୍ୱରୁ ମୁକ୍ତିପାଏ, ସାଂସାରିକ ଜଞ୍ଜାଳରୁ ମୁକ୍ତି ପାଏ । (୪୧୬)

୨୭. ଆଭଶ୍ୟକ ସୂତ୍ର
ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ କ□ବ୍ୟ

ପରିକାଚ୍ଚା ପରାଭବ୍, ଅପ୍ପାନମ୍ ଝାଦିନିମ୍ମାଲା ସାହାଭାମ୍
ଅପ୍ପାଭାସୋ ସୋ ହୋଦି ହୁ, ତାଷା ତୁ କାମ୍ମମ୍ ଭାନମ୍ତି ଅଭାସମ୍ । (୪୧୭)

ସମସ୍ତ ପ୍ରତିକୂଳ ଅବସ୍ଥା ପରିତ୍ୟାଗ କଲାପରେ ଯିଏ ଆତ୍ମ ଶୁଦ୍ଧି ପାଇଁ ମନସ୍ଥ କରେ, ସେ ନିଜକୁ ସେହିପରି ଭାବରେ ସ୍ପଷ୍ଟ (ପ୍ରମାଣିତ) କରାଏ । ଏହାକୁ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ କ□ବ୍ୟ କହନ୍ତି । (୪୧୭)

ଅଭାସାଇନା ହିନୋ, ପଭାଥୋ ହୋଦି କରାନାଡ଼ୋ ସମାନୋ
ପୁଭୁଚ୍ଚା କାମେଣା ପୁନୋ, ତମ୍ହା ଅଭାସାୟାମ୍ କୁଜ୍ଜା । (୪୧୮)

ଯେଉଁ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପାଳନ କରେନାହିଁ ସେ ଉତ୍ତମ ଆଚରଣ କରିବା ଏବଂ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ସମ୍ମୁଖରେ ଆଦେଶନାମା ପରି ଅନୁସରଣ କରିବା ଉଚିତ୍ । (୪୧୮)

ପଦିକାମାନା ପହୁଦି କିରିୟାମ୍, କୁଭାମ୍ତୋ ନିଶ୍ଚୟାଷା କରିତ୍ତମ୍
ତେନୁ ଦୁ ଭିରାଗାକରୀ, ସାମାନୋ ଅଭୁଥିଦୋ ହୋଦି । (୪୧୯)

ଯିଏ ଅନୁତାପ ପରି ଭାବନାକୁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ପରିଣତ କରେ ମୂଳତଥ୍ୟ ଅନୁଯାୟୀ ଉତ୍ତମ ବ୍ୟବହାର କରେ, ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବେ ସେହି ତରଫରୁ ଜଣେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଏକ ନିଷ୍ଠ ଅନାସକ୍ତ ଭାବ ପ୍ରକାଶ କରିଥାଏ । (୪୧୯)

ଭାୟନାୟାମ୍ ପଦିକାମ୍ନମ୍ ଭାୟାନାମାୟାମ ପକ୍କାଖାନା ନିୟାମମ୍କା ।
ଅଲୋୟାନା ଭାୟାନାମାୟମ୍, ତମ୍ ସାଭାମ୍ ଜନା ସାଝାଉମ୍ (୪୨୦)

ଅତୀତର ଦୁଷ୍କର୍ମ ପାଇଁ ଅନୁତାପ କରିବା (ପ୍ରତିକ୍ରମଣ), ଭବିଷ୍ୟତରେ ଦୁଷ୍କର୍ମ ନକରିବା ପାଇଁ ଏବେଠୁଁ ମନ୍ଦ ଅଭ୍ୟାସ ସବୁ ଛାଡ଼ିଦେବା (ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ) ଦୁଷ୍କର୍ମ ଠାରୁ ଦୂରେଇ ରହିବା ଶପଥ ନୋ (ନିୟମ), ଦୁଷ୍କର୍ମ କରିଥିବାରୁ ଅପରାଧ ସ୍ୱୀକାର କରିବା (ଆଲୋଚନା) - ଏଗୁଡ଼ିକ ସବୁ କାର୍ମିକ ବକ୍ତବ୍ୟ ଏବଂ ଏସବୁକୁ ଅଧ୍ୟୟନ କରିବା (ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟ) । (୪୨୦)

ଜଦି ଶକାଦି କାଦୁମ୍ ଜେ, ପଦିକାମାନାଦିମ୍ କରେଜ୍ଜା ଝାନାମାୟାମ୍
ସଚ୍ଚିଭହିନୋ ଜା ଜାଇ, ସଦାହାନମ୍ କେଭା କାୟାଭାମ । (୪୨୧)

ଅନୁତାପ କରିବା ପାଇଁ ଯିଏ ସମର୍ଥ, ସେ ଅନୁଧ୍ୟାନ ଦ୍ୱାରା ଏହା କରିବା ଉଚିତ୍ । ଜଣକର ଏପରି ସାମର୍ଥ୍ୟ ନଥିଲେ ନିଜର ଯୋଗ୍ୟତା ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ କରିବା ଉଚିତ୍ । (୪୨୧)

ସାମାଇୟାମ୍ କାଉଭିସାଥାଓ ଭାମ୍ଦାନାୟମ୍
ପବିକ୍କାମନମ୍ କାଉଷାଗୋ ପାକ୍କାକ୍ଷାନମ୍ । (୪୨୨)

ଛଅଟି ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ହେଉଛି (୧) ଧୈର୍ଯ୍ୟ (ସାମୟିକା) (୨) ଜୀନଙ୍କର ୨୪ଟି ପ୍ରାର୍ଥନା (ତୁରଭିମ୍ ସିତଷ୍ଟଭା) (୩) ନତମସତକ ହେବା (ଭନ୍ଦନା) (୪) ଅନୁତାପ କରିବା (ପ୍ରତିକ୍ରମଣ) (୫) ଆତ୍ମାରେ ଧ୍ୟାନ କରିବା ପାଇଁ ଶରୀରକୁ ସ୍ଥିର ରଖିବା (କାୟୋତ୍ସର୍ଗ) (୬) ଭବିଷ୍ୟତରେ ଦୁଷ୍କର୍ମ ନକରିବା ପାଇଁ ସେଥିରୁ ଦୂରେଇ ରହିବା (ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ) । (୪୨୨)

ସମାଭାଭୋ ସମାଇୟାମ୍, ଜାନାକାମ୍କଣା - ସତ୍ତୁମିତ୍ୱା ଭସାଓ ଭି
ନିରାଭିଷାମ୍ ଗାମ୍ କିଚ୍ଚାମ୍, ଭକିୟା ପାଭିଭି ପ୍ପାହାନମ୍ କା । (୪୨୩)

ଘାସ ଓ ସୁନା, ଶତ୍ରୁ ଓ ମିତ୍ର ସବୁକୁ ସମାନ ବ୍ୟବହାର କରିବା ଉଚିତ୍ । ଆସକ୍ତି ଶୂନ୍ୟ ହେବା ଏବଂ ପ୍ରବଳ ଭାବରେ ଉପଯୁକ୍ତ ଧାରା ଆଡ଼କୁ ଆଗ୍ରହୀ ହେବା - ଏହା ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଗଠନ କରାଏ । (୪୨୩)

ଭାୟାନୋକ୍କାରାନା କିରିୟାମ୍, ଗରିକୁଚ୍ଚା ଭିୟାରାୟାଭାବେଣ
ଜୋ ଝାୟାଦି ଆପ୍ପନମ୍, ପରମାସମାହି ହାଭେ ତଷା । (୪୨୪)

ସବୁ କଥା ପରିତ୍ୟାଗ କଲେ ଏବଂ ଚିନ୍ତାଧାରାରେ ଉନ୍ନତି କଲେ, ଆସକ୍ତି ଶୂନ୍ୟ ହେଲେ,

ମନରେ ଏକାଗ୍ରତା ଆଣିଲେ ଧ୍ୟାନରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠତା ଆସେ । (୪୨୪)

ଭିରାଦୋ ସାଭାସାଭାଜେ, ତିଗୁତ୍ତୋ ପିହିଦିମ୍ ଦିଓ
ତଷା ସାମଇ ଗାମ୍ ଥାଇ, ଇଦି କେଭାଲିସାଶାଣେ । (୪୨୫)

ଯିଏ ସବୁପ୍ରକାର ପାପକର୍ମରୁ ଦୂରେ ରହେ, ଯିଏ ତିନି ପ୍ରକାର ସଂଯମ ରକ୍ଷା କରେ, ଯିଏ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରି ପାରିଛି, ସେ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଦୃଢ଼ କରିପାରିଛି । ଏହି ନୀତିବାକ୍ୟ ସର୍ବଜ୍ଞ (ସର୍ବଦର୍ଶୀ)ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଶୃଙ୍ଖଳିତ ଭାବରେ ଘୋଷଣା କରାଯାଇଛି । (୪୨୫)

ଜୋ ସାମୋ ସାଭାଭୁଦେସୁ, ଥାଭାରେସୁ ତସେ ସୁଭା
ତଷା ସମାଇଗାମ୍ ଥାଇ, ଇଦି କେଭଲି ଶାସନେ । (୪୨୬)

ଯିଏ ଜଡ଼ ଓ ଜୀବଙ୍କୁ ସମାନ ଭାବେ ବ୍ୟବହାର କରେ, ସେହିଁ କେବଳ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଦୃଢ଼ କରିପାରେ । ଏହି ସର୍ବଜ୍ଞଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଶୃଙ୍ଖଳିତ ଭାବରେ ଘୋଷରା କରାଯାଇଛି । (୪୨୬)

ଉସାହାବିଜିନା ଭରଣମ୍, ନାମାନିରୁତିମ୍ ଗୁଣାନୁ କିଟ୍ଟିମ୍କା
କଉନା ଆକିଦୁନା ଯା, ତିସୁଧିପାନାମୋ ଥାଭୋ ନେଓ । (୪୨୭)

ମହାନ୍ ଜୀନଙ୍କ ନାମରେ ସରଳ ଓ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଉତ୍ତମ ଗୁଣ ଗୁଡ଼ିକ ଭକ୍ତି ସହାରେ କୁହାଯାଇଛି ଏବଂ ତାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ପୂଜା କରାଯାଏ, ଯାହାକି ତ୍ରି ସଂଯୋଗରେ ନିର୍ମଳ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ଗଠନ କରେ । (କାୟା-ମନ-ବାକ୍ୟ) । (୪୨୭)

ଦାଭେ ଖେଟ୍ଟେ କାଲେ, ଭାଭୋ କାୟା ଭାରହସୋହାନାୟାମ୍
ନିମ୍ଦାନା ଗାରାହାନାଜୁଟ୍ଟେ, ମାନାଭାୟାକାୟାଣୀ ପଦିକ୍କାମ୍ମେ । (୪୨୮)

କୌଣସି ସଂପର୍କ ଦ୍ୱାରା ସ୍ଥାନ, ସମୟ ଓ ରୀତି ଦ୍ୱାରା ଯଦି ଜଣେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ସ୍ୱୀ ଦୋଷ ଯୁକ୍ତ ହୋଇଥାଏ ତେବେ ସେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟକୁ ଦୋଷ ଦିଏ ଏବଂ ମନସ୍ତାପ କରେ । ସେ ମନେ ମନେ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରେ, ଭାବ ବ୍ୟକ୍ତ କରେ ଓ କାର୍ଯ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ପରିଣତ କରେ । (୪୨୮)

ଆଲୋଚନାନିମ୍ ବାନାଗାରାହାନାହିମ୍ ଅଭୁଥିଓ ଅକାରାଣାଇ
ତମ୍ଭାବାପଦିକ୍କାମନମ୍, ଶେସାମ୍ ପୁନା ଦାଭାଦୋ ଭାନିଅମ୍ । (୪୨୯)

ଦୋଷ ସ୍ୱୀକାର କଲାପରେ, ଦୋଷରୋପ କଲାପରେ ବା ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହେବା ପରେ - ଏପରି ଅପମାନଜନକ କଥା ପୁନର୍ବାର ଭବିଷ୍ୟତରେ ଯେପରି ନହେବ ସେଥିପାଇଁ ସେ (ସନ୍ନ୍ୟାସୀ) ଦୃଢ଼ ସଂକଳ୍ପ କିରବା ଆବଶ୍ୟକ । ଏହା ତା'ର ଅନୁତାପର ଗୋଟିଏ ଭାଷା । ନିୟମାନୁଗତିକ ଭାବେ ସବୁଥିରେ ଅନୁତାପ କରାଯାଇଥାଏ । (୪୨୯)

ଉଚ୍ଛୟା ଅନୁନ୍ନାଭାଣା, ଅଭାଭାହମ୍ ଯାଜାତାଅଭାନାୟା

ଅଭାରାହା-ସମାନା ଭି, ଭା ତଥାନା ହୁମତି ଭାମ୍‌ଦାନାଇ । (୪୩୦)

ସମ୍ମାନ ଛଅ ପ୍ରକାରର । (୧) ବାକ୍ୟରେ ଅଭିବାଦନ ଜଣାଇବା (୨) କୌଣସି ସ୍ଥାନକୁ ଯିବା ପାଇଁ ଗରୁଙ୍କର ଅନୁମତି ଚାହିଁବା (୩) ଧାର୍ମିକ କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପାଦନା କରିବାପାଇଁ ଇଚ୍ଛା ବ୍ୟକ୍ତ କରିବା (୪) ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆତ୍ମ ନିୟନ୍ତ୍ରଣରେ କୌଣସି ତୀର୍ଥଭ୍ରମଣ ରୋକିବା (୫) ବିଳାସିନୀ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ସଚେତନ କରାଇବା (୬) ଭୁଲ କରିଥିବା ଯୋଗୁଁ କ୍ଷମାପ୍ରାର୍ଥନା କରିବା । (୪୩୦)

ଭିନାଓଭାୟାରାମନଷା-ଭାମ୍‌ଜନା, ପୂଜାନା ଗୁରଜନାଷା
ତିଥାୟାରାନାୟ ଅନା ସୂୟାଧାମ୍ମା ରହାଣା କିରିୟା । (୪୩୧)

ନମ୍ରତା ନିଶ୍ଚିତ ଆବଶ୍ୟକ । ଏହା ଗର୍ବକୁ ଦୂରେଇ ଦିଏ । ଗୁରୁ ଓ ତୀର୍ଥଙ୍କରଙ୍କୁ ପୂଜା କରିବାକୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଏ । ଧର୍ମ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ମତବାଦର ଆଜ୍ଞା (ନୀତିବାକ୍ୟ) ବହନ କରେ । (୪୩୧)

ମୋଚ୍ଚୁନା ଭାୟାନାରାୟଣମ୍, ରାଗାଦିଭାଭା ଭାରଣମ୍ କିଚ୍ଚା
ଅପ୍ପାନମ୍ ଜୋ ଝାୟାଦି, ତଷା ଦୁ ହୋବି ତି ପଦିକାମ୍ମାନମ୍ । (୪୩୨)

ଆସକ୍ତି ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଧିକାର ପରିତ୍ୟାଗ କରିବା ପରେ ଜଣେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଆତ୍ମାରେ ଧ୍ୟାନ କରେ । ସେମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବାଠାରୁ ମଧ୍ୟ ଦୂରେଇ ରହେ । ସଚେତନ ହୋଇ ପଶ୍ଚାତାପ କରେ । (୪୩୨)

ଝାନାନିଲିନୋ ସାହୁ, ପରିକାଗାମ୍ କୁନାଇ ସଭାବୋ ସନମ୍
ତମ୍‌ହା ବୁଝାନାମେଭା ହି, ସାଭା ଡ଼ିକାରାଷା ପଦିକ୍କାମନମ୍ । (୪୩୩)

ସମସ୍ତ ଦୁଷ୍କର୍ମ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ଜଣେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଧ୍ୟାନମଗ୍ନ ହୁଏ । ତେଣୁ ଧ୍ୟାନ ହିଁ କେବଳ ଅନୁତାପ ଯାହାକି ସବୁ ଦୋଷାଦୋଷକୁ ଦୂରୀଭୂତ କରିଥା, । (୪୩୩)

ଦେବାଷିୟାନିୟାମାଦିଶୁ, ଜାହୁତ୍ତମାନେଣ ଉତ୍‌କାଲାମହି
ଜୀନଗୁଣାକିମ୍‌ତାଞ୍ଚୁଚ୍ଚୋ, କଉସାଗ୍ଗୋ ତାନୁଭିସାଗୋ । (୪୩୪)

ଦୈନିକ ରୀତି ସମୟରେ ନିଜ ଶରୀରଠାରୁ ଆସକ୍ତି ପରିହାର କରିବା, ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ସମୟରେ, ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ସୀମା ମଧ୍ୟରେ ଜୀନଙ୍କର ଉତ୍ତମ ଶୁଦ୍ଧି ଗୁଡ଼ିକ ନିଜ ଉପରେ ଘନୀଭୂତ କରିବାକୁ "କାୟୋତ୍ସର୍ଗ" (ଶରୀର ଜଡ଼ଅବସ୍ଥା) କୁହାଯାଏ । (୪୩୪)

ଜେ କେଇ ଉଭାସାଗା, ଦେଭାମାନୁସା - ତିରିକ୍ଷା କେଡ଼ାନିୟା
ତେ ସାଭେ ଅଧିଆସେ, କଉସାଗ୍ଗେଥିଡ଼େ ସମ୍‌ତୋ । (୪୩୫)

"କାୟୋତ୍ସର୍ଗ" ପାଳନ କରିବା ବେଳେ ଈଶ୍ୱର, ମଣିଷ, ପଶୁ, କିମ୍ବା ଜଡ଼ ପ୍ରକୃତି ଦ୍ୱାରା

ସଂଘଠିତ ଦୃଢ଼ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ (ବାଧା) କୁ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ସହକାରେ ମୁହାଁମୁହିଁ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । (୪୩୫)

ମୋତ୍ତୁନା ସାୟାଲାଜୋପ୍ପା ମାନାଗାୟାସୁହାମା ସୁହାଭରଣମ୍ କିକ୍କା ।
ଅପ୍ପାନମ୍ ଜୋ ଝାୟାଦି, ପାକ୍କା କ୍ଷାନମ୍ ହାଭେ ତଷା । (୪୩୬)

ଯିଏ ସବୁ ପ୍ରକାରେ ଭଲ ମନ୍ଦ କାର୍ଯ୍ୟଠାରୁ ନିଜକୁ ମୁକ୍ତ କରି ରଖିଛି, ଧ୍ୟାନଯୋଗ କରୁଛି, ଭବିଷ୍ୟତରେ ଦୁଷ୍କର୍ମ ନକରିବା ପାଇଁ ପ୍ରୟାଶ କରୁଛି, ସେ ସଚେତନ ହୋଇ ଏସବୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରୁଛି । (୪୩୬)

ନିୟାଭାଭାମ୍ ନଭି ମୁକ୍କାଇ, ପରାଭଭମ୍ ନେଭା ଗେନାଃଇ କେଇମ୍
ଜାନାଡ୍ରୀ ପାଷାଡ୍ରୀ ସାଭାମ୍, ସୋହମ୍ ଇଦି କିମ୍ତାଇ ନାନି । (୪୩୭)

ଯିଏ କେବେବି ନିଜର ପ୍ରକୃତି ଛାଡ଼େ ନାହିଁ, ଅନ୍ୟର ପ୍ରକୃତିକୁ ମାନେ ନାହିଁ, ଯିଏ ସବୁକିଛି ଜାଣେ ଓ ସବୁକିଛି ଦେଖିପାରେ (ନିଜ ଠାରେ) ସେ ବୁଧିମାନ ବ୍ୟକ୍ତି ଜଣଙ୍କୁ ଧ୍ୟାନ କରିବା ଉଚିତ୍ । (୪୩୭)

ଜାମ୍ କିମ୍କି ମେ ଦୁକାରିତମ୍, ସାଭାମ୍ ତିଭିହେଣା ଭୋପିରୋ
ସମାଇୟାମ୍ ତୁ ତିଭିହମ୍, କାରେମି ସାଭାମ୍ ନିରାୟାରମ୍ । (୪୩୮)

ଯେ କୌଣସି ମନ୍ଦ କାର୍ଯ୍ୟ ମୋ ଦ୍ୱାରା ହୁଏ, ମୁଁ ତ୍ରିସଂଯୋଗ ପ୍ରଣାଳୀ (କାୟ-ମନ-ବାକ୍ୟ) ଦ୍ୱାରା ସେ ସବୁକୁ ପରିତ୍ୟାଗ କରେ ଏବଂ ନିୟମ ଉଲଘଂନ ନକରି ତ୍ରିସଂଯୋଗ ଦ୍ୱାରା ଏହାକୁ ସମ୍ପାଦନା କରେ । (୪୩୮)

୨୮. ତପସୂତ୍ର
ଅନୁତାପ ପାଇଁ ନୀତିବାକ୍ୟ

(କ) ବାହ୍ୟତପ
ଶାରୀରିକ ଅନୁତାପ

ଜଥା କାଶାୟାନିରୋହେ, ବାୟାମ୍ ଜୀନାଥୁୟାମନମ୍ ଅନଶନମ୍କା
ସେ ।ସାଭୋ କେଭା ତାଭୋ, ଭିସୋସାଓ ମୁଧ୍ୟାଲୋୟାମ୍ପି । (୪୩୯)

ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ପାଳନ କରିବା, ଜୀନଙ୍କର ଉପାସନା କିରବା ଓ ଉପବାସ ରହିବାର ଅର୍ଥ ନିଜର ଅର୍ଥ ନିଜର ଅଧିକାରକୁ ଯା କରିବା । ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କ ଅନୁସାରେ ଏହାହିଁ ଅନୁତାପ ଅଟେ । (୪୩୯)

ସୋତାଭୋ ଦୁଭିହୋ ଭୁତ୍ତୋ, ବହିରାଭାମ୍ତାରୋ ତହା

ବହିରୋ ଚଭିହୋ ଭୁଚ୍ଚୋ, ଇଭାମାଭାମ୍ ତାରୋତଭୋ । (୪୪୦)

ସେହି ଅନୁତାପ ଦୁଇ ପ୍ରକାରର ବାର୍ତ୍ତା ବହନ କରେ । ଶାରୀରିକ ଓ ମାନସିକ, ଶାରୀରିକ ଅନୁତାପ ପୁଣି ଛଅଭାବରେ ବିଭକ୍ତ ଏବଂ ମାନସିକ ଅନୁତାପ ମଧ ଛଅ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇଛି । (୪୪୦)

ଅନଶନମୁନୋୟାରିୟା, ଭିକ୍ଷାୟାରିୟା ୟା ରାସାପରିକ୍କାଓ
କାକିଲେସୋ ସାମ୍ଲିନାୟା ୟା, ବାଝୋ ତାଭୋ ହୋଇ । (୪୪୧)

(୧) ଉପବାସ କରିବା (୨) ସାଧାରଣ ଖାଦ୍ୟଠାରୁ କମ୍ ଖାଦ୍ୟ ଖାଇବା (୩) ଭିକ୍ଷା ମାଗିବା (୪) ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ତୃପ୍ତିରେ ଛାଡ଼ିବା (୫) ଶରୀର ତର୍ଜମା କରିବା (୬) ଏକାକୀ ବାସ କରିବା । ଏଗୁଡ଼ିକ ଛଅଟି ଶାରୀରିକ ଅନୁତାପ । (୪୪୧)

କାମ୍ମାନା ନିଜ୍ଜାରଥାମ୍, ଆହାରମ୍ ପରହାରେଇଲିଲାଇ
ଇଗାଦିନାଦିପାମନ୍‌ମ୍, ତଷା ତାଭାମ୍, ଅନଶନମ୍ ହୋଦି । (୪୪୨)

ଯିଏ ସ୍ୱେଚ୍ଛାକୃତ ଭାବେ ଦିନୁଟିଏ ପାଇଁ ଖାଦ୍ୟ ଖାଏ ନାହିଁ ଆତ୍ମାକୁ ପାପମୁକ୍ତ କରିବାପାଇଁ, ସେ ଶାରୀରିକ ଅନୁତାପ କଲା ବୋଲି କୁହାଯିବ । (୪୪୨)

ଜେ ପାୟାନୁଭାତ୍‌ପନା, ସୂୟା ହେଉ ତେ ତାଭା ବିନୋ ସମାଇ
ଜୋଏ ତାଭା ସୂୟାହିନୋ, ବହିରାୟୋ ସୋ ଚୁହାହାରେ । (୪୪୩)

ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥ ଅନୁସାରେ ଯେଉଁ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଖୁବ୍ କମ୍ ଖାଦ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରେ ତାଙ୍କୁ ତପସ୍ୱୀ ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥ ଅଧ୍ୟୟନ ବିନା ଯିଏ ଉପବାସ ରହେ ସେ କେବଳ ଅନାହାରରେ ଅଛି କିମ୍ବା ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଗତି କରୁଥିବାର କୁହାଯିବ । (୪୪୩)

ସୋ ନାମା ଅନଶନତାଭା, ଜେନା ମାନୋ ମାମ୍‌ଗୁଲମ୍ ନକିଚ୍ଚାଇ
ଜେନା ନ ଇମ୍‌ଦିଆହାଣି, ଜେନା ୟା ଯୋଗ ନହାୟାମ୍‌ତି । (୪୪୪)

ଉପବାସହିଁ ଅନୁତାପ, ଯେତେବେଳେ ଜଣେ ପାଳନ କରେ । ଏହା ଆମୋଦଜନକ କୌଣସି କୁଚିନ୍ତା ଥିବାବେଳେ, ଶରୀର ଦୁର୍ବଳ ଥିବାବେଳେ ଏବଂ ମନ, ବାକ୍ୟ ଓ ଶରୀର କ୍ଷତିକାରକ ଥିବାବେଳେ ଉପବାସ କରାଯାଏନାହିଁ । (୪୪୪)

ଜିଲମ୍ ଥାମମ୍ କା ପେହ୍ୟାଇ, ସଧାମାରୋଗାମାପ୍ପାନୋ
ଖେତ୍ରାମ୍ କଲମ୍‌କା ଭିନ୍ନାୟା, ତହାପ୍ପାନମ୍ ନିଜୁମ୍ ଜାଇ । (୪୪୫)

ଶାରୀରିକ ଶକ୍ତି, ବଳ, ବିଶ୍ୱାସ, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟର ଅବସ୍ଥା, ସ୍ଥାନ ଓ ସମୟକୁ ବିଚାରକୁ ନେଇ ଜଣେ

ବ୍ୟକ୍ତି ଉପବାସ କରିବା ପାଇଁ ନିଷ୍ପତି ନେବା ଉଚିତ୍ । (୪୪୫)

ଉଭାସମାନୋ ଅକ୍ଷାନମ୍, ଉଭାଭାସୋ ଭାନ୍ନବୋ ସମାସେନା
ତମ୍ହା ଭୁମ୍‌ଜମ୍ତା ଭିୟା, ଜିଦିମ୍‌ଜିୟା ହୋମ୍ତି ଉଭାତ୍‌ସା । (୪୪୬)

ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ବଶୀଭୂତ କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଅଙ୍ଗରେ ଉପବାସ କୁହାଯାଏ । ତେଣୁ ଯେଉଁମାନେ ସେମାନଙ୍କ ଇନ୍ଦ୍ରିୟକୁ ବଳପୂର୍ବକ ଦମନ କରିଛନ୍ତି ତାକୁ ମଧ୍ୟ ଉପବାସ କୁହାଯା, । ଯଦି ଓ ସେମାନେ ଖାଦ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରିଥାନ୍ତି । (୪୪୬)

ତଥାଆମାଦଶାମା ଦୁଭାଲସେହିମ୍, ଅବାହୁସୟାକ୍ଷା ଜା ସୋହି
ତଚ୍ଚୋ ବହୁତାରାଗୁଣିଆ, ହାଭିଜ୍ଜା ଜିମିୟାକ୍ଷା ନାନିକ୍ଷା । (୪୪୭)

ଯିଏ ଭଲଭାବେ ଶ୍ଳୋକ ଆବୃତି୍ କରେ ଯଦିଓ ସେ ନିୟମିତ ଭାବେ ଖାଦ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରୁଥାଏ, ସେ ଶୁଧିତା ଲାଭ କରେ । ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ପ୍ରତି ଅଙ୍ଗଥିବା ସାଧାରଣ ଲୋକଠାରୁ ସେ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ଅଧିକ ଶୁଧିତା ଲାଭ କରେ । ଯଦିଓ ସେ ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ କିମ୍ବା ଦୁଇ ତିନି, ଚାରି କିମ୍ବା ପା ଦିନ ଧରି ଭଲଭାବେ ଶ୍ଳୋକ ଆବୃତି୍ କରୁଥାଏ । (୪୪୭)

ଜୋ ଜାକ୍ଷା ଉ ଆହାରୋ, ତଚ୍ଚୋ ଓମାସ ତୁ ଜୋ କର
ଜହାନ୍ନେନେଗାସ୍ଥାଇ, ଇତାମ୍ ଜାଭେଣ ଉ ଭାଭେ । (୪୪୮)

ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଦୈନିକ ଖାଦ୍ୟଠାରୁ କମ୍ ଖାଏ, ଏପରିକି ଗୁଣ୍ଡାଏ ଖାଏ, ସେ ନିୟମାନୁଗତ ଅନୁତାପ (ଆଂଶିକ ଉପବାସ) ପାଳନ କରୁଛି ବୋଲି କୁହାଯାଏ । (୪୪୮)

ଗୋୟାରା ପାମା ନାଦାୟାଗା – ଭାୟାନାନା ନାଭିଧାନା ଜାମ୍ ଗହଣମ୍
ତହା ଈଶାନକ୍ଷା ଗହଣ ମୁଁ ଭିଭିଧାକ୍ଷା ୟୁ ଭୁତିପରି ସାମ୍‌ଖା । (୪୪୯)

ବହୁ ଚିନ୍ତା ପରେ ଥରେ ମାତ୍ର ଭିକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଧାରଣକାରୀ ଯେଉଁ ଧାରାରେ ଉପନୀତ ତାହାକୁ "ଭିତି୍ ପରିସଂଖ୍ୟାନ" କୁହାଯାଏ । ଅର୍ଥାତ୍ ସୀମା ଭିତରେ ଭିକ୍ଷା ମାଗିବା ଆବଶ୍ୟକ୍ୟ । (୪୪୯)

ଖିରାଦହିସାପ୍ପମାଇ, ପନିୟାମ୍ ପନାଭୋୟାନମ୍
ପରିଭାଜ୍ଜାନମ୍ ରସାନମ୍ ତୁ, ଭାନିୟାମ୍ ରସାଭିଭାଜ୍ଜାନମ୍ । (୪୫୦)

ଯେଉଁ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଦୁଧ, ଦିହ ଓ ଲହୁରି ପରି ସୁସମ୍ବାଦ ଖାଦ୍ୟ ଠାରୁ ଦୂରେଇ ରହେ ଏବଂ ପତ୍ର ଉପରେ ଖାଦ୍ୟ ପାଇଁ ନିର୍ଭର କରେ, ସେ 'ରସପରିତ୍ୟାଗ' ଅନୁତାପ ପାଳନ କରୁଛି ବୋଲି କୁହାଯାଏ । (୪୫୦)

ଇଗାମ୍ ତମାନାଭାଇ, ଇଥିପାସୁଭିଭାଜ୍ଜିଇ
ସାୟାନାସାନାଶେ ଭାନାୟା, ଭିଭିତ୍ରା ସାୟନଶନମ୍ । (୪୫୧)

ବିଛଣା ଓ ଚଦର ସହିତ ସଙ୍ଗହୀନ ଭାବରେ ଆନଭ୍ୟସ୍ତ ସ୍ଥାନରେ, ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ଓ ପଶୁଙ୍କଠାରୁ ଦୂରେଇ ରହିବା ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ 'ଭିଭିକ୍ତାସାୟା ଶଣ" ପଶ୍ଚାତାପ କୁହାଯାଏ । (୪୫୧)

ଥାନା ଭିରାସନାଇୟା, ଜିଭାଷା ଉ ସୁହାଭାହା
ଉଗା ଜହା ଧାରିଜ୍ଜାମତି, କାୟାକିଲେସମ୍ ତାମାହିୟାମ୍। (୪୫୨)

ଶରୀରକୁ "ବୀରାସନ" ଭଙ୍ଗୀରେ ଉପସ୍ଥାପନ କଲେ ଆତ୍ମାପାଇଁ ଆଶୀର୍ବାଦ ହୁଏ । ଏପରି ପଶ୍ଚାତାପକୁ "କାୟାକ୍ଲେଶ" (ଶରୀରକୁ ତର୍ଜମା କରିବା) କୁହାଯାଏ । (୪୫୨)

ସୁହେଣା ଭାଭିଦମ୍ ନାମ୍ମ, ଦୁହେଁ ଜାଦେ ତିନାଷାଦି
ତମହା ଜହା ବଲମ୍ ଜୋଇ, ଅପ୍ପା ଦୁକ୍ଷେହି ଭାଭାଇ । (୪୫୩)

ସୁଯୋଗର ଅଭିଜ୍ଞତା ବେଳେ ଯେଉଁ ଜ୍ଞାନର୍ଜନ ହୁଏ, ତାହା ଦୁର୍ଯୋଗ ଆରମ୍ଭ ବେଳେ ଅନ୍ତର୍ଧାନ ହୋଇ ଯାଇଥାଏ । ତେଣୁ ଜଣେ ଯୋଗୀ ସହ୍ୟ କରିବାର ସାମର୍ଥ୍ୟ ସର୍ବଦା ଦୁର୍ଯୋଗ ବେଳେ ମନେ ରଖିବା ଆବଶ୍ୟକ । (୪୫୩)

ନ ଦୁଖାମ୍ ନ ସୁଖାମ୍ ଭାଭି, ଜହାହେତୁ ତିଗିଚ୍ଛିତି
ତିଗିଚ୍ଛିଇ ସୁଜୁଭାଷା, ଦୁଖାମ୍ ଭା ଜାଇ ଭା ସୁହାମ୍ ।
ମୋହାକ୍ଷାଇ ଉ ଜୁରାଷା, ଦୁଖମ୍ ଭା ଜାଇ ଭା ସୁହମ୍
ମୋହାକ୍ଷାଇ ଜହାହେଉ, ନ ଦୁଖମ୍ ନଭିଭା ସୁହମ । (୪୫୪-୪୫୫)

ରୋଗମୁକ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ଦୁଃଖର ଅଭିଜ୍ଞତା କିମ୍ବା ସୁଖର ଅଭିଜ୍ଞତା କୌଣସିଟି ଦରକାର ପଡ଼େ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଯିଏ ଜୀବନକୁ ଠିକ୍ ଭାବରେ ବ୍ୟବହରେ (ପରିଚାଳିତ) କରେ, ସେ ଦୁଃଖଦ୍ୱାରା ହେଉ କିମ୍ବା ସୁଖଦ୍ୱାରା ହେଉ ଆରୋଗ୍ୟ ହୁଏ । ସେହିପରି ମୋହକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦୂରେଇ ଦେବାକୁ ଦୁଃଖ ହେଉ ବା ସୁଖ ହେଉ ନିଶ୍ଚିତ ଆବଶ୍ୟକ କରେ, କିନ୍ତୁ ଦୁଃଖ ବା ସୁଖ କୌଣସିଟି ଜଣକୁ ମୋହଠାରୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦୂରେଇ ଦେଇପାରେ ନାହିଁ । (୪୫୪-୪୫୫)

(ଖ) ଅଭ୍ୟାନ୍ତରତପ
ମାନସିକ ଅନୁତାପ

ପାୟାଚ୍ଛାତ୍ମ୍ ଭିନାଓ, ଭେୟାଭାକ୍କାମ୍ ତହେଭା ସାଝାଭୋ
ଝାନମ୍ କା ଭିଉଷାଗ୍ଗୋ, ଇସୋ ଅଭିମ୍ ତାରୋ ତାଓ । (୪୫୬)

ମାନସିକ ଅନୁତାପ ଛଅ ପ୍ରକାରର । (୧) ପାପ ପାଇଁ ପଶ୍ଚାତାପ (୨) ନମ୍ରତା (୩) ଗୁରୁସେବା (୪) ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥ ଅଧ୍ୟୟନ (୫) ଧ୍ୟାନ ଯୋଗ, (୬) ଧ୍ୟାନବେଳେ ନିଶ୍ଚଳ ଶରୀର କରିବା (୪୫୬)

ଭାଜ-ସମିଦି-ଶିଳ-ସମ୍ଜମ-ପରିଣାମୋ କାରାଣାନିଗାହୋ ଭାଭୋ ।
ସୋ ହଭାଦି ପାୟାଚ୍ଛିତାମ୍ ଅଭାଭାରାୟାମ୍ କେଭା କାୟାଭୋ । (୪୫୭)

ବ୍ରତ ପାଳନର ପ୍ରଭାବ, ସାବଧାନତା, ସଂଯମ, ଆତ୍ମ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଓ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ବଶ ଫଳରେ

ପଶ୍ଚତାପ ହୋଇଥାଏ । ଏସବୁ ଅନବରତ ପାଳନ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । (୪୫୭)

କୋହାବି-ଶାଗାଭାଭା-କ୍ଷାୟାପାହୁଦି-ଭାଭାନାଇ ନିଗାହାନମ୍
ପାୟାଛିତ୍ରାମ୍ ଭାନିଦମ୍, ନିୟାଗୁଣାଳିମତା ୟା ନିକାଃୟାଦୋ । (୪୫୮)

କ୍ରୋଧ ଶାନ୍ତ କରିବାକୁ ଚିନ୍ତା କରିବା, ମନର ବ୍ୟଗ୍ରତାକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହ୍ରାସ କରିବାକୁ ଚିନ୍ତାକରିବା, ନିଜର ସଗୁଣଗୁଡ଼ିକୁ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରିବା, ଏଗୁଡିକ ପ୍ରକୃତି ଦୃଶ୍ରପଟରେ ପଶ୍ଚାତାପ କରିବାକୁ ବାଟ ଫିଟାଏ । (୪୫୮)

ନମ୍ତନମ୍ତାଭାଭେନା, ସମାଜ୍ଜିଆ - ସୁହାସୁହ କାମ୍ମାସାମ ଦୋହୋ
ତାଭା କାଣାଣେନ ବିନାଷାଦି, ପାୟାଛିତ୍ରାମ୍ ତାଭାମ୍ ତମହା । (୪୫୯)

ବହୁସଂଖ୍ୟକ ଶୁଭ ଓ ଅଶୁଭ କର୍ମ ଅସରନ୍ତି ଜନ୍ମ ମୃତ୍ୟୁ (ଶରୀର) ଦ୍ୱାରା ସଂଚୟ ହୋଇଥାଏ । ସେ ସବୁ ଅନୁତାପ ପାଳନ କରିବା ଦ୍ୱାରା ନଷ୍ଟ ହୋଇଥାଏ । ତେଣୁ ଏପ୍ରକାର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତକୁ ଅନୁତାପ କୁହାଯାଏ । (୪୫୯)

ଆଲୋୟାନା ପଡିକାମନମ୍, ଉଭୟାଭିଭେଗୋ ତାହଭିଉଷାଗୋ ।
ତଭା ଖେଡ଼ୋ ମୂଳମ୍ ଭି ୟା, ପରିହାରୋ କେଭା ସଦାହଣା । (୪୬୦)

ଅପରାଧ, ପରିତାପ, ଉଭୟେ ଅପରାଧ ଓ ପରିତାପ, ବିଜ୍ଞ ଭାବରେ ବିଚାର କରିବା, ତ୍ୟାଗ, ଅନୁତାପ , ଆତ୍ମ ବଡ଼ିମା ନ୍ୟୁନୀକରଣ, ସଂଘରୁ ନିଶ୍ଚିତ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟ ବାହାର କରିବା, ବିଶ୍ୱାସର ପୁନରାବୃତ୍ତି କରିବା - ଏହି ୧୦ଟି ଅନୁତାପ ପାଳନ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । (୪୬୦)

ଅନାଭୋଗା କିଡ଼ାମ୍ କାମ୍ମମ, ଜାମ୍, କିମ୍ ପି ମନସା କାଡ଼ମ୍ ।
ତମ ସଭାମ୍ ଆଲୋକେଜ୍ଜାହୁ, ଅଭାଖ୍ଖିତେନା କେଡ଼ାସା । (୪୬୧)

ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟମୂଳକ ଭାବେ କିମ୍ବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟହୀନ ଭାବେ କୌଣସି ମନ୍ଦ ଘଟଣା ଘଟିଥାଏ । ସ୍ଥିର ମସ୍ତିଷ୍କ (ଅବିଚଳିତ ମନ) ଚିନ୍ତା କଲେ ଏସବୁ ଅପରାଧ ବୋଲି ଜଣାଯାଏ । (୪୬୧)

ଜହା ବାଲୋ ଜମ୍ପାନ୍ତୋ, କାଜ୍ଜାମାକାଜ୍ଜାମା କା ଉଜ୍ଜୁୟାମ୍ ଭାନାଇ
ତମ୍ତହା ଆଲୋଇଜ୍ଜା, ମାୟାମାୟଭିପ୍ପା ମୁକ୍କୋଭି । (୪୬୨)

ଜଣେ ପିଲା ସିଧାସଳଖ ଶିଷ୍ଟାଚାର ସହ ତାର ଭଲ ଓ ମନ୍ଦ କାର୍ଯ୍ୟ ବିଷୟରେ କହିଥାଏ । ସେହିପରି ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି କପଟ ଓ ଗର୍ବ ଶୂନ୍ୟ ହୋଇ ନିଜର ଦୋଷ ସ୍ୱୀକାର କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । (୪୬୨)

ଜହା କାମ୍ତାଇନା ଭିଦ୍ଧୋ, ସଭାମ୍ଗେ ଭେୟାନାଦିଓ ହୋଇ
ତହା କେଭା ଉଦ୍ଧିୟାମ୍ମିଉ, ନିଷାଲେଲା ନିଭ୍ଭୁଓ ହୋଇ
ଇତ୍‌ମାନୁଦ୍ଧିୟା ଦୋଶୋ, ମାଇଲ୍ଲୋ ତେନାମ୍ ଦୁଖ୍ଖି ଓ ହୋଇ ।
ସୋକଡ଼ୋ କାଚ୍ଚା ଦୋଶୋ, ସୁଭିସୁଦ୍ଧୋ ନିଭ୍ଭୁଓ ହୋଇ । (୪୬୩-୪୬୪)

ଜଣକୁ ଦେହରେ କ□ା ଫୁଟିଗଲେ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଅନୁଭବ ହୁଏ । କିନ୍ତୁ କ□ା ବାହାରିଗଲା ପରେ ସେ ସେହି ଯନ୍ତ୍ରଣାରୁ ମୁକ୍ତି ହୁଏ । ସେହିପରି ଯିଏ ନିଜର ଦୋଷକୁ କପଟ କରି ଲୁଚାଏ ସେ ଦୁଃଖ ପାଏ । କିନ୍ତୁ ଯିଏ ଭଦ୍ରତା ସହକାରେ ନିଜ ଦୋଷକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିନିଏ ସେ ନିର୍ମଳ ଓ ଚିନ୍ତାଶୂନ୍ୟ ହୁଏ । (୪୬୩-୩୬୪)

ଜୋ ପାଷାଦି ଅପ୍ପାନମ୍, ସମଭାରେ ସମ୍ଥାଭିତ୍ତୁ ପରିଣାମମ୍
ଆଲୋୟାନାମିଦି ଜନାହା, ପରମାଜୀନମ୍ ଦାଷା ଉଭାଇସମ୍ । (୪୬୫)

ମାନସିକ ସ୍ଥିରତା ଲାଭ କରିବାପରେ ଯିଏ ଆତ୍ମାକୁ ଅନୁଭବ କରେ ସେ ଦୋଷ ସ୍ୱୀକାର କରେ । ଏହା ପରମେଶ୍ୱର ଜୀନଙ୍କର ଉପଦେଶ ବୋଲି ଜାଣେ । (୪୬୫)

ଅଭୁଥାନମ୍ ଅମ୍ଜାଲିକରଣମ୍, ଜହେଭାସାନାଦୟାନମ୍
ଗୁଜଭାତି୍ଭାତାସୁଷୁଶା, ଭିନାଓ ଇସା ଭିୟାହିଓ । (୪୬୬)

ଜଣେ ଗୁରୁଜନ ଉପସ୍ଥିତି (ପହିଲେ) ହେଲେ ତାଙ୍କୁ ହାତଯୋଡ଼ି ସ୍ୱାଗତ କର । ସମ୍ମାନ ସହକାରେ ବସିବାକୁ ଦିଅ । ଭକ୍ତିର ସହ ତାଙ୍କର ସେବା କର । ଏହା ନମ୍ରତା ଗଠନ କରେ । (୪୬୬)

ଦମ୍ସାନାନାନେ ଭିନାଓ, କାରିଭାତଭା – ଓଭାକାରିଓ ଭିନାଓ
ପମ୍କାଭିହୋ ଖଲୁଭିନାଓ, ପମ୍କାମାଗାଇନାଇଗୋ ଭାନିଓ । (୪୬୭)

ନମ୍ରତା ୫ ପ୍ରକାର । (୧) ବିଶ୍ୱାସରେ ନମ୍ର (୨) ଜ୍ଞାନରେ ନମ୍ର (୩) ଶିଷ୍ଟାଚାରରେ ନମ୍ର (୪) ଅନୁତାପରେ ନମ୍ର (୫) ସୌଜନ୍ୟତାରେ ନମ୍ର । ଏସବୁ ମୁକ୍ତିର ମାଗ (୪୬୭)

ଇକାମ୍ମି ହିଲିୟାମ୍ମି, ହିଲିୟା ହୁମ୍ତି ତୋ ସଭୋ
ଇକ୍କାମି ପୁଇୟାମ୍ମି, ପୁଇୟା ହୁମ୍ତି ସଭେ । (୪୬୮)

ଯଦି ଜେଣ ଅପମାନିତହୁଏ ତେବେ ସମସ୍ତେ ଅପମାନିତ ହୁଅନ୍ତି । ଯଦି ଜଣେ ସମ୍ମାନ ପାଏ, ତେବେ ସେ ସ୍ଥାନରେ ଥିବା ସମସ୍ତେ ସମ୍ମାନ ପାଆନ୍ତି । (୪୬୮)

ଭିନାଓ ସସାନେ ମୂଳମ୍, ଭିନିଓ ସମଜାଓ ଭାଭେ ।
ଭିନାୟାଓ ଭିପ୍ପାମୁକ୍କାଷା, କାଓ ଧାମ୍ମୋ କାଓ ତାଭୋ । (୪୬୯)

ଜୈନ ଧର୍ମ ଅନୁସାରେ ନମ୍ରତା ହେଉଛି ପ୍ରାଥମିକ ସୁଗୁଣ । ନମ୍ର ବ୍ୟକ୍ତି ଆତ୍ମସଂଯମ ଲାଭ କରେ । ଯିଏ ନମ୍ର ନୁହେଁ (ନମ୍ରତା ହରାଇଛି) ତା'ପାଖରେ ନା ଧର୍ମ ଅଛି ନା ଅନୁତାପ ଅଛି । (୪୬୯)

ଭିନାଓ ମୋକ୍ଷାଦାରାମ୍, ଭିନାୟାଦୋ ସମ୍ଜମୋ ତା ଭୋ ନାନମ୍
ଭିନାଇମରା ହିଜ୍ଜାଦି ଐରିଓ ସାଭାସମଘୋ ୟା । (୪୭୦)

ନମ୍ରତା ହିଁ ମୁକ୍ତି ମାର୍ଗ । ନମ୍ରତା ଦ୍ୱାରା ଜଣେ ଆତ୍ମ ସଂଯମ ଲାଭ କରେ । ଅନୁତାପ କରେ ଓ

ଜ୍ଞାନ ପ୍ରାପ୍ତ କରେ । ନମ୍ରତା ଦ୍ୱାରା ଜଣେ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ଓ ସମଗ୍ର ଧାର୍ମିକ ସଂପ୍ରଦାୟ ପକ୍ଷରୁ ସମ୍ମାନୀତ ହୁଏ । (୪୭୦)

ଭିନାୟାହିୟା ଭିଜ୍ଜା, ଦେମ୍ତି ଫଳମ୍ ଇହା ପରେ ୟା ଲୋଗାମ୍ମି
ନଫଳମ୍ତି ଭିନାୟାହିନା ଶାଷାନି ଭା ତୋୟାହିନାଇମ୍ । (୪୭୧)

ନମ୍ରତା ସହିତ ଶିକ୍ଷା ଲାଭ କଲେ ତାହା ଇହଲୋକ ଓ ପରଲୋକରେ ମଧ୍ୟ ଫଳପ୍ରଦ ହୁଏ । ଯେପରି ଗୋଟିଏ ଜଳବିନା ବଢ଼ିପାରେ ନାହିଁ, ସେପରି ଶିକ୍ଷା ନମ୍ରତା ବିନା ଫଳପ୍ରଦ ହୁଏ ନାହିଁ । (୪୭୧)

ତମହା ସଭା ପାୟାତେ୍, ଭିନିୟାତ୍ମ ମା କଡ଼ାଇ ଚାମଡ଼େଜ୍ଜା
ଅପ୍ପସୁଦୋ ଭିୟା ପୁରିସୋ, ଖାଭେଦି କାମ୍ମାନି ଭିନାଇନା । (୪୭୨)

ସୁତରାଂ, ଜଣେ ଆଦୌ ନମ୍ରତା ଛାଡ଼ିବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ । ଏପରିକି ଜଣକର ଖୁବ୍ କମ୍ ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ଜ୍ଞାନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ତାର କୁକର୍ମକୁ ଲୋକ କରିଦେଇ ପାରିବ । ଯଦି ତା'ର ନମ୍ରତା ଥାଏ । (୪୭୨)

ସେଜ୍ଜୋ ଗାସାନିସେଜ୍ଜୋ, ତାହୋଭାହି ପଦିଲେହାନହି ଉଭାଗାହିଦେ
ଆହାରୋ ସାହାଭାୟାନା – ଭିକିମ୍ କାନମ୍ ଭାମ୍ଦାନଦିହିମ୍ । (୪୭୨()

ବାସଗୃହ, ଆସନ, ବିଛଣା, ଉପଯୁକ୍ତ ଭାବେ ପରିଷ୍କୃତ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ସାଧନଯନ୍ତ୍ର ଇତ୍ୟାଦି ଜଣେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ କହିବା ପୂର୍ବରୁ ଯୋଗାଇ ଦେବାହିଁ ତାଙ୍କର ସେବା ଅଟେ । ତା'ପରେ ତାଙ୍କୁ ଖାଦ୍ୟ, ଔଷଧ, ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥ ଯୋଗାଇ ଦେବା ଓ ଯଦି ଅନିଧିକୃତ ବସ୍ତୁ ଦରକାର ପଡ଼େ ତେବେ ସମ୍ମାନ ସହକାରେ ତାଙ୍କୁ ମନାକରିଦେବା ଆବଶ୍ୟକ । ଏହାହିଁ ତାଙ୍କର ସେବା । (୪୭୩)

ଅଧାନାତେନ ସାଭାଦା – ରାୟାନାଦିରୋଧାନାସିଭେ ଓମେ
ଭେଜ୍ଜାଭାକ୍କାମ ଉତ୍ମ ସମ୍ଗହାସାରକ୍ଷା ନୋଭେଦମ୍ । (୪୭୪)

ପଥକ୍ଳାନ୍ତ ହୋଇଥିବା, ଚୋରୀ ହୋଇଥିବା, ବଣ୍ୟଜନ୍ତୁ, ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ନଦୀ ଦ୍ୱାରା ବାଧାପାଇଥିବା ଜଣେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀଙ୍କର ସୁରକ୍ଷା ଓ ଯତ୍ନନେବା ଆବଶ୍ୟକ । ଅଭାବଗ୍ରସ୍ତ ବା ସଂସର୍ଗ ରୋଗାକ୍ରାନ୍ତ ସନ୍ନ୍ୟାସୀଙ୍କର ସେବା କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । (୪୭୪)

ପରିୟାତାନା ୟାଭାୟାନା, ପଦିଚ୍ଛାନାକୁ ଭେହାନା ୟା ଧାମ୍ମାକାହା
ଥୁଡ଼ିମାମ୍ଗାଲାସାମ୍ଜୁତୋ, ପମାକାଭିହୋ ହୋଇ ସାଝାଓ । (୪୭୫)

ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥ ପାଠ (ସ୍ୱାଧ୍ୟା) କରବା ୫ ପ୍ରକାର । (୧) ଧର୍ମଗ୍ରସ୍ଥ ପାଠ କରିବା (୨) ଧର୍ମ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିବା (୩) ପୁନରାବୃତି୍ କରିବା (୪) ସେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଭାବିବା, ଚିନ୍ତାକରିବା (୫) ବର୍ଣ୍ଣିତ ସଂପର୍କରେ ଆଲୋଚନା କରିବା । (୪୭୫)

ପୁୟାଦଶୁ ନିରଭେକ୍ଷୋ, ଜୀନ-ସାଥମ୍ ଜୋ ପାଧେଇ ଭାତି୍ଇ
କାମ୍ମାମାଲା-ସୋହାନାଥାମ୍, ସୁୟାଲାହୋ ସୁହୟାରୋତାଷା । (୪୭୬)

ଯିଏ କୌଣସି ଆକାଙ୍କ୍ଷା ମନରେ ପୋଷଣ ନକରି, ଆତ୍ମପ୍ରଶଂସା ଏବଂ ଯଶଖ୍ୟାତି ବିନା ଭକ୍ତି ସହକାରେ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ଅଧ୍ୟୟନ କରେ ଏବଂ କଲୁଷିତ ବାତାବରଣରୁ ନିଜକୁ ମୁକ୍ତ ରଖେ ସେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଜ୍ଞାନ ଲାଭ କରେ ଯାହାକି ତା'ର ଆନନ୍ଦରେ ସହାୟକ ହୁଏ । (୪୭୬)

ସାଝାୟାମ୍ ଜାନାମ୍ତୋ, ଦମ୍‌କିମ୍‌ଦିୟା ସମ୍ଭୁଦୋ ତିଗୁଟ୍ତୋ ୟା
ହୋଇ ୟା ଇକାଗ୍ରାମାନୋ, ଭିନାଇନା ସମାହିଓ ସାହୁ । (୪୭୭)

ଯେଉଁ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ଅଧ୍ୟୟନ କରିସାରିଛି, ସେ ତା'ର ପଞ୍ଚେନ୍ଦ୍ରିୟକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରେ । ତ୍ରିସଂଯମ ପାଳନ କରେ । ଅର୍ଥାତ୍ କାୟ-ମନ-ବାକ୍ୟରେ ସଂଯମ ପାଳନ କରେ । ମନରେ ଏକାଗ୍ରତା ଆଣେ ଏବଂ ନମ୍ରତା ପାଳନ କରେ । (୪୭୭)

ନାନେନଝାନାସିଝି, ଝାନାଦୋ ସାଭାକାମ୍ମାନି ଜ୍ଜାରଣମ୍
ନିଜ୍ଜାରଣନା ଫଳମ୍ ମୋକ୍ଷମ୍, ନାନାଭାସମ୍ ତଦୋ କୁଜ୍ଜା । (୪୭୮)

ଜ୍ଞାନରୁ ପ୍ରକୃତ ଧ୍ୟାନ ଶକ୍ତି ମିଳେ ଏବଂ ଧ୍ୟାନ ଦ୍ୱାରା କାମନାର ବିନାଶ ହୁଏ । କାମନାର ବିନାଶରେ ମୁକ୍ତି ମିଳେ । ତେଣୁ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଜ୍ଞାନ ଲାଭ ପାଇଁ ଦୃଢ଼ଭାବେ ନିଯୁକ୍ତ ହେବା ଉଚିତ୍ । (୪୭୮)

ବାରାସା ଭିହାମ୍ମିଭି ତଭେ, ଅଭିମ୍ତାରାବହିରେ କୁସାଳଦିଥେ
ନଭି ଅଥି ନଭିୟା ହୋହି, ସାଝାୟାସମମ୍ ତାଭୋକାମ୍ମମ୍ । (୪୭୯)

ମାନସିକ ଓ ଶାରୀରିକ ୧୨ଟି ଅନୁତାପ ମଧ୍ୟରୁ ବିଜ୍ଞବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଯେଉଁ ଗୁଡ଼ିକ ଅଭିଜ୍ଞତା ହୋଇଛି, ସେଗୁଡ଼ିକ ଅନୁତାପ ନୁହେଁ । ସେଗୁଡ଼ିକ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ସହିତ ସମାନ ବା ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ଅଧ୍ୟୟନ କରିବା ସହିତ ସମାନ । (୪୭୯)

ସାୟାନାସାନାଥାନେ ଭା, ଜେଉ ଭିକ୍ଷୁ ନ ଭାଭାରେ
କାୟାଷା ଭିଉଷାଗ୍ଗୋ, ଚଥୋ ସୋ ପରିକିଚ୍ଚିଓ । (୪୮୦)

ଯେଉଁ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଶୋଇବା ବେଳେ, ବସିବାବେଳେ, ଛିଡ଼ା ହେବାବେଳେ ଗତିକରେ ନାହିଁ (ସ୍ଥିର ରହେ) ଏବଂ ନିଜ ଶରୀରର ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପକୁ ଯା କରେ, ସେ ଷଷ୍ଠ ଅନୁତାପ ପାଳନ କରୁଛି ବୋଲି କୁହାଯିବ । (୪୮୦)

ଦେହାମଇଜାଦ୍‌ସୁଧି, ସୁହାଦୁକ୍ଷାତିତିକ୍ଷାୟା ଅନୁପ୍ପେହା ।
ଝାୟାଇୟାସୁହମ୍, ଝାନମ୍, ଇଗାଗୋ, ଇଗାଗୋ କଉସାଗୋମ୍ମି । (୪୮୧)

ଶୁଧ୍ ଧ୍ୟାନ ଅଭ୍ୟାସ ଦ୍ୱାରା ଏବଂ ଶରୀର ସ୍ଥିରତା ଦ୍ୱାରା ଉପକାର ମିଳେ । ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲା - ଶାରୀରିକ ଓ ମାନସିକ ଦୁର୍ବଳତାକୁ ଅପସାରଣ କରେ । ଯନ୍ତ୍ରଣା ସହ୍ୟ କାରିବା ସାମର୍ଥ୍ୟ ବୃଧି କରେ, ତେଜ ପ୍ରକାଶ ହୁଏ ମନରେ ଏକାଗ୍ରତା ବଢ଼ାଏ । (୪୮୧)

ତେସିମ୍ ତୁ ତଭୋ ନ ସୁଧୋ, ନିକ୍ଷାମ୍ତା ଜେ ମହାକୁଳ

ଜମ୍ ନିଭାନ୍ନେ ଭିୟାନାମ୍ତି, ନଶିଲୋଗମ୍ ପାଭେଜ୍ଜାଇ । (୪୮୨)

ଯେଉଁମାନେ ଉଚ୍ଚକୁଳରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ଠିକ୍ ଭାବରେ ଘର ପରିତ୍ୟାଗ କରିନାହାନ୍ତି, ସେମାନେ ଯଦି ଅନୁତାପ ପାଳନ କରନ୍ତି ଯଶ ଓ ପ୍ରଶଂସାପାଇଁ, ଯେଉଁମାନେ ଶୁଧ୍ ହେବାକୁ ଚାହାଁନ୍ତି ସେମାନେ ପ୍ରଶଂସା ପାଇଁ ମନ ନଦେଇ ଅନୁତାପ ଗୁଡ଼ିକ ପାଳନ କରିବା ଉଚିତ୍ । (୪୮୨)

ନାନାମାୟାଭାୟା ସାହିଓ, ସିଲୁଜ୍ଜାଲିକ୍ଷ ତାଭୋ ମାଓ ଅଗି୍ ।
ସମସ୍ରକାରାଣାବିୟାମ୍, ଦହାଇ ଦାଭାଗି୍ ଭାତାନାରାସିମ୍ । (୪୮୩)

ଅନୁତାପର ଅଗ୍ନି ଦୃଢ଼ ଚରିତ୍ର ବତା୍ରେ ଜଳୁଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ପବନ ପରି ସଠିକ୍ ଜ୍ଞାନର ସହଯୋଗ ମିଳିଲେ କାମନାର ବୀଜ (ସାଂସାରିକ ଜଞ୍ଜାଳ)କୁ ପୋଡ଼ି ନଷ୍ଟ କରିଦିଏ, ଯେପରି ଜଙ୍ଗଲ ଅଗ୍ନି ଘାସଗଦାକୁ ପୋଡ଼ି ଦେଇଥାଏ । (୪୮୩)

୨୯. ଧ୍ୟାନସୂତ୍ର

ଧ୍ୟାନ ଉପରେ ନୀତିବାକ୍ୟ

ଶିଶାମ୍ ଜହା ଶରୀରାଷା, ଜହା ମୁଳମ୍ ଦୁମାଷାୟା
ସାଭାଷା ସାଧୁଧାମ୍ମାଷା, ତହା ଝାନମ୍ ଭିଧ୍ୟାତେ । (୪୮୪)

ଶରୀରରେ ମୁଣ୍ଡ ଯେପରି ଓ ଗଛରେ ମୂଳ (ଚେର) ଯେପରି ମୁଖ୍ୟ, ଠିକ୍ ସେହିପରି ଜଣେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀର ଧର୍ମପାଇଁ ଧ୍ୟାନ ତା’ ଜୀବନର ମୁଖ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା । (୪୮୪)

ଜମ୍ଥିରାମାଝା ଭାସନାମ୍, ଜମ୍ ଝାନମ୍, ଜମ୍ କାଲାମ୍ ତୟାମ୍ କିଟ୍ଟାମ୍
ତମ୍ ହୋଜ୍ଜା ଭାଭାନା ଭା, ଅନୁପେପ ଭା ଆଭାକିମ୍ତ । (୪୮୫)

ମନର ସ୍ଥିର ଅବସ୍ଥା ଧ୍ୟାନ ସୃଷ୍ଟି କରେ, ଯେତେବେଳେ କି ଏକ ଚଳଚଳ ମନ ପ୍ରଗାଢ଼ ଚିନ୍ତାରେ କିମ୍ବା ଗଭୀର ଲୋଡ଼ନରେ କିମ୍ବା ଭାବନାରେ ବୁଡ଼ି ରହିଥାଏ । (୪୮୫)

ଲାଭାନା ଭା ସଲୀଳାଜୋଇ, ଝାନେ କିଟ୍ଟାମ୍ ଭିଲୟାଇ ଜାଷା
ତାଷା ସୁହାସୁହାନୋ, ଅପ୍ପାନାଲୋ ପାୟା ସେଇ । (୪୮୬)

ଲୁଣ ପାଣି ସଂସ୍ପର୍ଶରେ ଆସିଲେ ଯେପରି ମିଳାଇ ଯାଏ, ସେପରି ମନ ଧ୍ୟାନରେ ଯଦି ମଗ୍ନ ହୋଇଯାଏ, ତେବେ ଆତ୍ମା ଦୀପ୍ତିମୟ ହୋଇଥାଏ । ଶୁଭ ଓ ଅଶୁଭ କାମନାକୁ ଦଗ୍ଧୀଭୂତ କରିଥାଏ । (୪୮୬)

ଜଷା ନ ଭିଜ୍ଜାଦି ରାଗୋ, ଦୋଷୋ ମୋହୋ ଭା ଜୋଗାପରି କାମ୍ମୋ
ତାଷ୍ୟ ସୁହାସୁହା ଦାହାନୋ, ଝାନାମାଓ ଜାୟାଇ ଅଗି୍ । (୪୮୭)

ଯଦି ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଆସକ୍ତି, ମୋହ, ଦ୍ୱେଷ ଏବଂ ମନ-ବଚନ-ଶରୀର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ଠାରୁ ମୁକ୍ତ ଥାଏ ସେ ଧ୍ୟାନ ଅଗ୍ନିରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହୁଏ । ତାହା ଶୁଭ ଓ ଅଶୁଭ କାମନାକୁ ଧ୍ୱଂସ (ଲୋପ) କରିଦିଏ ।

(୪୮୭)

ପୁଭାଭିମୁହୋ ଉତ୍‌ରାମୁହୋ ଭା, ହୌଣା ସୁଇ-ସାମାୟାରୋ
ଝାୟା ସମାହିଜୁତ୍ତୋ, ସୁହାସନାଥୋ ସୁଇସରିତୋ । (୪୮୮)

ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଶରୀର ଓ ଭାବନାରେ ନିର୍ମଳ ରୁହେ, ଆରାମଦାୟକ ଭାବେ ମନକୁ ଏକାଗ୍ରତାରେ ରଖେ, ପୂର୍ବ ବା ଉତ୍ତର ଦିଗକୁ ମୁହଁ ରଖେ, ସେ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବେ ଶୁଧ୍ ଧ୍ୟାନ ପାଳନ କରିପାରେ । (୪୮୮)

ପଲିୟାମ୍‌କାମ୍ ବାମ୍‌ଧେଉମ୍, ନିସିଧାମାନା-ଭାୟାନାକାୟାଭଭାରୋ
ନାସାଗ୍ରନିମିୟା ନାୟାନୋ, ମାମ୍‌ଦିକାୟା ସାସନିସାସୋ । (୪୮୯)

ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଧ୍ୟାନ ସମୟରେ "ପଲ୍ୟଙ୍କ' ଭଙ୍ଗୀରେ ବସିବା ଉଚିତ୍ । ମନ, ବଚନ ଓ ଶରୀରର ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ବନ୍ଦ କରିବା ଉଚିତ୍ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବେ ଆଖି ଦ୍ୱୟ ଅଗ୍ରଭାଗରେ ସ୍ଥିର କରି ରଖି କୁ ନାକର ଧିରେ ଧିରେ ଶ୍ୱାସ ନେବା ଆଣିବା କରିବା । (୪୮୯)

ଗରହିୟାନିୟାଦୁକ୍କାରିଓ, ଖାମିୟାସାତ୍ତୋ ନିୟାଭିୟା ପମାଓ
ନିକ୍କାଲାକିତ୍ତୋ ତାଝାହି, ଜାଭା ପୁରାଓଭା ପଦିହାଇ । (୪୯୦)

ସମସ୍ତ ମନ୍ଦ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଦୋଷ ଦେଇ କ୍ଷମା ମାଗିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଅବହେଳା ପରିତ୍ୟାଗ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଲୋମଯୁକ୍ତ ଚର୍ମକୁ ଦୃଢ଼ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଏପରି ଧ୍ୟାନ କରିବା ଉଚିତ୍ ଯେପରି କି ସମସ୍ତ ବସ୍ତୁଗୁଡ଼ିକ ଧ୍ୟାନରେ ନିଜ ସମ୍ମୁଖରେ ଦୃଶ୍ୟମାନ ହେବ । (୪୯୦)

ଥିରାକାୟା ଜୋଗାନାମ୍ ପୁନା, ମୁନିନା ଝାନେ ସୁନିକ୍କାଲାମାନାନମ୍
ଗମାମ୍ମି ଜାନାଇନ୍ନେ, ସୁନ୍ନେ ରାନ୍ନେ ଭା ନ ଭିଶେସୋ । (୪୯୧)

ଯେଉଁ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ମନ, ବଚନ ଓ ଶରୀରକୁ ଦୃଢ଼ କରି ପାରିଛି ଏବଂ ଯିଏ ଧ୍ୟାନ ଦ୍ୱାରା ମନକୁ ଏକାଗ୍ରତାରେ ବାନ୍ଧି ରଖିପାରିଛି, ସେ ଗ୍ରାମରେ ଲୋକମାନଙ୍କ ଗହଣରେ ରୁହନ୍ତୁ କିମ୍ବା ନିର୍ଜନ ଜଙ୍ଗଲରେ ରୁହନ୍ତୁ (ବାସକରନ୍ତି), ଏଥିରେ କିଛି ଯାଏ ଆସେ ନାହିଁ । (୪୯୧)

ଜେ ଇମିଦିୟାନାମ୍ ଭିସାୟା ମାନୁନ୍ନା, ନ ତେସୁ ଭାଭାସ ନିସିରେ କାୟାଇ
ନୟା ମାନୁନ୍ନେସୁ ମନମ୍ ପି କୁଜ୍ଜା, ସାମହିକାମେ ସମାନେ ତାଭାଷ । (୪୯୨)

ଅନୁତାପ ପାଳନ କରୁଥିବା ଓ ଧ୍ୟାନ ଅଭ୍ୟାସ କରୁଥିବା ଜଣେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଇନ୍ଦ୍ରିୟର ପ୍ରୟୋଜନ ଅନୁସାରେ ସୁଖଦାୟକ ବା ଦୁଃଖଦାୟକ ଆମୋଦ କରିବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ । (୪୯୨)

ସୁଭିଦିୟା ଜାଗାଷାଭାଭୋ, ନିଷାମ୍‌ଗୋ ନିଭାଓ ନିରାସୋ ୟା
ଭେରାଗ୍ୟ ଭାଭିୟାମାନୋ, ଝାନାମ୍ମି ସୁନିକ୍କାଲୋ ହୋଇ । (୪୯୩)

ଯଦି ଜଣେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ସାଂସାରିକ ଜଞ୍ଜାଳ ବିଷୟରେ ଜନ୍ମ ଜନ୍ମ କରି ବୁଝିଥାଏ ତେବେ ସେ ଶାନ୍ତି ସ୍ଥିର ଭାବରେ ଧ୍ୟାନ କରେ, ସବୁ ଆସକ୍ତିରୁ ଦୁରେଇ ରହି ନିର୍ଭର ରହେ । ଆକାଙ୍କ୍ଷା ବିହୀନ

ହୁଏ । ସଂସାର ପ୍ରତି ଉଦାସୀନ (ବୈରାଗୀ) ହୁଏ । (୪୯୩)

ପୁରସାୟାରୋ, ଅପ୍ପା, ଜୋଇ ଭାରନାନାଦମ୍ ସନାସମାଗ୍ରୋ
ଜୋ ଝାୟାଦି ସୋ ଜୋଇ, ପାଭାହାରୋ ହାଭାଦି ନିଦ୍ୱମ ଦୋ । (୪୯୪)

ଯେଉଁ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଆବଶ୍ୟକ ସାଧନ ଯନ୍ତ୍ରରେ ପରମ ଜ୍ଞାନ ଓ ବିଶ୍ୱାସରେ ଆତ୍ମାରେ ଧ୍ୟାନ କରେ, ସେହିଁ ପ୍ରକୃତ ଯୋଗୀ । ସେ ତା'ର ସମସ୍ତ ପାପକୁ ଲୋପ କରିଦିଏ ଏବଂ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଓ ଆନନ୍ଦର କଳହରୁ ମୁକ୍ତ ହୁଏ । (୪୯୪)

ଦେହାଭିଡ଼ିତ୍ରାମ୍ ପେଛାଇ, ଅପ୍ପାନାମ୍ ତହା ୟା ସାଭା ସମ୍ଜୋଗେ ।
ଦେହୋ ଭାହିହୋ ସାଗ୍ରାମ୍ ନିଷାମ୍ଗୋ ସାଭାହା କୁନାଇ । (୪୯୫)

ଯେଉଁ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଆତ୍ମା ଶରୀର ଠାରୁ ଅଲଗା (ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର) ବୋଲି ଦେଖିଛି, ଅଧିକାରଠାରୁ ଅଲଗା ବୋଲି ଦେଖିଛି, ସେ ସମସ୍ତ ଆସକ୍ତିଠାରୁ ମୁକ୍ତ ରହେ ଏବଂ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ଶରୀରକୁ ତ୍ୟାଗ କରେ ଓ ସମସ୍ତ ଶାରୀରିକ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ମଧ୍ୟ ତ୍ୟାଗ କରେ । (୪୯୫)

ନାହାମ୍ ହୋମି ପରେସିମ୍, ନ ମେ ପରେ ସମ୍ତି ନନାମହାମେ କ୍କୋ
ଇଦି ଜୋଝାୟାଦିଝାନେ, ସେ ଅପ୍ପାନମ୍ ହଭାଦି ଝାଦା । (୪୯୬)

ଧ୍ୟାନ ସମୟରେ ଅଧୀନ ନୁହେଁ କିମ୍ବା କେହି ମୋର ଅଧୀନ ନୁହଁନ୍ତି । ମୁଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଓ କେବଳ ଜ୍ଞାନ । (୪୯୬)

ଝାନାଥିଓ ହୁ ଜୋଇ, ଜାଇନୋ ସମ୍ଭେୟା ନିୟାୟା ଅପ୍ପାନାମ୍
ତୋ ନ ଲହାଇ ତମ୍ ସୁଧାମ୍ ଭାଗ୍ୟାଭିହିନୋ ଜହା ରାୟାନମ୍ । (୪୯୭)

ଯଦି ଜଣେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଧ୍ୟାନ କରିବା ସମୟରେ ଆତ୍ମାର ପ୍ରକୃତି ପରିଚୟ ପାଏ ନାହିଁ, ତେବେ ସେ ମୂଲ୍ୟବାନ ରତ୍ନ ପାଇପାରେ ନାହିଁ । (୪୯୭)

ଭାଭେଜ୍ଜା ଅଭାଥାତିୟାମ୍, ପିମ୍ଡ଼ଥା-ପାୟାଥା-ରୁଭାରାହିୟାତ୍ମ
ଚଉମାଥା-କେଭାଲିତ୍ମ, ସିଧାତ୍ମ କେଭା ତାଷାଥୋ । (୪୯୮)

ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ନିଶ୍ଚିତ ଭାବେ ୩ ପ୍ରକାରରେ କୌଶଳ ସହିତ ଧ୍ୟାନ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲା - ପିଣ୍ଡସ୍ଥା : ଅର୍ଥାତ୍ ସାଧାରଣ ଦେହଧାରୀ ଆତ୍ମା

ପାଦସ୍ଥା : ଅର୍ଥାତ୍ ସର୍ବଜ୍ଞତା ଆତ୍ମା
ରୁପରାହିତାତ୍ୱ : ଅର୍ଥାତ୍ ତ୍ରାଣକର୍ତ୍ତା ଆତ୍ମା । (୪୯୮)
ଅଭି ଝାଇ ସେ ମହାଭିରେ, ଆଶାନଥେ ଅକୁକ୍କୁଇ ଝାନମ୍
ଉଧାମାହେ ତିରିୟମ୍ କା, ପେହାମାନେ ସମାହିମାପାଦିନ୍ନେ । (୪୯୯)

ମହାବୀର, ଧ୍ୟାନ କରିବା ଦ୍ୱାରା ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଶାରୀରିକ ଭଙ୍ଗୀ ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି । ଏବଂ ସମସ୍ତ ଅସ୍ଥିରତାରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇଛନ୍ତି । ସେ ସମୟରେ ସେ ସମସ୍ତ ପାର୍ଥିବ ଇଛାରୁ ମୁକ୍ତ ହେଲେ ଏବଂ ଧ୍ୟାନରେ

ଅନ୍ୱେଷଣ କଲେ ଯେ, ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଉପର ଅଂଶରେ, ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର ତଳ ଅଂଶରେ ଏବଂ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର ଆଡ଼ (ଚଳମାନ) ଅଂଶରେ କ'ଣ କ'ଣ ଜୀବନୀ ସତ୍‌ାର ସମ୍ଭବ ଅଛି । (୪୯୯)

ନତିତାମଥାମ୍ ନୟା ଅଗାମିଷାମ୍, ଅଥାମ୍ ନିୟାଛାମ୍‌ତି ତହାଗୟା
ଭିଧୁତା କାପ୍ପେ ଇୟାନୁପାଷି, ନିଝୋ ସାଇତ୍‌ା ଖାଭାଜେ ମହେସି । (୫୦୦)

ଅତୀତରେ କ'ଣ ଘଟିଛି (ଥିଲା) ଏବଂ ଭବିଷ୍ୟତରେ କ'ଣ ଘଟିବ (ହେବ) ମହତ୍ ବ୍ୟକ୍ତିଗଣ ଏଥିପ୍ରତି ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟଭାବେ, ମହାନ୍ ଋଷିଗଣ କଳ୍ପନାର ବାହାରେ ଥାଆନ୍ତି, ସେମାନେ ଏକାଗ୍ରତାର ସହିତ କେବଳ ବର୍ତ୍ତମାନକୁ ହିଁ ଦେଖନ୍ତି (ବର୍ତ୍ତମାନ ବିଷୟରେ ଭାବନ୍ତି) ପ୍ରଥମେ କାମନାକୁ ହ୍ରାସ କରନ୍ତି ଏବଂ ପରେ ତାକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଲୋପ କରିଦିଅନ୍ତି । (୫୦୦)

ମାକିଥାହା ମା ଜମ୍ପହା, କିନ୍ତାହା କିମ୍ ଭି ଜେନା ହୋଇ ଥିରୋ
ଅପ୍ପା ଅପ୍ପାମି ରାଓ, ଇନାମେଭା ପରମ୍ ହାଭେ ଝାନମ୍ । (୫୦୧)

ସ୍ୱଂୟ ନିଷ୍ପତି ନିଅ ଯେ, କୌଣସି ଶାରୀରିକ କାର୍ଯ୍ୟ (କୁକର୍ମ) କରିବ ନାହିଁ, ନୀରବ ରହିବ, କୌଣସି କଥା ଭାବିବ ନାହିଁ । ଏପରି କଲେ କ୍ରମେ ତୁମେ ସ୍ଥିତିପଜ୍ଞ ହୋଇଯିବ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବେ ପ୍ରଗାଢ଼ ଧ୍ୟାନ ନିଜର ମାନସିକ ଏକାଗ୍ରତା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । (୫୦୧)

ନ କାସାୟାସା ମୁଥେହିୟା, ଭାହିଜ୍ଜାଇ ମାନାସେହିମ୍ ଦୁକ୍ଷେହିମ୍
ଇସା-ଭିସାୟା-ସୋଗା-ଆଇହମ୍, ଝାନୋଭାଗା ୟାକିଚୋ । (୫୦୨)

ଧ୍ୟାନରେ ନିମଗ୍ନ ମନ ଅତ୍ୟଧିକ ଦୁଃଖରେ ମଧ୍ୟ ବିଚଳିତ ହୁଏ ନାହିଁ କିମ୍ବା ମନରେ କୌଣସି ପ୍ରକ୍ରିୟା ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ ନାହିଁ କିମ୍ବା ଈର୍ଷା, ମନସ୍ତାପ ଓ ଦୁଃଖ ପ୍ରଭୃତି ଦ୍ୱାରା ମଧ୍ୟ ବିଚଳିତ ହୁଏ ନାହିଁ । (୫୦୨)

କାଲିଜ୍ଜାଇ ବିଭେଇ ୟା, ଧିରୋ ନ ପରସାହୋଭା ସାଗେ୍ହିମ୍ ।
ସୁହେମେଶୁ ନ ସାମ୍ମୁଛାଇ, ଭାଭେସୁ ନଦେଭାମାୟାସୁ । (୫୦୩)

ଜଣେ ସାହାସୀ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ମାନସିକ ବା ଶାରୀରିକ ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ କିମ୍ବା ଘୋର ବିପଦରେ ପଛକୁ ଫେରିଯାଏ ନାହିଁ କିମ୍ବା ଭୟଭୀତ ହୁଏ ନାହିଁ । ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ମୋହରେ ମଧ୍ୟ ସାମାନ୍ୟତମ ବୁଧିଭ୍ରଷ୍ଟ ହୁଏ ନାହିଁ । (୫୦୩)

ଜହାକିରାସମ୍‌କିୟାମିମ୍ ଧାନାମାନାଲୋ ପାଭାନାସାହିଓ ଦୁୟାମ୍ ଦହାଇ
ତହା କାମ୍ମେମ୍‌ଧାନାମିୟାମ୍, ଖାନେନ ଝାନାନାଲୋ ଦହାଇ । (୫୦୪)

ବାୟୁ ସହାୟତାରେ ଅଗ୍ନି ଯେପିରି ସ୍ତୁପୀକୃତ ଜାଳେଣୀକୁ ଖୁବ୍ ଶୀଘ୍ର ଜାଳିଦିଏ, ସେହିପରି ଧ୍ୟାନରୂପକ ଅଗ୍ନି ଗୋଟିଏ ମୂହୁର୍ତ୍ତରେ କାମନାର ଜାଳେଣୀକୁ ଧ୍ୱଂସ କରିଦିଏ । (୫୦୪)

୩୦. ଅନୁପ୍ରେକ୍ଷାସୂତ୍ର

ପ୍ରତିଫଳନ ଉପରେ ନୀତିବାକ୍ୟ

ଝାନୋଭାରାମେ ଭି ମୁନି, ନିକ୍କାମାନି କ୍କାଇଭାଭାନାପରାମୋ
ହୋଇ ଶୁଭାଭିୟା କିଚ୍ଚୋ, ଧାମ୍ମା ଝାନୋ ଜୋ ପୁଭିମ୍ । (୫୦୫)

ଯେତେବେଳେ ସାଧାରଣ ଧ୍ୟାନ ଶେଷ ହୁଏ, ତାପରେ ପୁଣିଥରେ ଧ୍ୟାନ କରିବାକୁ ଧର୍ମ ଧ୍ୟାନ କହନ୍ତି । ଜଣେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ସ୍ଥିରଭାବେ ଏକତା ମନ ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କରାଇବା ଉଚିତ୍ ଯେ, ଅଧିକାରଭୁକ୍ତ ଜିନିଷ ମନକୁ କ୍ଷଣକ ପାଇଁ ଆଲୋକିତ କରେ । (୫୦୫)

ଅଧୁଭାମା ସରାନାମେ ଗାଚ୍ଚା ମାନ୍ନାଚ୍ଚା ସମାସାରା ଲୋୟାସୁଇତ୍ମ୍
ଅସଭାସମ୍ପାରାଣିଜ୍ଜାରା, ଧମ୍ମାମ୍ ବୋଧିମ୍ କା କିମ୍ତି ଜ୍ଜା । (୫୦୬)

କ୍ଷଣସ୍ଥାୟୀ, ଅସହାୟତା, ନିଃସଙ୍ଗତା, ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା (ଶରୀର ଓ ଆତ୍ମାର) ସାଂସାରିକ ଅବସ୍ଥିତି, ସଂସାର, ଅଶୁଧିତା, କାମନା, କାମନାର ବିନାଶ, କର୍ମ ଜଞ୍ଜାଳରୁ ମୁକ୍ତି, ଧର୍ମ ଏବଂ ଜ୍ଞାନଦ୍ୱୟ ଉପରେ ଜଣେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ପ୍ରତିଫଳିତ ହେବା ଉଚିତ୍ । (୫୦୬)

ଜାମ୍ମମ୍ ମରଣେନା ସାମ୍ମ, ସମ୍ପାଜ୍ଜାଇ ଜୋଭାନମ୍ ଜାରାସାହିୟାମ୍
ଲଚ୍ଛି ଭିନାସା-ସାହିୟା, ଆୟା ସାଭାମ୍ ଭାମ୍ଗୁର, ମୁନାହା । (୫୦୭)

ଜନ୍ମ ମୃତ୍ୟୁ ସହିତ, ଯୁବାବସ୍ଥା ବୃଧାବସ୍ଥା ସହିତ, ସମ୍ପତି ବିପତି ସହିତ ଜଡ଼ିତ (ସମ୍ବନ୍ଧ ରହିଛି) ଏସବୁ କ୍ଷଣସ୍ଥାୟୀ ବୋଲି ଜଣେ ପ୍ରତିଫଳିତ ହେବା ଉଚିତ୍ । (୫୦୭)

କାଇଉନା ମହାମୋହମ୍, ଭିଜାଇ ମୁନିଉନା ଭାମ୍ଗୁରେ ସାଭୋ
ନିଭିସାୟାମ୍ କୁନାହା ମନମ୍, ଜେନା ସୁହମ୍ ଉତ୍ମମ୍ ଲାହାହା । (୫୦୮)

ଗଭୀର ମୋହ ଛାଡ଼ିବା ପରେ ସବୁ ବସ୍ତୁ କ୍ଷଣସ୍ଥାୟୀ ବୋଲି ପ୍ରତିଫଳିତ ହୁଏ । ତେଣୁ ମନରୁ ତାକୁ ଅଲଗା କରିବା ପାଇଁ ବିଶେଷ ଧ୍ୟାନ ଦେଲେ ତୁମେ ପରମ କଲ୍ୟାଣ ଲାଭ କରିପାରିବ । (୫୦୮)

ଭିତ୍ମ୍ ପାସାଭୋ ୟା ନାଇଓ, ତମ୍ବିଲେ ଶରଣମ୍ ତି ମାନ୍ନାଇ
ଇମାମା ତେସିମ୍ ଭା ଆହମ୍, ନୋ ତାନାମ୍ ଶରଣମ୍ ନ ଭିଜ୍ଜାଇ । (୫୦୯)

ଜଣେ ନିର୍ବୋଧ ଧନ ସମ୍ପ□, ପଶୁ ଏବଂ ନିଜ କୁଟୁମ୍ବକୁ ତା'ର ସୁରକ୍ଷା ବୋଲି ଚିନ୍ତା କରେ, ସେମାନଙ୍କୁ ନିଜର ବୋଲି କହେ, କିନ୍ତୁ ପରିଣାମରେ ସେମାନେ ତା'ର ସୁରକ୍ଷାକାରୀ ନୁହଁନ୍ତି କିମ୍ବା ଆଶ୍ରୟସ୍ଥଳ ନୁହଁନ୍ତି । (୫୦୯)

ସମ୍ଗମ୍ ପରିଜାନାମି, ସଲ୍ଲମ୍ ଦିୟା ଉଧାରାମି ତିଭିହେନାମ୍
ଗୁଚ୍ଚିଓ ସାମୁଓ, ମାଝାମ୍ ତାନାମ୍ କାଶରଣମ୍ କା । (୫୧୦)

ମୁଁ ଜାଣେ ଯେ ସେମାନେ ସମସ୍ତ ଦୋଷଯୁକ୍ତ । ମୁଁ ସେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମନ-ବଚନ-ଶରୀରୁ ଅଲଗା କରିଦେବି । ନିୟମ ଓ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ହେଉଛନ୍ତି ମୋର ସୁରକ୍ଷାକାରୀ ଓ ଆଶ୍ରୟସ୍ଥଳ । (୫୧୦)

ଧି ସମ୍ସାରୋ ଜାହିୟାମ୍, ଜୁଭାନା ଓ ପରାମରୁ ଭାଗାଭିୟାଓ

ମାରିଉନା ଜୟାଇ, କିମି ତଥେଭା କାଲେଭାରେ ନିୟାଇ । (୫୧୧)

ଯେତେବେଳେ ଜଣେ ଯୁବକ ତା'ର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟତାକୁ ନେଇ ଗର୍ବ କରେ, ମୃତ୍ୟୁପରେ ସେ ତା' ନିଜ ମୃତ ଶରୀରରେ ଗୋଟିଏ କ୍ଷୁଦ୍ର କୀଟାଣୁ ହୋଇ ଜନ୍ମ ନିଏ । ଏପରି ଜନ୍ମ ମୃତ୍ୟୁ ଚକ୍ରକୁ ଧିକ୍ । (୫୧୧)

ସୋ ନାଥି ଆହୋଗାସୋ, ଲୋଇ ଭାଲାଗ୍ରାକୋଡ଼ି ମିଚ୍ଚୋ ଭି
ଜମ୍ମାନା ମରଣା ବାହା, ଅନେଗାସୋ ଜାଥା ନ ୟା ପତ୍ତା । (୫୧୨)

ସଂସାରରେ ଏପରି କୌଣସି ସ୍ଥାନ ନାହିଁ, ଏପରିକି ଗୋଟିଏ କ୍ଷୁଦ୍ର ବାଳର ଅଗ୍ରଭାଗରେ ଯେଉଁଠିକି ଆତ୍ମା ଜନ୍ମମୃତ୍ୟୁର ଯନ୍ତ୍ରଣା ପାଏ । ଅର୍ଥାତ୍ କେଉଁଠି ହେଲେ ଆତ୍ମା ଜନ୍ମ ମୃତ୍ୟୁର ଯନ୍ତ୍ରଣା ପାଏନାହିଁ । (୫୧୨)

ବହିଜରାମରଣ ମାୟାରେ, ନିରାମ୍ତାରୁ ପ୍ପାଡ଼ିନିରାଣି କୁରୁମ୍ଭୋ
ପରିଣାମାଦାରୁନା ବୁହୋ, ଏହୋ ଦୁରାମ୍ଣେ ଭାଭା ସାମୁଦ୍ଦୋ । (୫୧୩)

ଓଃ, ସଂସାର ରୂପକ ସାଗରକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିବା ଖୁବ୍ କଷ୍ଟ କର । ସେଠାରେ ବହୁ କୁମ୍ଭୀର ରୋଗ (ପୀଡ଼ା) ରୂପରେ, ବୃଧି ଜନ୍ମ ମୃତ୍ୟୁ ରୂପେ ବିଦିୟମାନ । ଏହାର ପରିଣାମ ସର୍ବଦା ଭୟଙ୍କର ଦୁଃଖ । (୫୧୩)

ରାୟାନାତାୟା - ସମଜୁଚ୍ଚୋ, ଜିଭୋ ଭି ହାଭଇେ ଉତ୍ତମମ୍ ତଥାମ୍
ସମ୍ସାରମ୍ ତରାଇ ଜାଦୋ, ରାୟାନାତ୍ତାୟା-ଦିଭା-ନଭାଇ । (୫୧୪)

ଆତ୍ମା ତ୍ରିରତ୍ନ ସହିତ ସବୁଠୁ ଭଲ ଜଳରାସ୍ତା ଗଠନ କରେ । ତ୍ରିରତ୍ନର ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ନୌକା ଦ୍ୱାରା ଜଣେ ଜନ୍ମମୃତ୍ୟୁ ଚକ୍ର ରୂପକ ସାଗରକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିପାରେ । (୫୧୪)

ପଟ୍ଟେୟାମ୍ ପଟ୍ଟେୟାମ୍ ନିୟାଗାମ୍, କାମ୍ମାଫଳା ମନୁହା ଭାମ୍ତାନମ୍
କୋ କାଷା ଜାଇ ସଂୟନୋ, କୋକାଷା ଭା ପରଜାନୋ ଭାନିଓ ? (୫୧୫)

ଏ ସଂସାରର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକ ନିଜ ନିଜ କର୍ମର ଫଳଭୋଗ କରନ୍ତି । ଏପରି କେହି ସଂପର୍କୀୟ ବା ଅପରିଚିତ ଅଛି କି ଯାହାକୁ ନିଜର କହିହେବ ? (୫୧୫)

ଇଗୋ ମେ ସାସାଓ ଅପ୍ପ, ନନାଦମ୍ ସନାସମ୍ଜୁଓ
ଶେଷା ମେ ବହିରାଭାବେ, ସଭେ ସମ୍ ଜୋଗାଲାକ୍ଷାଣା । (୫୧୬)

ମୋ ଆତ୍ମା ଜ୍ଞାନ ଓ ବିଶ୍ୱାସର ସହିତ ମୋର ସ୍ଥାୟିତ୍ୱ ସଂପନ୍ନ କରେ । ଆତ୍ମା ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟମାନେ ମୋର ଅପରିଚିତ ଏବଂ ପ୍ରକୃତି ସଂଯୁକ୍ତ ପଦାର୍ଥ । (୫୧୬)

ସମ୍ଜୋଗାମୁଲା ଜୀବେନାମ୍, ପତ୍ତା ଦୁଃଖ ପରମ୍ପରା
ତମହା ସମ୍ଜୋଗା ସମ୍ଭାମ୍ଧାମ୍, ସଭାଭାଭେନା ଭୋସିରେ । (୫୧୭)

ଦୁଃଖର ସବୁମାଳା ଆତ୍ମା ଦ୍ୱାରା ଯାତନାପାଇ ପ୍ରତିକୂଳ ସଂଗଠନ ଗଢ଼ି ଉଠେ । ତେଣୁ ମୁଁ ସବୁ

ପ୍ରତିକୂଳ ସଂଗଠନକୁ ହୃଦୟରୁ କାଢ଼ି ଅଲଗା କରିଦିଏ । (୫୧୭)

ଅନୁସୋଆଇ ଅନ୍ନାଜନମ୍, ଅନ୍ନାଭାଭାମ୍ତରାଗାୟାମ୍ ତୁ ବଳଜାନୋ
ନାଭି ସୋୟାଇ ଅପ୍ପାନମ୍, କଳିଷାମାନାମ୍ ଭାଭା ସାମୁଦେ୍ । (୫୧୮)

ଜଣେ ନିର୍ବୋଧ ଅନ୍ୟ ଜଣେ ଲୋକର ମୃତ୍ୟୁରେ ଦୁଃଖ କରେ, ଯେତେବେଳେକି ସେ ମରିଯାଏ (ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯାଏ) ଆଉ ଏକ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିବା । କିନ୍ତୁ ସେ ନିଜ ଆତ୍ମା କଥା ଭାବେ ନାହିଁ ଯିଏ କି ସଂସାରରୂପକ ସାଗରରେ ଦୁଃଖ ଭୋଗ କରୁଥାଏ । (୫୧୮)

ଜୋ ଜାନିଉନା ଦେହାମ୍, ଜୀଭାସାରୁଭାଦୁ ତକ୍କାଡ଼ୋ ଭିନ୍ନାମ୍
ଅପ୍ପାନମ୍ ପିୟା ସେଭାଦି, କାଜ୍ଜାକରମ୍ ତାଷା ଅନ୍ନାଟମ୍ । (୫୧୯)

ନିୟମାନୁସାରେ ଶରୀର ଓ ଆତ୍ମା ଭିନ୍ନ ବୋଲି ଯିଏ ଜାଣେ, ନିଜ ଅମ୍ତାରେ ପ୍ରତିଫଳିତ ହୁଏ, ସେ ଉପଯୁକ୍ତ ଫଳ ଲାଭ କରେ । (୫୧୯)

ମାମ୍ ସାଥିୟା ସାମ୍ଘାଂଇ, ପୁଟ୍ଟାପୁରିସା ଭାରିଇ ନାଭାଚ୍ଛିଦେ୍
ଏସୁଇମ୍ ପରିଷାଭାମ୍ତେ, ସୁହମ୍ ଶରୀରାମ୍ମି କିମ୍ପ ଅଥି ? (୫୨୦)

ଶରୀରରେ ଶୁଭ କ'ଣ ଅଛି, ଯେଉଁ ଶରୀର ମାଂସ ଓହାଡ଼ରେ ଗଠିତ, ମୁତ୍ର ଓ ବର୍ଜ୍ୟ ବସ୍ତୁରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଏବଂ ନବଦ୍ୱାରରେ ମଇଳା ପଦାର୍ଥ ବାହାରିଥାଏ ? (୫୨୦)

ଇଡ଼େ ମୋହୟା-ଭାଭା, ଜୋ ପରିଭାଜେଇ ଉଭାସମେ ଲୀନୋ
ହେୟାମ୍ ତି ମାନ୍ନାମାନୋ, ଅସାଭା ଅନୁଭେହା ନମ୍ ତାଷା । (୫୨୧)

ଯିଏ ମନରୁ ମୋହ ପରିତ୍ୟାଗ କରିଥାଏ, ସେ ଶାନ୍ତି ଅନୁଭବ କରେ । ସେ ଗଭୀର କର୍ମଜଞ୍ଜାଳ ମଧ୍ୟରେ ଆନ୍ଦୋଳିତ ହୁଏ । (୫୨୧)

ମାନାଭାୟାନକାୟା ଗୁଟ୍ଟିମ୍ - ଦିୟାଷା ସମିଦିଶୁ ଅପ୍ପାମ୍ ଭାଷା
ଅସାଭାବରାନିରୋ ହେ, ନାଭାକାମ୍ମରାୟା ସାଭୋ ନହାଭେ । (୫୨୨)

ମନ-ବଚନ-ଶରୀର ସଂଯମ ଦ୍ୱାରା ଯେଉଁ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରେ ଏବଂ ବିହିତ ନିୟମ ପାଳନ କରେ ଅର୍ଥାତ୍ ୫ ପ୍ରକାର ଯା ଦ୍ୱାରା କାମନାର ଆଗମନକୁ ବିରୋଧ କରେ ଏବଂ ନୂତନ କାମନାର ରେଣୁ ପ୍ରତିମଧ୍ୟ ଆକର୍ଷିତ ହୁଏ ନାହିଁ । (୫୨୨)

ନଉନା ଲୋଗାସାରମ୍, ନିଷାରାମ୍ ଦିହାଗା, ମାନା ସମସାରମ୍
ଲୋୟାଗା୍ ସିହାରଭାସମ୍, ଝାହି ପାୟାତେ୍ନା ସୁହାଭାସମ୍ । (୫୨୩)

ସଂସାରର ଉପସ୍ଥିତି ପ୍ରକୃତିକୁ ବୁଝିପାରିଲେ, ଦୀର୍ଘ ଜନ୍ମ ମୃତ୍ୟୁର ସାଂସାରିକ ଜୀବନକୁ ବୁଝିପାରିଲେ, ବିଶ୍ୱର ଶୀର୍ଷ ସ୍ଥାନରେ (ସିଧ୍) ବାସ କରିବାକୁ ମନେ ମନେ କଳ୍ପନା କରିବା ଉଚିତ୍ । (୫୨୩)

ବମ୍ଧାପ୍ପାଦେସା-ଗାଳାନାମ୍ ନିଜ୍ଜାରାଣାମ୍ ଇଡ଼ି ଜୀନେ ହି ପଣତମ୍

ଜେନା ହାଭେ ସମ୍ବରଣମ୍, ତେନା ଦୁ ନିଜ୍ଜାରାଣା ମିଡ଼ି ଜାନା । (୫୨୪)

ଜୀନଙ୍କ ନୀତିବାକ୍ୟ ଅନୁସାରେ ନିଜକୁ କାମନାଠାରୁ ଅଲଗା ରଖିବା ହେଉଛି 'ନିର୍ଜରା' । 'ସମ୍ବରା' ଅର୍ଥ ମଧ୍ୟ 'ନିର୍ଜରା' । (୫୨୪)

ଜରାମରଣ ଭେଜେନାମ୍, ଭୁଝାମାନନା ପନିନାମ୍,
ଧାମ୍ମୋ ଡ଼ିଭୋ ପୈଥା ୟା, ଗାଇ ଶରଣମୁତ୍‌ମାମ୍ । (୫୨୫)

ପ୍ରାଣୀ ଯେତେବେଳେ ବୃଧାବସ୍ଥା ଓ ମୃତ୍ୟୁ ରୂପକ ସ୍ରୋତରେ ଭାସନ୍ତି, ସେତବେଳେ ଧର୍ମ ହିଁ ପ୍ରଧାନ ସ୍ଥଳ ପଥ, ବିଶ୍ରାମ ସ୍ଥାନ ଏବଂ ପରମ ଆଶ୍ରୟ ସ୍ଥଳ । (୫୨୫)

ମନୁଷାମ୍, ଭିଗ୍ରାହମ୍ ଲାଧୁମ୍, ସୁଇ ଧାମ୍ମାଷା ଦୁଲ୍ଲାହା
ଜାମ୍ ସୋକ୍କା ପଦଭାଜ୍ଜାମ୍ତି, ତଭାମ୍, ଖାମ୍ତିମ୍ ଅହିମ୍ସାୟାମ୍ । (୫୨୬)

ଜୀବ ଗୋଟିଏ ମନୁଷ୍ୟ ଶରୀର ପାଇଲେ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ଶୁଣିବାକୁ ଅତ୍ୟାଧିକ କଷ୍ଟ କରିବାକୁ ପଡ଼େ । ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ଶୁଣିଲେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଅନୁତାପ କରେ, କ୍ଷମା ପ୍ରାର୍ଥନା କରେ ଏବଂ ଅହିଂସା ଆଚରଣ କରେ । (୫୨୬)

ଅହକ୍କା ସଭାନାମ୍ ଶଲଧୁମ୍, ସଧା ପରମ ଦୁଲ୍ଲାହା
ସୋକ୍କା ନେଅଉୟାମ୍ ମାଗ୍ରାମ, ବାହାରେ ପରିଭାଷାଇ । (୫୨୭)

ଧର୍ମ ଶାସ୍ତ୍ର ଶୁଣି ସାରିବା ପରେ ଏଥିରେ ଦୃଢ଼ ଆଣିବା ନିଶ୍ଚିତ କଷ୍ଟ ସାଧ । କାରଣ ବହୁତ ଲୋକ ନୀତିନିଷ୍ଠ ମାର୍ଗ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଶିକ୍ଷା ହାସଲ କଲାପରେ ମଧ୍ୟ ବିପଥଗାମୀ ହୋଇଥାନ୍ତି । (୫୨୭)

ସୁଇମ୍ କା ଲାଧୁମ୍ ସାଧମ୍ କା, ଭିରିୟାମ୍ ପୁନା ଦୁଲ୍ଲାହସ
ବାହାଭ ରୋୟାମାନଭି, ନୋ ଇନାମ୍ ପଦିଭାଜ୍ଜାଇ । (୫୨୮)

ଏପରିକି ପବିତ୍ର କାହାଣୀ ସବୁଶୁଣିବା ପରେ ଏବଂ ଏଥିରେ ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ ଲାଭ କରିବା ପରେ ପୁନଃ କଷ୍ଟ ସାଧ ହୋଇପଡ଼ିବାକୁ ଉଦ୍ୟମ କରେ । କାରଣ ବହୁତ ଲୋକ ଅଛନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ କି ଧର୍ମରେ ଦୃଢ଼ବିଶ୍ୱାସ ଲାଭ କରିବା ପରେ ଏହାକୁ ପାଳନ କରନ୍ତି ନାହିଁ । (୫୨୮)

ଭାଭନା ଜୋଗ-ସୁଧାପ୍ପା, ଜଲେ ନାଭା ଭା ଅହିୟା
ନାଭା ଭା ତିରାସମ୍ପନ୍ନା, ସଭାଙ୍କୁଖ ତିଉଡ୍‌ଇ । (୫୨୯)

ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ତା ଆତ୍ମାକୁ କଳ୍ପନାରେ ଶୁଧ୍ କରିପାରିଛି - ଗୋଟିଏ ନୌକା, ନୌକା ସାଗର ଅତିକ୍ରମ କରେ । ତେଣୁ ଏପରି ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ସବୁ ଦୁଃଖରୁ ମୁକ୍ତିପା, । (୫୨୯)

ବରାସା ଅନୁଭେକ୍ଷାଓ, ପ୍‌କାକ୍ଷାନମ୍ ତହେଭା ପଦିକ୍କମାନମ୍ ।
ଆଲୋୟାନାମ୍ ସମାହି, ତମହା ଭାଭେଜ୍ଜା ଅନୁଭେକ୍ଷାମ୍ । (୫୩୦)

ବାରଟି ପ୍ରତିଫଳନ, ଅନୁତାପ, ଦୋଷ ସ୍ୱୀକାର କରିବା ଓ ଧ୍ୟାନ ନକରିବା ଜଣେ ଏହାକୁ ଗଭୀର ଭାବେ ବିଚାର କରିବା ଉଚିତ୍ । (୫୩୦)

୩୧. ଲେଶ୍ୟା ସୂତ୍ର

ଆତ୍ମା ରଙ୍ଗ ଉପରେ ନୀତିବାକ୍ୟ

ହୋମ୍ତି କାମାଭି ସୁଧାଓ, ଲେଶାଓ ପିୟାପାମ୍ ହାସୁକ୍କାଓ
ଧାମ୍ମା ଝାନୋଭାଗାୟାଷା, ତିଭା-ମାମ୍‌ଦାଇ ଭେୟାଓ । (୫୩୧)

ନିୟମାନୁସାରେ ଆତ୍ମାର ରଙ୍ଗକୁ ୬ ଭାଗରେ ପ୍ରକାଶ କରାଯାଇଛି । (୧) କଳା (୨) ନୀଳ (୩) ଧୂସର (୪) ସୁନେଲୀ (୫) ପଦ୍ମ (୬) ଧଳା । (୫୩୧)

ଜୋଗାପଉଭି ଲେଷା, କାସାୟାଉଦାୟାନୁରାମଜିୟା ହୋଇ
ତତୋ୍ ଦୋନାଃମ୍ କାଜ୍ଞାମ୍, ବମ୍ଧାକାଉକ୍କାମ୍ ସମୁଧିଥାମ୍ । (୫୩୨)

ମନ-ବଚନ-ଶରୀରରେ ବ୍ୟଗ୍ରତା ବଢ଼ିଲେ ଆତ୍ମାର ରଙ୍ଗଯୁକ୍ତ ହୁଏ । ଫଳତଃ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ । କାର୍ଯ୍ୟକାଳପର ଦୁଇଦୋଷ ଏବଂ ବ୍ୟଗ୍ରତା ଚାରି ପ୍ରକାର କର୍ମରେ ବାନ୍ଧି ପକାଏ । (୫୩୨)

କିନ୍‌ହା ନୀଳ କଉ, ତେଉ ପମ୍ମା ୟା ସୁକ୍କାଲେଷା ୟା
ଲେଷାନାମ୍ ନିଦେ୍ଷା, ଚାକେଭା ହାଭନ୍ତି ନିୟାମେନ । (୫୩୩)

'ଧର୍ମଧ୍ୟାନ' ଧ୍ୟାନରେ ନିଯୁକ୍ତ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ତିନୋଟି ରଙ୍ଗର ଅଧିକାରୀ ହୁଏ । ଅର୍ଥାତ୍ ହଳଦିଆ, ପଦ୍ମ ଓ ଧଳା । ଯଥାକ୍ରମେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଶୁଧ୍ ଅଟନ୍ତି ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରକାରାନ୍ତେ ବ୍ୟାକୁଳିତ ଓ କୋମଳ ଯୁକ୍ତ ଅଟନ୍ତି । (୫୩୩)

କିନ୍‌ହାନିଳ କଉ, ତିନ୍ନି ଭି ଇୟାଓ ଅହମ୍ମା ସୋଓ
ଇୟାହି ତିହିଭି ଜିଭୋ, ଦୁଗ୍‌ଗଇମ୍ ଉଭାଭାଜ୍ଞାଇ ବହୁସୋ । (୫୩୪)

କଳା, ନୀଳ ଓ ଧୂସର ତିନି ପ୍ରକାର ଅମଙ୍ଗଳ ସୂଚକ ରଙ୍ଗ । ଏହି ତିନି ରଙ୍ଗ ଫଳରେ ଆତ୍ମା ବହୁବାର ଜନ୍ମ ନେଇ ଦୁଃଖ ଭୋଗ କରେ । (୫୩୪)

ତେଉ ପମ୍‌ହା ସୁକ୍କା, ତିନ୍ନି ଭି ଇୟାଓ ଧାମ୍ମାଲେସାଓ
ଇୟାହି ତିହି ଭି ଜିଭୋ, ସୁଗ୍‌ଗଇମ୍ ଉଭାଭାଜ୍ଞାଇ ବହୁସୋ । (୫୩୫)

ସୁନେଲୀ, ପଦ୍ମ ଓ ଧଳା ତିନିପ୍ରକାର ମଙ୍ଗଳ ସୂଚକ ରଙ୍ଗ । ଏହି ରଙ୍ଗ କାରଣରୁ ଆତ୍ମା ବହୁ ପ୍ରକାର ସୁଖ ଅବସ୍ଥାରେ ଜନ୍ମ ନିଏ । (୫୩୫)

ତିଭାତମା ତିଭାତରା, ତିଭା ଅଶୁହା ଶୁହା ତହା ମମ୍‌ଦା
ମମ୍‌ତରା ମମ୍‌ଜାତମା, ଚଥାନାଗାୟା ହୁ ପଚ୍ଚେୟାମ୍ । (୫୩୬)

ତିନିପ୍ରକାର ଅମଙ୍ଗଳ ସୂଚନ ରଙ୍ଗ ମଧ୍ୟରେ ତୀବ୍ରତା, ଅଧିକ ବ୍ୟଗ୍ରତା, ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ବ୍ୟଗ୍ରତାରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ରହିଛି । ସେହିପରି ମଙ୍ଗଳସୂଚକ ରଙ୍ଗ ତିନି ପ୍ରକାରେ ପରିବ□ନ ହୁଏ । କୋମଳତ୍ମ, କୋମଳରେ ଓ କୋମଳ । ପ୍ରକାରାନ୍ତରେ ସବୁ ପ୍ରକାର ମିଶ୍ରରଙ୍ଗ ପୁଣି ୬ ଶ୍ରେଣୀରେ (ରଙ୍ଗର ଗାଢ଼ତା

ବଢ଼ିଲେ ବା କମିଲେ) ବିଭାଜିତ ହୋଇଛି । (୫୩୬)

ପହିୟା ଜେ ଟା ପୁରିସା, ପରିଭାଥାରନ୍ନାମ ଝାଡ଼େ ସମ୍‌ହି
ଫଲାଭରିୟା ରୁକ୍ଷାମେଗାମ୍, ପେକ୍ଷିତା ତେ ଭିକିମ୍‌ତାମ୍‌ତି ।
ନିମ୍ମୁଲାଖାମ୍ ଧାସୁହୁ - ଭସାହମ୍ ଚିତୁମ୍ କିନିତୁ ପଦି ଦାଇମ୍
ଖାଉମ୍ ଫାଲାଇମ୍ ଇବି, ଜାମ୍ ମନେଣା ଭାୟାମାନ୍ ହାଭେ କାମ୍ମାମ । (୫୩୭-୫୩୮)

ଛଅ ଜଣ ଭ୍ରମଣକାରୀ ଜଙ୍ଗଲ ମଝିରେ ବାଟ ଭୁଲିଗଲେ । ସେମାନେ ଫଳଦ୍ୱାରା ମଣ୍ଡିତ ଗୋଟିଏ ଗଛ ଦେଖିଲେ ଏବଂ ସେ ଫଳଗୁଡ଼ିକୁ ପାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା କଲେ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ ଗଛଟିକୁ ଉପାଡ଼ି ତାର ଫଳ ଖାଇବାକୁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଲା । ଦ୍ୱିତୀୟ ଜଣକ ଗଛର ଗଣ୍ଡିଟାକୁ କାଟି ଦେବାପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଲା । ତୃତୀୟ ଜଣକ ଡ଼ାଳଗୁଡ଼ିକୁ କାଟି ଦେବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଲା । ଚତୁର୍ଥ ଜଣକ ଡ଼ାଳର ଅଗ୍ରଭାଗ କାଯି ଦେବାପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଲା । ପମ ଜଣକ କେବଳ ଫଳଗୁଡ଼ିକ ତୋଳିବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଲା । ଷଷ୍ଠ ଜଣକ କେବଳ ତଳେ ପଡ଼ିଥିବା ଫଳଗୁଡ଼ିକୁ ସଂଗ୍ରହ କରିବାପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଲା । ଏହି ଛଅ ଜଣ ଭ୍ରମଣକାରୀ ଫଳଗୁଡ଼ିକୁ ଖାଇବା ପାଇଁ ମିଳିତ ଭାବେ ଭାବିଲେ, କହିଲେ ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପାଦନ କଲେ । କିନ୍ତୁ ଏଠାରେ ଛଅଟି ରଙ୍ଗର ଭିନ୍ନତ୍ମକ ଅର୍ଥବୋଧକ ହେଲା । (୫୩୭-୫୩୮)

କାମ୍‌ଦୋ ନ ମୁମ୍‌କାଇ ଭେରାମ୍ ଭାମ୍ ଦାନାଶିଲୋ ୟା ଧାମ୍ମାଦାୟାରହିଓ
ଦୁଥୋ ନୟା ଇଦି ଭାସମ୍, ଲକ୍ଷଣାମେୟାମ୍ ତୁ କିନ୍‌ହାଷା । (୫୩୯)

କଳା ରଙ୍ଗ ପାଇଁ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିର ସ୍ୱଭାବ ହେଉଛି - ହିଂସା । ସେ ଶତ୍ରୁତା ଛାଡ଼ିପାରେ ନାହିଁ । ସେ କଳି କରେ, ଭଲ କାର୍ଯ୍ୟ ଓ ଦୟାଠାରୁ ସେ ଦୂରେଇ ରହେ । ସେ ଅନିଷ୍ଟ ପ୍ରିୟ ଏବଂ ଓେ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ । (୫୩୯)

ମାମ୍‌ଦୋ ବୁଧିଭିହିନୋ ନିଭିଣାନି ୟା ବିଷୟାଲୋଲୋ ୟା
ଲକ୍ଷାନାମେୟାମ୍ ଭାନିୟାମ୍, ସମାସାଦୋ ନୀଳ ଲେଷାଷା । (୫୪୦)

ନୀଳ ରଙ୍ଗ ପାଇଁ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ସ୍ୱଭାବ ହେଉଛି - ମୁର୍ଖତା । ସେ ଜ୍ଞାନ ଠାରୁ ଦୂରେଇ ରହେ । ଅର୍ଥାତ୍ ଜ୍ଞାନ ଶୂନ୍ୟ, ତାର ପ୍ରଭେଦ ବିଚାର ଶକ୍ତି ନଥାଏ, ସେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ତୃପ୍ତିକର କାର୍ଯ୍ୟ ଛାଡ଼ିଦିଏ । (୫୪୦)

ରୁସାଇ ନିମ୍‌ଡ଼ାଇ ଅନ୍ନେ, ଦୁସାଇ ବହୁସୋ ୟା ସୋୟାଭାୟାବହୁଲୋ
ନଗାନାଇ କାଜ୍ଜାକାଜ୍ଜାମ୍, ଲକ୍ଷାନାମେୟାମ୍ ତୁ କଉଷା । (୫୪୧)

ଧୂସର ରଙ୍ଗ ପାଇଁ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିର ସ୍ୱଭାବ ହେଉଛି - କ୍ରୋଧ । ସେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଦୋଷାରୋପ କରେ । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ନିନ୍ଦା କରେ । ସେ ସର୍ବଦା ଦୁଃଖିତ ଓ ଭୀତତ୍ରସ୍ତ । କେତେବେଳେ କ'ଣ କରିବାକୁ ହେବ, କ'ଣ କରିବାକୁ ହେବ ନାହିଁ, ଏ ବିଚାର ଶକ୍ତି ତା'ର ନଥାଏ । (୫୪୧)

ଜନାଇ କାଜ୍ଜାକାଜ୍ଜାମ୍ ସେୟାମା ସେୟାମ୍ କା ସଭାସମାପାସି

ଦୟାଦାନାରାଦୋ ୟା ମିତ୍ତୁ, ଲକ୍ଷାନାମେୟାମ୍ ତୁ ତେଉଷା । (୫୪୨)

ସୁନେଲୀ ରଙ୍ଗ ପାଇଁ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିର ସ୍ୱଭାବ ହେଉଛି – ସୁବିବେଚନା, ସେ ଜାଣେ ଯେ, କେଉଁଟି ମଙ୍ଗଳକର କେଉଁଟି ଅମଙ୍ଗଳ କର । ସେ ସର୍ବଦା ନିରପେକ୍ଷ । ସେ ଦୟା ଓ ଦାନଶୀଳତାଯୁକ୍ତ । ସେ କେମାଳ (ସରଳ) । (୫୪୨)

କାଗି ଭାଦ୍ୱୋ କୋଷୋ, ଅଜ୍ଜାଭା କାମ୍ମୋ ୟା ଖାମାଦି ବହୁଗାମ୍ ପି

ସାହୁଗୁରୁପୂଜା ନାରାଦୋ, ଲକ୍ଷାନାମେୟାମ୍ ତୁ ପମ୍ମାଷା । (୫୪୩)

ପଦ୍ମ ରଙ୍ଗ ପାଇଁ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିର ସ୍ୱଭାବ ହେଉଛି – ବଦାନ୍ୟତା । ସେ ସତ୍ୟପ୍ରିୟ । ବ୍ୟବହାରରେ ସିଧାସଳଖ । କଷ୍ଟ ସହିଷ୍ଣୁ ଏବଂ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଓ ଗୁରୁ ପୂଜାରେ ନିଯୁକ୍ତ । (୫୪୩)

ନ ୟା କୁନାଇ ପକ୍ଷାଭାୟାମ୍, ନଭିୟା ନିଦାନମ୍ ସାମୋ ୟା ସାଭେସି

ନଥି ୟା ରାୟାଦ୍ୱୋସା, ନେହୋ ଭି ୟା ସୁକ୍କେଷାଷା । (୫୪୪)

ଧଳା ରଙ୍ଗ ପାଇଁ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିର ସ୍ୱଭାବ ହେଉଛି – ସାମ୍ୟବାଦୀ ଚିନ୍ତାଧାରା । ଭବିଷ୍ୟତରେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ତୃପ୍ତିକର ଲାଳସା ତା'ମନରେ ନଥାଏ, ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସମାନ ଭାବେ, ସ୍ନେହ, ମମତା, ଘୃଣା ବିଦ୍ୱେଷ ଏବଂ ଆସକ୍ତିଠାରୁ ସେ ଦୂରେଇ ରହେ । (୫୪୪)

ଲେଷାସୋଧି ଅଝାଭାସା ନାଭିସୋଧିଇ ହୋଇ ଜୀଭାଷା

ଅଝାଭାସୋ ନଭିସୋଧି, ମମ୍ଭାକାସାୟଷା ନାୟାଭା । (୫୪୫)

ମାନସିକ ଶୁଧିତା ପ୍ରାପ୍ତ କରିବା ପରେ ରଙ୍ଗ ଶୁଧି ହୋଇଥାଏ । ଏଥିରୁ ବୁଝାପଡୁଛି ଯେ, ଉତ୍ତେଜନାର ସତ୍ତା ମନଶୁଧି କରିବାକୁ ବାଟ ଦେଖାଏ । (୫୪୫)

୩୨. ଆତ୍ମାଭିକାଶ ସୂତ୍ର (ଗୁଣାସ୍ଥାନା)

ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଉନ୍ନତି ଉପରେ ନୀତିବାକ୍ୟ

ଜେହିମ୍ ଦୁ ଲକ୍ଷିଜ୍ଜାମ୍ତେ, ଉଦୟାଦିସୁ ସମ୍ଭାଭେହିମ୍ ଭାଭେହିମ୍

ଜୀଭା ତେ ଗୁଣାସାନ୍ନା, ନିଦ୍ଦିଥା ସାଭା ଦରିସିହିମ୍ । (୫୪୬)

କର୍ମର ସଫଳତାରୁ ଯେଉଁ ଅବସ୍ଥା ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥାଏ, ଯାହା ଦ୍ୱାରା ଆତ୍ମା ନିର୍ଦ୍ଦେଶିତ ହୋଇଥାଏ, ସର୍ବଜ୍ଞମାନେ ସେ ଅବସ୍ଥାକୁ 'ଗୁଣ' (ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଅବସ୍ଥା) ନାମରେ ନାମିତ କରିଛନ୍ତି । (୫୪୬)

ମିଚ୍ଛୋ ଶାସନା ମିଷୋ, ଅଭିରାଦାସମ୍ମୋ ୟା ଦେଶାଭିରାଦୋ ୟା

ଭିରାଦୋ ପମତ୍ତ ଆୟାରୋ, ଅପୁତ୍ତ ଅନିୟାଟ୍ଟି ସୁହୁମୋ ୟା

ଉଭାସମତା ଖିନାମୋହୋ, ସାଜୋଗିକେଭାଳିଜୀନୋ ଅଜୋଗୀ ୟା

କୋଦ୍ଦସା ଗୁଣାଥାନାନିୟା, କାମେଣା ସିଧି ୟା ନାୟାଭା । (୫୪୭-୫୪୮)

ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ କ୍ରମବିକାଶ (ଉନ୍ନତି)ର ୧୪ଟି ମାର୍ଗ ଅଛି । (୧) ମିଥ୍ୟା ବିଶ୍ୱାସ (୨) ଠିକ୍ ବିଶ୍ୱାସରେ ବିଫଳ ହେବା (୩) ଠିକ୍ ବିଶ୍ୱାସ ଓ ଭୁଲ ବିଶ୍ୱାସର ମିଶ୍ରଣ (୪) ନିୟମହୀନ ଠିକ୍ ବିଶ୍ୱା (୫) ଆଂଶିକ

ନିୟମ ପାଳନ (୬) ନିୟମର ଅପରୀକ୍ଷିତ ପାଳନ (୭) ନିୟମର ପରୀକ୍ଷିତ ପାଳନ (୮) ଆଶୀର୍ବାଦର ଏକମାତ୍ର ସର୍ତ୍, ଯେଉଁଟା ପୂର୍ବରୁ ଅବଗତ ହୋଇନଥିବ (୯) ଧ୍ୟାନଯୋଗ (୧୦) କ୍ଷୀଣ ଆସକ୍ତ (୧୧) ମୋହହ୍ରାସ (୧୨) ମୋହ ଧ୍ୱଂସ (୧୩) କାର୍ଯ୍ୟକଳାପରେ ସର୍ବଜ୍ଞ ୯୧୪) ବିନା କାର୍ଯ୍ୟକଳାପରେ ସର୍ବଜ୍ଞ । ଏଥିରୁ ବୁଝାପଡୁଛିଯେ ଏହି ଅବସ୍ଥାରେ ମୁକ୍ତି ହୁଏ । (୫୪୭-୫୪୮)

ତମ୍ ମିଛାତ୍ମ ଜମାସାଦାହାନମ୍, ତକ୍କାନା ହେଦି ଅଥାନମ୍

ସମ୍ସାଇଦାମାଭି ଗ୍ାହିୟାମ୍, ଅନାଭିଗାହିୟାମ୍ ତୁ ତମ୍ ତିଭିହମ୍ । (୫୪୯)

କୌଣସି ଅବସ୍ଥାରେ ଥିବା ଏକ ବସ୍ତୁ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ କରିବାକୁ ମିଥ୍ୟା କୁହାଯାଏ, ଏହା ୩ ପ୍ରକାର (୧) ମନରେ ସନ୍ଦେହ ଜାତ ହେବା (୨) ଭଲଭାବେ ଉନ୍ନତି (ବିକଶିତ) କରିବା (୩) ଭଲ ଭାବେ ଉନ୍ନତ କରି ନପାରିବା । (୫୪୯)

ସମ୍ମାଭାରୟାନାପଭାୟା - ସିହାରାଦା ମିଛଭାଭା ସମଭିମୁହୋ

ନିଶିୟା ସମ୍ମାତ୍ତୋ ସୋ, ସାସାନାନାମୋ ମୁନେୟାଭୋ । (୫୫୦)

ଠିକ୍ ବିଶ୍ୱାସର ପର୍ବତ ଶିଖରରୁ ଆତ୍ମା ଭୁଲ ବିଶ୍ୱାସ ଆଡ଼କୁ ମୁହଁ ଦେଇ ସ୍ୱଷ୍ଟ ଭାବରେ ପଡ଼େ ଏବଂ ସେ ପ୍ରକୃତି ବିଶ୍ୱାସ ଲୋପ କରେ । ଆତ୍ମାର ଏହି ଅବସ୍ଥାକୁ “ସାସଭାଦାନ” କୁହାଯାଏ । (୫୫୦)

ଦହିଗୁଡ଼ାମିଭା ଭାମିଷାମ୍, ପିହୁଭାଭାମ୍ ନେଭା କାରିଦୁମ୍ ସକ୍କାମ୍

ଇଭାମ୍ ମିଷାୟାଭାଭୋ ସମ୍ମାମିଛୋ ଭି ନାୟାଭୋ । (୫୫୧)

“ସାମ୍ୟକ୍ତ୍ୱ” (ଠିକ୍ ବିଶ୍ୱାସ) ଓ ‘ମିଥ୍ୟାତ୍ୱ’ (ଭୁଲବିଶ୍ୱାସ)ର ମିଶ୍ରଣ ଅବସ୍ଥା କୌଣସି ଉପାୟରେ ସମାନ କରି ଅଲଗା କରି ହେବ ନାହିଁ, ଯେପରି ଦହିରେ ମିଶିଥିବା ମିଠା ଅଂଶକୁ ଦହିଠାରୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ଅଲଗା କରି ଖଟା କିମ୍ବା ମିଠାକୁ ଠିକ୍ ଭାବେ ଅଲଗା କରିହୁଏ ନାହିଁ । ଏପରି ଅବସ୍ଥାକୁ ‘ମିଶ୍ରଭାବ’ କୁହାଯାଏ । (୫୧୧)

ନୋ ଇମ୍ଦିଇସୁ ଭିରାଡ଼ୋ, ନୋଜୀରେ ଥାଭାରେ ତାସୋ କାଭି

ଜୋ ସଦାହାଇ ଜୀନାଭୁମ୍, ସମ୍ମାଇଥି ଅଭିରାଡ଼ୋ ସୋ । (୫୫୨)

ଯଦିଓ ଜଣେ ଜୀନଙ୍କ ମତବାଦ ଉପରେ ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ ରଖିଛି; ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ତୃପ୍ତିଠାରୁ ଦୁରେଇ ଯିବାକୁ, ଚଳ ଓ ସ୍ଥିର ପ୍ରାଣୀଙ୍କୁ ଆଘାତ ନଦେବାକୁ ସେ ଶପଥ (ନିୟମ) କରିନାହିଁ । ବ୍ୟକ୍ତିଟିର ଏପରି ଅବସ୍ଥାକୁ ‘ସର୍ବଦର୍ଶୀ’ କୁହାଯାଏ । (୫୫୨)

ଜୋ ତାସାଭା ହାଉ ଭିରାଡ଼ୋ, ନୋଭିରାଓ ଇଥା-ଥାଭାରାଭା ହାଓ ।

ପଦସମୟାମ୍ ସୋ ଭୀଭୋ, ଭିରାୟାଭିରାଓ ଜୀନେକ୍କାମାଇ । ୯୫୩୩)

ଯିଏ ଚଳମାନ ପ୍ରାଣୀକୁ ହତ୍ୟା କରିବାଠାରୁ ବିରତ ହୁଏ କିନ୍ତୁ ସ୍ଥିରପ୍ରାଣୀଠାରୁ ନୁହେଁ, ତଥାପି

ଜୀନଙ୍କ ଉପରେ ସ୍ଥିର ବିଶ୍ୱାସ ରଖେ, ଏହାକୁ ଆଂଶିକ ନିୟମ (ଶପଥ) କଲା ବୋଲି କୁହାଯିବ । (୫୫୩)

ଭାଚ୍‌ଭାତ୍ ପମାଇ, ଜୋ ଭସାଇ ପମାତ୍‌ସାମଜାଓ ହୋଇ
ସାୟାଲା ଗୁଣଶୀଳ କାଲିଓ, ମହାଭାଇ କିତ୍‌ଲାୟରାନୋ । (୫୫୪)

ଯିଏ ମହତ୍ ନିୟମ ଗୁଡ଼ିକୁ ଉପଯୋଗୀ କରିନିଏ । ସୁଗୁଣ ଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରଦର୍ଶିତ କରାଏ ଓ ଉତ୍ତମ ଆଚରଣ କରେ, କେବେ କେବେ ସର୍ବ ସାଧାରଣରେ ସ୍ପଷ୍ଟ ବା ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଅବହେଳା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରେ । ସୁତରାଂ ଯାହାର ଶିଷ୍ଟାଚାର (ଆଚରଣ) ତୃଟପୂର୍ଣ୍ଣ ତାକୁ 'ପ୍ରମାତ୍‌ସମ୍ୟତା' (ନିୟମର ଯାକାରୀ ନୁହେଁ) କୁହାଯାଏ । (୫୫୪)

ନଥାସେସା ପମାଓ, ଭାୟାଗୁଣଶୀଲୋ ଲିମାମ୍‌ଦିଓ ନାନୀ
ଅନୁଭାସାମାଓ ଅଖାଭାଓ, ଝାନାନିଲିନୋ ହୁ ଅପ୍ପାମାତ୍ରୋ ସଠୋ । (୫୫୫)

ବିଜ୍ଞଲୋକ ଯିଏକି ଭଲଭାବେ ନିୟମ ସହିତ ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ, ଯାହାର ଅବହେଳା ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଲୋପ ପାଇଯାଇଛି, ଯିଏ ଧ୍ୟାନ ଦ୍ୱାରା ସବୁକିଛି ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଛି, କିନ୍ତୁ ସେ କପଟତାପୂର୍ଣ୍ଣ କର୍ମ କମାଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିନାହିଁ କିମ୍ବା ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଲୋପ କରିନାହିଁ, ତାକୁ 'ଅପ୍ରମାତତାସାମ୍ୟତା' (ମହତ୍‌ନୀୟମ ଯାକାରୀ) କୁହାଯାଏ । (୫୫୫)

ଇୟାମ୍ପି ଗୁଣଥାନେ, ଭିସାରିସାସମୟାଥିଇହିମ୍ ଜୀଭେହିମ୍
ପୁଭାମାପତ୍ ଜମ୍‌ହ, ହୋମତି ଅପୁଭା ହୁ ପରିଣାମା । (୫୫୬)

ଏହି ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଉନ୍ନତିରୁ ଅବଗତ ହୁଏ ଯେ, ଆତ୍ମା ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଅଟେ ଏବଂ ବାରମ୍ବାର ମନର ଖୁସି ଅବସ୍ଥା ନୂଆ ନୂଆ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଉଥାଏ । ସୁତରାଂ ଏହି ଅବସ୍ଥାକୁ 'ଅପୂର୍ବ କର୍ଣ୍ଣ' କୁହାଯାଏ । (୫୫୬)

ତରିସା ପରିଣାମାଥିୟା ଜୀଭା, ହୁ ଜୀନେହିମ୍ ଗାଲିୟାନି ମିରେହିମ୍
ମୋଷା ପୁତ୍‌କରଣା, ଖାଭାନୁଭାସମାନଜ୍ଞାୟା ଭାନିୟା । (୫୫୭)

ଏପରି ମାନସିକ ଖୁସି ଅବସ୍ଥା ଆତ୍ମା ଅବଗତ ହୁଏ ଯେ, ସେ ସବୁ ପ୍ରକାର ମନ୍ଦ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ କମାଇବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୁଏ କିମ୍ବା ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଲୋକ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୁଏ । ଏହାକୁ ଜୀନ 'ଅପୂର୍ବକର୍ଣ୍ଣ' ନାମରେ ନାମିତ କରିଛନ୍ତି । ଯାହାକି ଅଜ୍ଞାନ ରୂପକ ଅନ୍ଧକାରରୁ ମୁକ୍ତି ପାଏ । (୫୫୭)

ହୋମତି ଅନିୟାଟ୍ଟିନୋ ତେ, ପଦିସମୟାମ୍ ଜେସିମେକ୍କା ପରିଣାମା
ଭିମାଲୟାରାଝାନାହୁୟାଭାହା-ସିହାହିମ୍ ନିଦ୍‌ଦ୍ଧା କାମ୍ମାଭାନା । (୫୫୮)

ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଉନ୍ନତିର ନବମ ଅବସ୍ଥା ଅଧିକାର କଲାପରେ ଆତ୍ମା ସ୍ଥିର ମାନସିକ ଖୁସି ସର୍ବଦା ଉପଭୋଗ କରେ ଏବଂ ଧ୍ୟାନ ଅଗ୍ନିରେ କାମନା ଜଙ୍ଗଲକୁ ପୋଡ଼ିଦିଏ । ଏହାକୁ 'ଅନିବ୍ରତିନ୍' ବା 'ଅନିବ୍ରତୀକର୍ଣ୍ଣ' କୁହାଯାଏ । (୫୫୮)

କୋସୁମ୍ଭୋ ଜିହାରାଓ, ଅଭାମ୍ତରାଡ଼ୋ ୟା ସୁଭୁଭାରାଟୋୟା

ଇଭାମ୍ ସୁହୁମାସାରାଓ, ସୁହାମାକାସାଓଟି ନୟାଭୋ । (୫୫୯)

କୁସୁମ ଫୁଲରେ ସାମାନ୍ୟ ଲାଲ ରଙ୍ଗ ଥାଏ । ସେହିପରି ଯେଉଁ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଦଶମ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଉନ୍ନତିରେ ପହିପାରିଛି, କିନ୍ତୁ ସାମାନ୍ୟତମ ଆସକ୍ତି ଅନ୍ତର ମଧ୍ୟରେ ରହିଛି । ଏପରି ଅବସ୍ଥାକୁ 'ସୁକ୍ଷ୍ମ-କାଶ୍ୟଶ' ବା 'ସୂକ୍ଷ୍ମ-ସଂପର୍କ' କୁହାଯାଏ । (୫୫୯)

ସକାଦାକା ଫଳଜାଲମ୍ ଭା, ସରାଇ ସରାଭାନିୟାମ୍ ଭା ନିମ୍ମାଳୟମ୍

ସାୟାଲୋଭା ସମ୍ତମୋହୋ, ଉଭାସମ୍ ତାକା ସାୟାଓ ହୋଦି । (୫୬୦)

କଇଥ ଫଳ ସହିତ ପାଣି ମିଶିଲେ ବା ପୋଖରି ଜଳ ଶରତ ଋତୁରେ ଯେପରି ଅପରିଷ୍କାର ଜଳ ନିର୍ମଳ ହୁଏ । ଠିକ୍ ସେପରି ଯାହାର ସବୁ ମନ୍ଦ କର୍ମ କମିଯାଇଛି, ଉତ୍ତେଜନା କମିଯାଇଛ, ସେପରି ଅବସ୍ଥାକୁ 'ଉପାସନ୍ତ କାଶ୍ୟଶ' କୁହାଯାଏ । (୫୬୦)

ନିକ୍ଷେସାଖିନାମୋହେ, ଫଳିହା ମାଳା ଭାୟାନୁଦାୟା – ସମାକିଟୋ

ଖିନାକାସାଓ ଭାନ୍ନାଇ, ନିଗାମ୍ଥୋ ଭିୟାରାଇହିମ୍ ୧ । (୫୬୧)

ଯେଉଁ ସନ୍ନ୍ୟାସୀର ସମସ୍ତ ମନ୍ଦକର୍ମ ଲୋପ ହୋଇଯାଇଛି ଏବଂ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ସ୍ୱଚ୍ଛ କାଚରେ ପାଣି ପଡ଼ିଲେ ପେରି ଦିଶେ ତା'ମନ ସେପରି ପରିଷ୍କାର ହୋଇ ଯାଇଛି । ଏପରି ଅବସ୍ଥାକୁ 'କିସ୍‌ନମୋହା' ନାମକରଣ କରାଯାଇଛି ଏବଂ ମୂଲ୍ୟବାନ ଆତ୍ମା ଦ୍ୱାରା ଉତ୍ତେଜନାକୁ ବିଲୋପ କରାଯାଏ । ସେ ସବୁ ମୋହରୁ ମୁକ୍ତି ପାଏ । (୫୬୧)

କେଭଳାନାନଦିଭାୟାରା– କିରଣକା ଲାଭାପ୍ପାନାନାଓ

ନଭାକେଭଳାଲାଧୁଗାମ୍ – ପଭିୟାପା ରାମା ପ୍ପାଭାଭାଇସୋ

ଅସହାୟା ନାନଦମ୍ ସନା ସାହିଓ ଭି ହୁ କେଭଳି ହୁ ଜୋଇନା

ଜୁଟୋଚି ସାଜୋଇଜୀନୋ, ଅନାଇନି ହାନାରିସେ ଭୁଟୋ । (୫୬୨-୫୬୩)

ପବିତ୍ର ଧର୍ମ ଗ୍ରନ୍ଥରେ କୁହାଯାଇଛିଯେ, ଯେଉଁ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ସର୍ବବ୍ୟାପୀ ସୂର୍ଯ୍ୟରଶ୍ମୀର ସମାହାରରେ ଅଜ୍ଞାନ ଅନ୍ଧକାର ବିଲୋପ କରେ ସେ ପରମାତ୍ମାଙ୍କ ଜ୍ଞାନ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ । ବାହ୍ୟ ସରଞ୍ଜାମ ବିନା, ୯ଟି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଜ୍ଞାନ, ନିର୍ଧାରିତ ଏବଂ ଅନିର୍ଧାରିତ ଜ୍ଞାନ ଦ୍ୱାରା ସେ ପରମାତ୍ମା ପ୍ରାପ୍ତି କରେ । ଏ ପ୍ରକାର ପ୍ରାପ୍ତିକୁ 'ସାୟୋଗି-କେଭାଳିନ୍' କୁହାଯାଏ । ଯଦିଓ ସେ ଜଣେ ସର୍ବଜ୍ଞ ତଥାପି ସେ କାୟିକବାଚିକ ମାନସିକ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପକୁ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରିଥାଏ । (୫୬୨-୫୬୩)

ସେଲେସିମ୍ ସମ୍ପାଟୋ ନିରୁଧାନିସେସା–ଏସାଓ ଜୀଭୋ

କାମ୍ମାରାୟାଭି ପ୍ପମୁକ୍କୋ, ଗାୟାଜୋଗୋ କେଭଳି ହୋଇ । (୫୬୪)

ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଛଳନା କରେ (ସବୁପ୍ରକାର ମନ୍ଦ କାର୍ଯ୍ୟରୁ ମୁକ୍ତ ବୋଲି କହେ) ତାକୁ 'ଛଳନାକାରୀ' ବୋଲି କହନ୍ତି । ଯାହାର କାମନାର ଗତି ବନ୍ଦ କରିଦିଆଯାଇଛି, ଯିଏକି କାମନାର ଆବର୍ଜନାରୁ ମୁକ୍ତ – ତାକୁ ସର୍ବଜ୍ଞ କହନ୍ତି । ସେ କାମନାବିହୀନ ଅଟେ । (୫୬୪)

ସୋ ତାମ୍ମି କେଭା ସମୟେ, ଲୋୟାଗ୍ରେ ଉଧ୍ୱାଗାମାନା ସାଭାଓ
ସମ୍‌କିଥାଇ ଅଶରୀରୋ, ପାଭରଥା, ଗୁଣାପ୍ପାଓ ନିକ୍କାମ । (୫୬୫)

ଏହି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଶୁଧ୍ ଆତ୍ମା ଏହି ଅବସ୍ଥାରେ ପହଚେ । ନିଜର ସ୍ୱଭାବରୁ ସିଧାସଳଖ ବିଶ୍ୱର ଶୀର୍ଷ ସ୍ଥାନକୁ ଯାଏ, ସେଠାରେ ସର୍ବଦା ଅଶରୀର ଭାବରେ ରହେ ଓ ଅଷ୍ଟମ ପରମ ଗୁଣ ଯୁକ୍ତ ହୁଏ । (୫୬୫)

ଅର୍ଥାଭିହା କାମ୍ମାଭିୟାଦା, ସିଦିଭୁଦା ନିରାମଜନା ନିକ୍କା
ଅଥାଗୁଣା କାୟାକିକ୍କା, ଲୋୟାଗାନି ଭାସିନୋ ସିଧ୍ । (୫୬୬)

୮ ପ୍ରକାର କର୍ମ (କାମନା)ରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇଥିବା ଆତ୍ମା ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରନ୍ତି । ସେ ମାନସିକ ସ୍ତରରେ କଳଙ୍କ ପାଇଁ ଚିନ୍ତାଶୂନ୍ୟ ହୋଇଥାନ୍ତି । ୮ ପ୍ରକାର ମଙ୍ଗଳଦାୟକ ଗୁଣ ଗ୍ରହଣ କରିଥାଏ, ଏପରିକି ବିଶ୍ୱର ଶୀର୍ଷରେ ବାସ କରିବାକୁ ଏବଂ ସିଧିପ୍ରାପ୍ତ କରିବାକୁ ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇଥାଏ । (୫୬୬)

୩୩. ସମ୍ଲେଖାନ୍ ସୂତ୍ର

ଉତେ୍ଜନା ଶୂନ୍ୟ ମୃତ୍ୟୁ ଉପରେ ନୀତି ବାକ୍ୟ

ଶରୀରା ମହୁ ନାଭାଚି, ଜୀଭୋ ଭୁକ୍କାଇ ନାଭିଓ
ସମ୍‌ସାରୋ ଅନାଭୋ ଭୁଚୋ, ଜାମ୍ ତରମ୍ତି ମହେସିନୋ । (୫୬୭)

ଶରୀର ହେଉଛି ନୌକା, ଆତ୍ମା ଏହାର ନାଉରୀ, ସାଂସରିକ ସ୍ଥିତି ହେଉଛି ସାଗର, ମହାନ୍ ସାଧୁ ଏହି ସଂସାର ରୂପକ ସାଗରକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିପାରନ୍ତି । (୫୬୭)

ବାହିୟା ଉଧ୍ୱାମାଦାୟ, ନଭାକାମ୍‌ଖେ କାୟାଇ ଭି
ପୁଭା କାମ୍ମାକ୍ଷାୟାଇଥା, ଇମାମ୍ ହେମ୍ ସମୁଧ୍ୱାରେ । (୫୬୮)

ଯାହାର ଦୃଷ୍ଟି ଉପର ଆଡ଼କୁ (ମୁକ୍ତି ପାଇଁ), ସେ ସାଂସାରିକ ଆନନ୍ଦ ପ୍ରତି ଚିନ୍ତା କରିବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ । ଅତୀତର କର୍ମ (ମନ୍ଦ କର୍ମ)କୁ ବିଲୋପ କରିବା ପାଇଁ କେବଳ, ସେ ତା ଶରୀରକୁ ସୁରକ୍ଷା ଦେବା ଉଚିତ୍ । (୫୬୮)

ଧିରେଣ ଭି ମରିୟାଭାମ୍, କଉରିସେନା ଭି ଅଭାଷାମରିୟାଭାମ୍
ତମ୍ହା ଅଭାଷା ମରଣେ, ଭାରମ୍ ଖୁ ଧିରାତ୍ୱାନେ ମାରି ଉମ୍ । (୫୬୯)

ଶାନ୍ତ ସ୍ୱଭାବର ମଣିଷ ନିଶ୍ଚୟ ମରିବ । କାପୁରୁଷ (ଭୀରୁ) ସ୍ୱଭାବର ମଣିଷ ମଧ୍ୟ ମରିବ । ତେଣୁ ତ୍ୟୁ ଯେ କୌଣସି ଅବସ୍ଥାରେ ମଧ୍ୟ ହେବ । ସୁତରାଂ ଶାନ୍ତ ସ୍ୱଭାବରେ ହିଁ ମରିବା ଶ୍ରେୟସ୍କର । (୫୬୯)

ଇକ୍କାମ୍ ପମ୍‌ଦିୟା ମରଣମ୍, ଚିମଡ଼ାଇ ଜଇସାୟାଣି ବହୁୟାଣି
ତମ୍ ମରଣମ୍ ମରିୟାଭାମ୍, ଜେନା ମାଓ ସୁମ୍ମାଓ ହୋଇ । (୫୭୦)

ଗୋଟିଏ ବିଜ୍ଞଲୋକର ମୃତ୍ୟୁ ସହସ୍ର ଜନ୍ମକୁ ଶେଷ କରେ । ସୁତରାଂ ଜଣେ ଏପରି ମରିବା ୁଚିତ୍

ଯେପରିକି ସମସ୍ତେ କହିବେ ଭଲ ମରଣ ହୋଇଛି । (୫୭୦)

ଇକ୍କାମ୍ ପମ୍‌ଦିୟା ମରଣମ୍, ପଦିଭାଜ୍ଜାଇ ସୁପରିସୋ ଅସମ୍ଭମ୍‌ତୋ
ଖିପ୍ପାମା ସୋ ମରଣନମ୍, କାହିଇ ଅମତମ୍ ଅନାମ୍ ତନମ୍ । (୫୭୧)

ଜଣେ ବିଜ୍ଞ ଲୋକ, ଯେକି ସବୁ ଦୁଶ୍ଚିନ୍ତାରୁ ମୁକ୍ତ, ସେ ଶାନ୍ତିରେ ମୃତ୍ୟୁବରଣ କରେ । ଏପରି ମରଣ ସେ ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ ଅସୀମ ମରଣର ପରିସମାପ୍ତି ଘଟାଏ । (୫୭୧)

କାରେ ପାୟାଇମ୍ ପରସମ୍ କାମାନୋ, ଜାମ୍ କିମ୍‌କି ପାସମ୍ ଇହ ମାନ୍ନାମାନୋ
ଲାଭାମ୍‌ତରେ ଜୀଭିୟା ଭୁହଇତା, ପକ୍କା ପରିନ୍ନାୟା ମଳଭାଧାମ୍‌ସି । (୫୭୨)

୩୫. ଦ୍ରବ୍ୟ ସୂତ୍ର
ବସ୍ତୁ ଉପରେ ନୀତିବାକ୍ୟ

ଧାମ୍ମୋ ଅହମ୍ମୋ ଅଗାସମ୍, କାଲୋ ପୁଗ୍‌ଗାଲା ଜନ୍ତାଭୋ
ଇସା ଲୋଗୋଚ୍ଚି ପାନ୍ନାତ୍ତୋ, କିନେହିମ୍ ଭରଦାମ୍ ସିହିମ୍ । (୬୨୪)

ଜୀନଙ୍କ ଦିବ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରେ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ୬ଟି ବସ୍ତୁରେ ଗଠିତ । (୧) ଧର୍ମ (ଗତିର ମାଧ୍ୟମ) (୨) ଅଧର୍ମ (ଗତିର ବିଶ୍ରାମ) (୩) ଆକାଶ (ଶୂନ୍ୟ) (୪) କାଳ (ସମୟ (୫) ବସ୍ତୁ (୬) ଜୀବନ (ଆତ୍ମା) (୬୨୪)

ଅଗସାକାଳ ପୁଗ୍‌ଗାଲା – ଧାମ୍ମାଧାମ୍ମେସୁ ନତ୍ଥି ଜୀଭାଗୁଣା
ତେସିମ୍ ଅକେଦାନାତ୍‌ମ୍, ଭାନିଦମ୍ ଜୀଭାଷା କେଦାନାଦା । (୬୨୫)

ଆକାଶ, କାଳ ଭୂତ, ଧର୍ମ ଓ ଅଧର୍ମ ଆଦି ଜୀବର ସ୍ୱଭାବକୁ ଅଧିକାର କରେ ନାହିଁ ଏବଂ ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଜଡ଼ କୁହାଯାଏ । ଜୀବ ସ୍ୱଭାବରେ ଆତ୍ମଜ୍ଞାନ ସମ୍ପନ୍ନ । (୬୨୫)

ଅଗସାକାଳଜୀଭା, ଧାମ୍ମାଧାମ୍ମା ୟା ମୁତ୍ତି ପରିହୀଣା
ସୁତ୍ତାମ୍ ପୁଗାଲାଦାଭାମ୍, ଜୀଭୋ ଖଲୁ କେଦାନୋ ତେସୁ । (୬୨୬)

ଆକାଶ, କାଳ, ଜୀବ, ଧର୍ମ ଓ ଅଧର୍ମ ମାନେ ହେଲେ ଅଶରୀର । ପୁଦ୍‌ଗଲ ହେଉଛି ଶରୀର । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜୀବ ଆତ୍ମଜ୍ଞାନ ସମ୍ପନ୍ନ ଅଟେ । (୬୨୬)

ଜୀଭା ପୁଗାଲାକାୟା, ସହା ସକ୍କିରୀୟା ହାଭମ୍‌ତି ନ ୟା ଶେସା
ପୁଗ୍‌ଗାଲ କାରଣା ଜୀଭା, ଖାମଧା ଖାଲୁ କାଳ କାରଣା ଦୁ । (୬୨୭)

ଜୀବ (ଆତ୍ମା) ଭୁତ (ବସ୍ତୁ) – ଏ ଦୁହେଁ ଚଳମାନ । ଅନ୍ୟମାନେ ଜଡ଼ (ସ୍ଥିର) ଆତ୍ମାର କାର୍ଯ୍ୟକାଳପାର ବାହ୍ୟ (ଶାରୀରିକ) କାରଣ ହେଉଛି କ୍ରିୟାଯୁକ୍ତ ବସ୍ତୁ ଏବଂ ଭୁତର କ୍ରିୟା ହେଉଛି ବସ୍ତୁର ସମୟ । (୬୨୭)

ଧାମ୍ମୋ ଅହମ୍ମୋ ଅଗାସମ୍, ଦାଭାମ୍ ଇକ୍କିକ୍କା ମହିୟାମ୍

ଅନାମ୍ତନୀୟା ଦାଭାନି, କାଲୋ ପୁଗ୍ଗଲା ଜାମ୍ତାଭୋ । (୬୨୮)

ଧର୍ମ, ଅଧର୍ମ ଏବଂ ଆକାଶ ମାନେ ହେଲେ ଏକବଚନ । କାଳ, ଭୂତ, ଏବଂ ଜୀବମାନେ ହେଲେ ବହୁବଚନ । (୬୨୮)

ଧାମ୍ମାଧାମ୍ମେ ୟା ଦୋ ଭି, ଲୋଗାମିଟ୍ଟା ଭିୟାହିୟା
ଲୋଗାଲୋଗେ ୟା ଅଗାସେ, ସମାଇ ସମୟା ଖେତି୍ଇ । (୬୨୯)

ଧର୍ମ ଓ ଅଧର୍ମ ଦୁଇଟାଯାକ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଆଡ଼କୁ ସଂପ୍ରସାରଣ ହୋଇଥିବା ସ୍ଥଳେ ଆକାଶ (ଶୂନ୍ୟ) ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡରେ ଏବଂ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ବାହାରେ ବ୍ୟାପିଛି । କାଳ କେବଳ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଅଂଶରେ ବ୍ୟାପିଛି । (୬୨୯)

ଅନ୍ନୋନ୍ନାମ୍ ପଭିସାମ୍ତା, ଦିମ୍ତା ଓ ଗାସମାନ୍ନାମାନ୍ନାଷା
ମେଳମ୍ତା ଭିୟା ନିକ୍କାମ୍, ସଗ୍ଗମ୍ ସଭାଭମ୍ ନ ଭିଜାହନ୍ତି । (୬୩୦)

ଏହି ୬ଟି ବସ୍ତୁ (ଦ୍ରବ୍ୟ) ସାମୁହିକ ଭାବେ ଶୂନ୍ୟରେ ମେଳ ଖୁଆଇ ରହିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ମିଶିକ ରହିଥାନ୍ତି । ଅନିର୍ଧିଷ୍ଟ କାଳଯାଏ । କିନ୍ତୁ ସେମାନେ କେହି କାହାର ସ୍ୱାଭବ (ପ୍ରକୃତି) ନହରାଇ ନିଜ ନିଜର ପରିଚୟ ଦେଇଥାନ୍ତି । (୬୩୦)

ଧାମ୍ମାଥିକାୟାମରସମ୍, ଅଭାନ୍ନାଗନ୍ଧମ୍ ଅସମଦ୍ଦମାଫାସମ୍
ଲୋଗୋଗାଧାମ୍ ପୁଥାମ୍, ପିହୁଳାମସାମ୍ ଖାଦିୟା-ପଦେସମ୍ । (୬୩୧)

ଧର୍ମର ଶରୀର ସ୍ୱାଦହୀନ, ରଙ୍ଗହୀନ, ଗନ୍ଧହୀନ, ଶବ୍ଦହୀନ ଏବଂ ସ୍ପର୍ଶଶୂନ୍ୟ ଅଟେ । ଏହା ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ବ୍ୟାପିଛି । ଏହା ସ୍ୱାଧୀନ, ବିରାଟ ଏବଂ ଅସୀମବ୍ୟାପ୍ତ ।

ଉଦୟମ୍ ଜହା ମଚ୍ଛାନମ୍ ଗାମାନୁନୁଗାହାୟାରମ୍ ହାଭାଦି ଲୋଇ
ତହା ଜୀଭାପୁଗ୍ଗଳନମ୍, ଧାମ୍ମାମ୍ ଦାଭାମ୍ ଭିୟାନେହି । (୬୩୨)

ମାଛର ସ୍ଥିତିପାଇଁ ଜଳ ଯେପରି ସାହାଯ୍ୟ କରେ, ଆତ୍ମା ଏବଂ ଭୁତର ସ୍ଥିତି ପାଇଁ ଧର୍ମ ସେପରି ସାହାଯ୍ୟ କରେ । (୬୩୨)

ନୟା ଗାଚ୍ଛାଦି ଧାମ୍ମାଥି, ଗମ୍ତମ୍ ନକରେଦି ଅନ୍ନାଦାଭିୟାସ୍
ହଭାଦି ଗତି ସାପ୍ପାସାରୋ, ଜୀଭାନମ୍ ପୁଗ୍ଗଳନମ୍ କା । (୬୩୩)

ଧର୍ମର ଶରୀର ନିଜେ ଗତିଶୀଳ ନୁହେଁ କିମ୍ବା କାହାରିକୁ ଗତିଶୀଳ କରାଏନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଏହା ସମସ୍ତ ଜୀବ ଓ ଜଡ଼ର ଗତି ପାଇଁ ମାଧ୍ୟମ ଅଟେ । (୬୩୩)

ଜହା ହାଭାଦି ଧାମ୍ମାଦାଭାମ୍, ତହା ତମ୍ ଜାନେହା ଦାଭାମା ଧାମ୍ମାକ୍ଷାମ୍
ଥିଦିକିରିୟା ଜୁତ୍ତାନମ୍, କାରଣଭୁଦାମ୍ ତୁ ପୁଧାଭିଭା । (୬୩୪)

ଅବଶିଷ୍ଟ ଏକ ବସ୍ତୁ, ଅଧର୍ମ ମଧ୍ୟ ସେପରି ଏକ ବସ୍ତୁ । ଅବଶିଷ୍ଟ ଆତ୍ମାକୁ ଆଣିବା ପାଇଁ ଏହା ସାହାଯ୍ୟ କରେ ଏବଂ ଭୁତ ସ୍ଥିର । (୬୩୪)

କେୟାନରାହିୟା ମାମୁତ୍ତମ୍, ଅଭାଗାହଣାଲକ୍ଷଣମ୍ କା ସଭାଗାୟାମ୍

ଲୋୟାଲେୟାଭିଭେୟାମ୍, ଜମ୍ ନହାଦାଭାମ୍, ଜୀନୁଦ୍ଦିଥମ୍ । (୬୩୫)

ମହାକାଶର ଉପାଦାନ (ବସ୍ତୁ) ଆତ୍ମଜ୍ଞାନ ଶୂନ୍ୟ, ଅଶରୀରର ଏବଂ ଏହାର ସ୍ଥିତି ପରିବ୍ୟାପ୍ତ । ଏହା ଦୁଇପକ୍ରାର । ଯଥା - ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ସହିତ ପରିବ୍ୟାପ୍ତ (ଲୋକ) ଏବଂ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ବାହାରେ ପରିବ୍ୟାପ୍ତ (ଆଲୋକ) (୬୩୫)

ଜୀଭା କେଭା ଅଜୀଭା ୟା ଇସା ଲୋଇ ଭିୟାହିଇ
ଅଜୀଭା ଦେଶାମଗସେ, ଅଲୋଇ ସେ ଭିୟାହିଇ । (୬୩୬)

ଲୋକ ଉଭୟ ଜୀବ ଓ ଜଡ଼ ପଦାର୍ଥକୁ ନେଇ ଗଠିତ । କିନ୍ତୁ ଆଲୋକ କେବଳ ଜଡ଼ ପଦାର୍ଥକୁ ନେଇ ଗଠିତ । (୬୩୬)

ପସାରାସଗମ୍ ଧାଭିନ୍ନା - ଭାବିରିତ୍ତୋ ଅଗୁରୁ ଲହୁଗା ସମ୍ଜୁତ୍ତୋ
ଭାତ୍ନା ଲକ୍ଷଣ କଲିୟାମ୍, କଲାସରୁଭମ୍ ଇମାମ୍ ହୋଦି । (୬୩୭)

କାଳର ପଦାର୍ଥର ସ୍ୱଭାବ ହେଲା ଏହା ସ୍ପର୍ଶ ଶୂନ୍ୟ, ସ୍ୱାଦହୀନ, ଗନ୍ଧହୀନ, ରଙ୍ଗହୀନ, ସମ୍ପତି୍ ଓଜନହୀନ, ସମ୍ପତି୍ ହାଲୁକାହୀନ ଅଟେ । ଏହା କେବଳ ସର୍ବଦା ପରିବର୍ତ୍ନ ହୋଇଥାଏ । (୬୩୭)

ଜୀଭନମ୍ ପୁଗ୍ଗଲନମ୍, ଦୁଭାମ୍ତି ପରିୟାତ୍ନାଇ ଭିଭିହାଇ
ଇଦାନମ୍ ପଜ୍ଜାୟ, ଭଟ୍ଟାମ୍ତେ ମୁକ୍ଷ୍ୟାକାଳାଧାରେ । (୬୩୮)

କାଳ ପ୍ରଭାବରୁ ଆତ୍ମା ଓ ଭୁତ୍ ବହୁ ପରିବର୍ତ୍ନ ଓ ବହୁ ପ୍ରକାରର ହୋଇଥାନ୍ତି । (୬୩୮)

ସମୟାଭାଲିଉଷାସା, ପନା ଥେଭା ୟା ଅଦିଂ ଭେବା
ଭାଭାହାରକାଳନାମା, ନିଦିଥା ଭିୟାରାଇହିମ୍ । (୬୩୯)

ପ୍ରକୃତ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ଅଭଲି (ଆଖିର ପଲକ ପଡ଼ିବା), ଉଚ୍ଛଭସା (ନିଃଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ିବା), ପ୍ରାଣା (ଶ୍ୱାସନେବା) ଏବଂ ସ୍ତୋକ (ଅତିରିକ୍ତରେକାଳ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ ହୁଏ । ଏହା ଜୀନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସମର୍ଥନ କରାଯାଇଛି । (୬୩୯)

ଅନୁଖାମ୍ ଧାଭିୟାପେଣା ଦୁ, ପୋଗ୍ଗଲଦାଭାମ୍ ହାଭେଇ ଦିଭାୟାପ୍ପାମ୍
ଖାମ୍ଧା ହୁ ଚାପୟାରା, ପରମାଣୁ କେଭା ଦୁଭିୟାପ୍ପୋ । (୬୪୦)

ଭୌତିକ ପଦାର୍ଥ (ଭୁତ) ଦୁଇ ପ୍ରକାରର । ଯଥା - ପରମାଣୁ ଓ ଅଣୁ । ଅଣୁ ୬ ପ୍ରକାରର ଏବଂ ପରମାଣୁ ୨ ପ୍ରକାରର । (୬୪୦)

ଐଥୁଲଥୁଲ ଥୁଲମ୍, ଥୁଲସୁହୁମାମ୍ କା ସୁହାମାଥୁଲମ୍ କା
ସୁହୁମାମ୍ ଐସୁହୁମାମ୍ ଇଦି, ଧାରଦିଆମ୍ ହୋଦି ଚାଭେୟାମ୍ । (୬୪୧)

ସ୍ଥୁଳ-ସ୍ଥୁଳ, ସ୍ଥୁଳ, ସ୍ଥୁଳ-ସୂକ୍ଷ୍ମ, ସୂକ୍ଷ୍ମ-ସ୍ଥୁଳ, ସୂକ୍ଷ୍ମ ଏବଂ ସୂକ୍ଷ୍ମ-ସୂକ୍ଷ୍ମ, ଏଗୁଡ଼ିକ ହେଲେ ମୋଟ୍ ୬ ପ୍ରକାର ଭୂତ । ପୃଥିବୀ ପ୍ରଭୃତି ଏହାର ୬ଷ୍ଠ ଉଦାହରଣ । (୬୪୧)

ପୁଧାଭୀ ଜଳମ୍ କାରୟା, କାଉରିମ୍ ଦିୟାଭିସୟା – କାମାପରମାଣୁ
ଚାଭିହା ଭେୟାମ୍ ଭାନିୟାମ୍, ପୋଗାଲ୍ଦାଭାମ୍ ଜୀନାଭରେହିମ୍ । (୬୪୨)

ପୃଥିବୀ, ଜଳ, ଛାୟା, ଚାରି ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ପଦାର୍ଥ (ଦୃଷ୍ଟି ବ୍ୟତୀତ) କାମନା ଭୁତ ଏବଂ ପରମାଣୁ – ଏସବୁ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ୬ ଟି ଭୁତର ଛା (ମୁର୍ତ୍ତୀ) (୬୪୨)

ଅନ୍ଦିମାଜ୍ଝାହିନମ୍, ଅପାଦେଶମ୍, ଇମ୍ଦିଇହିମ୍ ନହୁଗେଝାମ୍
ଜାମ୍ଦାଭାମ୍ ଅତିଦ୍ୱାତ୍ମ୍, ତମ୍ ପରମାଣୁମ୍ କହାମ୍ତି ଜୀନ । (୬୪୩)

ଏପରି ପଦାର୍ଥ ଆକାର ଶୂନ୍ୟ । ଦୁଇ ଶେଷ ଓ ମଧ୍ୟ ପ୍ରସାରିତ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ । ଏହା ଅଦୃଶ୍ୟ ଓ ଏହା ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଦ୍ୱାରା ଅନୁଭବ କରିହୁଏନାହିଁ । ଏପରି ପଦାର୍ଥକୁ ଜୀନ ପରମାଣୁ ବୋଲି କହିଛନ୍ତି । (୬୪୩)

ଭାନ୍ନାରସାଗମ୍ ଧାଫାସେ, ପୁରାଣ ଗାଳନାଇ ସଭାକାଳମ୍ହି
ଖାମ୍ଦମ୍ ଇଭା କୁନାମନା, ପରମାଣୁ ପୁଗାଲ ତମ୍ହା । (୬୪୪)

ଅଣୁ ପରି ପରମାଣୁ ମଧ୍ୟ ରଙ୍ଗ, ସ୍ୱାଦ, ଗନ୍ଧ ଓ ସ୍ପର୍ଶର ସ୍ୱଭାଗ ଗୁଣ ଧାରଣ କରେ । ସଂଯୋଗ ଓ ବିଯୋଗ ଦ୍ୱାରା ସେମାନେ ସବୁକିଛି ପରିବର୍ତ୍ତନ କରନ୍ତି । ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଭୌତିକ ପଦାର୍ଥ (ଭୁତ) କୁହାଯାଏ । (୬୪୪)

ପନେହିମ୍ କାଡୁହିମ୍ ଜୀଭାଦି, ଜୀଭାଦି, ଜୀଭାଷାଦି ଜୋହୁ ଜୀଭିଦୋ
ସେଜୀଭୋ, ପାନାପୁନା ବଳମିମ୍ଦିୟାମାଉ ଉଷାସୋ । (୬୪୫)

ଯିଏ ଚାରିପ୍ରକାର ପ୍ରାଣଧାରକ ସହାୟକ ଦ୍ୱାରା ବଚେ, ବିବ ଓ ବିଛି, ତାକୁ ଆତ୍ମା (ଜୀବ) କହନ୍ତି । ଏହି ଚାରିପ୍ରକାର ପ୍ରାଣଧାରକ ସହାୟକ ହେଲା (୧) ଜୀବନଶକ୍ତି (୨) ଇନ୍ଦ୍ରିୟ (୩) ଜୀବନକାଳ (୪) ଶ୍ୱାସକ୍ରିୟା । (୬୪୫)

ଅନଗୁରୁ ଦୋହାପାମାନୋ, ଉଭାସମ୍ ହରପ୍ପାସାପ୍ପାଦୋ କେଡ଼ା
ଅସମୁହାଦୋ ଭାଭାହରା, ନିଚ୍ଛାୟା ନାୟାଡ଼ୋ ଅସମ୍ ଖାଦେସୋଭା । (୬୪୬)

ପ୍ରକୃତ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖିଲେ, ଶରୀର ଅନୁଯାୟୀ ଓ ସଂକୋଚନ–ପ୍ରସାରଣ ହେତୁ ଆତ୍ମା ଛୋଟ କିମ୍ୱା ବଡ଼ ଆକାର ହୁଏ, କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତ ପକ୍ଷେ ଏହା ବହୁ (ମହାଶୂନ୍ୟ) ସ୍ଥାନ ଧାରଣ କରିଥା, । (୬୪୬)

ଜହା ପଉମା ରାୟରାୟାନମ୍, ଖିତ୍ତାମ୍ ଖିରେ ପଭାସାୟାଦି ଖିରମ୍
ତହ ଦେହୀ ଦେହାଥୋ, ସଦେହାମତ୍ତାମ୍ ପ୍ରଭାସାୟାଦି । (୬୪୭)

ଦୁଧରେ ପଦ୍ମରାଗ ମଣିଟିଏ ପକାଇ ଦେଲେ ଯେପରି ଏହା କେବଳ ସଂପୃକ୍ତ ସବୁ ଦୁଧକୁ ଆଲୋକିତ କରିଦିଏ, ସେପରି ଶରୀରସ୍ଥ ଆତ୍ମା ସଂଲଗ୍ନ ଶରୀରକୁ କେବଳ ଜ୍ଞାନାଲୋକମୟ କରିଥା, । (୬୪୭)

ଅଦା ନାନାପମାନମ୍, ନାନମ୍ ନେୟା ପ୍ପାମା ନାମୁଦ୍ଦିଥାମ୍

ନେୟାମ୍ ଲୋୟାଲୋୟମ୍, ତମହା ନାନମ୍ ତୁ ସଭାଗାୟାମ୍ । (୬୪୮)

ଆତ୍ମା ଜ୍ଞାନ ସହିତ ସଂପୃକ୍ତ । ଜ୍ଞାନ ଜ୍ଞାନ ତୃଷ୍ଣା ସହିତ ସଂପୃକ୍ତ । ଲୋକ ଓ ଆଲୋକ ଜ୍ଞାତବ୍ୟ । ତେଣୁ ଜ୍ଞାନର ସବୁଠି ଅନୁପ୍ରବେଶ ଅଛି । (୬୪୮)

ଜୀଭା ସମ୍ସାଥରା, ନିଭାଦା କେଦାନାପ୍ପାଗା ଦୁଭିହା
ଉଭାଓଗାଲକ୍ଷଣା ଭିୟା, ଦେହା ଦେହାପ୍ପାଭି କାରା । (୬୪୯)

ଜୀବ ଦୁଇ ପ୍ରକାରର । ଯଥା – ସାଂସାରିକ ଓ ମୁକ୍ତ । ଉଭୟେ ଆତ୍ମଜ୍ଞାନ ସଚେତନ ଓ ଆତ୍ମଜ୍ଞାନ ସଂପନ୍ନ । ସାଂସାରିକ ଆତ୍ମା ଶରୀର ସଂଲଗ୍ନ ଥିବା ସ୍ଥଳେ ମୁକ୍ତ ଆତ୍ମା ଶରୀର ସଂଲଗ୍ନ ହୁଏ ନାହିଁ । (୬୪୯)

ପୁଧାଭିଜାଳାତେୟାଭାଉ – ଭାନାଫାଦି ଭିତ୍ହାଥ ଭାରେଇମୁଦି
ବିଗାତିଗା କାଦୁପମ୍କାକ୍ଷା, ତସାଜୀଭା ହୋମତି ସମ୍ଖାଦି । (୬୫୦)

ପୃଥିବୀ, ଜଳ, ଅଗ୍ନି, ବାୟୁ ଏବଂ ଉଦ୍ଭିଦ (ବୃକ୍ଷଲତା) (ଅଚଳଜୀବ ଗୋଟିଏ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ସହିତ) । ଶଙ୍ଖପରି ଚଳମାନ ଜୀବର ଦୁଇଟି, ତିନୋଟି, ଚାରୋଟି ଓ ୫ଟି ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଥାଏ । (୬୫୦)

୩୬. ସୃଷ୍ଟି ସୂତ୍ର
ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଉପରେ ନୀତିବାକ୍ୟ

ଲୋଗୋ ଅକିତ୍ିମୋ ଖଲୁ, ଅନାଇନିହନୋ ସହାଭାନିଭାତ୍ୋ
ଜୀଭାଜୀଭାହିମ୍ ଫୁଡ଼ୋ, ସଭାଗାସା ଭାୟାଭୋ ନିକ୍କୋ । (୬୫୧)

ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ କଡ଼ା (ଜଞ୍ଜିର) ନୁହେଁ । ଏହାର ଆରମ୍ଭ ନାହିଁ କିମ୍ବା ଶେଷ ନାହିଁ । ଏହା ନିଜର ପ୍ରକୃତିରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହା ଜୀବ ଓ ଜଡ଼ରେ ବ୍ୟାପ୍ତ । ଏହା ମହାଶୂନ୍ୟର ଏକ ଅଂଶ । ଏହା ଅନନ୍ତ । (୬୫୧)

ଅପାଦେସୋ ପରମାଣୁ, ପଦସାମେତ୍ୋ ୟା ସମୟା ସାଦ୍ୋ ଜୋ
ନିଦ୍ୋ ଭା ଲୁକ୍ଷୋ ଭା, ଦୁପଦେ ସଦ୍ିତାମ୍ ଅନୁହାଭଦି । (୬୫୨)

ଗୋଟିଏ ପରମାଣୁ ସଂପ୍ରସାରିତ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଏହା ଶବ୍ଦ ଶୂନ୍ୟ ଏବଂ ଏହା ଚିକ୍କଣ କିମ୍ବା ବନ୍ଧୁର ହେବା ସହିତ ଧନାତ୍ମକ ବା ଋଣାତ୍ମକ ସ୍ରୋତ ହୋଇଥାଏ । ଯେତେବେଳେ ପରମାଣୁ ଗୁଡ଼ିକ ପରସ୍ପର ସହିତ ମିଳିତ ହୁଅନ୍ତି ସେତେବେଳେ ଅନୁଭୂତିହିଁ ବିଷୟବସ୍ତୁ ହୋଇଥାଏ । (୬୫୨)

ଦୁପଦେଶାଦି ଖାମ୍ଧା, ସୁହୁମା ଭା ବଡ଼ରା ସସାମ୍ଥାନା
ପୁଧାଭିଜାଲତେଉଭାଉ, ସଗାପରିଞ୍ଜାମେହିମ୍ ଜାୟାମ୍ତେ । (୬୫୩)

ଦୁଇ ବା ତତୋଧିକ ପରମାଣୁରେ ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏଁ ଅଣୁ ଗଠିତ । ଏହା ରହସ୍ୟମୟ କିମ୍ବା ସ୍ଥୂଳକାୟ ହୋଇଥାଏ । ଏହା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବାହ୍ୟଗଠନ ଅଧିକାର କରେ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସ୍ଥାନାନ୍ତରିତ

ହୋଇଥାଏ । ସେମାନେ ପୃଥ୍ୱୀ, ଜଳ, ଅଗ୍ନି କିମ୍ବା ବାୟୁର ଆକାର ଧାରଣ କରିଥାନ୍ତି । (୬୫୩)

ଓଗାଧାଗାଧା ନିକିଡ଼ୋ, ପୁଗା୍‌ଲକାୟା ହିମ୍ ସଭାଦୋ ଲୋଗୋ
ସୁହୁମେହିମ୍ ବଡ଼ରେହି ୟା, ଅପ୍ପାଓଗେହିମ୍ ଜୋଗ୍ଗେହିମ୍ । (୬୫୪)

ଏହି ସୂକ୍ଷ୍ମ ଓ ସ୍ଥୂଳ ଅଣୁ ଦ୍ୱାରା ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କିଛି କାମନା (କାର୍ଯ୍ୟ)ର ଅଣୁ ରୂପେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଅନ୍ୟ କେତେକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇନଥାନ୍ତି । (୬୫୪)

କାମ୍ମାତ୍‌ନା ପାଓଗ୍‌ଗା, ଖାମ୍ଧା ଜୀଭାଷା ପରିଣାଇମ୍ ପାପ୍ପା
ଗଚ୍ଛମ୍ତି କାମ୍ମା ଭାଭାମ୍, ନହି ତେଜୋଭେନା ପରିଣାମିଡ଼ା । (୬୫୫)

ଅଣୁମାନେ କର୍ମରେ ରୂପାନ୍ତରିତ ହେବାକୁ ସମର୍ଥ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଫଳତଃ ଜୀବମାନେ ଚିନ୍ତାଶୀଳ ହୋଇଥାନ୍ତି । ତେବେ ଜୀବ ନିଜ ଦ୍ୱାରା ରୂପାନ୍ତରିତ ହୁଏନାହିଁ । (୬୫୫)

ଭାଭେନା ଜେନା ଜୀଭୋ, ପେଚ୍ଛାଡ଼ି ଜନାଦି ଅଗାଦମ୍ ଭିଷୟେ
ରାଜ୍ଜାଦି ତେନେଭା ପୁନୋ, ବଝାଡ଼ି କାମ୍ମାଚି ଉଭାଦେଶୋ । (୬୫୬)

ମଣିଷ ମନର ଭିତିରିକଥା (ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ) ଯାହାଦ୍ୱାରାକି ଆତ୍ମା ବସ୍ତୁ ସବୁକୁ ଗ୍ରହଣ କରି ଏବଂ ଜାଣେ, ଅଭିଜ୍ଞତା ହାସଲ କରେ ଏବଂ ତା' ସହିତ ଜଡ଼ି ହୋଇଯାଏ । ଏହି କାରଣରୁ ଆତ୍ମା ସଂସାର ସହିତ ବାନ୍ଧି ହୋଇଯାଏ (ପରାଧୀନ ହୋଇଯାଏ) । (୬୫୬)

ସଭା ଜୀଭାନା କାମ୍ମାମ୍ ତୁ, ସମଗାହେ ଚଦ୍‌ସାଗାୟାମ୍
ସଭେସୁ ଭି ପାଇସେସୁ, ସଭାମ୍ ସାଭେନା ବଧାଗମ୍ । (୬୫୭)

ପ୍ରତ୍ୟେକ ଆତ୍ମାକୁ କର୍ମ ବାନ୍ଧିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୋଇଥାଏ । ଛ'ଟି ଦିଗରୁ ଆସେ ଏବଂ ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ଆତ୍ମାର ସବୁ ଅଂଶକୁ ବାନ୍ଧି ପକାନ୍ତି । (୬୫୭)

ତେନାଭି ଜାମ୍ କାୟାମ୍ କାମ୍ମାମ୍, ସୁହାମ୍ ଭା ଜାଇ ଭା ଦୁହମ୍
କାମ୍ମୁନା ତେନା ସମ୍‌ଜୁତ୍ତୋ, ଗଚ୍ଛାଇ ଉପରମ୍ ଭାଭାମ୍ । (୬୫୮)

ଆତ୍ମା ସତ୍‌କର୍ମ ବା ଦୁଷ୍କର୍ମ ସଂଚୟ କରିଥାଏ । ସେହି କର୍ମଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ ହୁଏ ଏବଂ ପରଜନ୍ମ ପାଇଁ ଅଗ୍ରସର ହୁଏ । (୬୫୮)

ତେ ତେ କାମ୍ମାତ୍‌ଗାଡ଼ା, ପୋଗ୍‌ଲାକାୟା ପୁନୋଭି ଜୀଭାଷା
ସମଜାୟାମ୍‌ତେ ଦେହା, ଦେହାତରା ସମ୍‌କାମମ୍ ଦାପ୍ପା । (୬୫୯)

ସେହି ଭୁତ ଗୁଡ଼ଇକ ଏକତ୍ରିତ ହୋଇ ଆତ୍ମାର କର୍ମର ଆକାର ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି । ଆତ୍ମା ଯେତେବେଳେ ନୂଆ ଜନ୍ମଟିଏ, ସେ ଯେତେବେଳେ ଭିନ୍ନ (ଅଲଗା) ଶରୀର ଗ୍ରହଣ କରେ । (୬୫୯)

୩୭. ଅନେକାନ୍ତ ସୂତ୍ର

ନାସ୍ତିକଙ୍କ ଉପରେ ନୀତିବାକ୍ୟ

ଜେନା ଭିଣା ଲୋଗାଷା ଭି, ଭାଭାହାରୋ, ସଭାହା ନ ନିଭାହାଇ
ତାଷା ଭୁଭାନେକ୍କାଗୁରୁଣୋ, ନମୋ ଅନେଗାମତଭୋଭାଷା । (୬୬୦)

ଯାହା ବିନା, ଏପରିକି ସାଂସାରିକ ସଂପର୍କ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ, ମୁଁ ସେହି ନାସ୍ତିକଙ୍କୁ ନମସ୍କାର କରୁଛି । ସେ ହେଉଛନ୍ତି କେବଳ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର ଗୁରୁ । (୬୬୦)

ଗୁଣନାମାସାଓ ଦାଭାମ୍, ଇଗାବାଭାଷିୟା ଗୁଣ
ଲକ୍ଷଣମ୍ ପାଜ୍ଜାଭାନମ୍ ତୁ, ଉଭାଓ ଅଷିୟଭାଭେ । (୬୬୧)

ବାସଗୃହର ସ୍ୱାଭାବିକ ଧର୍ମ ହେଉଛି ଉପାଦାନ ଏବଂ ଉପାଦାନ ସହିତ ଏହା ଦୃଢ଼ ଭାବେ ସଂଲଗ୍ ରହେ । ଉଭୟଙ୍କ ଉପରେ ପ୍ରଣାଳୀ (ଧାରା)ର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସ୍ୱଭାବ ନିର୍ଭର କରେ । (୬୬୧)

ଦାଭାମ୍ ପଜ୍ଜାଭାଭିଉୟାମ୍, ଦାଭାଇଭତ୍ ୟା ପଜ୍ଜାଭାନାଥି
ଉପାୟା-ଥି-ଭାମ୍ଗା, ହମ୍ଦି ଦାଭିୟାଲକ୍ଷଣମ୍ ଇୟାମ୍ । (୬୬୨)

ଉପାଦାନ ବିନା ପ୍ରଣାଳୀ ନାହିଁ କିମ୍ୱା ପ୍ରଣାଳୀ ବିନା ଉପାଦାନ ନାହିଁ । ଉପାଦନାର ସ୍ୱଭାବ ହେଉଛି ଉତ୍ପତ୍ତି, ଅପରିବର୍ତ୍ତନୀୟତା ଓ ଧ୍ୱଂସ । (୬୬୨)

ନ ଭାଭୋ ଭାମ୍ଗାଭିହିନୋ, ଭାମ୍ଗୋ ଭା ନାଥି ସମ୍ଭାଭିତ୍ତିହିନୋ
ଉପ୍ପାଦୋ ଭିୟା ଭାମ୍ଗୋ, ନିଭିଣା ଧୋଭୋନା ଅଥେନା । (୬୬୩)

ଧ୍ୱଂସବିନା ଉତ୍ପତ୍ତି ନାହିଁ, ଉତ୍ପତ୍ତି ବିନା ଧ୍ୱଂସ ନାହିଁ, ଯେତେବଳେ କି ବିନା ସ୍ଥାୟୀ ଉପାଦାନ ଦ୍ୱାରା ଉତ୍ପତ୍ତି କିମ୍ୱା ଧ୍ୱଂସ ହୁଏ ନାହିଁ । (୬୬୩)

ଉପ୍ପାଦାଥିଦି ଭାମ୍ଗା, ଭିଜ୍ଜାମ୍ତେ ପଜ୍ଜାଇସୁ ପଜ୍ଜାୟା
ଦାଭାମ୍ ହି ସାମ୍ତି ନିୟାଦମ୍ ତମ୍ହା ଦାଭାମ୍ ହାଭାବି ସଭାମ୍ । (୬୬୪)

ଉତ୍ପତ୍ତି, ଅପରିବର୍ତ୍ତନୀୟତା ଓ ଧ୍ୱଂସ ଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରଣାଳୀ (ଧାରା)ର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ (ଉପାଦାନ ନୁହେଁ) କିନ୍ତୁ ପ୍ରଣାଳୀ ଗୁଡ଼ିକ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବେ ଉପାଦନାର ଆକାର, ସବୁକିଛି ଉପାଦାନର ଆକାର । (୬୬୪)

ସାମଭେଦମ୍ ଖଲୁ ଦାଭାମ୍, ସମ୍ଭଭାଥିଦିନା ସାସନ୍ନିଦାଥେହିମ୍
ଇକ୍କାମ୍ମି କେଭା ସାମୟେ, ତମ୍ହା ଦାଭାମ୍ ଖୁ ତାତ୍ତିଦାୟମ୍ । (୬୬୫)

ଏକ ଏବଂ ସେହି ମୂହୁର୍ତ୍ତଠାରୁ ବସ୍ତୁ ୩ ପ୍ରକାର ଅବସ୍ଥାରେ ଅଛି । ଯଥା : (୧) ଉତ୍ପତ୍ତି (୨) ଅପରିବର୍ତ୍ତନୀୟତା (୩) ଧ୍ୱଂସ । ଏହି ୩ଟି ଅବସ୍ଥା ବସ୍ତୁଟିଏ ଗଠନ କରେ । (୬୬୫)

ପଦୁଭାଭାଦି ୟା ଅନ୍ନୋ, ପଜ୍ଜାଓ ଭାୟାଦି ଅନ୍ନୋ
ଦାଭାଷା ତମ୍ ପି ଦାଭାମ୍, ନେଭା ପାନାଥାମ୍ ନେଭା ଉପ୍ପାନ୍ନମ । (୬୬୬)

ଗୋଟିଏ ବସ୍ତୁର ପ୍ରଣାଳୀରେ ଗୋଟିଏ ଦୃଶ୍ୟମାନ ହେଉଥିବା ବେଳେ ଅନ୍ୟଟିଏ ଅଦୃଶ୍ୟ ହୋଇଯାଉଥାଏ, ଯେତେବେଳ କି ଗୋଟିଏ ବସ୍ତୁ (ଉପାଦାନ) ଦୃଶ୍ୟମାନ ହୁଏନାହିଁ କିମ୍ୱା ଅଦୃଶ୍ୟ ହୋଇନଥାଏ । (୬୬୬)

ପୁରିସାମ୍ମି ପୁରିସାସାଦ୍ଦୋ, ଜମ୍ମାଇ-ମରଣକାଳାପଜ୍ଜାନ୍ତୋ
ତଷା ଉ ବଲାଇୟା, ଅପ୍ପଜ୍ଜାଭା ଜୋୟା ବହୁଭୟାପ୍ପା । (୬୬୭)

ଯଦିଓ ସେ ବହୁପ୍ରକାର ବାଲ୍ୟକାଳ ଗ୍ରହଣ କରିଥାଏ, ତେବେ ସେହି ବ୍ୟକ୍ତି ଜନ୍ମରୁ ମୃତ୍ୟୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅବଶିଷ୍ଟାଂଶ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଗ୍ରହଣ କରେ । (୬୬୭)

ତମ୍ହା ଭାଥୁନାମ୍ କିୟା, ଜୋ ସରିସୋ ପଜ୍ଜାଭୋ ସା ସମନ୍ନାମ
ଜୋ ଭିସାରିସୋ, ୟା ମାଓ' ନାଥାମ୍ ତରମ୍ ତତ୍ତୋ । (୬୬୮)

ବସ୍ତୁର ପ୍ରଣାଳୀ ଗୁଡ଼ିକ ସାଧାରଣ ଭାବେ ସାଂସାରିକ, ଯେତେବେଳେକି ଅନ୍ୟସବୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟଯ ଭାବେ ନୁହେଁ, କିନ୍ତୁ ଉଭୟେ ଏହି ପ୍ରଣାଳୀର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । (୬୬୮)

ସମନ୍ନା ଅହ ଭୀସେସେ, ଜାଭେ ନାନମ୍ ହାଭେଇ ଅଭିରୋହୋ
ସହାଇତମ୍ ସମ୍ମାତ୍‌ମ୍, ନାହୁ ପୁନାତମ୍ ତାଷା ଭିଭାରିୟାମ୍ । (୬୬୯)

ଗୋଟିଏ ବସ୍ତୁ (ଉପାଦାନ)ର ଜ୍ଞାନ ହେଉଛି ଏହା ସାଂସାରିକ, ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଏବଂ ସ୍ୱୀକାର୍ଯ୍ୟ । ଏହାହିଁ ପ୍ରକୃତ ଜ୍ଞାନ, ଯେଉଁଠିକି ବିବାଦ କିଛି ନଥାଏ । (୬୬୯)

ପିଉ-ପୁଟ୍ଟା-ନାତ୍ତୁ-ଭାଭାୟା-ଭାଉନମ୍ ଇଗାପୁରିସା ସମ୍ବନ୍ଧୋ
ନୟାସୋ ଇଗାଷା ପିୟା, ଚ୍ଚି ସେସାୟାନମ୍ ପିୟା ହୋଇ । (୬୭୦)

ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ସଂପର୍କରେ ବାପା, ପୁଅ, ନାତି, ପୁତୁରା ଏବଂ ଭାଇ ସଂପର୍କ ଗ୍ରହଣ କରିଥାଏ । କିନ୍ତୁ ସେ ଜଣକର ବାପା, ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ନୁହେଁ । (୬୭୦)

ସାଭିୟାପ୍ପା-ନିଭିୟାପ୍ପାମ୍ ଇୟା, ପୁରିସାମ୍ ଜୋ ଭାଣେଜ୍ଜା ଅଭିୟାପ୍ପାମ୍
ସାଭିୟାପ୍ପାମେଭା ଭି ନିଚ୍ଛାଇନା, ନସା ନିଚ୍ଛାଓ ସମାଇ । (୬୭୧)

ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବେ ନିର୍ବାଚିତ ସଂପର୍କ ଅଧିକାର କରେ । କିନ୍ତୁ ସେ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ସଂପର୍କ ଗ୍ରହଣ କରେ । ବାହ୍ୟିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଚାର କଲେ ଜଣାଯାଏ ଯେ, ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ପୂର୍ବରୁ କିମ୍ବା ପରବର୍ତ୍ତୀ ସଂପର୍କରେ ଜଡ଼ିତ । କିନ୍ତୁ ସେ ଧର୍ମ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଜଣେ ସୁଦକ୍ଷ ପଣ୍ଡିତ ନୁହେଁ । (୬୭୧)

ଅନ୍ନୋନ୍ନାନୁଗାୟାନମ୍, ଇମାମ୍ ଭାତମ୍ ଭାଚ୍ଚି ଭ୍ୟାନମାଜ୍ଜୁଟମ୍
ଜହା ଦୁଧ୍ ପାନିୟାନମ୍, ଜାଭମ୍ତା ଭିସୋ ପାଜ୍ଜାୟା । (୬୭୨)

ଗୋଟିଏ ବସ୍ତୁର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଗୁଣ ଗୁଡ଼ିକ ଏକତ୍ରିତ ଭାବେ ମିଶନ୍ତି – ଯେପରିକି ଦୁଧ ଓ ପାଣି । ତେଣୁ ଏହା ବିଚାର ଯୋଗ୍ୟ ନୁହେଁ ଯେ, ବାହାରୁ ଆମେ ଅମୁକ ଗୁଣ କିମ୍ବା ସମୁକ ଗୁଣ ବୋଲି ଆଲୋଚନା କରିବା । (୬୭୨)

ସାମ୍‌କେଜ୍ଜାୟା' ସମ୍‌କିଟଭାଭା ଭିକ୍ଷୁ, ଭିଭା ଜ୍ଜାଭାୟାମ୍ କା ଭିୟାଗାରେଜ୍ଜା
ଭାସାଦୁଗାମ୍ ଧାମ୍ମାସମୁଥିତେହିମ୍, ଭିୟାଗାରେଜ୍ଜା ସମୟା ସୁପନ୍ନେ । (୬୭୩)

ଜଣେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ, ଯିଏକି ଶ୍ଲୋକର ଅର୍ଥ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସନ୍ଦେହାଚ୍ଛନ୍ନ, ବିନା ଅଂହକାରରେ ନିଜ

ବକ୍ତବ୍ୟରେ ଆଲୋଚ୍ୟ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ନିଜର ତ୍ରୁଟି ପରଖିବା ଉଚିତ୍ । ଜଣେ ବିଜ୍ଞ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଯେତେବେଳେ ଅନ୍ୟ ଜଣେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀଙ୍କ ସହିତ ମିଶନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ସେ ଧର୍ମପାଳନର ଉପଯୁକ୍ତ ମାର୍ଗ ଅନୁସରଣ କରନ୍ତି । ସ୍ଥିର ଚିତ୍‌ରେ ସତ୍ୟତାରେ ସୁମଧୁର ଭାଷାରେ ଧର୍ମୋପଦେଶ ଦେଇଥାନ୍ତି । (୬୭୩)

୩୮. ପ୍ରମାଣ ସୂତ୍ର

ଆଇନ୍ ସଙ୍ଗତ ଜ୍ଞାନ ଉପରେ ନୀତିବାକ୍ୟ

(କ) ପଙ୍କଭିଧ ଜ୍ଞାନ

ପା ପ୍ରକାର ଜ୍ଞାନ

ସମଶୟା ଭିମୋହା-ଭିଭାୟା ଭିଭାଜ୍ଜିୟାମ୍ ଅପ୍ପା ପାରସାରୁ ଭାଷା
ଗହଣମ୍ ସମ୍ମାମ୍ ନାନମ୍, ସାୟାରାମାନେୟାଭେୟାମ୍ ତୁ । (୬୭୪)

ଜଣେ ଲୋଭୀ, ଯିଏ କି ନିଜର ପ୍ରକୃତି ଓ ଅନ୍ୟ ଜିନିଷ ଉପରେ ଲୋଭ କରିଥାଏ, ସେ ଯଦି ସନ୍ଦେହ, ତ୍ରୁଟି ଓ ଅନିଶ୍ଚିତରୁ ମୁକ୍ତି ପାଇଥାଏ, ତେବେ ତାହାହିଁ ପ୍ରକୃତ ଜ୍ଞାନ । ଏହା ବିଚାର ଯୋଗ୍ୟ ଏ ଏବଂ ଏହା ବହୁପ୍ରକାରର । (୬୭୪)

ତଥା ପମ୍‌କାଭିୟାମ୍ ନାନାମ୍, ସୁୟାମ୍ ଅଭିନିବୋହିୟାମ୍
ଓହିନାନାମ୍ ତୁ ତାଇୟାମ୍, ମନା ନାନାମ୍ କା କେଭଲମ୍ । (୬୭୫)

ଜ୍ଞାନ ୫ ପ୍ରକାରର । ଯଥା (୧) ମଭିଜ୍ଞାନ (ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଦ୍ୱାରା ଲବ୍ଧଜ୍ଞାନ) (୨) ମନୁଶ୍ରୁତ ଜ୍ଞାନ (ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରରୁ ପ୍ରାପ୍ତ ଜ୍ଞାନ) (୩) ଅବଧିଜ୍ଞାନ (ଅତିନ୍ଦ୍ରିୟ ଜ୍ଞାନ) (୪) ମନହାର୍ଯ୍ୟ ଜ୍ଞାନ (ଦୂରଶ୍ରବଣ ଜ୍ଞାନ) (୫) କେଭଲ ଜ୍ଞାନ (ସର୍ବଦ୍ରଷ୍ଟା ଜ୍ଞାନ) । (୬୭୫)

ପମ୍‌କେଭା ହୋମତି ନାନା, ମାଡ଼ିସୁଦାଓହିମନମ୍ କା କେଭଲାୟାମ୍
ଖାୟାଉଭାସମିୟା କାଉରୋ, କେଭଲା ନାନାମ୍ ହାଭେ ଖାଇୟାମ୍ । (୬୭୬)

ଜ୍ଞାନ ଏହିପରି ୫ ପ୍ରକାର । ଯଥା - (୧) ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଜ୍ଞାନ (୨) ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ଜ୍ଞାନ (୩) ଅତିନ୍ଦ୍ରିୟ ଜ୍ଞାନ (୪) ଦୂରଶ୍ରବଣ ଜ୍ଞାନ (୫) ସର୍ବଦ୍ରଷ୍ଟା ଜ୍ଞାନ । ପ୍ରଥମ ୪ଟି ଜ୍ଞାନବସ୍ତୁ ଓ ସଂପୃକ୍ତ କର୍ମରୁ ଉଦ୍ଭିଦ ହେଉଥିବାବେଳେ, ସର୍ବଦ୍ରଷ୍ଟା ଜ୍ଞାନ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ କର୍ମର ଧ୍ୱଂସରୁ ଉଦ୍ଭବ ହୋଇଥାଏ । (୬୭୬)

ଇହ ଅପୋହା ଭିମାମ୍‌ସା, ମାଗ୍‌ନା ୟା ଗାଭେସନା
ସନ୍ନା ସତୀ ମତି ପାନ୍ନା, ସଭାମ୍ ଅଭିନିବୋଧିୟାମ୍ । (୬୭୭)

ଅନୁଭବ ହେବା, କାରଣ ହୋବ, ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିବା, ପରୀକ୍ଷା କରିବା, ଖୋଜଯିବା, ବୁଝାଯିବା, ବିଚାର କରିବା ଇତ୍ୟାଦି ଉପରେ ପ୍ରତିଫଳନ ହେବାହିଁ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଜ୍ଞାନ । (୬୭୭)

ଅଥାଓ ଅଥାମ୍ ତରମ୍ ଉଭାଳମ୍ଭେତମ୍ ଭାନନ୍ତି ସୁୟାନାନାମ୍
ଅଭିନିବୋହିୟାପୁଭାମ୍, ନିୟାମେଣ ୟା ସଦ୍ୱାୟାମ୍ ମୂଳମ୍ । (୬୭୮)

ମନ ଓ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଠାରୁ କାର୍ଯ୍ୟ ବା ଶୁଣା ଯାଉଥିବା ଶବ୍ଦ (ବାକ୍ୟ)ର ଅର୍ଥର ଅନୁଭବ କରିବାହିଁ ଶ୍ରୁତ ଜ୍ଞାନ । ଶବ୍ଦ (ବାକ୍ୟ) ସୃଷ୍ଟି ହେବା ହେଉଛି ଗୋଟିଏ ନିୟମ । (୬୭୮)

ଇମ୍‌ଦିୟାମାନୋ ନିମିତ୍ତ୍ୱ, ଜାମ୍ ଭିନ୍ନାନମ୍, ସୁୟାନୁସାରେଣାମ୍

ନିୟାୟାତାଥିଭିସମାଥାମ୍, ତମ୍ ଭାଭାସୁୟାମ୍‌ମାଇ ସେସାମ୍ । (୬୭୯)

ଯେଉଁ ଜ୍ଞାନ ମନ ଓ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଦ୍ୱାରା ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ଶୁଣିକି କିମ୍ବା ପଢ଼ିକି ବ୍ୟକ୍ତି କରିବାକୁ ଜଣେ ସମର୍ଥ ହୁଏ ସେପରି ଜ୍ଞାନ ଭାଵ-ଶ୍ରୁତ ଜ୍ଞାନ କୁହାଯାଏ । ଅବିଶିଷ୍ଟ ଜ୍ଞାନ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଓ ଚିନ୍ତାଶକ୍ତି ଦ୍ୱାରା ଅର୍ଜନ କରାଯାଇଥିବା)କୁ ମତିଜ୍ଞାନ କୁହାଯାଏ । (୬୭୯)

ମାଇପୁଭାମ୍ ସୁୟାମୁତ୍‌ାମ୍, ନମାଇ ସୁୟା ପୁଭିୟା ଭିସେ ସୋୟାମ୍

ପୁଭାମ୍ ପୁରାଣ ପାଳନ-ଭାଭାଓ ଜାମ୍ ମାଇତାଷ । (୬୮୦)

ଶ୍ରୁତ ଜ୍ଞାନ ମତିଜ୍ଞାନ ଦ୍ୱାରା ଲବ୍ଧ ହୁଏ, କିନ୍ତୁ ମତିଜ୍ଞାନ ଶ୍ରୁତଜ୍ଞାନ ଦ୍ୱାରା ଲବ୍ଧ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ । କୌଣସି କଥା ଆଗୁଆ ଚିନ୍ତା କରିବା ହେଉଛି ମତିଜ୍ଞାନର ସ୍ୱାଭାବିକ ଧର୍ମ । ଏହା ଶ୍ରୁତ ଜ୍ଞାନ ପୂର୍ବରୁ ସଂଗଠିତ ହୋଇଥାଏ । (୬୮୦)

ଅଭହିୟାଦିତ୍ ଓହି, ସିମାନାନେତି ଭାନ୍ନିୟାମ୍ ସମାଇ

ଭାଭାଗୁଣ ପାକ୍କାୟା-ଭିହାୟାମ୍, ତମୋହିନାନାଚି ନାମ୍ ବିମ୍‌ତି । (୬୮୧)

ଯେଉଁ ଜ୍ଞାନ ସୀମା ମଧ୍ୟରେ ସଳଖ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥାଏ ତାହାକୁ ଅବଧିଜ୍ଞାନ କୁହାଯାଏ । ଅତିନ୍ଦ୍ରିୟ ଜ୍ଞାନକୁ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ସୀମାଜ୍ଞାନ ବୋଲି ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଏ । ଅବଧି ଜ୍ଞାନ ଦୁଇ ପ୍ରକାରର । ଯଥା - (୧) ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କାରଣରୁ ଆଦର୍ଶ ଜନ୍ମ ନିଏ । (୨) ବହୁପ୍ରକାର ସଦ୍‌ଗୁଣ ଅଭ୍ୟସ୍ତ (ପାଳନ) ଦ୍ୱାରା ଜନ୍ମ ନିଏ । (୬୮୧)

କିମ୍‌ତିୟାମାକିମ୍ ତିୟାମ୍ ଭା, ଅଧାମ୍ କିମ୍‌ତିୟା ଅନେୟା ଭେୟାଗାୟାମ୍

ମନପଜ୍ଜାଭାଚି ନାନାମ୍, ଜାମ୍ ଜନାଇ ତମ୍ ତୁ ନରଲୋଇ । (୬୮୨)

ମନୁଷ୍ୟ ସଂସାରରେ ଅଛି । ଏ ପ୍ରକାର ଜ୍ଞାନକୁ ମନହାପର୍ଯ୍ୟ ଜ୍ଞାନ କୁହାଯାଏ । ଯାହାକି ଅନ୍ୟର ଭାବନାକୁ ବୁଝିପାରେ । ତାହା ଆମୋଦିତ ହୋଇସାରିଛି, ଆମୋଦିତ ହୋଇନାହିଁ କିମ୍ବା ଅଧା ଆମୋଦିତ ହୋଇସାରିଛି । ଏହା ବହୁ ବହୁ ପ୍ରକାରର । (୬୮୨)

କେଭଳାମୋ ଗାମ୍ ସୁଧାମ୍, ସଗାଳାମାସହରଣମ୍ ଅନାମ୍‌ତମ୍ କା

ପାୟମ୍ କା ନାନାସଦ୍ଦୋ, ନମାସମାନା ହିଗାରାନୋୟାମ୍ । (୬୮୩)

ଯେଉଁ ପ୍ରକାର ଜ୍ଞାନ ଏକ, ନିର୍ମଳ, ପ୍ରକୃତି ଅସାଧାରଣଙ୍କ ଅସୀମ୍, ତା'କୁ କେଭଳ ଜ୍ଞାନ କୁହାଯାଏ । ନିତ୍ୟ ନୈମିତିକ ବ୍ୟାବାହାରିକ ସାଧାରଣ ଶବ୍ଦଜ୍ଞାନ ବିଶିଷ୍ଟ ଶବ୍ଦ ସହିତ ମିଶି ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଜ୍ଞାନ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିଥାଏ । (୬୮୩)

ସମ୍ଭିନ୍ନାମ୍ ପାସାମ୍‌ତୋ, ଲୋଗାମାଲୋଗାମ୍ କା ସଭାଓ ସଭାମ୍

ତମ ନଥିଜାମ୍ ନପସାଇ, ଭୁୟାମ୍ ଭାଭିଷାମ୍ କା । (୬୮୪)

ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଓ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ବାହାରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ଶୁଧ୍ କରିବାକୁ କେଭଳି ଜ୍ଞାନ କୁହାଯାଏ । ଅତୀତ, ଭବିଷ୍ୟତ ଏବଂ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏପରି ଜ୍ଞାନ ଦ୍ୱାରା ବୁଝାପଡ଼େ ନାହିଁ । (୬୮୪)

(ଖ) ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ-ପରୋକ୍ଷ ପ୍ରମାଣ

ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ପରୋକ୍ଷ ଜ୍ଞାନ

ଗେହାନାଇ ଭାଥୁସାହାଭାମ୍, ଅଭିରୁଧ୍ମ ସମ୍ମାରୁଭାମ୍ ଜାମ୍ ନାନାମ୍

ଭାନିୟାମ୍ ଖୁ ତମ୍ ପମାନାମ୍, ପକ୍କାକ୍ଷାପ୍ରୋକ୍ଷାଭିହିମ୍ । (୬୮୫)

ଯେଉଁ ଜ୍ଞାନ ଦ୍ୱାରା ବସ୍ତୁର ପ୍ରକୃତି (ସ୍ୱଭାବ)କୁ ଯଥାର୍ଥ ଭାବେ ସ୍ୱୀକାର କରାଯାଏ ତାହାକୁ ପ୍ରମାଣ କୁହାଯାଏ । ଏହା ଦୁଇ ପ୍ରକାରର । ଯଥା - ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଏବଂ ପରୋକ୍ଷ । (୬୮୫)

ଜୀଭୋ ଅକ୍ଷୋ ଅଥା ଭାଭନା - ଭୋୟାନଗୁଣାନ୍ନିଓ ଜୋନାମ୍

ତମ ପଇ ଭାଭାଇ ନାନାମ୍, ଜେ ପକ୍କାକ୍ଷାମ୍ ତୟମ୍ ତିଭିହାମ୍ । (୬୮୬)

ଆତ୍ମାର 'ଅକ୍ଷ' ଅର୍ଥାତ୍ ଆତ୍ମା ଗୋଟାଏ ବସ୍ତୁର ପରିସରକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ଢ଼ାଙ୍କି ରହେ କିମ୍ବା ଏହା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ବସ୍ତୁଗୁଡ଼ିକୁ ଉପଭୋଗ କରେ । ଏହି ଦୁଇଟିର ଅର୍ଥ ଦୁଇଟି ଭିନ୍ନ ସୃଷ୍ଟିତତ୍ତ୍ୱ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । ଅକ୍ଷକୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଏ । ଏହା ମଧ୍ୟ ପୁଣି ୩ ପ୍ରକାରର । (୬୮୬)

ଅକ୍ଷଷା ପୋଗ୍ଗଲକାୟା, ଜାମ୍ ବାଭିନ୍ଦିୟାମାନା ପରାତେନାମ୍

ତେହିମ୍ ଓଟ୍ ଜାମ୍ ନାନାମ୍, ପରୋକ୍ଷାମିହ ତମାନୁମାନମ୍ । (୬୮୭)

ଶାରୀରିକ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଅଙ୍ଗ ଓ ମାନସିକ ଅଙ୍ଗ (ମନ) କିଛିଟା ନିଜ ପ୍ରତି ଏବଂ କିଛିଟା ଅକ୍ଷପ୍ରତି ଅଜଣା । ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଜ୍ଞାନ ଏହି ଦୁଇଟି ଦ୍ୱାରା ସହାୟକ ହେଲେ ତାକୁ ପରୋକ୍ଷ ବା ଆନୁମାନିକ ଜ୍ଞାନ କୁହାଯାଏ । (୬୮୭)

ହୋମ୍ତି ପରୋକ୍ଷମ୍ ମାଇ ସୁୟାଇମ୍ ଜୀଭାଷା ପରନିମିଭାଓ

ପୁଭୋଭାଲାଧ୍ୱା ସମ୍ମଧା - ଶରଣାଓ ଭାନୁମାନାମ୍ ଭା । (୬୮୮)

ମତିଜ୍ଞାନ ଓ ଶ୍ରୃତଜ୍ଞାନ ଦୁଇଟି ଯାକ ପରୋକ୍ଷ ଜ୍ଞାନ, କାରଣ ସେମାନେ ଗୋଟିଏ ଆତ୍ମା ଦ୍ୱାରା ସହାୟକ ଭାବେ, ଅଜଣା ଭାବେ ଜ୍ଞାନଗ୍ରହଣ କରିଥାନ୍ତି । ମନେ ମନେ ପ୍ରଥମେ ହୃଦୟଗମ କରିନିଅନ୍ତି, ଯେପିର ଆନୁମାନିକ ଜ୍ଞାନ । (୬୮୮)

ଇଗାମ୍ତେନା ପରୋକ୍ଷାମ୍, ଲିମ୍ଗିୟା ମୋହଇୟାମ୍ କା ପକାକ୍ଷାମ୍

ଇମ୍ଦିଆମାନୋ ଭାଭାମ୍ ଜାମ୍, ତମ୍ ସମ୍ଭାଭାହରା ପାକ୍କାକ୍ଷାମ୍ । (୬୮୯)

ପ୍ରକୃତ ପକ୍ଷେ ଅନ୍ୟ ମାଧ୍ୟମରୁ ଉଦ୍ଧୃତ୍ କରାଯାଇଥିବା ଜ୍ଞାନ ହିଁ ପରୋକ୍ଷ ଜ୍ଞାନ । ଆତ୍ମା ଦ୍ୱାରା ସିଧାସଳଖ ଅର୍ଜିତ ଜ୍ଞାନ ହିଁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଜ୍ଞାନ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଅଙ୍ଗ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଅର୍ଜିତ ଜ୍ଞାନ ପରୀକ୍ଷିତ । (୬୮୯)

୩୯. ନୟସୂତ୍ର

ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ଉପରେ ନୀତିବାକ୍ୟ

ଜାମ୍ ନନିନା ଭୟାପ୍ପାମ୍, ସୁୟାଭେୟାମ୍ ଭାଥୁଆମ୍ ସମାମ୍ ଗାହାନାମ୍

ତମ୍ ଇହନୟମ୍ ପଉତାମ୍, ନାନିପୁନାତେନା ନାନେନା । (୬୯୦)

ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ସହାୟତାରେ ଗୋଟିଏ ବସ୍ତୁର ଦୃଶ୍ୟ ଚିନ୍ତାଧାରା ମାଧ୍ୟମରେ ବିଚାର କରିବାକୁ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ (ନୟ) କୁହାଯାଏ । ଏପରି ଜ୍ଞାନ ଯିଏ ଅଧିକାର କରେ, ସେ ବିଜ୍ଞ ଅଟେ । (୬୯୦)

ଜମ୍‌ହା ନାଇନା ଭିନା, ହୋଇ ନାରାଷା ସିୟାଭାୟାପଡ଼ିଭାତି୍

ତମ୍‌ହା ସୋ ବୋହାଭୋ, ଇୟାମ୍ ତମ୍ ହମ୍‌ତୁକାମେନା । (୬୯୧)

ଜଣେ ମଣିଷ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣର ଜ୍ଞାନ ବିନା ସର୍ତ୍ତମୂଳକ ବିବୃତି୍ର ତତ୍ତ୍ୱ ପାଇପାରେ ନାହିଁ । ଯିଏ ସମସ୍ତ ଉଗ୍ରତାକୁ ଲୋପ କରି ଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ, ସେହି ଦୃଷ୍ଟିକୋଣର ଜ୍ଞାନ ପ୍ରାପ୍ତି କରିଥାଏ । (୬୯୧)

ଧାମ୍ମା ଭିହିନୋ ସୋକ୍ଷାମ୍, ତନ୍‌ହାଚେୟାମ୍ ଜଲେନ ଜହାରାହିଦୋ

ତହା ଇହଭାମ୍‌ଚାଇ ସୁଧୋ, ନୟରାହିଓ ଦାଭାନିଚ୍ଛିତ । (୬୯୨)

ଜଣେ ଅଧାର୍ମିକ ବ୍ୟକ୍ତି ବିନା ଧର୍ମପାଳନରେ ଆଶୀର୍ବାଦ ଲାଭ କରିବାକୁ ଯେପରି ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କରେ କିମ୍ବା ଜଣେ ତୃଷାର୍ତ୍ତ୍ ବ୍ୟକ୍ତି ଯେପରି ପାଣିବିନା ତୃଷା ନିବାରଣ ପାଇଁ ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କରେ, ଠିକ୍ ସେହିପରି ଜଣେ ନିର୍ବୋଧ ବ୍ୟକ୍ତି ଗୋଟିଏ ବସ୍ତୁର ସ୍ୱଭାବ (ପ୍ରକୃତି) ନିଜର ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ବିନା ବୁଝିପାରିବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ ହୁଏ । (୬୯୨)

ତିଥାୟାରଭାୟାନା ସମ୍‌ଗହ- ଭିଶେସା ପଥରା-ମୁଲଭାଗରାଣି

ଦାଭାଥିଓ ୟା ପଜ୍ଜାଭାନାଓ, ୟା ସେଶା ଭିୟାପ୍ପା ସିମ୍ । (୬୯୩)

ଦୁଇଟି ମୂଳତଥ୍ୟ, ଯଥା - ଯଥାର୍ଥ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ଓ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣର ସହାୟତାରେ ତୀର୍ଥଙ୍କରଙ୍କର ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଶାରୀରିକ ଶିକ୍ଷା ଏବଂ ସବିଶେଷ ତଥ୍ୟର ବ୍ୟାଖ୍ୟାକରଣ କରାଯାଇଛି । ଅବଶିଷ୍ଟାଂଶ ଏହି ଦୁଇଟିର ପରବର୍ତ୍ତୀ ଶାଖା । (୬୯୩)

ଦାଭାଥିୟା ଭାତ୍‌ଭାମ୍, ଅଭାଥୁ ନିୟାମେଣ ପଜ୍ଜାଭାନାୟଷା

ତହା ପଜ୍ଜାଭାଭାଥୁ, ଅଭାଥୁମେଭା ଦାଭାଥିୟାନୟଷା । (୬୯୪)

ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଯଥାର୍ଥ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ଯାହା ବିଚାର କରାଯାଉଛି, ତାହା ପରିବର୍ତ୍ତିତ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରେ ଦେଖିଲେ ଅସତ୍ୟ ବୋଧହୁଏ, ଠିକ୍ ସେହିପରି ଯାହା ପରିବର୍ତ୍ତିତ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ବିଚାର କରାଯାଇଛି, ତାହା ଯଥାର୍ଥ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରେ ଦେଖିଲେ ଅସତ୍ୟ ବୋଧହୁଏ । (୬୯୪)

ଉପ୍ପାଜ୍ଜାମ୍‌ତି ଭିୟାମ୍‌ତି ୟା, ଭାଭା ନିୟାମେଣ ପଜ୍ଜାଭାନୟଷା

ଦାଭାଥିୟାଷା ସଭାମ୍, ସାୟା ଅନୁପ୍ପାନ୍ନାମ୍ ଅଭିନାଥାମ୍ । (୬୯୫)

ପରିବର୍ତ୍ତିତ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ଦେଖିଲେ ଜଣାଯାଏ ଯେ ବସ୍ତୁ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ଓ ଧ୍ୱଂସ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ହୁଏ । କିନ୍ତୁ ଯଥାର୍ଥ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ଦେଖିଲେ ଜଣାଯାଏଯେ, ବସ୍ତୁର ସୃଷ୍ଟି ନାହିଁ କିମ୍ବା ଧ୍ୱଂସ ମଧ୍ୟ ନାହିଁ । (୬୯୫)

ଦାଭାଥିଇନା ସଭାମ୍, ଦାଭାମ୍ ତମ୍ ପଜ୍ଜାୟାଥିଇନା ପୁନୋ

ହଭାଦିୟା ଅନ୍ନାମାନାନ୍ନାମ୍, ତକ୍କାଲେତମ୍ମୟାଭାଦୋ । (୬୯୬)

ଯଥାର୍ଥ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ଦେଖିଲେ ଜଣାଯାଏ ଯେ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ବସ୍ତୁ (ଜିନିଷ)ର ଆକାର ଅଟେ । କିନ୍ତୁ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ଦେଖିଲେ ଜଣାଯାଏଯେ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ସମୟରୁ ସମୟକୁ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଆକାର ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଅନୁରୂପ ଆକାରରେ ଦୃଶ୍ୟମାନ ହୋଇଥାଏ । (୬୯୬)

ପଜ୍ଜାୟା ଗଉଣମ୍ କିଚ୍ଚା, ଦାଭାମ୍ ଦିୟାଜୋହୁ ଗିନ୍‌ହାଇ ଲୋଇ
ସୋ ଦାଭାଥିୟା ଭାନିଓ, ଭିଭାରିଓ ପଜ୍ଜାୟାଥିନାଓ । (୬୯୭)

ଯେଉଁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ବସ୍ତୁଟି ଗୌଣ ଅବସ୍ଥା ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥାଏ ଓ ବସ୍ତୁଟିକୁ କେବଳ ବୁଝି ହୋଇଥାଏ, ତାହାକୁ ଯଥାର୍ଥ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ କୁହାଯାଏ । ଅନ୍ୟଟିକୁ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ କୁହାଯାଏ । (୬୯୭)

ନେଗମା-ସମ୍‌ଗହ-ଭାଭାହରା-ଉଜ୍ଜୁସୁଇ କେଭା ହୋଇ ବୋଧଭା
ସଦ୍ଦେ ୟା ସମ୍ଭିରୁଧେ, ଇଭାମ୍ଭୁଇ ୟା ମୁଳନୟ । (୬୯୮)

ନିଗମ୍, ସଂଗ୍ରହ, ବ୍ୟବହାର, ରଜ୍ଜୁସୂତ୍ର, ଶବ୍ଦ, ସମ୍ଭିରୁଧ୍ ଏବଂ ଇବମ୍ଭୁତ – ଏଗୁଡ଼ିକ ୭ଟି ମୂଳ ଦିଗ (ଦୃଷ୍ଟି) । (୬୯୮)

ପଧାମତିୟା ଦାଭାଥି, ପଜ୍ଜାୟାଗହିୟା ଇୟାରା ଜେ ଭାନିୟା
ତେ କାଉ୍ଡୁ ଅଥାପହଣା, ସଦ୍‌ପହଣା ହୁ ତିନ୍ନି ୟା । (୬୯୯)

ପ୍ରଥମ ୩ଟି ଯଥାର୍ଥ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ବିଭାଗ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ୪ଟି ପରିବର୍ତ୍ତିତ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ବିଭାଗର ଅନ୍ତର୍ଗତ । ଏହି ୭ଟି ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରଥମ ୪ଟି ଖ୍ୟାତିସମ୍ପନ୍ନ ହେଉଥିବା ବେଳେ ଅନ୍ୟ ୩ଟି ଶବ୍ଦ ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି । (୬୯୯)

ନେଗାଇମ୍ ମନାଇମ୍, ସମାନ୍ନୋ ଭାୟାଭିସେସାନନାହମ୍
ଜାମ୍‌ତେହିମ୍ ମିନାଇ ତୋ, ନେଗାମୋ ନାଓ ନେଗାମାନୋଚ୍ଚି । (୭୦୦)

ନିଗମ ଦୃଷ୍ଟି ବିଚାର ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଉଭୟ ବସ୍ତୁ ସହିତ ସଂପର୍କ ରଖେ । ଜାତିଗତ ଓ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବ୍ୟବାହାରିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏହା ବିଭିନ୍ନ ଆକାର ଧାରଣ କରେ । (୭୦୦)

ନିଭାତ୍ ଦାଭାକିରିୟା, ଭାତ୍‌ନ କାଳେ ଦୁଜାମ୍ ସମ୍‌କାରଣମ୍
ତମ୍ ଭୁୟାନିଗମାନୟମ୍, ଜହା ଆଜ୍ଜାଦିନମ୍ ନିଭୁ ଓ ଭିରୋ । (୭୦୧)

ନିଗମ ଦୃଷ୍ଟି ୩ ପ୍ରକାରର । ଯଥା – ଅତୀତ, ବର୍ତ୍ତମାନ ଏବଂ ଭବିଷ୍ୟତ । (୭୦୧)

ପରଧା ଜା କିରିୟା, ପାୟାନଭି ହାନଦି କହାଇ ଜୋ ସିଧାମ୍
ଲୋଇୟା ଦୁଚ୍ଛାମନେ, ତମ୍ ଭାନ୍ନାଇ ଭାତ୍‌ମାନାନୟମ୍ । (୭୦୨)

ଯେତେବେଳେ ପଚରାଯାଏ ଯେ, କାମ୍ ହୋଇସାରିଛି, ସେଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତକୁ ବର୍ତ୍ତମାନ କାଳ ନିଗମ ଦୃଷ୍ଟି କୁହାଯାଏ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ଖାଦ୍ୟ ରନ୍ଧା ହୋଇଛି ସେତେବେଳେ କୁହାଯାଏ, ଯେତେବେଳେକି

ରୋଷେଇ ସଂଗେ ସଂଗେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥାଏ । (୭୦୨)

ନିପ୍ପାନ୍ନାମିଭା ପାୟାମ୍ପଦି, ଭାଭିପଦଥାମ୍ ନିରୋ ଅନିପାନ୍ନାମ୍
ଅପାଥେ ଜହା ପାଥମ୍, ଭାନାଇ ସୋ ଭାଭି ନାଇଗାମୋଚି ନାଓ । (୭୦୩)

ଗୋଟିଏ ବିଷୟ କହିବା, ଯାହାକି ଭବିଷ୍ୟତରେ ସମ୍ପାଦନ ହେବ, ଯଦିଓ ଉଦାହରଣଟି ଅସଂପୂର୍ଣ୍ଣ, ତେଣୁ ଏହା ଭବିଷ୍ୟ ନିଗମ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ଅଟେ । ଯେତେବେଳେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରେ, ଆମେ କହୁଯେ ସେ କାମ କରିବାକୁ ଗଲା । (୭୦୩)

ଅଭାରୋପ୍ପାରା ମାଭିରୋହେ, ସଭାମ୍ ଅଧିଚି ସୁଧା ସମଗହଣେ
ହୋଇ ତମେଭା ଅଶୁଧିମ, ଇଗାଜାଇ ଭିଶୋସା ଗହଣେନା । (୭୦୪)

ସଂଗ୍ରହ ଦୃଷ୍ଟି ଦୁଇପ୍ରକାରର । ଯଥା – ଶୁଧ୍ ସଂଗ୍ରହ ଦୃଷ୍ଟି ଓ ଅଶୁଧ୍ ସଂଗ୍ରହ ଦୃଷ୍ଟି । ଶୁଧ୍ ସଂଗ୍ରହ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଆମେ କେବଳ ଜୀବର ଗୋଟିଏ ସାଧାରଣ ପ୍ରକୃତି ଗ୍ରହଣ କରିଥାଉ, କିନ୍ତୁ ସବୁ ମିଶ୍ରିତ ସଂଘର୍ଷମୂଳକ ପ୍ରକୃତି ବିଷୟରେ ଅଜ୍ଞଥାଉ, ଯେତେବେଳେ କି ଅଶୁଧ୍ ସଂଗ୍ରହ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଆମେ ଜାତିଗତ ବିଭାଗର ପ୍ରକୃତି ଗ୍ରହଣ କରିଥାଉ । (୭୦୪)

ଜାମ୍ ସମ୍ଗହେଣା ଗାହିୟାମ୍, ଭେୟାଇ ଅଥାମ୍ ଅଶୁଧାରୀଶୁଧିମ୍
ସୋ ଭାଭାହରୋ ଦୁଭିହୋ, ଅଶୁଧା ଶୁଧିଥା ଭେୟା କରୋ । (୭୦୫)

ଶୁଧ୍ ଚିନ୍ତାଧାରା ଓ ଅଶୁଧ୍ ଚିନ୍ତାଧାରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ଦର୍ଶାଇବାକୁ ବ୍ୟବହାର ଦୃଷ୍ଟି କୁହାଯାଏ । ଏହି ବ୍ୟବହାର ଦୃଷ୍ଟି ପୁଣି ଦୁଇପ୍ରକାରର । ଯଥା – ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରଭେଦ ଓ ଅସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରଭେଦ । (୭୦୫)

ଜୋଇୟା ସମୟାଭାତି, ଗିଃନାଇ ଦାଭେ ଧୁଭାତା ପଜାୟାମ୍
ସୋରିଉସୁଚୋ ସୁହୁମୋ, ସଭାମ୍ ପି ସଦାମ୍ ଜହା ଖାନିୟାମ୍ । (୭୦୬)

ଅନ୍ତସ୍ଥ ବସ୍ତୁ (ଉପାଦାନ)ର ପ୍ରଣାଳୀକୁ ଖୁବ୍ ଶୀଘ୍ର ଭୁଲିଯିବାକୁ ରଜୁସୂତ୍ର ଦୃଷ୍ଟି କୁହାଯାଏ । ଉଦାହରଣ – ତାହା କୁହାଯାଏ । ସବୁ ଶବ୍ଦ କ୍ଷଣସ୍ଥାୟୀ । (୭୦୬)

ମନୁୟାଇୟା ପଜାଓ, ମାନୁସୋଚି ସାଗାଥି ଦିଶୁ ଭାତାମ୍ତୋ ।
ଜୋଭାନାଇ ତଭା କାଳମ୍, ସୋଥୁଲୋ ହୋଇ ରିଉସୁଚୋ । (୭୦୭)

ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ଯେଉଁ ଦୃଷ୍ଟି ମନୁଷ୍ୟତ୍ୱ ପରି ଏକ ଜୀବନକୁ ରୀତି ଆରୋପ କରେ, ସେ ଜୀବ କାର୍ଯ୍ର ସଂଲଗ୍ନ ଥିବା ସମୟରେ କାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରଣାଳୀ ମଧ୍ୟ ଦେଇ ପଦର୍ଶିତ ହେବାକୁ ଉପ-ରଜ୍ଜୁ ସୂତ୍ର ଦୃଷ୍ଟି କୁହାଯାଏ । ଏହାକୁ ମଧ୍ୟ ସ୍ଥୁଳ ରଜ୍ଜୁ ସୂତ୍ର ଦୃଷ୍ଟି କୁହାଯାଏ । (୭୦୭)

ସଭାନାମ୍ ସପଇ ସା ତେନାମ୍, ଭା ସପ୍ପାଇ ଭାଥୁ ଜାମ୍ ତାଓସାଦୋ
ତଷାଥା ପରିଗାହାଓ, ନାଓ ଭି ସାଦୋଚି ହେଉଭା । (୭୦୮)

'ସପନା' ଡ଼ାକିବା ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ କିମ୍ବା ଯାହା ଡ଼କାଯାଏ, ତାହା ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ କିମ୍ବା ଯାହା

ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଡ଼କାଯାଏ, ତାହା ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ, ଏହାକୁ ଶବ୍ଦ ଦୃଷ୍ଟି କୁହାଯାଏ । କାରଣ ଏହା ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥକୁ ବୁଝାଇଥାଏ । (୭୦୮)

ଜୋ ଭାତ୍‌ନାମ୍ ନମାନ୍ନାଇ, ଇୟାଥେ ଭିନ୍ନାଲିମ୍‌ଗାଇନାମ୍
ସେ ସଦ୍ଧାନାଓ ଭାନିଓ, ନେଓ ପୁଷାଇନା ଜହା । (୭୦୯)

ବ୍ୟବହାର ଓଲିଙ୍ଗ ଅନୁସାରେ ଯେଉଁ ଦୃଷ୍ଟି ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଅର୍ଥ ସୃଷ୍ଟି କରେ, ସେପରି ଦୃଷ୍ଟିକୁ ଶବ୍ଦ ଦୃଷ୍ଟି କୁହାଯାଏ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ 'ପୁଷ୍ୟ' ଶବ୍ଦଟି ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନକ୍ଷତ୍ରକୁ ସୂଚାଏ ଯେତେବେଳେ 'ପୁଷ୍ୟା' ଶବ୍ଦଟି ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ 'ତାରିକ'କୁ ବୁଝାଇଥାଏ । (୭୦୯)

ଅହଭା ସିଦ୍ଧୋ ସଦ୍ଦେ, କିରାଇ ଜାମ୍ କିମ୍ ପି ଅଥାଭାଭା ହରଣମ୍
ତମ୍‌ଖିଲୁ ସଦ୍ଦେ ଭିସୟମ, 'ଦେଭୋ' ସଦ୍ଦେନା ଜହା ଦେଭୋ । (୭୧୦)

ସୃଷ୍ଟି ତତ୍ତ୍ୱ ଅନୁସାରେ ଯେଉଁ ଦୃଷ୍ଟି ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥକୁ ବୁଝାଇଥାଏ, ତାକୁ ଶବ୍ଦ ଦୃଷ୍ଟି କୁହାଯାଏ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ 'ଦେବ' ଶବ୍ଦଟି ସାଧାରଣତଃ ଈଶ୍ୱରଙ୍କୁ ବୁଝାଇଥାଏ । (୭୧୦)

ସଦ୍ଧାରୁଧୋ ଅଥୋ, ଅଥାରୁଧୋ ତହେଭା ପୁନା ସଦ୍ଦୋ
ଭନାଇ ଇହ ସମଭିରୁଧୋ, ଜହା ଇମ୍‌ଦା ପୁରମ୍‌ଦାରୋ ସାକ୍କୋ । (୭୧୧)

ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶବ୍ଦର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅର୍ଥ ଥାଏ ଏବଂ ପରସ୍ପରର ଅର୍ଥକୁ ବୁଝାଇଥାଏ । ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବସ୍ତୁର ବିଭିନ୍ନ ସମାର୍ଥବାଚକ ଶବ୍ଦ ତା'ରଗୁଣ ପ୍ରକାଶ କରିଥାଏ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ – 'ଇନ୍ଦ୍ର' ଶବ୍ଦର ସମାର୍ଥବାଚକ ଶବ୍ଦ ହେଲା, ପୁରନ୍ଦର ଏବଂ ଶକ୍ର । ଏମାନେ ମଧ୍ୟ ସ୍ୱସ୍ୱ ଅର୍ଥ ପ୍ରତିପାଦନ କରିଥାନ୍ତି । ଏପରି ଦୃଷ୍ଟିକୁ ସମବିରୁଧ୍ ଦୃଷ୍ଟି କୁହାଯାଏ । (୭୧୧)

ଇଭାମ୍ ଜହା ସଦ୍ଧାଥୋ, ସମ୍‌ତୋ ଭୂଓ ତଦାନ୍ନାହା ଭୁଓ
ତେନେଭାମ୍ଭୁ ୟାନଓ, ସଦ୍ଧାଥାପରୋ ଭିସେସେଣା । (୭୧୨)

ଗୋଟିଏ ବସ୍ତୁଟିର ଅର୍ଥ ଭଦ୍ର ସହକାରେ ଉପସ୍ଥାପନ କରାଯାଏ, ତେବେ ତାହା ଇଭାମ୍‌ଭୁତ ଦୃଷ୍ଟିରେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏନାହିଁ । ସୁତରାଂ ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦୃଷ୍ଟି ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ସହିତ ସଂଲଗ୍ନ ଥାଏ । (୭୧୨)

ଜାମ୍ ଜାମ୍ କାରେଇ କାମ୍ମାମ୍, ଦେହୀ ମାନଭାୟାନାକାୟ କେଥାଡ଼ୋ
ତମ୍‌ତମ୍ ଖୁନାମାଜୁଙ୍ଗୋ, ଇଭାମ୍ଭୁଓ ହାଭେ ସା ନାଓ । (୭୧୩)

ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଯେକୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରେ, ସେ ସବୁ ମନ, ବଚନ ଓ କର୍ମ ସାହାଯ୍ୟରେ ସମ୍ପାଦନ କରେ । ସେହି କାର୍ଯ୍ୟର ଅନୁରୂପ ଗୋଟିଏ ନାମ ସେହି ବ୍ୟକ୍ତି ଉପରେ ଇଭାମଭୁତ ଦୃଷ୍ଟି କୁହାଯାଏ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ – ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଶିକ୍ଷକ କହିବା, ଯେତେବେଳେ ସେ ଶିକ୍ଷାଦାନ କରୁଥାଏ । (୭୧୩)

୪୦. ସ୍ୟାଦଭାଦ ଭା ସପ୍ତଭଙ୍ଗୀ ସୂତ୍ର

ସତ୍ୟକଥା ଓ ସପ୍ତଭଙ୍ଗୀ ସୂତ୍ର

ଅଭାରୋପ୍ପାରା ସଭେକ୍ଷାମ୍, ନୟଭିସ୍ୟାମ୍ ଅହ ପମାଣଭସିୟାମ୍ ଭା
ତମ୍ସଭେକ୍ଷାମ୍ ଭାନିୟାମ୍, ନିରଭେକ୍ଷାମ୍ ତନା ଭିଭାରିୟାମ୍ । (୭୧୪)

ନିୟାମାନିସେହାନିଶୀଲୋ, ନିପାଦାନାଦୋ ୟା ଜୋହୁ ଖଲୁ ସିଧୋ
ସୋସିୟା ସଦ୍ଦୋ ଭାନିୟୋ, ଜୋ ସଭେକ୍ଷାମ୍ ପାସହେବି । (୭୧୫)

'ସ୍ୟାତ୍' ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ସର୍ତ୍ ହୀନ ଭାବେ ଅବସ୍ଥାନ କରିବା, ବ୍ୟାକରଣ ଅନୁଯାୟୀ ତାହାକୁ 'ନିପାତ' (ଅଲବ୍ଧ ରେଣୁ) ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଗୋଟିଏ ଯାହା ସବୁ ବସ୍ତୁକୁ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରାଏ ତାହା ସର୍ତ୍ମୂଳକ । (୭୧୫)

ସତେ୍ଭା ହୁମ୍ତି ଭାମ୍ଗା, ପ୍ରମାଣନୟ ଦୁନୟଭେଦାଜୁଟ୍ଟାଭି
ସିୟାସଭେକ୍ଷାମ୍ ପ୍ରମାଣମ୍, ନଇନାନୟ ଦୁନୟ ନିରଭେକ୍ଷା । (୭୧୬)

ସତ୍ୟତା ୭ ପ୍ରକାରର । ଯଥା – (୧) ପ୍ରମାଣର ଢ଼ଙ୍ଗ (୨) ଉପଯୁକ୍ତ ଦୃଷ୍ଟି, (୩) ଅନୁପଯୁକ୍ତ ଦୃଷ୍ଟି (୪) ସର୍ତ୍ହୀନ ପ୍ରମାଣ ପତ୍ର (୫) ଉପଯୁକ୍ତ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଅନ୍ୟ କିଛି ସମ୍ଭାବନା ନଥିବା (୬) ଉପଯୁକ୍ତ ଦୃଷ୍ଟିରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଅବସ୍ଥାନ । (୭୧୬)

ଅଧି ଟି ନଥି ଦୋଭିୟା, ଅଭାତ୍ଭାମ୍ ସିଇନା ସମ୍ଜୁଟ୍ଟାମ୍
ଅଭାତ୍ଭା ତେ ତହା, ପମାଣ ଭାମ୍ଷି ସୁନୟାଭା । (୭୧୭)

"ଏହା', ଏହା ନୁହେଁ, 'ଏହା ଓ ଏହାନୁହେଁ', ଏହା ଅବ୍ୟକ୍ତ', ଏହା ଓ ଏହା ଅବ୍ୟକ୍ତି, ଏହାନୁହେଁ ଓ ଅବ୍ୟକ୍ତ', ଏହା, ଏହାନୁହେଁ ଓ ଏହା ଅବ୍ୟକ୍ତ ଏହି ୭ଟି ସତ୍ୟତା ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ସର୍ତ୍ହୀନ ଭାବେ ସଂଯୁକ୍ତ ହୋଇ 'ପ୍ରମାଣ' ଗଠନ କରନ୍ତି । (୭୧୭)

ଅଥିସା ହାଭମ୍ ଦାଭାମ୍, ସଦ୍ଦଭାଦିସୁ ଗହିୟାନଇନା
ତମ ପିୟା ନଥିସାହାଭମ୍, ପରଦାଭାଦିହି ଗହିଇନା । (୭୧୮)

ପ୍ରତ୍ୟେକ ବସ୍ତୁ 'ଏହି ବସ୍ତୁର ଆକାର ବୋଲି ବୁଝାଯାଏ, ଯାହାକିଛି ପ୍ରକୃତିରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏହା ଛଡ଼ା ଯାହା ପ୍ରକୃତିରେ ଅବସ୍ଥିତି ନାହିଁ, ତାହା ମଧ୍ୟ ବସ୍ତୁର ଆକାର ବୋଲି ସମାନ ବୁଝାଯାଏ । (୭୧୮)

ଉହାୟମ୍ ଉହାୟାନଇନା, ଅଭାତ୍ଭାମ୍ କା ତେନା ସମୁଦାଇ
ତେ ତିୟା ଅଭାତ୍ଭା, ନିୟନିୟାନୟ ଅଥାସମ୍ଜୋଇ । (୭୧୯)

ଉଭୟ ଉପରଲିଖିତ ଆକାରରେ ପ୍ରକୃତିରେ ଯାହା ଅବସ୍ଥିତ ବା ଅବସ୍ଥିତି ନୁହେଁ, ତାହା ଏକକାଳିନ ଉଭୟ ଉପରଲିଖିତ ଆକାର ବୋଲି ବୁଝାଯାଏ । ଏହା ଅବ୍ୟକ୍ତ ଭାବେ ୩ଟି ଅତିରିକ୍ତ ଆକାରରେ ଥାଏ । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ କିଛି ଅବସ୍ଥିତି, କିଛି ଅବସ୍ଥିତି ନୁହେଁ କିମ୍ବା ଉଭୟ ଅବସ୍ଥିତି ଓ ଅବସ୍ଥିତ ନୁହେଁ ବୋଲି ସମକାଳିନ ବ୍ୟବହାର ହୋଇଥାଏ । (୭୧୯)

ଅଧି ଟି ନଥି ଉହାୟମ୍, ଅଭାତାଭାମ୍ ତହେଭା ପୁନା ତିଦାୟମ୍

ତହା ସିୟା ନୟନିର ଭେକ୍ଷାମ୍, ଜନାସୁଦୋଭେ ଦୁନୟ ଭାମ୍ଗି । (୭୨୦)

'ଏହା' ଏହା ନୁହେଁ', 'ଏହା ଓ ଏହାନୁହେଁ, 'ଏହା ଅବ୍ୟକ୍ତି, ଏହା ଓ ଏହା ଅବ୍ୟକ୍ତ, ଏହା ନୁହେଁ ଓ ଏହା ଅବ୍ୟକ୍ତ, ଏହା ଏହା ନୁହେଁ ଓ ଏହା ଅବ୍ୟକ୍ତ' – ଏହି ସବୁ ୭ଟି ବଡ଼ ସତ୍ୟତା । ଯେତେବେଳେ ବସ୍ତୁଟିଏ ବିଭାଗୀକରଣ ହୁଏ, ସେତେବେଳେ ସର୍ତ୍ତହୀନ ଭାବେ ଏହାର ସ୍ୱଭାବ ଜଣାଯାଏ । (୭୨୦)

ଇକ୍‌ନିରୁଧେ଼ ଆୟାରେ, ପଦିଭାଷୋ, ଅଭାରେ ୟା ସଭାଭୋ
ସଭେସିମ୍ ସା ସହାଭେ, କାୟାଭା ହୋଇ ତହା ଭାମ୍ଗା । (୭୨୧)

ଯେତେବେଳେ ଗୋଟିଏ ବସ୍ତୁ ଗୋଟି ସଂପତ୍ତିକୁ ଜାବୁଡ଼ି ଧରିଥାଏ ତାକୁ ଭିନ୍ନ କରିବାଗୁ କଲେ ସମ୍ପତ୍ତି ସ୍ୱତଃ ଏହାର ପ୍ରତିରୋଧ କରିଥାଏ । କାରଣ ଉଭୟ ସମ୍ପତ୍ତି ବସ୍ତୁର ପ୍ରକୃତିରେ ଗଠନ ହୋଇଥାନ୍ତି । ତେଣୁ ବସ୍ତୁର ପ୍ରକୃତି (ସ୍ୱଭାବ) ଅନୁଯାୟୀ କିଥିତ ସତ୍ୟତା ପ୍ରମାଣ ହୁଏ । (୭୨୧)

୪୧. ସମନ୍ୱୟ ସୂତ୍ର
ଐକ୍ୟ ଉପରେ ନୀତିବାକ୍ୟ

ସଭାମ୍ ପି ଅନେୟାମ୍ତମ୍, ପରୋକ୍ଷରୁଭେଣ ଜାମ୍ ପାୟସେବି
ତମ୍ ସୁୟାନାନାମ୍, ଭାନ୍ନାଡ଼ି, ସମ୍ଶୟ ପହୁଡ଼ିହି ପରିକୋଟମ୍ । (୭୨୨)

ଯେଉଁ ଜ୍ଞାନ ପରୋକ୍ଷରେ ବସ୍ତୁର ଗୁଣାତ୍ମକ ଦୃଷ୍ଟି ପ୍ରକାଶ କରେ ଏବଂ ସବୁ ସନ୍ଦେହରୁ ମୁକ୍ତି ହୋଇଥାଏ । ସେପରି ଜ୍ଞାନକୁ ଆଧାତ୍ମିକ ଜ୍ଞାନ କୁହାଯାଏ । (୭୨୨)

ଲୋୟାନାମ୍ ଭାଭାହରମ୍, ଧାମ୍ମା-ଭିଭାକ୍ଷାଇ ଜୋ ପଶହେବି
ସୁୟାନାନାଷା ଭିୟାପ୍ପୋ, ସୋ ଭିନାଓ ଲିମ ଗ ସମ୍ଗୁଡ଼ୋ । (୭୨୩)

ଯେଉଁ ଜ୍ଞାନ ଲୋକଙ୍କ ଜୀବନ ନିର୍ବାହ କରିବାପାଇଁ ସହଜ ଓ ଇପ୍‌ସିତ ସମ୍ପତ୍ତି ପାଇଁ ଜ୍ଞାନ ମାର୍ଗ ଦର୍ଶାଏ, ତାହା ଶ୍ରୁତଜ୍ଞାନର ଏକ ଦୃଷ୍ଟି ଏବଂ ପ୍ରବଣ ସୃଷ୍ଟିକାରୀ । (୭୨୩)

ନାନାଧାମ୍ମା ଜୁଡ଼ାମ୍ ପିୟା, ଇୟାମ୍ ଧାମ୍ମାମ୍ ପି ଭୁକ୍କାଢ଼େ ଅଥମ୍
ତକ୍ଷେୟା ଭିଭାକ୍ଷାଦୋ, ନଥି ଭିଭାକ୍ଷା ହୁ ସେସାନମ୍ । (୭୨୪)

ଯଦିଓ ଗୋଟିଏ ବସ୍ତୁ ବହୁ ସମ୍ପତ୍ତି ଅଧିକାର କରେ, ତଥାପି ଏହା କେବଳ ଗୋଟିଏ ସମ୍ପତ୍ତି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରିଥାଏ । କାରଣ ପ୍ରଦର୍ଶନ ସମୟରେ କେବଳ ତାହା ଗୋଟିଏ ସମ୍ପତ୍ତି ଦରକାର କରିଥାଏ, କିନ୍ତୁ ଅବଶିଷ୍ଟ ଦରକାର କରିନଥାଏ । (୭୨୪)

ତେ ସଭେକ୍ଷା ସୁନୟ, ନିରଭେକ୍ଷା ତେଭି ଦୁରନୟହୋମ୍ତି
ସାୟାଲ-ଭାଭାହର-ସିଧି ସୁନୟଦୋ ହୋବି ନିୟମେଣ । (୭୨୫)

ଯେଉଁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ବସ୍ତୁର ସଂପର୍କୀତ ବା ସାମୁହିକ ନିର୍ଭରତା ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୋଇଥାଏ, ତାହା ଏକ ଉପଯୁକ୍ତ ଦୃଷ୍ଟି । ଏହା ହେଉଛି ନିୟମ, ଯାହାକି ନିର୍ବାହ କରିବାରେ ଉନ୍ନତି ହୁଏ । ତାହାହିଁ ଉପଯୁକ୍ତ

ଦୃଷ୍ଟି । (୭୨୫)

ଜାଭାମ୍ତୋ ଭାୟାନାପାଧା, ତାଭାମ୍ତୋ ଭାନୟ ଭି ସଦାଓ
ତେକେଭା ୟା ପରସମୟା, ସମ୍ମାଚମ୍ ସବୁଦିଆ ସଭେ । (୭୨୬)

ବାଖ୍ୟାର ଢ଼ଙ୍ଗ ପରି ବହୁ ବିଶିଷ୍ଟ ଗୁଣ ଦୃଷ୍ଟି ମଧ୍ୟରେ ଥାଏ । ଯଦିଓ 'ଆହୁରି ମଧ୍ୟ' ଶବ୍ଦଟିକୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିବରଣୀରୁ ସଂଯୁକ୍ତ କରିଦିଆଯାନ୍ତା କିମ୍ବା ଜୈନଙ୍କ ଅବସ୍ଥିତିରେ ବାଖ୍ୟାକୁ ଉପସ୍ଥାପନ କରାଯାଆନ୍ତା । ଯଦିଓ ଶବ୍ଦଟିକୁ ନିଯୁକ୍ତି କରାଯାଇନାହିଁ, ତଥାପି ତାହା ପ୍ରତିକୂଳ ଅବସ୍ଥା ସୃଷ୍ଟି କରେ । ନିଶ୍ଚିତ ଭାବେ ଉତ୍ତମ ବୁଝାମଣା ବସ୍ତୁ ବିଷୟରେ ବିବରଣୀ ପ୍ରଦାନ କରିବାକୁ ଆବଶ୍ୟକ କରେ । (୭୨୬)

ପରସମାଇଗନୟମାୟାମ୍, ତପ୍ପାଦିଭାକ୍ଷାନୟଓ ନିଭାତେ୍ଜା
ସମାଇ ଭା ପରିଗ୍ରାହିୟାମ୍, ପାରେଣା ଜାମ୍ ଦୋସାବୁଧିଇ । (୭୨୭)

ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀଭାବେ ଯେକୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଚରମପନ୍ଥୀୟ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ଗ୍ରହଣ କଲେ, ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ଏହା ଖଣ୍ଡନ କରିବା ଉଚିତ୍ । ଯଦିଓ ସେହି ବ୍ୟକ୍ତି ଆମର ନିଜ ଧର୍ମ ପରମ୍ପରାକୁ ଚରପପନ୍ଥୀୟ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦୋଷଯୁକ୍ତ ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରେ, ତେବେ ତାହା ଆମ୍ଭର ଧାରା ହେବା ଉଚିତ୍ । (୭୨୭)

ନିୟୟାଭାୟାନିଜ୍ଞାସାକ୍କା, ସଭାନୟ ପରଭିୟାଲାନେ ମୋହା
ତେଉଣା ନଦିଥସାମାଓ, ଭିଭାୟାଇ ସକ୍କେ ଭା ଅଲିଇ ଭା । (୭୨୮)

ସେମାନେ ନିଜକୁ ନିଜେ ଯାହା କହନ୍ତି, ସମସ୍ତ ଦୃଷ୍ଟି ସତ୍ୟ ଅଟେ । କିନ୍ତୁ ଯେହେତୁ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତା ଦୃଷ୍ଟି କୋଣରୁ ସେମାନେ ଏହାକୁ ଖଣ୍ଡନ କରନ୍ତି, ସେ ସବୁ ମିଥ୍ୟା । ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଯିଏ କି ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରରେ ପଣ୍ଡିତ, ସେ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣକୁ ଗୋଟିଏ ସତ୍ୟ ଓ ଗୋଟିଏ ମିଥ୍ୟା ବୋଲି କହିବା ଅନୁଚିତ୍ । (୭୨୮)

ନ ସମେନ୍ତି ନୟା ସମେୟା, ସମ୍ମାଚମ୍ ନଭାଭାଥୁନୋ ଗାମାଗା
ଭାଥୁଭିପାୟାୟା ନୟ, ଭିରୋହାଓ ଭେରିନୋ କଭୋ । (୭୨୯)

ପ୍ରତ୍ୟେକ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ସ୍ୱାଧୀନ । ସେମାନେ ଏକତ୍ର ଭାବେ ସଂଗଠିତ ହୋଇପାରନ୍ତିନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କର ଏକତା (ସଂଘ) ପରସ୍ପର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେବାପାଇଁ ସହାୟକ ହୁଏ ନାହିଁ । ସେମାନେ ନିଜେ ନିଜେ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାବେ ପରସ୍ପରର ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀ ହୋଇଥାନ୍ତି । (୭୨୯)

ସଭେ ସମୟାନ୍ତ ସମ୍ମମ୍, କେଗାଭାସାଓ ନୟ ଭିରୁଧା ଭି
ଭିକ୍କା-ଭାଭା ହରିଣୋ ଇଭ, ରାଓଦସିନା-ଭାସଭତି୍ । (୭୩୦)

ଯଦି ଗୋଟିଏ ଦୃଷ୍ଟିରୁବି ଦେଖାଯାଏ, ଏହା ଅନ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରେ ପ୍ରତିରୋଧ କିପରି ଦେଖାଦେଇପାରେ । ସେମାନେ ଯେତେବେଳେ ବୁଝିଯାଆନ୍ତି, ସେମାନେ ସେତେବେଳେ ମିଶ୍ରିତ ଭାବେ ଅନ୍ୟ ଉପରେ

ନିର୍ଭର କରନ୍ତି । ସେମାନେ ବୁଝାମଣାଭାବେ ପରସ୍ପରର ସହାୟକ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଭୃତ୍ୟ ଯେପରି ମାଲିକର ସାଧାରଣ ନିୟନ୍ତ୍ରଣକୁ ଆସିଲେ ଶାନ୍ତିର ଅଭିନୟ କରେ, କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ମାଲିକଠାରୁ ଅଲଗା ହୋଇଯାଏ, ସେତେବେଳେ ସେ ଭିନ୍ନ ଜଣାପଡ଼େ । (୭୩୦)

ଜାମ ନେଗାଧାମ୍ମାନୋ ଭାଥୁନୋ, ଆଦାମ୍‌ସେ କା ସଭାପଦିଭାତ୍
ଅମ୍ଧ ଭା ଗାୟା ଭାୟାଭେ ତୋ, ମିଛାଦିଥିନୋ ଭିସୁ । (୭୩୧)

ଅନ୍ଧ ଯେପରି ହାତୀର ଗୋଟିଏ ଅଂଶକୁ ହାତୀପରି ବ୍ୟବହାର କରେ, ଠିକ୍ ସେପରି କେତେକ ବ୍ୟକ୍ତି ବସ୍ତୁର ଗୋଟିଏ ଅଂଶକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ବସ୍ତୁ ପରି ବ୍ୟବହାର କରିଥାନ୍ତି । ଏହା ଅନ୍ଧ ବୁଝାମଣା ରୀତି । (୭୩୧)

ଜାମ୍‌ପୁନା ସମତ୍‌ପାଜ୍ଜାୟା-ଭାଥୁଗାମାଗାଛି ସମୁଦିୟା ତେନାମ୍
ସମ୍ମାତ୍‌ମ୍ କାକ୍ଷୁମାଓ, ସଭାଗାୟା ଭାୟାଭଗାହଣେଭା । (୭୩୨)

ଯେଉଁମାନେ ମୂଳତଥ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ଏକତ୍ରିତ କରିନିଅନ୍ତି ଏବଂ ଉତ୍ତମ ବୁଝାମଣା ସହକାରେ ସେମାନଭକର ଆଖି ପରି ବସ୍ତୁର ସବୁପ୍ରକାର ଦୃଶ୍ୟାବଳୀକୁ ହୃଦୟଙ୍ଗମ (ବୁଝନ୍ତି) କରନ୍ତି ଓ ଗୋଟିଏ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ହାତୀପରି ବୁଝନ୍ତି । (୭୩୨)

ପାନ୍ନା ଭାନିଜ୍ଜା ଭାଭା, ଅନାମ୍ତଭାଗୋ ତୁ ଅନାଭିଲାପ୍ପାନାମ୍
ପାନ୍ନା ଭାନିଜ୍ଜାନାମ୍‌ପୁନା, ଅନାମ୍ତଭାଗୋ ସୁଦାନିବାଧୋ । (୭୩୩)

ବସ୍ତୁର ସମ୍ପତି ସବୁ ବର୍ଣ୍ଣନା ନ ହୋଇଥିବା ସମ୍ପତିଠାରୁ ଅସୀମ ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବାକୁ କମ୍ ସକ୍ଷମ । ଯେଉଁଠିକ୍ ସମ୍ପତିସବୁ ବର୍ଣ୍ଣନାତ୍ମକଠାରୁ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଅସୀମ ସମୟ ପର୍ଯ୍ରନ୍ତ କମ୍ ସକ୍ଷମ । (ଏପରି ସମସ୍ୟା ଦୃଷ୍ଟିରୁ କିପରି କୁହାଯାଇ ପାରେ ଯେ, ଏପରି ଏକ ବ୍ୟକ୍ତିର ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ନୀତିବାକ୍ୟ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣଠିକ୍ । (୭୩୩)

ସାୟାମ୍ ସାୟାମ୍ ପାସାମ୍‌ସମତା, ଗରହାମ୍ତା ପରାମ୍ ଭାୟାମ୍
ଯେ ଉ ତଥା ଭିଉଷାମ୍ତି, ସମ୍‌ସାରମ୍ ତେ ଭିଉଷିୟା । (୭୩୪)

ଯେଉଁ ମାନେ ନିଜ ଦୃଷ୍ଟିକୁ ପ୍ରଶଂସା କରନ୍ତି ଏବଂ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦୀଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିକୁ ନିନ୍ଦା କରନ୍ତି, ସେମାନେ ସହଜରେ ସେମାନଙ୍କର ଶିକ୍ଷାର ଏକ ଦିଗ ଉପସ୍ଥାପନ କରନ୍ତି ଏବଂ ଜନ୍ମ ମୃତ୍ୟୁଚକ୍ର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଦୃଢ଼ଧାରଣା ସୃଷ୍ଟି କରିଥାନ୍ତି । (୭୩୪)

ନାନାଜୀଭା ନାନାକାମ୍ମମ୍, ନାନାଭିହାମ୍ ହାଭେ ଲାଧି
ତମହା ଭାୟାନାଭିଭାଦମ୍, ସାଗା ପରସାମାଇହିମ୍ ଭାଜ୍ଜିଜ୍ଜା । (୭୩୫)

ବହୁ ପ୍ରକାର ଅଛନ୍ତି, ସେମାନେ ବହୁପ୍ରକାର କର୍ମ କରିଥାନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ବହୁପ୍ରକାର ଦକ୍ଷତା ଥାଏ । ସୁତରାଂ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଲୋକଙ୍କ ଭରସାରେ ହେଉ ବା ନିଜ ଭରସାରେ ହେଉ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ କଳି ଝଗଡ଼ା ଛାଡ଼ିଦେବା ଆବଶ୍ୟକ । (୭୩୫)

ଭାବମ୍ ମିଚ୍ଛାଦମ୍ସନା-ସମୁହ ମାଇୟାପା ଅମୟାସରକ୍ଷା
ଜୀନ ଭାୟାନାକ୍ଷା ଭାଗଭାଓ, ସମ୍ଭିଗ୍ଗା ସୁହହିଗାମ୍ମାକ୍ଷା । (୭୩୬)

ସବୁ ମିଥ୍ୟା କଥାର ସ୍ତୁପରୁ ଜୀନଙ୍କ ପବିତ୍ର ଶିକ୍ଷାଦାନପାଇଁ ଆମେ ଗୌରବାନ୍ୱିତ ହେବା ଉଚିତ୍ । ଯେଉଁମାନେ ମୁକ୍ତି ପାଇଁ ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ଏହି ଶିକ୍ଷା ଅମୃତ ଓ ସହଜ ଅନୁଭୁତି ଯୋଗାଇ ଦେଇଥାଏ । (୭୩୬)

୪୨. ନିକ୍ଷେପ ସୂତ୍ର
ପଦାଭିଷିକ୍ତକରଣ ଉପରେ ନୀତିବାକ୍ୟ

ଜୁଟିସୁ ଜୁଟାମାଗ୍ରେ, ଜାମ୍ କାଉଭୀଣା ହୋଇ ଖଲୁ ଅଭାଣମ୍
କାଜ୍ଜେ ସାଦି ନାମାଦିଶୁ, ତମ୍, ନିକ୍ଷେଭାମ୍ ଭାଭେ ସମାଇ । (୭୩୭)

ଅଭିଷେକ ୪ ପ୍ରକାରର ନାମକରଣ କରାଯାଇଛି । ଗୋଟିଏ ପ୍ରସ୍ତାବର ଅର୍ଥ ବୁଝିବା ପାଇଁ ଧର୍ମ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଏପରି ବିଭାଗୀକରଣ କରାଯାଇଛି । (୭୩୭)

ଦାଭାମ୍ ଭିଭିହାସହାଭମ୍, ଜେନା ସହଭେନା ହୋଇତମ୍ ଝେୟାମ୍
ତାକ୍ଷା ନିମିତ୍ମ କିରାଇ, ଇକ୍କାମ୍ ପିୟାଦାଭା କଉଭେୟାମ୍ । (୭୩୮)

ଗୋଟିଏ ବସ୍ତୁ ବହୁପ୍ରକାର ସ୍ୱଭାବ (ଗୁଣ) ଧାରଣ କରେ ଏବଂ ସେହି ସ୍ୱଭାବ ଯୋଗୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେଉଁଟିକି ବିଚାରଯୋଗ୍ୟ, ଏକ ଓ ସମାନବସ୍ତୁ ୪ ପ୍ରକାରରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି । (୭୩୮)

ନାମା ଥାଭାନା ଦାଭାମ୍, ଭାଭମ୍ ତହା ଜାନା ହୋଇ ନିକ୍ଷେଭାମ୍
ଦାଭେ ସନ୍ନା ନାମାମ୍, ଦୁଭିହମ୍ ପିୟା ତମ୍ ପି ଭିକ୍ଷାୟାମ୍ । (୭୩୯)

ନାମ, ସ୍ଥାପନା, ଦ୍ରବ୍ୟ, ଭାବ - ଏହି ୪ ପ୍ରକାର ଅଭିଷେକ କରିବା ପାଇଁ ଧାରଣା ଯୋଗାଇ ଦିଏ । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ 'ନାମ'କୁ ବସ୍ତୁରୁ ସମ୍ବନ୍ଧ ସହିତ ଯୋଡ଼ି ଦିଆଯାଏ । ଏହା ଦୁଇପ୍ରକାରର । (୭୩୯)

ସାୟାରା ଆୟାର ସାଭାନା, କିଚିମା ଆୟାର ଦୁ ବିମ୍ଭାଜାପଧମା
ଆୟାରା ଆୟାରା ଭାନିୟା, ଥଭାନା ଅରିହୋ ୟା ନୟଭୋ । (୭୪୦)

'ସ୍ଥାପନା' ଦୁଇ ପ୍ରକାରର । (୧) ପ୍ରକୃତ ଆକାର ସହିତ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ (୨) ପ୍ରକୃତ ଆକାର ସହିତ ଅସାମଞ୍ଜସ୍ୟ । ଗୋଟିଏ ବସ୍ତୁ ଅନ୍ୟ ପରି ଯେତେବେଳେ ଅନୁମାନ କରାଯାଏ, ତାକୁ ସ୍ଥାପନା ଅଭିଷେକ କୁହାଯାଏ, ଉଦାହରଣସ୍ୱରପ- ଯେତେବେଳେ ଆମେ ଗୋଟିଏ ଦେବ ପ୍ରତିମାକୁ ଦେବତା ବୋଲି ଅଭିଷିକ୍ତ କରିଥାନ୍ତି । (୭୪୦)

ଦାଭାମ୍ ଖୁ ହୋଇ ଦୁଭିହମ୍, ଅଗମା-ନୋଅଗମେଣା ଜଃ ଭାନିୟାମ୍
ଅରହମ୍ତ-ସାଥା-ଜାନୋ, ଅନଜୁଟେ ଦାଭା-ଅରିହମ୍ତୋ ।
ନୋଅଗମାମ୍ ପି ତିଭିହମ୍, ଦେହାମ୍, ନାନିକ୍ଷା, ଭାଭିକାମ୍ମମ୍ କା
ନାନି ଶରୀରାମ୍ ତିଭିହାମ୍ କୁଡ଼ା କାଚାମ୍ କାଭିଦମ୍ କେଚି । (୭୪୧-୭୪୨)

କ୍ଷମତା ଦୁଇ ପ୍ରକାରର । ଯଥା – (୧) ପ୍ରମାଣସିଧ୍ ଗ୍ରନ୍ଥ ଅନୁଯାୟୀ କ୍ଷମତା (୨) ପ୍ରମାଣସିଧ୍ ହୋଇନଥିବା ଗ୍ରନ୍ଥ ଅନୁଯାୟୀ କ୍ଷମତା । ତେଣୁ ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରମାଣସିଧ୍ ଗ୍ରନ୍ଥ ଜାଣିଛି, ଏହାକୁ ବିଭାଗୀକରଣ କରି ଜାଣିଛି ଏବଂ ଏହାର ଜ୍ଞାନକୁ ଯିଏ ବ୍ୟବହାର କରିଜାଣିଛି, ତାହାକୁ ପ୍ରମାଣସିଧ୍ ଭାବ କୁହାଯାଏ । ସେହିପରି ପ୍ରମାଣ ସିଧ୍ ହୋଇନଥିବା ଗ୍ରନ୍ଥ ଅନୁଯାୟୀ କ୍ଷମତା ୩ ପ୍ରକାରର । ଯଥା – (୧) ଜ୍ଞାନ ପ୍ରାପ୍ତକାରୀ (୨) ଜ୍ଞାନଲିପ୍ସୁ (୩) ଜ୍ଞାନସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ । ଜ୍ଞାନପ୍ରାପ୍ତକାରୀ ୩ ପ୍ରକାରର । ଯଥା – (୧) ପତିତ (୨) ଛାଡ଼ିଦେଇଥିବା (୩) ବିଫଳ ଆଡ଼କୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଥିବା । (୭୪୧-୭୪୨)

ଅଗମା –ନୋଅଗମାଦୋ, ତହେଭା ଭାଭୋ ଭି ହୋଦି ଦାଭାମ୍ ଭା
ଅରହମ୍ତ ସାଥାଜାନୋ, ଅଗମାଭାଭୋ ଦୁ ଅରହମ୍ତୋ
ତଗୁନାଇ ୟା ପରିଣାଡ଼ୋ, ନୋ ଅଗମାଭାଭା ହୋଇ ଅରହମ୍ତେ
ତଗୁନାଇ ୫ଡ଼ା, କେଭଲିନାନି ହୁ ପରିଣାଡ଼ୋଭାନିଓ । (୭୪୩-୭୪୪)

କ୍ଷମତା ପରି ସତ୍ୟତା ମଧ୍ୟ ଦୁଇ ପ୍ରକାରର । ଯଥା – (୧) ପ୍ରମାଣ ସିଧ୍ ଗ୍ରନ୍ଥ ଅନୁଯାୟୀ ସତ୍ୟତା । (୨) ପ୍ରମାଣସିଧ୍ ହୋଇନଥିବା ଗ୍ରନ୍ଥ ଅନୁଯାୟୀ ସତ୍ୟତା । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରମାଣସିଧ୍ ଗ୍ରନ୍ଥ ବିଭାଗୀକରଣ କରିଜାଣିଛି, ଏହାର ଜ୍ଞାନକୁ ଯିଏ ବ୍ୟବହାର କରିଜାଣିଛି, ପ୍ରମାଣସିଧ୍ ଗ୍ରନ୍ଥ ସତ୍ୟତା କୁହାଯାଏ । ଅନ୍ୟପକ୍ଷରେ ଯିଏ ସୁଗୁଣର ଅଧିକାରୀ ହୋଇପାରିଛି, ସେ ଜ୍ଞାନ ମଧ୍ୟରେ ଭିନ୍ନତା ଦେଖେ । ଯିଏ ସେହିଗୁଣ ସବୁକୁ ଗ୍ରହଣ କରିପାରିଛି, ସେ ଯୋଗଧ୍ୟାନ କରେ, ଏହାକୁ କେଭଲ ଜ୍ଞାନ ବୋଲି ବିଚାର କରାଯାଏ । ଏହାକୁ ପ୍ରମାଣସିଧ୍ ହୋଇନଥିବା ସତ୍ୟତା କୁହାଯାଏ । (୭୪୩-୭୪୪)

୪୩. ସମାପନା

ଉପସଂହାର

ଇଭାମ୍ ସେ ଉଦାହୁ ଅନୁତରଣାନି, ଅନୁତର ଦାମ୍ସୀ ଅନୁତରଣାନାଦାମ୍ସନାଧାରେ
ଅରହ ନାପ୍ୟୁତେ୍ ଭାଗାଭମ୍, ଭେଶାଳିଇ ଭିୟାହିଇଚି ବେମି । (୭୪୫)

ଏହିପରି ବୈଶାଳିକ ଭଗବାନ ମହାବୀର ଯାହାକିଛି ପରମ ଜ୍ଞାନ (ଗୁଢ଼ଜ୍ଞାନ) ଓ ପରମଦୃଶ୍ୟ (ଦିବ୍ୟଦୃଷ୍ଟି) ସମ୍ପନ୍ନ କରାଇଛନ୍ତି, ମୁଁ ତାହା ତାଙ୍କ ବିଷୟରେ କହିଲି । (୭୪୫)

ନହି ନୁନା ପୁରା ଅନୁଷ୍ଟୁୟାମ୍, ଅଦୁଭାତମ୍ ତହା ନୋ ସମୁଥିୟାମ୍
ମୁନିନା ସମାଇ ଅହିୟାମ୍, ନଇନାମ୍ ଜଗସଭାଦମ୍ସିନା । (୭୪୬)

ଜଣେ ନିଶ୍ଚିତ ତା ବିଷୟରେ ଶୁଣିନାହିଁ କିମ୍ବା ନିଶ୍ଚିତ ତାପରି କର୍ମ କରି ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବେ ସର୍ବଜ୍ଞ ଜନତାପୁତ୍ର ମହାବୀରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା 'ଧୈର୍ଯ୍ୟ' ନୀତିବାକ୍ୟଟି ନିର୍ଦ୍ଦେଶିତ ହୋଇଛି । (୭୪୬)

ଅଥାନମ୍ ଜୋ ଜାନାଇ ଜୋୟା ଲୋଗାମ୍, ଜୋ ଅଗାତିମ୍ ଜାନାଇ ନଗାତିମ୍ କା
ଜୋ ସାସୟାମ୍ ଜାନା ଅସାସୟାମ୍ କା, ଜାତିମ୍ ମରଣମ୍ କା କାୟାନୋଭାଭାତମ୍ ।
ଅହୋ ଭିସତ୍ାନା ଭି ଥହୁନମ୍ କା, ଜୋ ଅସଭମ୍ ଜାନାତି ସମ୍ଭରମ୍ କା
ଦୁଖଂମ୍ କା ଜୋ ଜାନାଇ ନିଜ୍ଜାରମ୍ କା, ସୋଭାସିଉମାରିହାତି କିରିୟାଭାଦମ୍ । (୭୪୭-

୭୪୮)

ଆତ୍ମା, ସଂସାର, ଜନ୍ମ ଅନୁସରଣ, ଜନ୍ମ ଅନୁସରଣରେ ବିରାମ, ବସ୍ତୁ, ଅକ୍ଷୟ-କ୍ଷୟ, ସାଧାରଣ ଜନ୍ମ ମୃତ୍ୟୁ ଏବଂ ଈଶ୍ୱର ଆତ୍ମା ଭ୍ରମଣରେ ଓ ଉଚ୍ଚତର ଅଳରେ, କର୍ମଧାରା ପ୍ରଭୃତି ବିଷୟରେ ଯିଏ ଜାଣେ, କର୍ମଧାରାର ବିଶ୍ରାମସ୍ଥଳରେ ଦୁଃଖରୁ ଓ ପାପରୁ ମୁକ୍ତିପାଇବାକୁ ସେହିଁ କେବଳ ପ୍ରକୃତ ତତ୍ତ୍ୱ ପାଇବାକୁ ଉପଯୁକ୍ତ । (୭୪୭-୭୪୮)

ଲଧ୍ମଅଲଧ୍ାପୁଭାମ୍, ଜୀନଭାୟାନା-ସୁଭାସଦମ୍ ଅମିବାଭୁଦମ୍
ଗାହିଦୋ ସୁଗ୍‌ଇମାଗୋ, ନାହମ୍ ମରଣାଷା ବିହେମି । (୭୪୯)

ମୁଁ ଜୀନଙ୍କର ମହତ ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ନୀତିବାକ୍ୟ ଲାଭ କରିସାରିଛି । ଯାହାକି ପ୍ରାରମ୍ଭରୁ ଲାଭ କରି ନଥିଲି ଓ ଏହା ଅମୃତ ଆକାରର । ମୁଁ ସୁଖଦ ଜନ୍ମ ନେବା ପାଇଁ ଭବିଷ୍ୟତର ମାର୍ଗ ଅବଲମ୍ବନ କରିସାରିଛି, ମୋର ମୃତ୍ୟୁକୁ ତିଳେ ମାତ୍ର ଭୟ ନାହିଁ । (୭୪୯)

୪୪. ଭିରତ୍ତାଭାନା

ମହାବୀରଙ୍କ ସ୍ତବ

ନାନାମ୍ ଶରଣମ୍ ମୋ, ଦମ୍ସାନମ୍ କା ସରାକ୍ୟନମ୍ କା କାରିୟା ଶରଣମକା
ତଭା ସନ୍ନଜାମ୍ମ କା ଶରଣମ୍, ଭାଗଭାମ୍ ଶରଣୋ ମହାଭିରୋ । (୭୫୦)

ପ୍ରକୃତ ଜ୍ଞାନ ମୋର ଆଶ୍ରୟ, ପ୍ରକୃତ ବିଶ୍ୱାସ ମୋର ଆଶ୍ରୟ ଉତ୍ମ ଚରିତ୍ର ମୋର ଆଶ୍ରୟ, ସଂଯମ ଓ ଆତ୍ମ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ମୋର ଆଶ୍ରୟ ଭଗବାନ ମହାବୀର ମୋର ଆଶ୍ରୟ । (୭୫୦)

ସେ ସଭାଦ୍‌ମସି ଅଭିଭୂୟାନାନି, ନିରମାଗାମ୍‌ଧେ ଧିମାମ୍‌ଥିୟାପ୍ପା
ଅନୁତ୍‌ରେ ସଭାଜ୍ଞାଗାମ୍‌ସି ଭିଜ୍ଞାମ୍, ପାମ୍‌ଥା ଅତିତେ ଅଭାଇ ଅନାଉ । (୭୫୧)

ଭଗବାନ ମହାବୀର ସମସ୍ତ ବିବରଣାତ୍ମକ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଜ୍ଞାନ ଅଧିକାର କରିଥିଲେ । ଦିବ୍ୟଜ୍ଞାନ ଅଧିକାର କରିଥିଲେ । ଅନୁପଯୁକ୍ତ ଖାଦ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରୁନଥିଲେ । ଧୈର୍ଯ୍ୟ, ନିଷ୍ଠାର ଅଧିକାରୀ ଥିଲେ । ପୃଥିବୀରେ ପରମଜ୍ଞାନୀ ଥିଲେ । ସମସ୍ତ ପାର୍ଥିବ ଅଧିକାରରୁ ମୁକ୍ତ ଥିଲେ, ନିର୍ଭୟ ଥିଲେ । ଅନ୍ୟଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ସେ ଚାହୁଁ ନଥିଲେ । (୭୫୧)

ସେ ଭୁଇପାନ୍ନେ ଅନିଇୟାକାରୀ, ଓଃ ଅମତାରେ ଧିରେ ଅନନ୍ତକାକ୍ଷୁ
ଅନୁତ୍‌ରେ ତଭାଇ ସୁରିଇ ଭୈରୋୟାନିମ୍ ଦେଭା ତମମ୍ ପାଗାସେ । (୭୫୨)

ସେହି ପରମଜ୍ଞାନୀ କୌଣସି ସ୍ଥାୟୀ ଅଟ୍ଟାଳିକାରେ ବାସ କରୁନଥିଲେ । ଜନ୍ମମୃତ୍ୟୁର ବନ୍ୟା ଉପରେ ସେ କ୍ରୋଧିତ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଅସୀମ ଦୃଷ୍ଟିଶକ୍ତି ଥିଲା । ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ବଜ୍ର ପରିତାଙ୍କର ମହତ୍ ଠାଣିଥିଲା । (୭୫୨)

❑❑❑